

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Anadolu Masalları



Cilt I



Hasan Lâtif Sarıyüce



Türkiye İş Bankası
1991 Yılı Edebiyat Ödülü



TÜRKİYE İŞ BANKASI Kültür Yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Hasan Lâtif SARIYÜCE

ANADOLU MASALLARI

CİLT I

TÜRKİYE İŞ BANKASI Kültür Yayınları

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Önsöz.....	VII
Başlama Masalı.....	1
Akkız ile Karakız	7
Tek Köse, Çift Köse	15
Ahmak ile Çakmak	22
Üç Köseye Bir Keloğlan	34
Büyülü Sofra	43
Çil Horoz	52
Deliler Ülkesi	59
Alicengiz Oyunu	67
Mavi Kahkaha Çiçeği	79
Tombul Çanak	86
Uyudum Nittim Ben Bana Ettim	94
Safoğlan	104
Süpürgeci Baba	111
Uzun Kavak, Uzak Kavak	121
Gülhanım ile Zülhanım	129
Her Dem Taze	138
Yedi Kişinin Yedi İşi	150
Şan ile Perişan	162
Bacı ile Bocu	171
Tın Tın Eden Kabacığım	179
Küçük Mıstırlıcık	189
Kırk Haramiler	197
Kara Kadı ile Kara Ahmet	206
Küçük Memiş	212
Büyülü Çiçekler	219
Altın Oğlan ile Altın Kız	229
Üç Kız Kardeş	240
Kırk Dev, Kütük Ev	249
Küçük Sözlük	265

ÖNSÖZ

ANADOLU MASALLARI 1-2'de yer alan masallar, öğrencilerimin de yardımıyla Sorgun, Kırklareli merkez ve köyleriyle Ankara'nın Gülveren, Şentepe, Balgat gecekondü semtlerinden derlendi. Altı yüzlük bir koleksiyon içinden seçilen bu masalları yeniden yazarken geleneksel Türk masal diline ve anlatılış üslubuna uymak başlıca kaygım oldu. Derlenmiş masalların içeriğine yüzde yüz sadık kalmadım. Kimilerinde birkaç masalı birleştirdiğim ve etkiyi artırmak için kendi ürettiğim motifleri yerleştirdiğim oldu.

Türkiye İş Bankası 1991 Edebiyat Büyük Ödülü'nün 'çocuk edebiyatı'na ayrılması, sahipsiz kalan çocuk edebiyatımızın canlanmasına, yeniden yüzlerce çocuk kitabının yazılmasına vesile oldu. Kurucusu büyük Atatürk'e yaraşır bir tutumla kültürümüze hizmet eden banka yetkililerine, kültür hizmetinde emeği geçenlere, özellikle bankanın kültür izlencesini yöneten değerli kültür adamı ve yazar Mehmet Önder'e teşekkür etmek borcumdur.

H.L. Sarıyüce

BAŞLAMA MASALI^(*)

Gençtim, on beş yaşımdaydım daha. Ne sevaba aklım ererdi, ne günaha. Anam, beri gel dese, ben öte tarafa giderdim. Babam geri gel dese, ben ileri çıkardım. Çarşambayı perşembe anlar, cumayı cumartesiyle karıştıırırdım. İşe güce gitmez, gelsin yoğurt, gelsin pekmez, ikisini karıştıırarak yemesini çok severdim.

Bir gün değirmene git dediler, gitmem dedim. Öyleyse tarlada çift süren ağana yardım et dediler, etmem dedim. Babam kaşlarını çatacak, anam kulağımdan tutacak oldu. Vay siz misiniz bunu bana yapan? Sizin olsun tarla ile tapan, dedim, attım kendimi kapıdan dışarı. Sardırdım yolu yokuş yukarı. Derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi yürüyüp gittim. Biraz gidince karşıma bir köy çıkacak sanıyordum. Ne gezer. Ben her tepenin eteğinde bir köy bulunur, orada hangi kapıyı çalsan Tanrı konuğu olunur sanırdım. İki gün iki gece gittim de sonunda varabildim bir köye.

Dedim, bir kapıyı çalayım da Allah rızası için bir parça ekmek dileneyim. En gösterişli bir kapıya varıp dayandım. Çat pat!.. Bir amca çıktı, halime baktı. Ben hık mık ettim ama arkasını getiremedim. Adam anladı halimden, tuttu elimden.

— Bak yavru, dedi, sadaka isteyeceksen başka kapıya!..

(*) Başlama masalı, anlatacağı masallara başlamadan önce masal anlatıcının yaptığı bir tür girişlik (gırızgâh) tir. Masalcı "Önce size kendi hekâtımı (hikâyemi) anlatayım" diyerek kendi başından geçmiş gibi küçük bir masal düzer, koşar, anlatır.

Eğer sadaka değil de bir iş istiyorsan doğru kapıyı çaldın derim sana!.. Senin gibi bir genç lazım bana. Develerim üç gündür çobansız. Katayım önüne. Yemyeşil çayırarda otlatıp güdersin. Akşam olunca getirip tastamam teslim edersin.

Talih diye buna denir işte.. Sevdim ağanın tatlı dilini. Uzanıp öptüm elini. Karın tokluğuna deve çobanı oldum. Karnımı doyurdular. Akşam olunca da samanlık köşesini gösterdiler. Kıvrılıp yattım oraya. Yerim öyle rahattı ki değişmezdim saraya. Sabah oldu, kalktım. Develeri önüme kattım. Deh derim yürümezler.. Çüş derim kıpırdanmazlar. Ağa baktı baktı, ya sabır çekti.

— Oğlum, dedi, hiç mi duymadın? Devenin önderi eşektir. Sen eşeğe bin öne geç. Develer ardınızdan gelecektir.

Gerçekten de öyle oldu. Eşeğe binip deh çüş deyince develer sökün edip yürüdü. Gittik gittik.. Düz ovanın ortasına yettik. Saldım develeri çayıra, gerisini mevlam kayıra. Ben de hemen attım kendimi bir söğüdün gölgesine. Söğüdün yaprağı narin, gölgesi serin olur. Yatar yatmaz uyumuşum. Hey benim akılsız başım. Bir ara bir karga mı gakladı, yoksam bir kurbağa mı virakladı, ne olduysa sıçrayıp uyandım. Bir gözümü aralayıp hayvanlara bakayım dedim. Yerinde yeller esmiyor mu? Amanın zamanın derken bir de ne göreyim... Boz eşek, karnını doyurunca köyün yolunu tutmamış mı? Önderleri gidince develer durur mu? Takılmışlar eşeğin ardına, lambur lambur gidip duruyorlar yurduna. Baktım bir saat uzaktalar. Bir koşu tutturdum ki koşu derim sana. Ne Çapanoğlu tazısı öyle koşar, ne de Köroğlu'nun kır atı. Kervan köye girmeden yetiştim vesselam. Getirip çayıra sürdüm tastamam. Ama boz eşeği başı boş bırakır mıyım gayrı. Tuttum yularını başı yerde otlayan bir devenin boynuna bağladım. "Artık başını alıp bir yere gidemezsin yanaz eşek" dedim.

Durur muyum hiç? Kendimi attım gölgeye gene. Öyle uyumuşum öyle uyumuşum ki uyandığımda güneş batmak

üzereydi. Gerine gerine kalktım. Şöyle bir dört yanıma baktım. Bir de ne göreyim. Boz eşek idam edilmiş bir haydut gibi devenin boynunda asılı değil mi? Deve başını yere eğdiğinde bağladığım için eşeğin yuları kısa gelmiş. Deve başını kaldırıncı da asılıp ölmüş.

Daha çobanlığımın ilk gününde başıma gelene bakın.. Ben şimdi niderim, mal sahibine ne derim? Aklım şaştı, elim ayağım dolaştı. Eh, pişirilmedik aş olmaz, başa gelmedik iş olmaz. Sürüyü kös kös köye getirdim. Olup biteni anlayınca ağa, sövüp saymadı ama enseme bir tokat vurdu. Arkama bir tekme savurdu. Yallah etti beni evden dışarıya.

Gene aç biilaç düştüm yollara. Ben düşecek genç miydim bu hallere? Ah akılsız başım! Ne çayır çimen biçerek, sadece soğuk sular içerek üç gün üç gece taban teptim. Şu dağ senin bu dağ benim derken arkamda yedi yüce dağ bıraktım. Bir koyağın içinde, saklanmış gibi duran, bacalarından dumanlarını korka korka savuran bir köy görünce yöneldim oraya. Baktım bütün kapılar kapalı. O kapı, bu kapı derken çaldığım yedinci kapı nice zaman sonra açıldı. Ortaya çıktı nur yüzlü bir kocakarıcık. Yanakları buruşuk ama yüzünden balkıyor ışık. Ne eveledi, ne geveledi. Buyur etti evine. Ne sordu, ne sorguya çekti. Kısa zamanda pişirip bir tas çorba koydu önüme.

Karnım doyunca gözüm açıldı. Dilim çözüldü. Başladık dereden tepeden konuşmaya. Meğer ninecik yok yoksul değilmiş. Gözü pek, karnı tokmuş. Amma ve lakin hayatta kendisinden başka kimi kimsesi yokmuş. Bunları öğrenince:

— Hanım ana, dedim, canım kurban olsun sana. Ben sana oğul olurum. Halı olur ayağına serilirim. Her bir işini çeker çeviririm. Bakma bu perişan halime. Evel Allah karşı dağları deviririm.

Ben böyle konuşunca ninecik sevincinden hüngür hüngür ağladı. Kucaklayıp sarıldı. Benim de sevincimden yüreğim

yağ bağıladı. O gün böyle geçti. Ertesi gün evin dökülen sıvalarını sıvadım. Kağşamış kapıları onardım. Daha ertesi gün baktım yakacak bir tane odun kalmamış. Ne güne duruyorum ben. Nineye sormadım bile. Eşeği önüme kattığım gibi doğru dağa... Hani dağ da yanibaşımızda. Nerdeyse üstümüze yıkılacak.

Her neyse.. Zor bela tırmanabildik dağa. Meğer ne kadar da dikmiş. Aşağıdan bakılınca öyle görünmüyordu. Kurumuş dalları toparlayıp vurdum eşeğin sırtına. "Haydi" dedim eşeğe, "çıktığımız yerden inelim." Meğer dağın başka bir yolu varmış. Millet o yoldan inip çıkarmış. Birkaç adım yürüdük. Eşek zınk diye duruverdi. Başına geleceği anlamış olmalı hayvan. Yürümem Allah yürümem, gövdemi sürümem diyor. Ben durur muyum? İtmeye başladım zavallı hayvanı. Bütün gücümle zorlayınca dik bayırdan aşağı yuvarlanıverdi. Göz açıp kapayınca kadar dağın eteğini boyladı. Bir parçası bin parça oldu.

Ben adam olamam yahu! Baksana, her gün bir eşek öldürüyorum. Orada öyle dikilip kaldım. Varıp kocakarıya olup biteni haber versem, özür üstüne özür dilesem mi? Beni bağışlayacağını, sırtımı sıvazlayacağını hiç sanmam...

En iyisi buradan uzaklaşıp gitmek... Ben de öyle yaptım. Ne sağa saptım, ne sola saptım. Dağdan aşağı inmeden burunumun doğrultusunda yürüdüm gittim. Geceydi gündüzdü, yokuştı düzdü derken üç gün üç gece sonunda bir şehir çıkmaz mı karşıma. Minarelerinden ezan, insanlarından akıl, izan eksik değil.

Şu talihe bak bende. Acaba bir dilim ekmek parası verecek bir hayır sahibi bulabilir miyim diye bezzazlar (bezciler) çarşısından geçerken bir taş mağazanın içinde oturan ak sakallı bir tüccar bana eliyle gel gel eyledi. Durur muyum, koştum vardım yanına. İki elimi önüme bağlayıp selama durdum divanına. Adam kılık kıyafetime bakıp yüzünü buruşturdu ama, hürmetli davranmamdan memnun oldu.

— Delikanlı, dedi, eğer bir işin, bir uğraşın yoksa, senin gibi birisine ihtiyacım var. Dükkânda ortalığı siler, süpürür, gerektiğinde evime erzak götürür, hanımın pişirdiği yemeği buraya getirirsin.

Allah sevdiği kulunun yokuş yolunu düz eder. Sarıldım hemen patronumun eline. Başka bir şey demedim. Böylece başlamış oldum bezzaz çıraklığına. İnşallah Tanrım erdirir yüzümün aklığına. Bir gün, iki gün, üç gün... Olmadı güç bir gün. Her bir işe elim erdi, gücüm yetti. İşler tıkırında gitti.

İşe girişimin üçüncü ayıydı sanırım. Ustam dedi ki:

— Oğlum, işi kavramış görünüyorsun. Ben bugün gelececeğim. Büyük bir hekim gelmiş şehre. Ben de muayene olayım bir kere. Çoktandır midemde bir ağrı var. Sen bezleri şu fiyata, basmaları bu fiyata satarsın.

— Olur efendim, dedim. Mallar belli, fiyatlar belli. Sen hiç tasa çekme. Evvel Allah ben işin üstesinden gelirim.

Neyse adam gitti. Allah'ın işine bak!.. Dükkâna her gün beş on müşteri gelirken, patron gidince yüzlercesi içeriye dolmaz mı? Kesip kesip verdim, kesip kesip verdim. Ben dükkânda yalnız bez ile basma var sanıyordum. Meğer üst raflarda bulunmaz Hint ipeklileri dolu değil miymiş? Bezler, basmalar bitince onları da bez fiyatına satmaya başladım. Bir iki saat içinde müşteriler daha da çoğaldı. Yani anlayacağınız, akşamüzeri patron çıkıp geldiğinde ben bütün kumaşları satmış, rafları tam takır, kuru bakır bırakmıştım.

Ben gurur içinde hesabımı verince adam çılgın gibi boğazıma sarıldı. Saçımı başımı yoldu. Sonra beni bıraktı kendi saçlarını yolmaya başladı. Çarşıda ne kadar esnaf, tüccar varsa başımıza yığıldı. Bu kargaşada ben bir pırtım patronun elinden, koş babam koş.. Hızlı gittim poyraz yelinden. Sonunda çıktım şehrin dışına. Oturdum bir sınır taşına, nedir bu benim halim, ne halı sahibi oldum ne kilim diye dü-

şünmeye başladım. Başıma gelenler koydukça koydu bana. Az kalsın Kerem gibi alev alıp tutuşacaktım derdime yana yana.

Ben neyleyip nittim? Ne ettimse kendime ettim. Anasının atasının sözünü dinlemeyenden, burnunun doğrusuna gidenen hiç onmuş, başına devlet kuşu konmuş var mı? Kalktım oturduğum taştan, gözlerimi kuruladım yaştan. Yönümü çevirdim sılaya doğru. Gel oldu gidelim bizim illere. Ananın atanın acı sözleri. Bal oldu gidelim bizim illere... Türkü söyleye söyleye günlerden gecelerden sonra dönüp geldim evimize. İçeri girdim ki anam karalar bağlamış, babam için için ağlamış. Beni görünce boynuma sarıldılar, yanağımdan koşup öptüler.

Bir daha ana baba sözü dinlememek mi? Burnunun doğrultusuna gitmek mi? Allah yazdıysa bozsun. Gayrı anam dışarı içeri girdikçe fırlayıp altına minder serdim, sırtına yastık koydum. Velhasıl o günden sonra hayırlı bir evlat oldum.

Neyse... Olup bitenlerin üstüne bir tas soğuk su içelim. Biz kendi masalımızı bırakalım da Keloğlan'ların, İbiş'lerin, Memiş'lerin, Köse'lerin, Ese'lerin, cadıların, kedilerin, devlerin, develerin başlarından neler geçti? O masallara geçelim.

AKKIZ İLE KARAKIZ

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynarken eski hamam içinde, eveleme develeme, devede kovalama. Hepten hüpten, bir saray yaptırdım çöpten. Bahçesinde gezerken, yeri göğü süzerken, bir elmas buldum yerde, başım girdi derde. Aldım parlattım, götürüp bir kuyumcuya sattım. Parasıyla bir karpuz aldım dağ gibi, diktim karşıma otağ gibi. Bir kapı açtım karpuz, yol mu bulunmaz yolsuza. Merdiven dayayıp girdim içine, gitmiş gibi oldum Çinimaçin'e. Karpuzun içi iç değil sazlık samanlık. Bir ovası var tozluk dumanlık. Bir yanında bakırcılar bakır döğder denk ile. Bir yanında Al-Osman devleti cenk eder kara urbalı Frenk ile. Amanın aman! Hallerim yaman! Çıkarın beni buradan dedim de çıkardılar dışarı. Sözüm topluluktan dışarı, korkudan üç buçuk atmışım. Günlerce ağızsız dilsiz yatmışım. Bir daha karpuz gezintisi mi? Benden uzak dursun! Allah yazdıysa bozsun!

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taşdan daha çokmuş.

Vaktin birinde bir kız çocuğu varmış. Güzel mi güzel. Sırma saçları tel tel. Yanakları al al. Gözleri ceylan, bakışları umman. Dişleri inci. Güzellikte birinci.

Ama neye yarar. Azı karar, çoğu zarar. İnsanın kendisi değil yazgısı güzel olmalı. Kara yazgılının birisiymiş kızcağız. Dal boylu, melek huylu anası daha beşikteyken sizlere ömür olmuş. Babası hiç beklemeden, beşikteki yavrum azıcık bü-yüsün, ortaya çıksın demeden gitmiş, bir kadın getirmiş eve. Kadın kadın değil sanki azgın bir deve. Zavallı yavrucağa çektirmediği kalmamış. Ayşegül'ken diken Ayşe'ye çevirmiş adını. Sarıdiken Sarıdiken, yavaş kapa kapıyı çıkarken! Sarıdiken Sarıdiken, ağzını şapırdatma yemek yerken! Zavallı öksüzün her dakikası böyle acılar içinde geçer, su yerine zehir içermiş. Evde her bir işi o gördüğü halde yine de analığının eşek arısının iğnesine benzeyen dilinden, kabarmış öfkesinin selinden kendisini kurtaramazmış.

Çok geçmemiş aradan, esirgememiş yaradan. Bir kız çocuğu da analığı doğurmuş. Artık varsa da kendi kızı, yoksa da kendi kızı. Yemez ona yedirir, giymez ona giydirirmiş. El üstünde el bebek, gül üstünde gül bebek.

Artık zavallı Ayşegül, yediği zehir, giydiği zifir, yumruk vurula vurula başına, erişip gelmiş on sekiz yaşına. Önünde bir inek. Kolunda bir yumak. Yün eğirerek ormanda çobanlık edermiş. Öbür kız Fatmagül de yediği önünde, yemediği ardında evde yan gelip yatarmış.

Bir gün gene Ayşegül ormanda yününü eğiriyormuş. İneği sarıkız da önündeki düzlükte kıyır kıyır yayılarak karnını doyuruyormuş. Ansızın bir yel, yel değil sanki gökyüzünden uzanmış bir el, kızın eğirmekte olduğu yün yumağını kapıvermiş. Kaldırmış havaya, alıp götürmüştü.

Ayşegül koşmuş ardından: "Aman yel kardeş, ne olur yünümü bırak!" diye yalvar yakar olduysa da yel söz dinlememiş. Yumağı derelerden tepelerden aşmış, öbür yüze düşürmüştü. Ayşegül dur durak bilmeden koşmuş ardından. Ayakları dilim dilim dilinmiş. Yamalı entarisi yolum yolum yolunmuş.



Neyse.. Yel, yün yumağını dağın öbür yüzünde تنها bir evin avlusuna bırakmış. Ayşegül soluk soluğa, varmış o evin kapısına dayanmış. Yapışmış tokmağına, tak tak tak!

Çok geçmemiş, bir kocakarı başı uzanmış kapı aralığından:

— Ne istersin kızcağızım. Pek perişan halceğizin! demiş.

Ayşegül oğul balı gibi tatlı ve duru bir dille:

— Nineciğim nineciğim, ey benim bir taneciğim! demiş. Yumağımı yel kaptı, getirdi avlunuza attı. Ne olur onu alıp gideyim. Yoksam hesabını benden sorarlar.

Kocakarı ardına kadar açmış kapıyı, buyur etmiş kızı içeriye:

— Gel hele gel, biraz dinlen burada. İşte yünün yumağın da orada. Ben eğirip asmışım kirmanımı duvara. Bundan geri yünü yumağı neyleyeyim.

Ayşegül, kırmamış kadıncağızın hatırlarını. Girmiş oturduğu odadan içeri. Oda ki oda derim sana. Başka odalar da varmış bu odadan içeri.

Biraz dinlendikten, içinin korkusu yatıştıktan sonra kocakarı kalkmış, kızın önüne bir sofraya donatmış. Sofra ki sofraya derim sana. Sultanlara layık. Sofrada bir tek kuş südü ile yılanın ödü eksikmiş.

Birlikte yemek yerlerken kocakarı ansızın soruvermiş:

— Kızım kızım, kınalı kızım! Ben mi güzelim yoksa annen mi güzel?

— Annemi hiç görmedim nineciğim. Beni doğurunca Tanrısına kavuşmuş. Şimdi bir analığım var. Güzellikte senin eline su bile dökemez.

— Ama ben yaşılandım yavrucuğum. Baksana yanaklarım

buruş buruş.

— Olsun! Güzellik yaşta değil baştadır. Senin her halin başka güzel!

Aradan kısa bir süre geçmiş. Kocakarı bir soru daha sormuş:

— Benim pilavım mı güzel, yoksa analığının pilavları mı?

— Analığımın pilavları batsın! Senin pilavının benzeri saraylarda bulunmaz.

Kocakarı sevinçten kelebekler gibi uçmuş. Çok geçmeden bir soru gülü daha açmış:

— Benim baklavam mı güzel, yoksa analığının baklavası mı?

— Analığım kırk yılda bir baklava yapar. Onu da yiyenin dişi kırılır. Senin baklavan baklava değil bir gül yaprağı sanki. İnsanın ağzında dağılıveriyor.

Kocakarının kocamış gönlünü ışık doldurmuş. Kararmış yüzüne yeniden güneş vurmuş.

— Kızım kızım, kınalı kızım! Sözlerinle gönlümü gö-nendirdin. Kurumuş yüreğime yağmur indirdin! Ben de seni sevindireyim bari. Bak şu karşıda üç kapı var. Biri kara, biri kırmızı, biri pembe. Bunları teker teker a. Eğer bana söylediğin sözler doğruysa, başına mutluluk kuşu konar. Yok iki-yüzlölük ederek yalan konuşmuşsan yandığının resmidir. Ömrünün sonuna kadar cezasını çekersin. Ah vah eder, göz-yaşı dökersin.

Ayşegöl ne düşünmüş, ne taşınmış. Bismillah deyip önce kara kapıyı açmış, girmiş içeri. Sonra hemen çıkmış dışarı. Ama nasıl bir çıkış... kapkara bir kız olmuş. Kaşı gözü, eli yüzü, giysileri bile kapkaraymış. Sanki karanlık gecede tutulmuş bir aymış.

Hiç üzülmemiş buna. N'oldu bana diye çağırıp haykırmamış. Varmış kırmızı odanın kapısına dayanmış. Ona da girip çıkmış. Kızılderililerden daha kıpkızıl çıkmış oradan. Kaşı gözü, saçları kıpkızıl...

Kızıl renge bürünmesine de aldırmamış Ayşegül. Gidip pembe kapıyı aralamış. Oradan da pembecik, güller gibi pes-pembecik çıkmış. Bu pembe haliyle o kadar güzel olmuş ki bahçede şakiyip duran kuşlar hayretten dillerini yutayazmış. Çiçekler başlarını kaldırıp bakmış. Rüzgâr yavaşlamış. Çeşme bir süre çağıltısını kesmiş.

Kocakarı elinden tutmuş, kızın pembe yanağına pembe bir öpücük kondurmuş:

— Haydi kızım, demiş, güle güle git. Yakında kısmetin açılacak. Çünkü yolunu bekliyor bir yiğit. Hep böyle güzel kal. Güldükçe yanağından güller açılsın! Yürüdükçe bastığın topraklara bereket saçılsın!

Ayşegül, öpmüş elini kadının, düşmüş yola. Güldükçe yanağından güller açılmış. Bastığı topraklara bereket saçılmış. Kuruyan otlar yeniden yeşermiş. Sararmış çayırlar yeniden gövermiş. Az gide, uz gide, sarı inek önünde ulaşmış evlerine. Ayşegül, Ayşegül değil bir peri kızı gibi pembecik içeri giriverince analığı da, kız kardeşi de şaşkınlıktan dilleri dişleri kilitlenmiş. Bir süre konuşamamışlar. Dillerinin bağı çözülünce ikisi birden kızcağızı soru yağmuruna tutmuşlar. O da hiçbir şeyi saklayıp gizlememiş. Başından geçenleri olduğu gibi anlatmış.

Analık kadın o gece hiç yummamış gözünü. Giydirmiş kuşatmış hazırlamış kızını. Bir yumak yün koymuş koltuğunun altına. Daha kargalar gak demeden Fatmağül'ü yollamış dağın öbür yamacına. Taş evde oturan kocakarı sabahın köründe kapısını çalan bu davetsiz konuğu da iyi karşılamış. İçeri buyur etmiş. Önüne sultanlara yaraşır bir sofraya çıkarmış. Yemek arasında da sorularına başlamış:

— Kızım kızım, güzel kızım! Ben mi daha güzelim, annen mi?

— Annem de güzel ama sen ondan çok daha güzelsin.

— Peki, pilavıma ne dersin? Annen böyle güzel pilavlar pişiriyor mu?

— Pişirir pişirmesine ama teyzeciğim, senin pilavın gibisi yok. Yedikçe tadı insanın damağında kalıyor.

— Peki, ya baklavama ne dersin? Annenin baklalarına benziyor mu?

— Sen ne diyorsun teyzeciğim, senin baklavan gibisini şimdiye kadar hiç yemedim. Sana baklavalara kraliçesi deseler yerindedir.

Kocakarı memnun memnun gülümsemiş.

— Teşekkür ederim güzel kız, demiş. Şimdi üç odaya girip çıkacaksın. Eğer sözlerinde ikiyüzlülük varsa yüzün kara çıkarsın odalarımın. Ömrünün sonuna kadar da öyle dolaşırsın.

Fatmagül kara kapılı odaya girmiş, oradan kapkara çıkmış. Kırmızı kapılı odaya girmiş, rengi kömür karasına dönmüş. Pembe kapılı odaya girmiş, oradan pespembe çıkacağını umarken zift karası bir yüzle dışarıya adımını atmış. Yedi kat yerin altındaki karanlık geceden hiç farkı yokmuş.

Kaçarcasına kocakarının evinden uzaklaşmış. Bastığı otlar kurumuş. Çimenler sararmış. O yaklaşırken kuşlar ötelere doğru uçuşup uzaklaşmışlar. İki gözü iki çeşme evlerine varabilmiş.

Anası kızını görünce küplere binmiş. "Aldattın kızımı, mahvına sebep oldun" diyerek bir sopa kapıldığı gibi Ayşegül'ü evden kovmuş. Kendi kızını da sabunlarla, killerle, küllü sularla yıkamış, yıkamış. O yıkadıkça karalığı daha koyulaşmış,

besbeter kararımış. Kötü kalpli analığın kötü kalpli kızı ömrünün sonuna kadar yüzünün karasıyla yaşamak zorunda kalmış.

Ayşegöl evden kovulduktan sonra bir yol tutturmuş. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir çeşme başına ulaşmış. Issız çeşme başları tekin değildir. Geceyi nerede geçireyim? Nasıl saklanayım diye düşünürken çeşme başındaki kavağa gözü ilişmiş. Uzun mu uzun, sülün gibi bir kavak. Yel estikçe hışır hışır hışırdıyor. "Bari şu kavağın üstüne çıkayım da geceyi orada geçireyim. Böylece kurttan kuştan, haramiden kendimi daha kolay korurum" demiş.

Öyle yapmış. Çıkımış uzun kavağa, bir dalına tünemiş.

Sabah olmuş. Güneş karşıdan parıl parıl doğmuş. Derken şakır şakır nal sesleri duyulmuş. Tek başına beyaz bir atlı gelmiş. Atından inmiş. Atını çeşmenin yalağından sulamak istemiş. At başını suya eğince ürküp şaha kalkmış. Durup dururken bu at neye ürkü? Delikanlı suya bakmış, dünya güzeli bir yüz.. Başını kaldırıp kavak ağacına bakınca ne görsün? Dünya güzeli bir kız duruyor orada.

— Kız sen in misin, cin misin?

— Cine benzer bir halim var mı? Ben de senin gibi inim, insanım, bir Tanrı kuluyum.

Beyaz atlı, uzun dil dökmelerden sonra Ayşegöl'ü uzun kavaktan inmeye razı eder. Terkisine bindirip ülkesine götürür. Meğer bir padişah oğluymuş beyaz atlı. Babası ona kırk gün, kırk gece süren öyle bir düğün yapar ki, kırk yıl dillerden düşmez. Yerler içerler, muratlarına geçerler.

Onlar ermiş muratlarına, gökten üç elma düştü, kalplerinde kötölük barındırmayan güler yüzlü çocukların başına.

TEK KÖSE, ÇİFT KÖSE

Ese ile Köse, bir araya gelse, evlenmemişin bir oğlu olsa, boş ambara buğday dolsa, kargalar gırtlarken, tavuklar boş darı ambarında sayıklarken, gökten üç elma düşse, uyanmadan Ese, yerinden doğrulmadan Köse, ben koşup elmaları kapsam.. Ben şimdi üç elmayı neyliyeim? Birini sana, birini şuna, birini de ona versem bana ne kalır? Sen yersin oyuna gidersin. Şu yer köyüne gider. O yer suyuna gider. Oyun oyunda, köyü köyünde, suyu suyunda gerek. Lafı fazla uzatanın kısmetine ya kabak çıkar ya kelek...

Bir varmış, bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde, ovada mı desem, düzde mi desem, bayırda mı desem, çayırda mı desem, küçücük bir köy varmış. Köyün kendisi küçücük ama gölgesi büyükmüş. Güneş doğduğunda köyün kara gölgesi uzar gider, yer-yüzünün öbür ucuna ulaşırmış. Güneş batarken de öbür tarafa geçermiş kara gölge.

Bu köyde bir Tek Köse, iki tane de Çift Köse derler üç adam yaşarmış. Gölgesi uzun köyün gölgesinden hiç dışarı

çıkamazlarmış. Sakalları seyrekçe, gözleri çekikçeymiş. Adımlarını sıkça atar, seyrekçe konuşurlarmış.

Öbür köylüler Tek Köse'ye olsun, Çift Köse'ye olsun, pek sokulmak istemezlermiş. Biri tek tek, öbürleri çift çift gezerken onlardan uzak durmaya çalışırlarmış. Neden derseniz, köseler azdan az, kurnazdan kurnaz olurlar. Sarı saman altında su yürütürler de kimsenin haberi olmaz. Çeşme kursalar kimsenin bakracına su dolmaz.

Bu küçük köyün uzun gölgesi altında yaşayan Tek Köse ile Çift Köse'ler birbirlerini kollarlarmış hep. Acaba onu nasıl tuzağa düşürür, feleğini şaşırırım diye fırsat gözetip dururlarmış. Bayramda seyranda, tarlada harmanda hep birbirlerini süzerler, böyle davranmaktan ne usanır, ne de bezlerlermiş.

Neyse, böyle birbirlerini dağda taşta izleyip kırdan bayırda gözleyip dururlarken bir gün Çift Köse'lerin şehire gitmeye niyetlendikleri duyulmuş. Tek Köse haberi işitince evine girip kapısını kapatmış. İki saat hem kaşınmış, hem düşünmüş. Sonunda kararını vermiş, "Ey Çift Köse'ler" demiş içinden, "zamanınız geldi, saatiniz çaldı. Size bir oyun oynayım ki bizim köyün gölgesi gibi uzayıp gitsin. Şanı şöhreti dünyayı tutsun."

Tek Köse yatmadan önce eşeğine beş altın yutturmuş. Tan ağarırken kalkmış, eşeğine palan vurmuş. Binmiş üstüne, düşmüş şehir yoluna, bir süre gitmiş. Sonra durmuş, ağaçlıkların arkasına saklanıp Çift Köse'lerin gelmesini beklemiş. Çift Köse'ler çok bekletmemiş yolu. İkisinin de omuzunda birer heybe. Heybenin gözleri pazarda satacakları adaçayı, kekik, nane dolu. Çıkıp gelmişler. Eşekleri yokmuş Çift Köse'lerin. Çok istedikleri halde o güne kadar eşek sahibi olamamışlar. Eşek sırtına binip kurulamamışlar.

Çift Köse'ler yürüyüp giderlerken Tek Köse ağaçlıktan çıkmış. Eşeğini deh çüş diye koşturarak onlara yetişmiş.

— Salamünaleyküm ağalar! demiş.

Çift Köse'lerin ikisi de arkasına dönüp bakmış. Şöyle bir yarım ağızla "Aleykümselam" demişler ama başka bir söz söylememişler. Biraz ilerleyince Tek Köse aradaki sessizliği bozmuş:

— Yahu Köse ağalar, demiş, bugüne bugün bir köyün üç kösesiyiz. Birbirimizin ne babasını öldürdük, ne kız kardeşini kaçırdık. Üçümüzün de içinde kırk tilki dolaşır ama hamt olsun karnımız geniştir. Tilkilerimizin kuyrukları birbirine dolmaz.

Çift Köse'ler birbirlerinin yüzlerine bakmışlar. Sonra ikisi birden:

— Öyle olmasına öyle ya, senin karnında tilki yerine kurt beslemediğini nereden bilelim?

— Korkmayın korkmayın! Sizi kurda yedirmem. Evvel Allah kurt sizden korksun! Siz kırk kurtla da başa çıkarsınız, kırk canavarla da...

Böyle iğneli, çengelli konuşmalarla giderlerken Tek Köse eşekten atlamış.

— Müslüman malı ortak, demiş. Daha kasabaya çok yol var. Şu heybeleri koyun eşeğin sırtına. Niye boşu boşuna yorulacaksınız.

Çift Köse'ler, içinde ottan çöpten başka şey olmadığı için heybelerini Tek Köse'nin eşeğine yüklemekte bir sakınca görmemişler. Tek Köse'nin bu davranışı aralarındaki buzu eritir gibi olmuş.

Önde giden eşek durup dururken, aptes yapacağı yerde bir altın çıkarmaz mı? Çift Köse'lerin gözleri fal taşı gibi açılırken Tek Köse oralı bile olmamış.

— Bunda şaşıracak ne var ki, demiş, bu eşek Allah'ın bir

nimeti. Her gün üç beş altın bırakır elime. Ben de çok iyi bakarım gülüme. Bol bol arpa yedirir doyururum. Sırtını tımar eder, soğuktan sıcaktan, kardan doludan korurum.

Çift Köse'lerin dili dişi tutulmuş. Dönmüşler birer dilsiz kuşa. Yol da sarmış mı sarp bir yokuşa. Eşek zorlanınca patır patır dört altın daha çıkarmış.

"Bugünkü kismetim tamam," diyen Tek Köse, seyrek sakalını sıvazlayarak altınları koymuş cebine. Öyle bir tavır takınmış ki, sanki diyecek yok keyfine. En çok bu gamsız, tasasız tavrı Çift Köse'ye dokunmuş. Eskiden bir adım atarken bile kırk adım boyu düşünen bu iki insan, tedbir duvarını yıkmışlar. Birer Batak Köse olup çıkmışlar. İki Çift Köse ağız, ikisi aynı anda:

— Tek Köse kardeş, demişler, bu eşeği bize satsana!

Tek Köse pazarlığı kızıştırmak için yükünü yüceye yığmaya başlamış.

— Altın yumurtlayan eşeği satması için insanın deli deli tepeli, kulakları küpeli olması lazım.

— O kadar da değil, demişler Çift Köse'nin çifti birden. Bu vereceğimiz paraya göre değişir. Satılmadık mal olmaz. Başa gelmedik hal olmaz.

— Ne kadar para vermeyi, değirmeni hangi su ile çevirmeyi düşünüyorsunuz?

Çift Köse'lerin öyle pazara kekik, nane, ayrık otu götürmelerine bakıp da yok yoksul oldukları sanılmamalı. İmanla paranın kimde olduğu bilinmez. Ömürleri boyunca yoksullar gibi davranmış, parasız kişiler gibi kıvranmışlar ama aslında ikisinin de bir çift küp dolusu altını varmış. Eşeğin altın fabrikası gibi altın öğütmesi gözlerini o kadar kamaştırmış, akıllarını öylesine uyuşturmuş ki ai takke ver külâh pazarlığı iki küp altına bağlamışlar. Yarı yoldan geri

dönmüşler. Tek Köse altınlarını alıp gitmiş evine. Çift Köse'ler kıymetli eşeği bağlamışlar ahıra, sevine sevine.

İçlerini daha çok altın kazanmak, daha çok zengin olmak hırslı öylesine bürümüş ki köse sakalcıkları biraz daha kısalmış. Hep şer için kullandıkları akılları delik testide durmayan su gibi azalmış. Masalla gerçeği daha ilk günden karıştırır, kaplumbağa ile tavşanı yarıştırmış olmuştur.

Eşeği ahıra çekip de bağlayınca ilk işleri önüne kocaman bir çuval dolusu arpa, bir kazan dolusu da su koymak olmuş. Eşek çok yemeli, iyi beslenmeli. Beş değil her gün on altın, yüz altın, bin altın vermeli. Böyle deyip ellerini oğuşturarak evlerine çekilmişler.

Eşektir, önüne ne konulsa yer. Kıt kanaat bilmez. Çift Köse'lerin eşeği de öyle yapmış. Sabaha dek yemiş arpayı, içmiş suyu. Yemiş arpayı, içmiş suyu. Miğdesindeki arpalar şişince karnı hüt dağına dönmüş. Hazımsızlıktan çatlayıp ölmüş.

Her sabah güneş doğmadan, kargalar köye ağmadan uyanan Çift Köse'ler, güneş bir minare boyu yükseldikten sonra uyanabilmişler. Çünkü bütün gece sevinçlerinden sevinçli kuşu gibi çırpınmışlar. Gözlerine uyku tünek girmemiş. Ancak sabaha karşı uyku meleği kanadının ucuyla göz kapaklarına şöyle bir dokunmuş da azıcık uyuyabilmişler.

Uyanır uyanmaz ilk işleri ahıra koşmak olmuş. Omuz vurmuşlar kapıya, açılmamış. İlkini biri, sonra öbürü kapı deliğine gözlerini uydurup bakınca sevinçten gözleri dolmuş. Ahırın içini altınla dolu sanmışlar. Meğer çatlayıp ölen eşeğin ayaklarına ahır deliğinden sızan güneş vurunca nallar, parıl parıl parlar.

Parlayan altınlara bir an önce kavuşmak isteyen Çift Köse'ler çift balta ile kapıyı kırıp içeri girmişler. Eşeğin sizlere

ömür olduğunu anlayınca feryadı figanı koparmışlar. Köseciklerin öyle candan dostları, sevenleri, bir ricada bulununca koşup gelenleri pek yokmuş ama oldukça kalabalık, kimi kurnaz, kimi alık hısım akrabaları varmış.

Çıgıllıkları yayılınca, köyün her yerinden duyulunca ne kadar hısım akraba varsa başlarına derilmiş. Çift Köse'ler ballandıra allandıra anlatmışlar Tek Köse'nin başlarına ördüğü çorabı. Akrabalar bir ağızdan çığırmışlar: "Tek Köse'den sorulmalı bunun hesabı."

Kabarınca bir kalabalığın ayranı, seyreyle sen seyranı. Önde Çift Köse'ler, arkada kalabalık, varmışlar, Tek Köse'nin evini kuşatıp sarmışlar. Ama Tek Köse'yi koydunsa bul. Ne kıyı kalmış aramadıkları, ne bucak, ne dolap kalmış, ne ocak...

O sırada köyün içinden geçen bir atlı köydeki telaşı görünce sormuş, onlara iyi bir haber vermiş: Bir saat kadar uzaklıkta bir adam gördüm. Boyu biraz kısaca, sakalcığı kösece. Omuzunda bir heybe vardı. Heybenin iki gözünde iki çömlek. Denize doğru gidiyordu yalpalayıp sekerek.

Köseler takımı durur mu hiç? Hemen düşmüşler yola. Bakınmadan sağa sola, akşam olmadan deniz kıyısına ulaşmışlar. Ulaşmışlar ama nasıl bir durumla karşılaşmışlar dersiniz? Tek Köse, elinde bir deynek, sırtında kepenek, önünde bin koyundan fazla bir sürüye çoban olmuş.

Çift Köse'ler sarılmış Tek Köse'nin yakasına:

— Bu sürüyü bizim altınlarımızla aldın ha? Seni hırsız, seni yüzsüz!

Tek Köse, yemin billah etmiş:

— İşte sizin altınlarınız, çömlekte duruyor. Ben bu sürüyü denizden çıkardım. Denizin dibinde bir ova var, ova derim sana. Hiç durma at koştur kova kova. Çayır çimen dersen diz

boyu. Orada yüzlerce, yüz binlerce koyun yayılıyor. Dal denize, bir erkek koyun çıkar. Dişi koyunun binlercesi arkan sıra geliyor.

Çift Köse'ler önce altın çömleklerini sarılmışlar. Bunları en yakın bildikleri bir akrabaya teslim edip denizin kıyısına koşmuşlar. Akrabaları:

"Etmeyin eylemeyin. Siz değil denize dalmak, yüzme bile bilmiyorsunuz. Sonra boğulursunuz. Vazgeçin deniz dibinden sürü çıkarma sevdasından. İşte altınlarınıza kavuştunuz. Yiyip bitirin helalinden" dedilerse de kim dinler. Gözlerini hırs bürümüş, köse sakalcıkları trim trim titrer.

Atlamışlar denize, atlayış o atlayış. Bir daha ne çikabilmışlar yüze, ne görülmüşler göze.

Çift Köse'nin vücutları ortalıktan kalkınca, köylü Tek Köse'yi de istememiş aralarında. "Bizim köyün gölgesi nerede biterse oradan öteye gideceksin" demişler. Tek Köse bu karara uymak zorunda kalmış. Gitmiş dünyanın öbür ucuna. Biz gelelim masalın sonucuna. Meğer Tek Köse'nin denizden çıkardım dediği, yeminler kaseimler ettiği sürü bir çobanın değil miymiş? Tek Köse çobana bir altın vermiş. Kendisini sürünün sahibi gibi göstermiş.

Şimdi o gölgesi uzun köyü arasanız, bulabilirsiniz belki. Ya şu dağın gerisinde, ya da öbür dağın berisindedir. Söylediklerine göre köy yerinde duruyormuş ya, köyde ne köse kalmış gayri, ne de Ese. Köyün eski uzun gölgesi de kısalmış hem. Köyün evlerinden öte taşmaz, eskiden olduğu gibi dağları tepeleri aşmazmış.

Gökten üç elma düştü. Biri bana, biri sana. Biri de soyu sopusu kurumuş Üç Köse'nin köyüne.

AHMAK İLE ÇAKMAK

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynarken eski hamam içinde.. Ben diyeyim dedemin dedesi doğmadan, siz deyin ninemin ninesi ölmeden önce küçük bir köy varmış. Derelerine yağmur yağarken tepelerine yağan karmış. Neredeymiş bu küçük köy? Şu dağın duldasında mı? Yoksa öbür dağın gölgesinde mi? Ona sordum. Buna sordum. Bir bilen çıkmadı. Öyledir, ülkemizde yıldız kadar çok köy vardır. Yolları uzun, dolambaçlı, dardır. Kimisi derede, kimisi tepede. Kimisi çölde, kimisi belde. Birisinin adını öğrensen öbürünü unutursun. Birini ararken bir başkasını bulursun.

Neyse.. Biz köyü unutulduğu kuytuda bırakalım da unutulmamış olana geçelim. Köyde iki kardeş yaşarmış. Yaşarlarmış ya, işte öyle. Ne tarlaları varmış, ne tapanları. Ne hanları varmış ne hamamları. Kuru yerde yatar, kuru yerden kalkarlarmış. Onun bunun işlerine yardım ederek, kimi zaman dana, kimi zaman koyun kuzu güderek kıt kanaat geçinmeye çalışırlarmış.

Birinin adı Ahmak, öbürünün de Çakmak'mış.

Bir yıl kıtlık olmuş. Bir damla yağmur düşmemiş. Tarlalarda ekinler yetişmemiş. Ağaçlar, otlar, çiçekler kuruyup kavrulmuş. Umutlar solan güller gibi göğre savrulmuş.

Ahmak'la akmak köyde işsiz güçsüz dımdızlak, st baş çırılçıplak kalıvermişler. Kimde iş var ki onlara versin.. Kimde g var ki onlara el uzatsın..

Ahmak'a kalsa, köyden dışarıya adımıını atmaz, başlarına gelecekleri hesaba katmazmış. Ama küçük kardeş akmak yle mi ya?.. Cin gibi bakar, bir işe giderken sel gibi akarmış. Bir sabah erkenden aēabeyini uyandırmış:

— Ne uyursun aēabey, demiş. Ne uyursun? Bu uykudan ne bulursun? Bugünden yarına yiyeceēimiz, şu üstümüzdeki partallardan başka giyeceēimiz yok. Köy halkı dersin halleri bizimkinden beter.Sözün kısıası bu köyde bir gün bile kalmamız hatadır.

Ahmak, bir süre bn bn bakınmış:

— akmak kardeşim, demiş, nerelere gidelim? Gidip de ne edelim?

— Gidelim de neresi olursa olsun.. Daē olsun,bayır olsun. Ovaları aşalım, ırmaklardan geēelim. Allah büyüktür. Bir bakarsın, bolluk içinde yüzen, şarkılar türküler düzen cennet gibi bir köy çıkar karşımıza. Eēer dişimizi sıkır, adımlarımızı esirgemededen atarsak belki büyük bir kente bile ulaşabiliriz. Büyük kent gibi var mı? Bolluk orda, bereket orda. İş orda, hareket orda. Oralarda aylak kalmayız. Sırtımızda taş taşırız. Kuru taşır, yaş taşırız. Ekmeēimizi aşımızı kazanmanın yolunu buluruz. Allah'tan mit kesilmez. Belki günün birinde anlı şanlı birr adam bile oluruz.

akmak böyle konuşunca Ahmak'a yerinden kalkmak düşmüş. Koyulmuşlar yola, bakınmadan saēa sola derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi geçip gitmişler. Günlerce aylarca taban tepmişler. Acıktıka ot yemişler, bērtlen toplamışlar.

Günün birinde önlerine şırıl şırıl akan ince bir dere çıkmış. Atlayıp geēeceklermiř. Bir de ne görseler iyi.. Derenin

suyu fıkır fıkır alabalık kaynamıyor mu? Derenin üst başını, alt başını çalı çırpı ile tıkamışlar. Bir sürü balık yakalamışlar. Balıklardan birisi çok iriymiş. Başında da altın bir taç varmış. Öbür balıklar canlarını kurtarmak için çırpınıp dururlarken taçlı iri balık hiç kıpırdanmamış. Bakışları gurur doluymuş. Ahmak:

— Bak Çakmak kardeş, demiş. Kısmet ayağımıza geldi. Balığın tacını satarsak zengin oluruz. Bu perişanlıktan kurtuluruz.

Çakmak taçlı balığı eline almış, her tarafını gözden geçirmiş.

— Bu, balıkların kralı olmalı. Bak ne soylu bir görünüşü var. Küçük bir altın parçası için kralı öldürmeyelim.

Böyle dedikten sonra balıkların kralını suya salıvermiş. Balıklardan geriye kalanları pişirip yemişler. Ağızlarını silip "Allah'a şükür" demişler.

Gene düşmüşler yola. Az gitmişler, uz gitmişler, yokuş gitmişler düz gitmişler. Bir altı ay, bir güz gitmişler. Bir ormanın kıyısına ulaşmışlar. İkisinin de ne konuşacak dilleri, ne adım atacak halleri kalmış. Bir çalının dibine boylu boyunca yatmışlar, gözlerini kapatmışlar. Ama uyku tünek nerede? Açlıktan mideleri kazım kazım kazınıyor. Böyle kıvranıp dururlarken bir inleme sesi duymuşlar. Sanki uzak bir köyde genç bir kadının ağıt yakışı gibi bir ses. Yakından mı geliyor, uzaktan mı? Belli değil. Çakmak:

— Ağabey, demiş Ahmak'a, benim duyduğum sesi sen de duyuyor musun?

— Ne sesi, demiş Ahmak, ben midemin gurultusundan başka bir ses duymuyorum.

Çakmak yerinden doğrulmuş. Çalı içlerini, ağaç diplerini araştırmaya başlamış. Elli adım ya gitmiş ya gitmemiş. İki di-

kenli çalı arasında nazlı bir alageyik tuzağa düşmemiş mi? Çok kurnaz bir avcıymış tuzağı kuran, alageyiğin geçip gideceği yeri iyi hesaplamış. Zavallı hayvan iki ön ayağını demir tuzağa kaptırmış. Kurtulması ne mümkün, ağlayıp sızlanıyor. Yanı başında da iki körpe kuzusu.. Annelerini yalayıp duruyorlar.

Çakmak tek başına geyiği kurtaramayacağını anlayınca ağabeyini yardıma çağırmış. Ahmak, tuzaktaki avı görünce:

— Çok kurnazsın vallahi kardeşim, demiş. Demin duyduğun sesin geyikten geldiğini nasıl anladın. Ne iyi oldu. Karımız zil çalıyor. Geyiği hemen kızartıp yiyelim. Yavrularını da yarın haklarız.

Çakmak ağabeyine bakmadan:

— Ağabeyciğim, demiş, yanı çifte kuzulu şu güzel geyiğe nasıl kıyalım. Buna can dayanır mı? Yardım et de tuzaktan kurtaralım. Belli ki hayvan çok acı çekiyor.

Çelik tuzağın kanatlarını açmışlar. Geyiği salıvermişler. Zavallı hayvan topallaya topallaya oradan uzaklaşmış. Yavruları da analarını izlemiş. Ahmak:

— Bari yavrulardan birisini kesip yeseydik, diyecek olmuş ya, Çakmak her zaman olduğu gibi duymazlıktan gelmiş.

Düşmüşler gene yola, bakınmışlar sağa sola. Bir iki köye rastlamışlar ama köy demeye bin şahit ister. Terk edilmiş evler ören olup çıkmış. Kıtık, kuraklık belli ki bu köylerden de geçmiş.

Ayrık kökü yemişler, yılandır kurbağadır yakalayıp kırtarmışlar. Öyleyken yolculuklarını inatla sürdürmüşler. Tabanları delinmiş, kolları bacakları yolunmuş. Git babam git. Gündüzlerden gecelerden sonra ıssız, sarp bir yerde ak sakallı bir adamla karşılaşmışlar. Öyle bir adam ki yüzünden nurlar balkıyor. Ne var ki yere sırt üstü uzanmış yatıyor. Birisi

bir yanına, öbürü öbür yanına oturup yerde yatanla konuşmuşlar.

— Geçmiş olsun amca! Hastalandın mı?

— Hasta değilim ama sağ bacağım kırıldı. Yerimden ne kalkabiliyor, ne de adım atabiliyorum.

— Vah vah! Geçmiş olsun.

Ahmak adamın durumunu ümitsiz görmüş. Çakmak'a:

— Burada fazla oyalanmayalım kardeşim, demiş, bu adamcağıza Allah'tan başkası yardım edemez.

— Hiç olur mu, demiş Çakmak, yaşlı, sakat bir adamı kırın ortasında tek başına bırakıp gitmek insanlığa yakışmaz.

— Ama ne yapabiliriz ki? Elimizden bir şey gelmez.

— Gelir gelir! demiş Çakmak. Biz genciz, daha güçlüyüz. Onu sırtımızda taşırız. Karşılaştığımız ilk köyde bir hayır sahibine teslim ederiz.

Önce Çakmak sırtlamış yaşlı dedeyi. O yorulunca Ahmak sırtlamış. Böyle değışe tokuşa, yolları kimi düze sarmış, kimi zaman yokuşa. Adamı epeyce uzaklara taşımışlar. Böyle giderlerken ne olsa beğenirsiniz, o bitkin, o kırık bacaklı yaşlı dede:

— Sağ olun evlatlarım, demiş, şaşkın şaşkın kendisine bakan delikanlılara. Allah sizden razı olsun. Tuttuğunuz top-
rak altın olsun. Aç karnına beni sırtınızda taşıdınız. Aslında ben sapasağlamım. Sizi uzaktan görünce sakatlanmış gibi yere uzandım. Sınamak istedim sizi.

Böyle demiş, kaşla göz arasında eteğinde dikildikleri te-
peyi aşmış, yanlarından uzaklaşmış. Ahmak, kardeşine söy-
lenip durmuş ya Çakmak karşılık vermemiş. Yalnız "Bir ha-
yırdır işledik, gerisine karışmayalım" demekle yetinmiş.

Dağ başında durulmaz ki dursunlar, ev kurulmaz ki kur-sunlar. Haydi demişler yolcu yolunda gerek. Az gitmişler, uz gitmişler, bir altı ay bir güz gitmişler. Yüce bir dağı aşınca cup diye deniz kıyısında bir ülkeye düşmüşler. Öyle bir ülke ki, bir yanı bağlık bostanlık, bir yanı güllük gülistanlık. Bir ya-nında bir ova uzanıyor ki ova derim sana. Küheylân atlarla kova kova üç gün üç gece gitsen gene de sonuna ula-şamazsın. Ovanın her karış toprağı ekilmiş. Adam boyunu aşan ekinler ayakta duramayıp bir yana kaykılmış. Bet de orda, bereket de.. İş de orda, hareket de.. Meğer bu güzel ülkenin tümü bir kralınmış. Bağlar da onunmuş, bahçeler de. Tarlalar da onunmuş, ovalar da. Sürü sürü davarlar da onun-muş, katar katar develer de.

İki kardeş sevinç içinde, şehrin kale kapısından içeri gi-receklerken karşılarına zebani gibi iki kolcu dikilmiş. Birinin surati hiç gülmez, öbürününki de hiç görülmezmiş. Gülmez surat dik dik bakarken görülmez surat:

— Durun bakalım ey düz tabanlar, demiş, nereden gelip nereye gidiyorsunuz? Kılığınıza bakılınca ne mal olduğunuz anlaşılıyor. Burası pak insanlar şehridir. Sizin gibi üstü başı kir ve pasak olarak içeri girmek yasaktır. Düşün önümüze!

Düşmeyip de ne yapsınlar. İki yorgunun bu iki zebani ile güreş tutacak halleri yok ya... Kolcular bizimkileri, önlerine katmışlar, deniz kıyısına indirmişler. Bir kayığa bindirmişler. Kayıkçı kolculardan daha azmanmış. Aç mısınız, susuz mu-sunuz diye sormadan fış fış kayıkçı türküsünü söyleyerek za-vallıları üç günlük uzaklıkta bir adaya götürmüş. Kıyıya çı-karıp geri dönmüş.

Meğer Garibanlar Adası'ymış burası. Ne ucu belliymiş ne ortası. Şehre gelen garipleri, kılıksızları, şüphelileri getirip bu adaya bırakırlarmış. Bunlar burada ne yerler, ne içerler? Ne yiyecekler, ne bulurlarsa onu yerlermiş. Yağmur birikintisi su-ları içerlermiş. Balık tutmaya çalışırlar, otTUR yapraktır ye-meye alıştırlarmış. Sonra da ölüp giderlermiş.

Ahmak'la Çakmak bu ıssız adada ne yapacağız diye kara kara düşünüp başlarını kaşırlarken birden karşlarına ak sakallı bir adam dikilmiş. Yüzünden nur bakiyor. Arkasında da boz donlu küheylân bir at. At ki at derim sana.

Ahmak adamın yüzüne bön bön bakıp dururken Çakmak bir göz atışta adamı tanımış. Koşmuş, şapur şapur ellerini öpmüş.

— Demek tanıdın beni evlât, demiş adam gülerek, aferin sana. İnsan bir gördüğünü bir daha unutmamalı. Baktığına iyi bakmalı. Tuttuğunu iyi tutmalı.

Bir hayli bakındıktan sonra Ahmak da adamı tanımış:

— Hiç unutmur muyuz amca, demiş, seni saatlerce sırtımızda taşımıştık.

—Şimdi oraları karıştırmanın zamanı değil. Bu ıssız adada üç gün bile yaşayamazsınız. Haydi binin atıma, sizi bu ölüm ülkesinden kurtarayım.

Üç kişi binmiş de boz küheylân bana mısın dememiş. "Yumun gözlerinizi" demiş ak sakallı dede, yummuşlar. İki yanında iki kanat, uçuvermiş boz donlu küheylân at. "Açın gözlerinizi" demiş, açmışlar. Bir de bakmışlar ki ne bak-sınlar.. Koğuldukları şehrin ortasında değiller mi? Büyük bir alan.. Her tarafta binlerce insan.. Kimi bu yana gidiyor, kimi öbür yana. Kimileri dükkânlara dalıyor, kimileri vitrinlere ağız açık bakıp kalıyor. Ellerini öpmek, bir kuru teşekkür etmek için dedeye doğru iki adım atmışlar ya, onu koydunsa bul. Kendisi de, boz donlu atı da kayıplara karışmış... Sağa sola koşturup arayacak olmuşlar. Çakmak'ın aklı başına çabuk gelmiş. "Bu Tanrı'nın bir hikmeti ağabey" demiş, "ona buna sormaktan, çenemizi yormaktan vazgeçelim en iyisi." Öyle yapmışlar.

Büyük alanın ortasında aval aval bakınıp dururlarken birden ortalık süt liman oluvermiş. Ses seda kesilmiş. Koş-

turanlar zıncı diye çakılıp kalmışlar. Dükkânlarla dolu olanlar dışarı uğramışlar. Derken yüksekçe bir yere bir tellâl çıkmış. Omuzunda asılı davulu bir süre güm güm öttürmüştü.

— Ey ahali!.. Duyduk duymadık demeyin!.. Kralımızın kızı evlenecek!.. Ejderhalar Denizi'nden en güzel, en büyük inciye kim çıkarırsa ona hazineler bağışlanacak!..

İki kardeş duyuruya kulak kabartmışlar. Ahmak bir anlam verememiş ama Çakmak, yarışa kalkmak üzere olan bir at gibi titremeye başlamış:

— Ağabey! Ağabey! İşte beklediğimiz kapı açıldı önümüze. Kısmetimizin yolu göründü. Haydi doğru deniz kıyısına varalım. En büyük, en güzel inciye biz çıkaralım.

Ahmak ahmak olalı ilk kez akıllı bir söz çıkmış ağzından:

— Bre kardeşim, demiş, biz ne biliriz inci çıkarmayı. Kırdan doğduk büyüdük. Kır insanıyız. Ne yüzmeyi biliriz, ne dalmayı. Ancak bulursak lüp lüp yutarız dolmayı. Başkaca bir marifetimiz yoktur. Hem Ejderhalar Denizi'nden çıkarılacakmış inciler. Ejderhalar bizi leblebi gibi yutuverir sonra.

Ağabeyini dinlememiş Çakmak, deniz kıyısına doğru yürüyüvermiş. Ahmak da mırın kırın ederek arkasından gelmek zorunda kalmış. Kıyıda inci çıkarmaya istekli binlerce insanla karşılaşacaklarını sanırlarken üç kişi görmüşler. Birinin bir bacağı, ikincisinin bir kolu, üçüncüsünün bir gözü yokmuş. Bu üç kişinin en yaşlıları, bizimkilere bakmış bakmış da:

— Bana bakın emmi oğulları, demiş, eliniz ayağınız sağlamken bu işten vazgeçin. Halimizi görmüyor musunuz? İnci sevdasıyla gözden, koldan, bacadan, evden ocaktan olduk. Ejderhalar Denizi'ni gül bahçesi mi sandınız? Buraya bir giren bir daha çıkamaz.

Çakmak boynunu bükmüş:

— Bu bizim için tek fırsat ağam, demiş. Anamızdan doğduk doğalı ne mor sümbüllü bir bağıımız, ne de arkamızı verecek dağıımız oldu. Artık deniz dibinde iri bir inci mi buluruz, yoksa koldan bacaktan mı oluruz, bilemeyiz. İki gariban kardeşiz, bizi düşman bellemeyin, hasım olarak görmeyin.

Çakmak böyle söyleyince kolsuz dalgıç pek memnun olmuş. "Dilin tatlı, sözlerin kanatlı delikanlı" demiş. Bizimkilerin değil denize dalmak, yüzme bile bilmediklerini anlayınca kendi işini bırakıp onlara önce yüzmeyi, sonra da dalmayı öğretmiş. "Haydi" demiş, "gidin siz de denizin öbür köşesinde kismetinizi arayın."

Bizimkiler de öyle yapmışlar. Başka bir koya çekilip karabataklar gibi dalıp dalıp çıkmaya başlamışlar ya her dalışta elleri boş çıkmış. Ne bir inci, ne bir istiridye. Hiçbir şey ele geçirememişler. Üç gün boyunca dalmışlar, nafile... Dördüncü gün sabahın er saatinde deniz kıyısında dikilip durmuşlar. Acaba dalmayı sürdürsek mi? Yoksa bu işten vazgeçip kendimize başka kismet yolları mı arasak diye düşünürlerken denizden gelen hafif bir hışırtı duymuşlar. Başlarını çevirip baktıklarında ne görseler beğenirsiniz?.. Bir taçlı alabalık.. Ağzında pespembe kocaman bir inci... Ardında bir sürü başka alabalıklar. Onların da ağzında beyaz beyaz, mavi mavi inciler...

Çakmak elini uzatmış. Balıklar ağızlarındakileri birer birer genç adamın eline bırakmışlar. Sonra bir teşekkür bile beklemeden kaşla göz arasında denize dalıp kaybolmuşlar.

Ahmak bir süre şaşkın şaşkın bakındıktan sonra:

— Şu işe bak kardeş, demiş, kocaman inciye getiren taçlı balık bizim derede yakaladığımız alabalık değil mi?

— Öyle olsa gerek ağabeyciğim. Ama şimdi bunları düşünecek zaman değil. Haydi incilerimizi toparlayıp hemen şehre dönelim.

Öyle yapmışlar. Kral balığın getirdiği çok iri pembe inciye ayırmışlar. Öbürlerini üç aşağı beş yukarı pazarlık ederek kuyumculara satmışlar. Çok ucuz verdikleri halde gene de ellerine epey para geçmiş. Bu para ile ilk işleri kendilerine birer takım elbise almak olmuş. Temiz pak giyindikten sonra iri pembe inciye saraya götürüp teslim etmişler. Tellalın çarşı pazar gezerek ilan ettiği gibi kendilerine hazineler bağışlanmamış ama gene de dört kese içinde hatırı sayılır bir paranın sahibi olmuşlar.

Elleri para görünce dilleri, gönülleri çözülüp bulanmış mı? Hayır. Gerçi Ahmak "Bunca sıkıntı çektik.Başımıza gelenler pişmiş tavuğun başına gelmedi.Biraz gezip tozalım. Eğlence yerlerine gidelim, günümüzü gün edelim" diyecek olmuş ya Çakmak izin vermemiş. Birkaç ay o kentte kalmışlar.Bunların paralı olduklarını sezen bazı açıkgozler iş teklif etmişler, ortaklık teklif etmişler. Hatta evlendirmeye kalkmışlar ama bizimkileri kandırıp ateşlerinde yandıramamışlar.

Aradan üç ay geçince Çakmak:

— Ağabey, demiş, artık paramız var. Burada kalabiliriz. Ama dikkat ettiysen huyları huylarımıza, suları sularımıza, dilleri dilimize, gülleri güllerimize benzemiyor. Biz gene kendi yurdumuza gidelim. İnsanın kendi sılası gibi var mı?

Ahmak sesini çıkarmamış. Birer yiğit küheylân satın alıp binmişler üstlerine. Dolu dizgin düşmüşler yola. Bakınmadan sağa sola az gitmişler uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Günlerden gecelerden sonra sarp bir ormana yol düşürmüşler. Şu yana mı sapalım, bu yana mı gidelim derken yolu büsbütün şaşırmışlar. Atlarını oraya sürmüşler yol yok, buraya sürmüşler yol yok. İki gündüz iki gece böyle bo-calayıp durmuşlar, kendilerini de atlarını da yormuşlar ama bir çıkış yolu bulamamışlar.

Üçüncü gece çekilmişler bir kuytuya, yorgunluktan, bitkinlikten dalıvermişler derin bir uykuya. Onlar uyuy-

yadursunlar, iki azgın canavar çıkmış ortaya. Güzelim küheylân atları parçalayıp yemişler. İşlerini öyle hızlı bitirmişler ki bizim uykucuların haberleri bile olmamış.

Sabah uyandıklarında atların kemikleriyle karşılaşmışlar ak ak... Onları da birkaç çakal kemirip duruyormuş.

Ahmak, dizlerine vurmaya başlamış:

— Ah kardeşim, kardeşim... Sana köyümüzden ayrılmayalım, dedim. Beni dinlemedin. Üç beş kuruş kazandık ama şimdi kurda kuşa yem olacağız. Altımızda at olmadan yurdumuza nasıl gideriz?

Çakmak:

- Ağabeyciğim, demiş. Hemen gözümüz yılmasın. Köyden çıktığımızda altımızda atımız mı vardı? Allah büyüktür. Elbet bir çıkış yolu bulacağız.

Çakmak daha konuşmasını bitirmeden karşılına dikilivermiş üç alageyik. Sırtları benek benek, gözlerinde dostluk dolu bakışlar.

Geyikler, bir süre iki kardeşi süzdükten sonra arkalarını dönüp yürümeye başlamışlar. Ahmak'la Çakmak da onları izlemiş. Uçurum kıyılarından, dik bayırlardan geçmişler. Kayaları tırmanmışlar. Sonunda yolu doğrultmuşlar. O zaman geyikler göz açıp kapayıncaya kadar ortalıktan kayboluvermişler.

Bulduktan sonra doğru yolu, cepleri para dolu iki kardeş, az gide uz gide günün birinde köylerine kavuşmuşlar. Orada iki kızla evlenip çift çubuk sahibi olmuşlar. Ektikleri göğeri gelmiş. Diktikleri yeşerip büyümüş. Çoluk çocuğa da karışınca demeyin gitsin. Mutluluktan dört köşe olmuşlar. Başları yere göğesi sığmamış.

Ama gelimli gidimli dünya, ucu ölümlü dünya. Bir gün kara toprak onları da bağına basmış. Dünyaya kazık kakmış olan var mı? Onlar ermiş muratlarına. Biz çıkalım kerevetine.

Gökten üç elma düştü, gözleri zorluktan yılmayan, yorulup yolda kalmayan yiğit yürekli çocukların başına.

ÜÇ KÖSEYE BİR KELOĞLAN

Develer tellal, pireler berber iken, karcınlar keklik gibi sekerken, anam düştü beşikten, babam düştü eşikten, ben düştüm eşekten. Vay amanın vay!.. Kemiklerim kırıldı, kargalar başıma derildi. Bir taş attım kargaya, gitti düştü ovaya. Ovanın suyu seli yok. Has bahçenin gülü yok. Ben Gülizar'a gülü nereden götüreyim? Şimdi Gülizar zar edip ağlamaz mı? Karalar bağlamaz mı? Ben şimdi ne edeyim? Hangi diyara gideyim? Emeklerim oldu zay, vay amanın vay!..

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde şu yalan dünyada vaktiyle bir Keloğlan yaşamış. Yukarıköy'de mi desem, Ortaköy'de mi desem, Aşağıköy'de mi desem, bilmem ki.. Unutulmuş gitmiş işte. Kimi zaman insanlara görülürmüş ya hayalde, ya düşte.

Keloğlan'ın ak sakallı bir babası varmış. Kime kimseye zarar vermeden kendi halinde yaşarmış. Ölmeden önce oğlunu dizinin dibine oturtmuş, iki kulağından da tutmuş:

— Kel oğlum keleş oğlum, demiş, benden sana baba nasihatı. Sakın ha sakın, köselere olma yakın. Yanılıp da onlarla iş tutma! Bu öğüdümü kulağına küpe yap, hiç unutma.



Sonra anadan doğduğuna pişman olursun. Köse deyip geçme, bir düşersen, ellerinden zor kurtulursun.

Babası ölünce iş Keloğlan'a düşmüş. Düşmüş ya, iş nerde? Keloğlan o kapıya gitmiş bir çırağa ihtiyacınız var mı diye sormuş. Bu kapıya gitmiş, beni yaşama tutmaz mısınız diye ağızlarını yoklamış. Yok. Kimsenin ne çırağa, ne azaba, ne ırgada, ne yaşamaya ihtiyacı varmış. Böyle günlerce kapı kapı dolaşmış. Bir kapıya sap olamamış.

Her şeyden ümidini kestiği, talihine küstüğü bir sırada yaşlı bir adam:

— Keloğlan, demiş, bakıyorum günlerdir iş arıyorsun. O kapıyı tıngırdatıp bu kapıyı çalıyorsun. Bizim köyde sana göre bir iş yok. Amma ve lakin Aşağıköy'de bir adamın kapisına bir yaşama aradığını duydum. Bir kere de oraya git.

Haberi alır da Keloğlan durur mu? Bir koşuda varmış Aşağıköy'e. Bulmuş adamın evini, çalmış kapisını. Çıka çıka karşısına nasıl bir adam çıksa beğenirsiniz? Boyu biraz kısaca, sakalcığı kösece, gözleri çekikçe, gövdesinden fazla elleri çevikçe.

Babası köselerle işbirliği etme diye nasihat etmişti ya, ama Keloğlan'ın ömründe bir köseyi görmüşlüğü mü var? Görmeyen ne bilir, bir sürünün içinde hangisi stır, hangisi camış? Keloğlan da adamın köse olduğunu anlayamamış. Yaşama durmaya razı olmuş. Köse çok sıkı bir kesim kesmiş:

— Bak adamım, demiş, kapımda üç yıl çalışacaksın. Ücretini yıl sonunda öderim. Seni bir yıl Aşağıköy'de, bir yıl Ortaköy'de, bir yıl da Yukarıköy'de çalıştırabilirim.

Keloğlan, kendisine iyi kötü bir kapı buldu ya, sıkı eğirip ince dokumaz. Adamın her dediğine "He" der. Gün doğandan gün batana kadar tarlada çalışır. Arada oduna gider dağa. Ne buyurduysa Köse Ağa, yapamam, elimden gelmez

demez. Önüne koydukları bir kuru ekmeği yer. Bir günden bir güne, ne düğünde ne bayramda, ağa ile sofraya oturmaz. Aşırı saygısından mı böyle davranır? Hayır, Köse, karısı ve güzel kızıyla yemeğini Keloğlan ya kırdı ya bayırda iken yermiş de ondan. Keloğlan, onların sofrada yemek yediklerini, ağızlarını silip Allah'a şükür dediklerini hiç görmemiş. Et mi yiyorlar? Dert mi yiyorlar? Anlayamamış.

Her sıkıntıya katlanan Keloğlan ilk yılın son gününü getirir:

— Köse Ağam, der, sonbahar yaz ilkbahar kış derken kapıda tam bir yıl geçirdim. Kesimimize göre ücretimi bugün ödemen gerekiyor.

Köse çekik gözlerini kısmış:

— Elbette adamım, demiş bir yıl bugün doluyor. Ücretini yıl sonunda, yani yarın alırsın. Ama bugün de Ortaköy'e gideceksin. Orada ağabeyim var. Kalan iki yılı onun kapısında tamam edeceksin. Eğer bu akşama kadar Ortaköy'de ağabeyimin evinde hazır bulunmazsan, sözleşmemiz sona erer. Bir yıllık emeğin de boşa gider.

Keloğlan aşağı tükürse sakal, yukarı tükürse bıyık, mecbur olmuş ücretini bile alamadan Ortaköy'e gitmeye. Orada çaldığı kapıyı ilk kösenin aynısı fakat gözleri biraz daha kısık, suratı biraz daha asık bir adam açmış. Keloğlan iki söz konuşacak olmuş, ağa tüysüz kaşlarını çatmış, biraz yana yatmış "Sus!" demiş. Haberi varmış ki olup bitenden, Keloğlan'a söz ettirmemiş ne dereden, ne tepeden.

Neyse, Keloğlan bu kapıda da bir yılını daha tüketmiş. Tarlalara ekin ekmiş, tırpan sallayıp harman yerine sırtında sap çekmiş. Ayak basmadığı ne kır kalmış ne bayır. Emek vermediği ne samanlık kalmış ne ahır. Gene bir tas duru su ve bir parça kuru ekmekle gününü gün etmiş. Bu Ortaköylü Köse'nin de sofrasına bir günden bir gün çağrılmamış. Kel-

oğlan. Bunların da yavan mı, yağlı mı, acı mı, tatlı mı yediklerini anlayamamış.

İkinci yılın son günü, ne geç, ne erken, tam vakti saatinde gelip çatmış. Keloğlan hakkını istemek için ağanın karşısına çıkmış. Ortaköylü ağa hiç konuşturmamış Keloğlan'ı gene.

— Ne kırkıtır ne ellidir, bizden alacağın bellidir. Bir yılı doldurdu kapımdaki hizmetin. Yarın sabah eline geçer ücretin. Amma ve lakin geriye kalan bir yıllık hizmetini Yukarıköy'deki ağabeyimin yanında tamamlayacaksın. Bu akşam orada hazır bulunmalısın. Yoksa emeklerin zay, halin vay vay olur.

Keloğlan sesini çıkarmamış. Akşam olmadan varmış köselerin Yukarıköy'üne. Varmış bakmış ki ne baksın. Bu ağası da köse.. Hem de katmerli köse. Yüzünde tüy tüs arama. Ters ters bakar adama.

Neyse.. bu kapıda da bir yıl geçirmiş. Ne Ortaköy'e ine bilmiş ücretini istemek için, ne Aşağıköy'e. Büyük Köse soluk aldırmamış kendisine. Bakmış evin her bir işine. Çiftçi olmuş, ekinlerini ekmiş. İrgat olmuş hasatlarını yapmış. Çoban olmuş koyunlarını gütmüş. Bahçıvan olmuş bahçesini bellemiş. Seyis olmuş atını tımarlayıp çullamış. Büyük Köse de kuru ekmekle duru sudan başka bir şey vermemiş Keloğlan'a. Kendileri kapanırlarmış odalarına, orada et mi yerler, dert mi yerler, kimse bilmezmiş. Öyle geçmiş, böyle geçmiş. Sonunda üçüncü yıl da sona ermiş. Son gün Keloğlan karşısına dikilince, Köse bir öfkelenmiş, bir bağırmış. Bir ses çıkarmış ince mi ince. Olmayan kaşlarını çatmış, ortalığı birbirine katmış:

— Sen hiç yol yordam bilmez misin a kel kafalı yanaşma! Haddini bil, boyunun ölçüsünü aşma! Seni kim tuttu? En küçük kardeşim. Seninle kim pazarlık etti? En küçük kardeşim. Öyleyse hesabını da o bilir. Doğru ona git! Onunla gör hesabını.

Keloğlan'dır kızmamış, öfkelenmemiş. Bir karşılık vermemiş elden dilden. Uysallığı bırakmamış elden. Boynunu bükmüş. Doğru Aşağıköy'ün yolunu tutmuş. Dayanmış ilk ağanın kapısına. Tak tak tak! Kösenin karısı aralamış kapıyı. Açar açmaz da şak diye yeniden kapamış. Biraz boğuk, fakat oldukça soğuk bir sesle içerden:

— Ne istiyorsunuz? Erkeğim evde yok, demiş.

— Beni tanımadınız mı? Ben eski yanaşmanız Keloğlan'ım. Köse ağamla görüşmek istiyordum.

— Köse ağan kır tarlada çift sürüyor.

Keloğlan kadının doğru konuşmadığını anladığı halde kır tarlanın yolunu tutmuş. Köse orada yokmuş. Eve eve, gene dönüp gelmiş eve. Kadın bu sefer de:

—Kır tarlada işini bitirip sulak tarlaya gitmiştir belki, demiş.

Keloğlan bir koşu varmış sulak tarlaya. Köse orada da yokmuş. Keloğlan'ın kel kafası geç de olsa dank etmiş. Köyden epeyce uzakta Bataklık denilen bir çayırılık varmış. Baharda çayırlar diz boyunu bulunca, aralarına kazlar ördekler dolunca Köse küheylan atına biner, oraya otlatmaya gidermiş. Örklermiş atını çayıra, kendisi de mevlam kayıra deyip tek kavağın gölgesinde uyurmuş.

Keloğlan varınca çayıra, Köse'nin uyuduğunu, atın da otladığını görmüş. Ayak ucuna basarak ata yanaşmış. Çakısıyla uzun kuyruk kıllarını kesmiş. Bataklığın üstüne dikmiş.

Sonra atın örkünü çözmüş, götürüp tepenin arkasına saklamış. Geri dönüp gelmiş Köse'nin başucuna.

"Köse Ağa!.. Köse Ağa!.." diye öyle bir ünlemiş ki, Köse'nin aklı başından gittiği gibi, geniş çayırılıkta ne kadar ördek, kaz, angut, turna varsa hepsi peren peren olup havalanmış. Gökyüzü kanat şakırtısıyla dolmuş.

Köse neye uğradığını anlayamamış. Sıçrayıp kalkmış. Baskına uğradığını sanarak koşmaya başlamış ama Keloğlan arkasından yetişmiş.

— Al küheylan bataklığa saplanmış! Koş! Kurtar!

Köse durur mu? Bataklıktaki kuyruk kıllarını görünce atımı kurtarayım diye atlayıp yapışmış kuyruk kılına. Yapışmış ya, derin bataklık yutuvermiş kendisini. Gırtlığına kadar çamurlara saplanıp kalmış. "Keloğlan beni kurtar" diye yalvarıp yakardıysa da Keloğlan:

— Geçerken köylülere haber veririm, gelir kurtarırlar, demiş.

Bataklıktan ayrılıp küheylanın yanına gitmiş. Binmiş üstüne, köyden geçerken duvar dibinde oturan birkaç kişiye Köse'nin batağa saplandığını haber vermiş ya, köylüler mırın kırın edip susmuşlar. Ancak iki kişi ertesi gün gidip Köse'yi bataklıktan çıkarmışlar. Köse'nin düşmesinden sonra o bataklığa Köseler Bataklığı denmiş. Hâlâ öyle söylenir gidermiş.

Köse'yi bırakalım da Keloğlan'dan haber verelim. Altında al küheylan doğru Ortaköy'e gitmiş. Köye girmeden attan inmiş. Ağaçlar arasına atı saklamış. Dayanmış Ortanca Köse'nin kapısına. O kapıda da aynı konukseverlikle karşılaşmış. Kapıyı açmayan karısı "Kocam karşı tarlada" demiş.

Varmış karşı tarlaya Keloğlan. Gerçekten de oradaymış Köse. Önüne sofrayı açmış, yemek yemeye hazırlanıyormuş. Bir kaz kızartması duruyormuş önünde. Keloğlan'ın yanaştığını görünce telaşlanmış. Yemeğine ortak çıkmasını diye:

— İyi ki geldin Keloğlan, demiş, sapan demirim kırıldı. Bir başkası olacak evde. Gidip getiriver.

— Hay hay ağam, ama karınız bana kapıyı bile açmadı.

Demiri hiç vermez.

— Verir verir... Vermezse bana sesleniver. Ben burdan ünlerim karıma.

Keloğlan eve eve varmış eve. Kapiyı çalmış. Başını uzatan kadına:

— Kızınız Fatma'yı almaya geldim. Ağamla anlaştık. Haydi verin de götürüyim.

— Ben kız mız veremem, demiş kadın.

Keloğlan olanca sesiyle Köse'ye seslenmiş:

— Köse Ağa! Köse Ağa! Karınız vermiyor!

Köse ibibik sesine benzer ince bir sesle karşılık vermiş:

— Hanım ver! Hanım ver! Onu ben gönderdim.

Köse'nin karısı, çarnaçar Fatma'yı Keloğlan'a teslim etmiş. Keloğlan da kızın elinden tutmuş, doğru atın bulunduğu yere gitmiş. Binmiş ata, terkisine de almış Fatma'yı doğru Yukarıköy'e... Köyün kıyısındaki meşelikte atla Fatma'yı bırakmış:

— Sen burada bekle, demiş. Büyük amcanla görülecek bir hesabım var. Ondan da derleyeceğim küçük bir yemiş...

Büyük Köse'nin çoban tutamadığı için koyun sürüsünü kendisinin otlattığını öğrenmiş. Arayıp bulmuş kırdı. Köse'dir, ho ho diye sürüyü otlatırken Keloğlan'ın gelmekte olduğunu görünce kıvranmaya, yatıp yuvarlanmaya başlamış. Keloğlan dikilmiş başına:

— N'oldu ağam sana? diye sormuş.

— Ah hiç sorma evladım. Karnıma bir sancı saplandı. Beni kıvrım kıvrım kıvrandırıyor.

"Ben onun ilacını biliyorum" demiş. Sürünün en iri koçunu

yatırıp kesmiş. Köse'nin bağıırıp“ çağırmasına aldırmadan yüzmüş koçun derisini. Boşaltmış içerisini. Tulum çıkardığı postekiği Köse'nin başına geçirmiş. Bir ağaca asmış.

— Sen böyle birkaç saat bekle. Evel Allah hiçbir şeyciğin kalmaz. Karnın ağrımaz, miden bulanmaz.

Köse tulum içinde sallanadursun, Keloğlan sürüden otuz koyun seçmiş. Bu benim bir yıllık ücretimin karşılığı demiş. Koyunlar önünde kızın yanına gelmiş. Binmişler ata, koyunları otlata otlata, susadıkça soğuk sular içerek, derelerden tepelerden geçerek Keloğlan'ın köyüne ulaşmışlar. Konu komşunun yardımıyla orada, düğün dernek, Keloğlan ermiş murada. Ha, unutmadan söyleyelim, Fatma'nın babası köseyle, onun ağabeyi ve kardeş köseleri de düğünlerine çağırmayı unutmamışlar. Köseler asık yüzle, kısık gözle gelmişler, ama, düğünden sonra güler yüzle, tatlı sözle dönmüşler evlerine. Onlar ermiş muratlarına. Darısı başınıza.

BÜYÜLÜ SOFRA

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellal, keçiler berber iken, insanlar daha aya ayak basmamışken, yıldızlar korkup surat asmamışken bu dünyada işsiz güçsüz bir Keloğlan varmış. Haylaz mı haylaz, yaramaz mı yaramazmış. Anası Mersin'e git dese o tersine gidermiş. Birisi bayram haftası dese, o ambar tahtası diye tuttururmuş.

Keloğlan'ın anası da anaymış hani.. Yoksulmuş, malı mülkü yokmuş ama ne eder, ne yapar kel oğlunun önüne her gün bir kap yemek çıkarırmış. Köyde yapılacak bir iş çıkınca ona gider, iş bulamadığı zamanlarda da oturup çorap örermiş. Ama ne çoraplar.. Renk renk, desen desen.. Allı nakışlı, gülen bakışlı.

Kadıncağızın kendi koyunu kuzusu olmadığı için kasaba pazarından yün alır, yıkar, tarar, eğirmiştir. Bir çıkırgı varmış. Kanatları durmadan çıkırk çıkırk diye dönermiş.

Kadın çıkırkla yün eğirirken yün gelebinin bir ucunu da Keloğlan'a tuttururmuş. Keloğlan yünün ucunu eline geçirdi ya, çekip gidermiş evden dışarıya. Oradan avluya geçermiş. Avludan da çelik çomak oynayan çocukların yanına.

Kadıncağız:

— Kel oğlum, keleş oğlum!.. Gene yarış atı gibi başını aldın gittin! Güzel yünümü berbat ettin! diye ardından bağırıp

çağırırımıŖ ya, Keloğlan iŖitmezmiŖ bile.

Oğlu yönlerini sık sık berbat ettiği halde kadıncağız gene de güzel çoraplar örmesini baŖarırmıŖ. Bunları paket yapar, Keloğlan'ın koltuğuna yerleŖtirir:

"Haydi benim sırma perçemli oğlum" dermiŖ, "bunları götür, pazarda sat!"

Keloğlan bir çift çorabı omuzundan aŖađı sarkıtır, öbürleri koltuğunun altında, pazara varırmıŖ. BaŖlarmıŖ malını  v-meye:

" orap ı geldi! Çorapçı güzeli geldi! EŖi menendi yok bunların! Bir alan bir daha alıyor! Almayanın elleri boŖ kalıyor!"

Keloğlan haylazmıŖ, yaramazmıŖ ama, diline, satıcılığına diyecek yokmuŖ. Çorapları kısa zamanda satar bitirir, parasını anasına getirirmiŖ.

Bir gün pazarda iŖini erken bitirmiŖ. Anasının istediği fı-rında piŖmiŖ tombul somunları alıp heybesine koymuŖ. Yola koyulmuŖ. Türküler söyleyerek,  ten kuŖları dinleyip, geçen bulutları seyrederek giderken her zaman atlayıp geçtiği, soğuk sularından içtiği dereciğe varıp ulaŖmıŖ. Atlayıp geçmeden önce eğilip bakmıŖ suya. Suyun içi balık dolu. Geçip gidiyorlar güle oynaya.

Keloğlan'ın avareliği tutmuŖ. Ara sıra depreŖirmiŖ avarelik yarası. Bir taŖın üstüne oturmuŖ. Ekmekleri koparıp koparıp balıklara atmaya baŖlamıŖ. Sırayla bütün somunlar tükenip bitmiŖ. Parça parça suya gitmiŖ.

Ekmek bitince balıklar da dağılıp gitmiŖler. Keloğlan ortalığın karardığını görünce kalkmıŖ. Süklüm püklüm köyün yolunu tutmuŖ.

Buram buram nane kokan bir çorba piŖiren annesi ekmek getirecek diye oğlunun yolunu g z l yor. Onun eli boŖ d n-

düğünü görünce öfkeden küplere binmiş. Açmış ağzını, yumuş gözünü:

— Git buradan, diye haykırmış. Elimin emeği, gözümün nuru ile ördüğüm çorapların parasını dere sularına nasıl gömdün? Allah'tan da mı korkmadın? Git, kendi gayretinle para kazan. O para ile ekmek al! O zaman kapımı çal! Elin boş gelirsen kapıyı açmam ha?.. Bunu böyle bil, sözüm şaka değil.

Keloğlan kel başını kaşımış.

"Aman ana! Yaman ana! Ben ettim, sen etme bunu bana!" diye yalvarıp yakardıysa da anasına söz geçirememiş.

Çaresiz kalınca evden uzaklaşmak zorunda kalmış. Düşmüş yola. Bakınarak sağa sola, az gitmiş uz gitmiş. Bir altı ay bir güz gitmiş. Bir de bakmış ki bir adımlık bir yol gitmiş. Köy köy, kasaba kasaba gezip dolaşmış. Bir iş bulamamış, bir baltaya sap olamamış.

Günlerce aç susuz gezip tozduktan sonra:

"Boşu boşuna niçin geziyorum" demiş kendi kendine. "Gidip balıklardan ekmeklerimi geri istiyeyim. Yağma mı var!.. Ben aç dolaşayım... Onlar benim ekmeklerimle keyif sürsünler.."

Düşmüş yola, selam vermeden hiçbir kula, koştura koştura dere kıyısına gelmiş. Balıklar Keloğlan'ı görünce toplanmışlar gene. Sevinmişler ekmek verecek bize diye. Su içinde kıpır kıpır oynamışlar.

Keloğlan zavallı balıkların sevincini çabuk bozmuş.

— Balıklar! Balıklar! diye haykırmış. Geçen gün doğrayıp yedirdiğim ekmekleri geri verin. Öyle bakıp durmayın alıklar! Yoksa ben size edeceğimi bilirim!

Balıklar insanoğlunun dilinden anlar mı? Bir iki beklemişler. Sonra dere içinde her biri bir yana dağılıp gitmişler. Balıklar dağılınca Keloğlan'ın kel kafası iyice bozulmuş. Başlamış eline geçirdiği taşları dereye atmaya, dana gibi de bağdırmaya:

— Bana adıyla sanıyla Keloğlan derler. Ya ekmeklerimi geri verirsiniz, ya da burada rahat yaşatmam sizi!

Keloğlan durmadan dereyi taşlamış. Kocaman kocaman kayaları atmış. Öğle olmuş. İkinci olmuş. Akşam olmuş. Keloğlan ha bire dereye taş yağdırmış.

Akşam karanlığı iyice çökünce, gökyüzünde yıldızlar pırıl pırıl gözükünce dereden bir ses işitmiş Keloğlan:

— Vay başım! Hangi sersem attı bu taşı başıma?

Keloğlan konuşanı balık sanmış:

— Ben attım, ben!.. diye karşılık vermiş.

— Sen mi attın? Sersem çocuk, başka işin yok mu senin?

— Başka işim yok. İş nerede? Yediğiniz ekmekleri geri alıncaya kadar taşlayacağım.

— Ekmek mi? Ne ekmeğinden konuşuyorsun sen?

— Hani geçen gün parçalayıp size atmıştım ya!..

— Biz su perileriyiz. Ekmek yemeyiz. Bizim evimiz buradadır. Gündüz uzaklarda oluruz. Akşam olunca evimize geliriz.

Keloğlan yeni taşlar toplamış kucağına:

— Ben su perisi, sel perisi bilmem. Ya ekmeğimi verirsiniz, ya da parasını.

— Biz para kullanmayız. Ama istersen sana bir sofraya verelim. Evine götür. İstedğin kadar yemeği önünde bulursun.

Keloğlan'ın ayakları dibine pat diye bir torba düşmüş. Keloğlan onu almış, anasına götürmüş. Eve gelince çat çat kapıyı vurmuş. Anası içerden:

— Kim o? diye sormuş.

— Benim ana, benim! Bak sana ne getirdim.

Kadın kapıyı açmış. Keloğlan içeri girmiş. Ocak başına oturur oturmaz koltuğunun altındaki sofrayı yere sermiş. Sofra üzerinde yemekler belirmiş ki insanın aklı duracak. Hindi kızartması mı dersin? Pirinç pilavı mı dersin? Tereyağlı suböreği mi, baklava mı dersin? Hangisine atılır, hangisini seçersin? Ye yiyebildiğin kadar. Tat tadabildiğin kadar.

Keloğlan'la yoksul anacığı ondan yemişler, bundan tatmışlar. Karınlarını bir güzelce doyurmuşlar. Sofrayı katlayıp bir köşeye koymuşlar.

Ertesi gün, daha ertesi gün sofrayı açtıklarında türlü türlü yemekler belirmiş önlerinde. Yemişler içmişler, şükür sözü düşmemiş dillerinden. Hiç çıkmamışlar evlerinden.

Birkaç gün geçince, Keloğlan böyle ağa kesesinden yiyip içince, başında gene kavak yelleri esmeye başlamış. Durup dururken:

— Ana, demiş, her şeyimiz var Allah'a şükür! Neden konuya komşuya güzel bir yemek ziyafeti çekmiyoruz?

— Oğlum, bulduk bir sofrayı. Satmaya ne gerek var ona buna tavra. Tanrı'ya şükredelim. Kimseye haber vermeden geçinip gidelim. Sonra elimizden kaparlar.

Keloğlan:

— Hakkın var, anacığım, doğru söylüyorsun. Bu köyde ne insanlar var. Kimseyi çekemezler. Aralarında öyle eli uzunlar var ki, insanın gözünden sürmeyi aşırırlar da haberin bile olmaz, dediği halde ertesi gün kapı kapı dolaşmış:

"Bu akşam bize yemeğe buyurun! Gelmezseniz hatırım kalır. Anam baklavalara, börekler, yağlı yağlı çörekler hazırladı size" diyerek bütün konu komşuyu davet etmiş evlerine.

Akşam olmuş. Köy halkı eksiksiz, kadınıyla, kızıyla, yaşlısıyla, ağırbaşlısıyla Keloğlan'ın evine dolmuş. Çoğu Keloğlan'ı sevdikleri için değil, şu yoksul Keloğlan bakalım bize ne yedirecek diye merak ettikleri için gelmişler.

Köylüler öbek öbek yere oturunca, Keloğlan büyüğü sofrayı açıl sofram açıl, saçıl sofram saçıl diye şöyle bir açmış. Amanın neler neler... Köylünün o ana kadar görmediği, yemediği yemekler...

Küçük dillerini yutacaklarmış nerdeyse şaşkınlıktan. Ama mideleri kazındığı için açlıktan, kendilerini çabuk toplamışlar. Şapur şupur ede ede, girişmişler yemeklere. Kısa zamanda bir çöp bile bırakmamışlar ortalıkta. Sonra ağızlarını silip keşenize bereket versin demeden çıkan gitmiş. Çıkan gitmiş. Ortalık tamtakır, kuru bakır kalınca Keloğlan bir de bakmış ki, o güzelim büyüğü sofranın yerinde yeller esiyor. Kim götürdüyse alıp yürütmüş.

Anası:

— Ben sana demedim mi a boyu devrilesice!.. diye Keloğlan'a bir güzel vermiş veruşturmuş ama neye yarar. Kuş elden uçtuktan sonra...

Keloğlan:

— Bre ana, demiş, niçin kendini boş yere üzüyorsun? Ben o sofranın başka bir eşini yarın alır gelirim. Bana Keloğlan demişler. Ana ana, sen hiç tasalanma!

Sabah olunca doğruca dereye koşmuş Keloğlan. Kucak kucak taş toplayıp dereyi akşama kadar taşlamış. Akşam olunca gene:

"Vay başım!" diye bir ses işitmiş.

Keloğlan:

— Bana bakın peri kardeşler, diye seslenmiş. Bizim köyün eli uzun adamları soframı benden çaldılar. Kim yapıyorsa elleri kırılır inşallah. Ne olur, gene bol yemekli bir sofraya verin bana. Götüreyim yoksul anama.

— Soframız kalmadı, demiş periler, onun yerine sana daha güzel bir şey veriyoruz.

Keloğlan ayakları dibine fırlatılan şeyi almış evine götürmüştü. Bu bir değirmenmiş. Anasının çıkırığına benzeyen küçük bir değirmen.

Keloğlan ocak başında serili postekinin üstüne oturmuş. Değirmenin kolunu şöyle bir çevirmiş. Yere pat diye bir altın düşmesin mi? Meğer altın öğüten bir değirmenmiş bu.

Keloğlan durmadan değirmeni çevirmiş. Kolu yorulunca başına anasını oturtmuş. İki torba dolusu altın öğütmüşler o gün. Ertesi gün Keloğlan gene oturmuş değirmenin başına. Anası:

"Yeter gayrı oğlum. Hele torbadakileri harcayalım. Aslına bakarsan onlar bize yeter de artar bile. Fazla altın ya taş yarar, ya baş. Sonra herkes gözünü bize diker. Evimizi basıp değirmenin yerine darı eker" dediyse de Keloğlan dinlememiş. O gün gene iki çanak dolusu altın öğütmüşler.

Ama üçüncü gün Keloğlan gene kendisini dağıtmış. Yem diye tavukların önüne altın atmış. Bunu bir kocakarı görmüş. O gitmiş bir başka kocakarıya söylemiş. O da bir başkasına. Başkası da daha bir başkasına. Daha güneş batmadan köyde Keloğlan'ın tavuklarını darı yerine altınla beslediğini duymayan kalmamış.

Büyük bir kalabalık toplanıvermiş Keloğlan'ların kapısı önüne. Çağırsalar böyle bir kalabalık gelmez bayrama düğüne.

Kalabalığın içinden ala ağz bir adam:

— Keloğlan! Keloğlan! demiş, tavuklarını altınla besliyormuşsun!

Keloğlan, susacağı yerde, ayranı kabarmış:

— Öyle yapıyorum, demiş, evde darı kalmadı da altın serpiyorum horozuma, tavuğuma. Niçin şaştınız buna? Evimin içi altın dolu. Büyülü değirmenimi çevirince un yerine altın öğütüyorum.

Köylüler, Keloğlan'ın "İçeriye buyurun" davetini beklemekten eve doluşuvermişler. Değirmeni o kapıp bakmış, bu kapıp bakmış. Biraz sonra kalabalık evden ayrılınca evde ne bir altın kırıntısı kalmış, ne de değirmen.

Anası söylemediğini bırakmamış. Keloğlan aldırmamış hiç. Ertesi gün doğru dereye koşmuş. Su pericikleri bu kez Keloğlan'a bir tokmak vermişler. O da sevine sevine, alıp getirmiş evine.

Anası tokmağı görünce:

— Bre akılsız oğlum, demiş. Bu tokmak ne işe yarayacak. Sofra ile karnımızı doyurmuştuk. Değirmenle de belimizi doğrultmuştuk. Yoksa bununla akılsız başını mı tokmaklatacaksın!

Keloğlan öfkelenmiş:

— Vur tokmak, vur! Şu çenesini tutmayan anamın başına vur, demiş.

Tokmak tak tak vurmaya başlamış ama anasının başına değil Keloğlan'ın kel başına inip kalkmaya başlamış.

— Dur tokmak, dur!" dediyse de tokmak "dur"u "vur" anlamış. Hiç ara vermeden Keloğlan'ın kel başına vurup durmuş. Kanlar içinde bırakmış. Neden sonra durdurabilmiş Keloğlan tokmağı ancak.

Tokmak durunca anası Keloğlan'ın yaralarını sarmış. Keloğlan da sabahleyin daha kargalar gak demeden tokmağı götürmüş dereye fırlatmış. Kafasına inen tokmaklar aklını başına getirmiş. Yanlış yol tuttuğunun farkına varmış. Bundan sonra anasının bir sözünü iki etmemiş. Gezmiş dolaşmış bir iş bulmuş kendisine. Çalışarak gül gibi bakmış annesine. Kimseye muhtaç olmadan geçinip gitmişler, muratlarına yetmişler.

Onlar ermiş muratlarına. Gökten üç elma düştü, çalışana saygı duyan hak bilir çocukların başına.

ÇİL HOROZ

Bir varmış, bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynarken eski hamam içinde, karıncalar topal mandayı nallar iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken, şu dağlar o dağlar iken, şu dereler o dereler iken, bir köy varmış bir dik yokuşta. Yolunu kimse bilmez, halinden kimse anlamazmış. Bir Keloğlan yaşarmış bu köyde. Dünya başına darmış. Beriki itelermiş öte git diye. Öteki çekiştirirmiş beri gel diye.

Ne kimi varmış Keloğlan'ın, ne kimsesi. Ne babası varmış, ne de annesi. Yalnız bir çil horozu varmış ki ona da horoz demek için bin tanık istermiş. Boy desen boyu yokmuş Çil Horoz'un tüy desen tüyü. Bücür mü bücürmüş. Daha dağ başlarına ala kar yağmadan titreyip üşürmüş.

Ama gelin Çil Horoz'u bir de Keloğlan'a sorun. Onun gözünde Çil Horoz dünyada tekmiş. Varsa Çil Horoz, yoksa Çil Horoz. Bütün günleri onunla geçermiş. Anlayacağınız Keloğlan, Çil Horoz'suz ne yer, ne de içermiş.

Bir gün Keloğlan mahallenin çocuklarıyla çelik çomak oynuyormuş. Çil Horoz da yan taraftaki çöplükte eşinip deşiniyormuş. Ara sıra bir arpa tanesi, ya da bir mısır kırıntısı bulunca kukuriko diye yaygara koparak midesine indiriyormuş.

Çil Horoz çöplükte eşinip dururken çöpler arasında kocaman bir inci bulmuş. Bulduğu şeyin sert, yenilmez bir şey olduğunu anlayınca almış gagasına, biraz ötede çelik çomak oynayan Keloğlan'a uzatmış. Oyuna dalan Keloğlan'ın gözü dünyayı görmüyor ki, Çil Horoz'u görsün. Arkadaşlarıyla bağrış çağrış içinde koşturup duruyor. Horoz küçük aklıyla şöyle düşünmüş: "Bulduğum şeyi koşup Keloğlan'a götürürsem, öbür çocuklar çekip elimizden alırlar. En iyisi kimseye çaktırmadan, bu tarafa baktırmadan onu yanıma çağırayım."

Ötüyor gibi yaparak:

— Ke ke kel!.. O o oğlan! Buraya gel! Buraya gel!

Keloğlan anlamış horozun gizli bir şey söyleyeceğini, koşup gelmiş. Çil Horoz yavaşça:

— Baak! demiş, çöplükte ne buldum!

Keloğlan almış horozun gagasından inciye, ne olduğunu pek anlayamamış ama sağ cebine ativermiş. İnci pat diye yere düşmüş. Almış yerden, sol cebine koymuş. İnci orada da barınamamış. Gene düşüvermiş yere. Çünkü cepleri delikmiş Keloğlan'ın.

İnci ceplerinden düşünce, almış mı Keloğlan'ı bir düşünce. Nereme koyayım, neremde saklayayım diye kel başını kaşımaya başlamış. Tam o sırada bir atlı çıkıvermiş karşıdan. Sürüp gelmiş atını tıkıdak tıkıdak.. süslü püslü bir adam. Karşısında selama durup çalımına bak.. Atlı gelmiş gelmiş, Keloğlan'ın tam önünde rap diye duruvermiş. Sonra da kırk yıllık ahabap gibi:

— Kel oğlum, keleş oğlum, demiş, görüyorum ki pek düşünceye dalmışsın. Sanki dünya yıkılmış da altında kalmışsın. Derdin nedir söyle bana, elimden gelen yardımı yapayım sana.

Keloğlan:

— Amca var git işine. Benim ne derdim olacak. Kırılmış balta, körelmiş nacak... Horozum çöplükten, ben komşuluktan geçinip gidiyoruz işte.

Diyecek olmuş ama adam ayırık kökü gibi sırnaşmış.

— Beni kandıramazsın delikanlı, demiş, gözümden hiçbir şey kaçmaz. Şu sıkı sıkı kapattığın elinin içinde ne var? Söyle de bilelim.

"Ha o mu?" diye biraz kem küm ettikten sonra Keloğlan baklayı ağzından çıkartmak zorunda kalmış:

— Amca, şu inci mi, taş mı, her neyse, başıma bela oldu. Sağlam bir cebim yok ki orada saklayayım. Düşünceye dalmamın sebebi bu.

Atlı keh keh diye uzun uzun gülmüş. Sonra sesine biraz babacanlık, biraz sevgi, biraz ikiyüzlülük karıştırarak:

— Düşündüğün şey de bu mu sırma saçlı çocuğum, demiş. Ver onu bana. Koyayım cüzdanıma. Saklayım hayırma.

Her zaman uyanık olan, her zaman cin gibi tetikte duran Keloğlan'ın nasıl olduysa üzerine bir uyuşukluk çökmüş:

— Olur amca, demiş, bu inci beni çok bunalttı. Al sen sakla.

— Ver... Saklarım gül perçemli çocuğum. Hiç saklamaz olur muyum? Sen orasını hiç düşünme. İstedğin zaman gel. İncini benden al.

Adam almış alacağını, şaha kaldırmış küheylan atını. Arkasında bir toz bulutu bırakarak uzaklaşıp gitmiş.

Çil Horoz:

— Ke ke kel... oğ oğ oğlan... diye uzun uzun ötmüş. Ben çöplükten inci bulayım. Sen elin açık gözüne kaptır. Bu sana da, bana da yazıktır!

— Niçin kaptırmış olayım canım, demiş Keloğlan. Ben ona incimizi bağışlamadım ya.. Gerektiğinde gider isteriz incimizi. Atlı itli, giyimli kuşamlı koskoca adam aldatacak değil ya bizi.

Horoz büsbütün öfkelenmiş:

— Zor zor zor istersin sen adamdan o emaneti. O elimizden uçtu gitti. Nasıl bulacağız yerini? Adamın ne adını sordun, ne adresini.

Keloğlan horozu daha fazla üzmemek için sesini çıkarmamış. Günler geçmiş aradan. Esirgesin yaradan, köye bir "gölge vergisi" toplayıcısı gelmiş. Çünkü o ülkenin tahta yeni çıkan padişahı "Her insandan bir kat, gölgesinden iki kat vergi alınacak" diye bir yasa çıkartmış. Vergici kurulmuş köy odasına, vergisini vermeyeni çekmeye başlamış falakaya.

Keloğlan bakmış ki dayak sırası kendisine gelecek.

— Haydi horoz kardeş, demiş, gidip o amcadan incimizi alalım.

Birlikte düşmüşler yola. Selam vermeden sağa sola, yel gibi gitmişler. Dereleri tepeleri düz etmişler. Ormanda bir tilki çıkmış karşısına. Tilki:

— Sormak ayıp olmasın ama böyle yayan yapıldak nereden gelip nereye gidiyorsunuz? diye sormuş.

— Nereye gideceğiz, demiş Keloğlan, atlı amcadan incimizi istemeye gidiyoruz.

— Çok iyi.. Çok iyi.. demiş tilki, ne olur ben de geleyim sizinle. Çoktan beri bu ormandan dışarı adım attığım yok. Biraz gezip dolaşayım da gözüm gönlüm açılsın.

"Olur" demiş Keloğlan. Horoz da "O.. o.. olur" diye ötmüş.

Birlikte düşmüşler yola. Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Derken tilki yorulup kalmış. Şurdan şu-

raya adım atamaz olmuş.

— Ne olur, beni bırakmayın burada, diye yalvarmaya başlamış.

Keloğlan Çil Horoz'a bakmış. O da başını kaldırmış, kukurikoo diye ötmüş. Sonra yutuvermiş tilkiyi. Gene düşmüşler yola. Az gitmişler, uz gitmişler, sarp bir derenin içinden geçerlerken karşlarına bir kurt dikilmiş. Keloğlan'la Çil Horoz'un uzaklara gittiğini öğrenince:

"Ne olur, ben de sizinle geleyim" diye yalvarmaya başlamış kurt. Onu da almışlar yanlarına. Dere tepe aştıktan, kır bayır dolaştıktan sonra kurt da serilip kalmış yere. Adım atamaz olmuş.

Horoz kurdu da yutmuş, kursağına yerleştirmiş. Bir ovaya vardıklarında bir ırmak kesmiş önlerini. Irmak:

— Ne olur, ben de sizinle geleyim, demiş.

— Olur, demişler.

Irmak peşlerinden çağlayıp gelmiş. Gelmiş ya, dere tepe derken hızı kesilmiş, dizlerinde derman kalmamış. Serilmiş yere. Ama yarım çil horoz ne güne duruyor? Kukurikoo diye öttükten sonra ırmağı da yutuvermiş.

Ondan bundan sorup soruşturarak, yoruldukça mola verip durarak atlının köyüne ulaşmışlar. Adamın geniş bir avlu içinde bir konağı varmış, görenler saray sanırmış. Güçlükle girebilmişler içeri. Biraz zor da olsa atlı beyin karşısına dikilmeyi başarmışlar:

— Amca, demiş Keloğlan, seni rahatsız etmek istemezdim ama başımız çok bunaldı. Köye gölgeden vergi toplayan bir adam geldi. Anlayacağın incim gerekti bana. Zahmet olacak ya sana, onu ver de gidelim. Çok uzak yoldan geldik zira. Aşmadiğimiz ne dağ kaldı, ne dere.

Keloğlan'ın incisini alırken ağzından inci saçan, yüzünde güller açan atlı bey, önce katran gibi kararmış, sonra ayva gibi sararmış. Bir bağırp çağırılmış ki sormayın. İşitenler kaçacak delik aramışlar. Ama Keloğlan'la Çil Horoz kaya gibi dimdik kalmışlar. Adam bakmış ki bunlar inciye almadan bir yere gitmek niyetinde değiller. Adamlarına buyurmuş:

— Atın şu tüysüz oğlanla yoluk horozu kazların ahırına!

Adamlar durur mu? Bizimkileri kaz ahırına yallah etmişler, kapıyı da dışarıdan kilitleyip gitmişler. İçeride yüzlerce kaz. Başlarını kaldırıp, boyunlarını uzatıp tıs tıs diyerek üzerlerine saldırıvermişler. Çil Horoz bakmış ki başka kurtuluş yolu yok. Açmış gagasını, kursağında uyuyan tilkiyi dışarıya çıkartmış. Tilkidir bir gayrete gelmiş. Silkinip atıvermiş kazların üstüne. Hepsini boğup boğup öldürmüş.

Sabah olmuş. Keloğlan'la Çil Horoz'un ölüsünü çıkarmak için ahıra gelen uşaklar, ikisini de sapasağlam bulunca, koşup beye haber vermişler. Bey öfkeden küplere binmiş.

— Öyleyse, demiş, o hınzırları boğaların ahırına atın. Bakalım sağ çıkabilecekler mi oradan?

Birçok boğanın bulunduğu ahıra atmışlar bizimkileri. Boğalar başarını süserek fırlamışlar ileri. Çil Horoz kaşla göz arasında kurdu salmış dışarıya. Kurt acımamış hayvanlara. Parçalayıp öldürmüş hepsini.

Sabah olmuş. Gelip bakmışlar ki Keloğlan'la Çil Horoz sağ. Boğalar yere serilmiş.

Bey öfkesinden çılgına dönmüş. Fırını tutuşturup içine tepe gibi odun attırmış. Tutuşup yanınca Keloğlan'la Çil Horoz'u fırına fırlatmışlar. Ağzını da sımsıkı kapatmışlar. Çil Horoz hemen açmış gagasını, taşıdığı ırmağı caşşş diye ateşlerin üstüne boşaltıvermiş. Tısss... Fırın sönuvermiş. Böyle adamları, ölüp ölmediklerini anlamak için fırın kapağını açtıklarında bizimkileri karşılarında sapasağlam bulmuşlar.

Bey çok korkmuş Keloğlan'la Çil Horoz'dan.

— Kusura bakma sırma saçlı oğlum, demiş. Senden aldığım inciye kızım evlenirken boynuna takmıştım. Onun yerine sana iki altın vereyim. Güle güle harca.

Keloğlan:

— Olmaz, demiş. Benim incim en azdan yüz altın ederdi.

Adam pazarlık ede ede, on altına çıkmış, yirmi altına, derken elli altına dayanmış ama Keloğlan Nuh demiş, peygamber dememiş. Bey de kesenin ağzını açıp yüz altını vermek zorunda kalmış.

Altınları aldıktan sonra düşmüşler yola. Biraz gidince Keloğlan:

— Horoz kardeş, demiş, biz nereye gidiyoruz? İnsanın gölgesinden bile vergi alınan o ülkede ne işimiz var? Başımızı alalım, adı sanı bilinmedik ülkelere gidelim.

Öyle yapmışlar. Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Günün birinde adı sanı bilinmeyen bir ülkeye yetmişler. Meğer orada da saçlı olandan bir kat, olmayandan iki kat vergi alınıyormuş. Neyse Keloğlan elindeki paranın yarısını kellek vergisine yatırmış. Yarısıyla da tarla tapan edinmiş, çiftçi olmuş.

Onlar yaşayıp ermiş muratlarına. Biz çıkalım kerevetine. Gökten üç elma düştü. Defterini kalemni, kitaplarını kaybetmeyen, cebinden parasını düşürmeyen dikkatli çocukların başına.

DELİLER ÜLKESİ

*Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde,
buğday harman içinde, çıplak hamam içinde,
ayı orman içinde, kuru tarla sulu tarla ille
saban içinde, üç çengi oyun oynuyor çayır
çimen içinde.*

*Karşıdan üç atlı geliyor toz duman içinde.
Sürün atlılar sürün, beni alın götürün kaldım
düşman içinde. Yaz gitmiş güz gelmiş bağlar
talan içinde.*

*Gökyüzünde ayım, elimde okla yayım, size
bir masal koşup düzeyim ki bir kahraman var
içinde.*

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler
dağdan taştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oy-
narken eski hamam içinde, ben diyeyim şu derede, sen di-
yesin öbür derede bir köy varmış. Evleri toprak damlı, so-
kakları dolambaçlı, darmış. Şimdi yerinde durur mu,
köpekleri ulur mu, onu bilmem ama o köyde akli başında,
yirmi, yirmi beş yaşında genç bir adam yaşarmış. Her de-
renin bir kurdu, her yiğidin bir derdi vardır. Bizim yiğidin derdi

de karısı ile henüz evlenmemiş kız kardeşinden ileri gelirmiş. Gelin ile görümce, bezelye ile börülce misali, huyları husları, boyları bosları, ille akılları birmiş, bir örnekmiş. Bu iki genç kadın ibiş mi ibiş işler yapar, durup dururken kendilerini ya köpek kapar, ya da eşek tepermiş.

Gün geçmezmiş ki yeni bir delilik sergilemesinler, yeni bir marifet göstermesinler... Onlarda budalalığın bini bir paraya imiş ama onu da alan bulunmazmış. Söz gelimi tarlaya giderken ellerindeki azık çıkınını ya ırmağa düşürürler, ya da yol kıyısındaki yüksek yara. Ondan sonra işin yoksa çıkın ara.

İsterseniz önce delikanlının kız kardeşini tanıyalım: Adı Havana, çeşmeye gidermiş sallana sallana. Kolunda iki bakraç. Birisi yarısına kadar su dolu, öbürü boş. Baklava börek, ne yapması gerek? Suyu ya başka bir kaba boşaltacak, ya da yere dökecek. Ama Havana öyle yapmaz, boş bakraçla yarı dolu bakracı takarmış koluna, öyle düşürmüş çeşme yoluna. İçinde su olan bakraç ağır basınca, gövdesi o tarafa kaykılınca, kız ne kadar akıllı olduğunu millete göstermek için, boş bakraca iki taş koyar, ağırlığı denkleştirmiş.

Karısına gelince onun adı da Gülnaz'mış. Boyuna bosuna diyecek yokmuş ama saflıkta, delilikte eşi bulunmaz, azdan azmış. Sık sık eline kalaylı bir kap alır, avludaki keçileri sağmaya kalkışmış. Keçileri bilen bilir, ne bir dalda dururlar, ne bir halde. Kıpır kıpır oraya sıçrarlar, buraya tırmanırlar. Hele bir ala keçi varmış, avlu kendisine darmış. Bir sıçrayışta iki metre yükseklikteki avlu duvarının üstüne tünemiş. Gülnaz durur mu? O da tırmanmış o daracık avlu duvarının üstüne. Oracıkta keçiyi sağmaya koyulmuş. Fış fış fış... Keçi bu, durur mu? Bir tepinme, bir sıçrama... Haydi Gülnaz yerde. Amanın aman!.. Hallerim yaman!..

Şimdi siz delikanlının yerinde olsanız katlanabilir misiniz buna? O da katlanamamış. Bir gün gene karısının bir budalalığı yüzünden küplere binmiş:

— Yetti be, yetti artık! demiş. Şurama kadar geldi! Ömrümde sizin kadar üşütük insan görmedim. Alıp başımı gideceğim bu köyden. Hani yalnız siz olsanız, gene bir şey değil. Tüm köy halkı sizden farksız. Al birini vur ötekine. Herkes aklını peynir ekmekle yemiş bu köyde. Köy köy gezip dolaşacağım. Eğer sizden ve bu köy halkından daha kaçık insanlarla karşılaşsam ne âlâ... O zaman, demek ki yeryüzünde yalnız bizimkiler değilmiş der, dönerim. Ama göreceklemin içinde en budalasız sizler çıkarsanız, görürsünüz gününüzü. Döner gelirim ama sizinle yeni baştan ver gülüm al gülüm olmaya değil. Sizi denize atmak için dönerim. Yüzme de bilmiyorsunuz, boğulur gidersiniz.

Gülnaz'la Havana, şaka söylüyor sanmışlar ama delikanlı azık çıkını sopasına geçirip vurmuş omuzuna, düşmüş yola. Selam vererek sağa sola, az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Dağlar beller aşmış. Büyük bir köye ulaşmış.

Bakmış, köyde davullar çalınıyor, oyunlar oynanıyor. Yiğitler güreş tutuyor, atlar yarışa salınıyor. Düğün varmış meğer. Gelini bir küheylan ata bindirmişler. Bir avlu kapısından içeri sokmaya çalışıyorlarmış. At boylu boslu, ejderha gibi al bir küheylan. Üstündeki gelin dersen o da öyle. Telli duvaklı, suna boylu, Telli Senem soylu bir kız. Eyer üstünde dimdik duruyor.

Atı kapıdan bir türlü geçiremiyorlar. Gelinle birlikte boyları uzun geliyor. Kalabalık ikiye bölünmüş. Bir bölüğü:

"Atın ayaklarını kesmeden biz bu gelini içeriye sokamayız" diyormuş. "Ne duruyorsunuz, balta getirin balta!.."

Öbürleri ise:

"Balta gerekmez. Kazma getirin kazma!.." diye haykırıyormuş. "Duvarı yıkarsak kolay geçiririz gelini avluya."

Delikanlı olup bitene önce uzaktan bakmış. Sonra yakınlarına sokulmuş. Durmuş durmuş, duramamış. İçinden

"Bellemişler bir kazma ile balta... Bak şu yedikleri halta..." diye söylenerek varmış küheylan atın dizginini yakalamış. Üstündeki geline:

— Gelin bacım, demiş, korkma düşecek diye tacım. Eğ başını.

Gelin buna dünden hazırmış zaten. Eğmiş başını. Küheylan at hiçbir zorluk çekmeden girivermiş içeri. Köylüler apışıp kalmışlar. Sonra sevinçlerinden halaya durmuşlar. Bir güzel oynayıp kurtlarını döktükten sonra, delikanlıya:

"İlle bizim köyde kal! Aramızda akıllı bir kişi bulunsun. İstedğin kızı al. Sana tarla da verelim, tapan da... Çift de verelim, çubuk da..." dedilerse de durmamış. Düşmüş gene yollara. Az gitmiş uz gitmiş, bir altı ay bir güz gitmiş. Nice dağlar beller aşmış. Yolu gene bir köye ulaşmış.

Köyün ortasından geçip giderken ohlayıp pohlamalar işitmiş. Bir evden geliyormuş bu sesler. Kapıdan başını uzatıp bakmış ki ne baksın. İki kadınla bir erkek... Şişman mı şişman besili bir inek... İneği omuzlayıp kaldırmışlar havaya. Tavanda asılı bir demet otu yedirmeye uğraşıyorlar. Ama ne zorluklarla, ne sıkıntılarla. Ahlamanın oflamanın bini bir para. Delikanlı, onlara da bakmış bakmış, duramamış.

"İndirin ineği yere!" demiş, indirmişler. "Bir sopa getirin" demiş, getirmişler. Sopayla tavanda asılı ot demetini düşürmüş, almış ineğin önüne koymuş. Başlamış inek kıyır kıyır yemeye.

Ev halkı sevinçten dört köşe olmuş.

"İlle burada kal. Aramızda bir akıllı kişi bulunsun. İstedğin kızı al. Sana tarla da verelim, tapan da... Çift de verelim, çubuk da..." dedilerse de akli başında oğlan durmamış. Düşmüş yollara. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Dağlar tepeler aşmış. Yolu gene bir köye ulaşmış.

Geçip gidiyormuş köyün içinden. En son evin önünden

geçerken bir kadınla bir erkek görmüş. Ellerinde harara benzer bir çuval... Durmadan açıp açıp kapıyorlar... Sonra da sanki içine bir şey doldurmuş gibi taşıyorlar...

Delikanlı bakmış bakmış, duramamış, sormuş:

— Siz böyle ne yapıyorsunuz ki?..

— Ne yapacağız, demişler, evimizin içi çok karanlık da çuvalla gün ışığı taşıyoruz.

— Siz bu aklı bırakın da bana bir kazma getirin!

Bir kazma getirmişler. Delikanlı almış eline kazmayı, vurmuş duvara. Güzel, ışıklı bir pencere açmış. Güneş de hiç nazlanmamış. Şakır şakır aydınlatmış içerisini. Şaşırp kalmış ev sahipleri. İki birden:

"İlle bizim köyde kal!.. Aramızda bir akıllı kişi bulunsun. Beğendiğin kızı al!.. Sana tarla da verelim, tapan da.. Çift de verelim, çubuk da.." dedilerse de kalmamış orada da. Düşmüş yola. Selam vererek sağa sola, az gitmiş, uz gitmiş. Dağlar dereler aşmış. Yeni bir köye ulaşmış.

Köyün ortasına vardığında bir de bakmış ki ne baksın, köyün bütün kadını erkeği bir araya derilmiş. Orta yerde ayakları birbirlerine dolanmış bir sürü çocuk.. Her kafadan bir ses çıkıyor.. Sanki büyük bir sorun karşısında kalmışlar da çözüm yolunu bulamamışlar gibi, bocalayıp duruyorlar.

Bizimki yavaş yavaş sokulmuş yanlarına. Durup bakmış. Bakmış ya, bir şey anlayamamış olup bitenden. Birisine sormuş:

— Ne oluyor? Ortaoyunu mu oynuyorsunuz?

— Ne oyunu? diye öfkelenmiş adam. Görmüyor musun? Çocuklarımızın ayakları birbirine dolaştı. Ayırt edemiyoruz şimdi. Hangi ayak hangi çocuğun? Sabahtan beri uğraşıp duruyoruz. Korkarım, çocukları bu dolaşıklıktan kurtaramayacağız..

Delikanlı bir çubuk almış eline.

"Siz şöyle aralanın bakalım," demiş. Herkes bir kıyıya çekilmiş. Çubukla tabanlarına şıp şıp vurmaya başlayınca çocuklar yekini kalkmışlar. Birbirlerinden ayrılmışlar.

Köylüler bir sevinmişler bu işe, bir sevinmişler ki sormayın. Delikanlıya:

"İlle bizim köyde kal.. Aramızda bir akıllı bulunsun. Beğendiğin kızı al.. Sana tarla da verelim, tapan da.. Çift de verelim çubuk da..." dedilerse de orada da durmamış. Düşmüş yola. Selam vererek sağa sola. Az gitmiş uz gitmiş. Dağlar beller aşmış. Başka bir köye ulaşmış.

Bir evin önünden geçerken bir inek çıkmış karşısına. İneğin her bir yanı telli duvaklı. Görenlerin karışır aklı. Boynunda dizi dizi altınlar asılı. Boynuzlarında renk renk şallar, ipekli mendiller bağlı. Bu da neyin nesi, kimin fesi diye anlamaya çalışırken bir kocakarı çıkmış evden. Geçmiş ineğin karşısına, başlamış yalvar yakar olmaya.

"Sen bilirsin helal süt emmiş güzel ineğim, benim bir tane meleğim! Sen bilirsin. Eline ayağına düştük. Bak seni gelin gibi donattık. Altınımızı incimizi hep sana taktık. Aman ne olur, sırrımızı başkasına söyleme. Aramızda kalsın bu iş..."

Delikanlı dinlediği bu sözlerden bir anlam çıkaramamış. Ne ineğin süslerinden bir şey anlamış, ne de kocakarının sözlerinden.

— Nineciğim, demiş, bu ne hal? İneğiniz sanki telli duvaklı bir gelin.. Onu niçin böyle süsleyip püslediniz?

Önce hık mık demiş kadıncağız ama sonra çenesinin bağı çözülmüş:

— Oğul, demiş, başımıza bir iştir geldi. Anlatayım sana. Eğer anlatırsan sen de bir başkasına, yiğitliğinin hayrını görmeyesin. Muradına ermeyesin... Bugün yeni gelinimiz ilk

defa ineği sağmak istedi. Bakraç elinde.. Eğilince hız ile, bir kabahat yaptı fıs diye.. Aman nasıl utandık, nasıl utandık. Bilemezsin.. Yer yarılısaydı da yerin dibine geçseydik, bundan daha iyi. Yeni gelin süt sağmaya eğilmiş hız ile, bir kabahat yapmış fıs diye el gün içinde adı çıkarsa ne yaparız sonra? İnek gidecek boğaya söyleyecek. Boğa gidecek öbür ineklere söyleyecek. İnekler de sahiplerine söyleyecekler... Köyde duymayan kalmayacak. Bunu önlemek için gelinin bütün takılarını, süslerini ineğe taktık. Ağzını tutsun, sırrımızı kimseye söylemesin diye.

Delikanlı gülmüş gülmüş. Sonra eğilmiş ineğin kulağına. Fısıfısıf bir şeyler konuşmuş. Yüksek sesle antlar içirmiş.

— Teyzeciğim, ineğe yemin ettirdim. Sırrınızı kimselere demeyecek. Altınları incileri üzerinden alın. Bana söz verdi,artık gelininizin ayıbını kimse duymayacak.

Kocakarı delikanlının boynuna sarılmış:

"İlle bizim köyde kal. Aramızda bir akıllı kişi bulunsun. Beğendiğin kızı al. Sana tarla da verelim, tapan da.. Çift de verelim, çubuk da.." dediyse de o köyde de kalmamış delikanlımız. Düşmüş yola. Selam vermeden sağa sola. Dağlar ovalar aşmış. Kendi köyüne ulaşmış.

Evlerinin kapısını açıp bakmış ki ne baksın.. Bacısı ile karısı evin bodrumunu su ile doldurmuşlar. Ekmek teknesini de kayık edip binmişler. Ha bire kürek çekiyorlar. "Bre bu ne hal?" demeye kalmadan bacısıyla karısı tekneden çıkıp açıklamışlar:

— Geri döner, bizi denize atarsın diye korktuk. Bari yüzme öğrenelim dedik.

— Eh, demiş, delikanlı. Bu da bir akıldır. Ben daha nelerini gördüm. Yeryüzü tahtası eksik kişilerle dolu. Gene en iyisi bizim köy. Ve de bizim ev. Herkes bir türlü deli. Bunu böyle bilmeli, böyle idare etmeli.

Böyle demiş, köy köy dolaşarak, dağlar tepeler aşarak akıllı aramaktan vazgeçmiş. O böyle yapmış da evdekiler, köydekiler deliliklerinden vaz mı geçmişler? Ne gezer.. Gene budalalığın bini bir para. Gün geçmezmiş ki yeni yeni kaçıklıklar sergilemesinler. Yeni yeni beceriler göstermesinler. Ne yapsın delikanlı? Delilerle toy düğün derken geçip gitmiş günler.

Onlar ermiş muratlarına. Gökten murat kuşları inecek, bu masalı okuyanın, anlatanın, dinleyenin başlarına.

ALİCENGİZ OYUNU

Olsa ile Bulsa, bir araya gelse, kanatlı bir atım olsa, aya çıksam aylasam, yıldızlarda sülün avlasam. Avcıların tüfeği, tıp tıp eder yüreği. Elinde ellik, çantasında keklik. Hey nereden nereden, gelişi şu dereden. O derenin kurtları, kim yedi armutları.

Armut daldadır dalda, gözüm yoldadır yolda. Elma armut, portakal, bugün gitme burda kal. Atalım tutalım, bir masal anlatalım.

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynarken eski hamam içinde, bir köyde anlı şanlı, yaman delikanlı bir Keloğlan varmış. Sığırlarını otlatırmış köyün. Sabahleyin kalkar, sürüyü önüne kadar, akşama kadar otlu sulu derelerde güdermiş. Öğle sıcağı vurdu mu, hayvanlar ağaç gölgesinde, kaya diplerinde uykuya durdu mu? Keloğlan da bir taşla sırtını yaslar, olmayacak düşler kurmaya başlamış.

"Büyüdüm geldim evlenecek çağa. Bizim köyden Mehmet Ağa, Ahmet Ağa, istesem kızlarını verirler bana. Ama olmaz... Yakışık almaz. Benim evleneceğim, işte karım diyebileceğim kız bizim köyde yok. Bilgi desen bilgi yok. Gör-güsüzlük dersen çok mu çok. Güzellik desen arama. Onlarla evleneceğime taş basarım yarama. Nişanlım olacak kız

azdan az, uzdan uz olmalı. Ne bileyim ben, ya vezir kızı olmalı, ya paşa... Hükmü geçmeli dağ ile taş. Yok, yok... O da olmaz. Diyelim bir vezir kızı ile evlendim. Derken efendim, bir gün çıktı gitti hamama. Olmayacak iş ama... Buyurun, buyurun, buyurun!.. Oraya değil şöyle başköşeye oturun!.. Oturdu kurnayı su ile doldurdu. Hamam tasını daldırdı. Başladı yıkanmaya. Durup dururken padişah kızı, yüzünde edası kibiri nazı... Çıkıp gelmez mi? Ona da buyurun buyurun buyurun!.. Oraya değil şöyle başköşeye oturun!..

Vezir mezir kızı ama kaldırırılar bizimkini yerinden. Eğer sen insan isen ölmez misin arından. Keloğlan'ın karısı padişah kızı karşısında, hamamında, pazarında, çarşısında iki büklüm durmamalı. Yerine kimse geçip oturmamalı. Vezir kızı da olmaz, paşa kızı da... Ben evlenirsem ancak padişah kızı ile evlenirim. Aşağısı beni idare etmez."

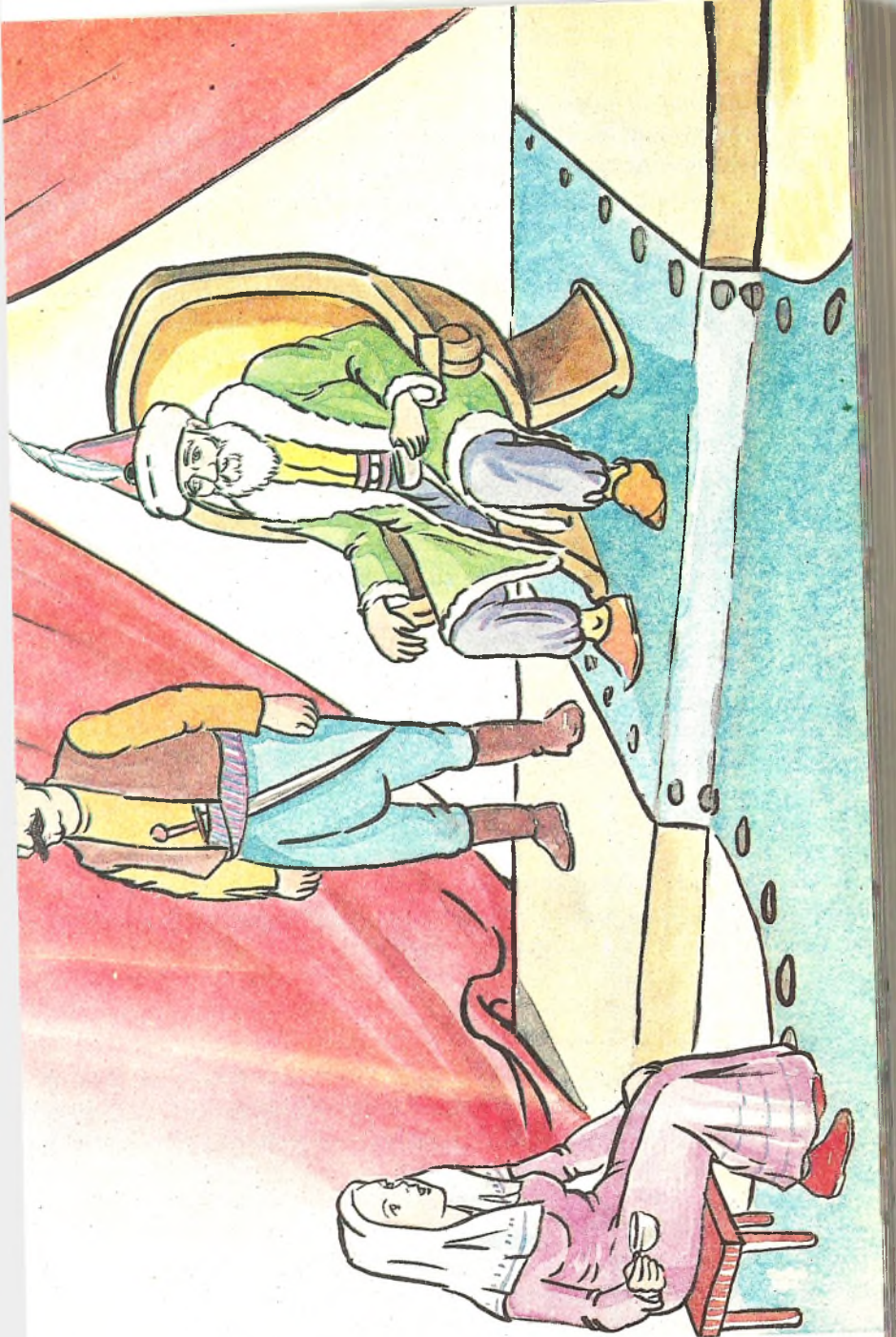
Keloğlan işte böyle her gün ham düşler kurar, yüksekte atar aşağıdan tutmazmış. Bu hayallere kendisini öyle bir kaptırmış, öyle bir kaptırmış ki her akşam anasını sıkıştırmaya başlamış:

— Ana ana, canım kurban olsun sana. Yarından tezi yok, padişaha var. Yalvar yakar. Kızını bana iste.

Anası:

— Bre kel oğlum, keleş oğlum, demiş. Sen ne diyorsun? Neler söylüyorsun? Seni cinler mi çarptı? Yoksa otlattığın sığırlar mı tepti? Biz kim? Padişah kim? Padişah'tan kız istemek kim? Hasırda yat. Saray düşü gör. Olacak iş mi hiç?.. Haydi gideyim, zenginiz, varlıklıyız diyerek martaval atarak kızını isteyeyim... Koca padişah yutar mı? Yetmiş iki bucakta casusu var, hafiyesi var. Bre kendini bilmez kadın, beni aşağı düşürmek mi maksadın? derse... Sonra ben ne yaparım?

Daha neler neler demiş kadın. Keloğlan'a söz dinletmek ne mümkün. Dediğim dedik, çaldığım düdüğü de başka bir



şey demez. Anası oğlunun zırlıtısından, dırıltısından bıkip usanmış. Bir gün kaptığı gibi sopasını, düşmüş yola. Çalmış padişahın kapısını. Orada bir yığın uşak. Çalımlarına bak, padişahıta yoktur. Kuş olsan uçurmazlar, yel olsan geçirmezler. Yalvarmaktan yakarmaktan hiç anlamazlar.

— Def ol bre şaşkın! Padişahımızın işi başından aşkın. Vezirler, beyler, paşalar yanına giremiyor da sana mı sıra gelecek.

Kadıncağız diller döker:

— Kulunuz kurbanınız olayım ağalar. Ben bir yoksul kadını. Ama işim çok önemli. Padişahımızı görmeden şurdan şuraya adım atmam. Sonra bana yol vermediğinizi öğrenirse kelleniz elden gider. Dedim ya önemli bir söz diyeceğim ben ona, çok önemli.

— Ne iş için geldinse sen bize söyle. Biz de söyleyelim çavuşumuza. Çavuşumuz söylesin ağasına. Ağamız söylesin paşasına. Paşamız da söylesin padişahımıza.

— Söylemesine söylerim kardeşler ama, benim yüzümden işinizden olursunuz sonra. Bir çift söz diyeceğim ona. Bilemediniz iki çift söz. Bre kadın neden önce bana söylemedin de herkesin diline sakız ettin derse sonra ben ne yaparım?

Neyse çoğu zarar, azı karar,sözü uzatmak neye yarar? Kapıcıların gözleri korkunca kadını alıp padişaha çıkarmışlar.

Keloğlan kurnaz olur, anası kurnaz olur da padişah bön mü olacak? En saf kul bile padişah olsa, ne kurnazlıklar, ne oyunlar öğretirler ona. Kendisi tahtında otururken Keloğlan'ın anasını ayakta bekletmemiş padişah. Karşısındaki bir kol-tuğa buyur etmiş. El çırpmış, gelen hizmetçiye:

"Kahve getirin hem bana, hem konuğuma" demiş. Altın fincanlarda kahvelerini höpürdetmişler. Padişah:

— Söyle bakayım anacığım, demiş, benden dileğin nedir?

— Canınızın sağlığı padişahım. Hayırlı bir iş için geldim buraya. Bir oğlum var, adı Keloğlan. Köyün sığirtmacı. Ne yalan söyleyeyim, bugünden yarına yiyeceğimiz, şu üstümdeki partallardan başka giyeceğimiz yok. Tarla tapan arama. Ne atımız, ne itimiz var. Ve lakin oğlum ile git, istekli ol dedi. Ben de geldim. Gayri verir misin kızını, vermez misin, onu da sen bilirsin.

Padişah kızmış mı? Küplere binmiş mi? Hayır. Halktan bir kişiyi karşısına alan akıllı bir padişah, içten öfkelense de dıştan hiç belli etmez. Kendisine teklif edilen şeyi kabul etmese de bunu açıkça, dobra dobra söylemez. Padişahla görüşen kişi, olmasa da işi: "Yahu padişahımız kadar olgun, padişahımız kadar saygılı bir padişah yeryüzünde yoktur. Eğer yaptığım çiğ teklifi o bana yapsaydı en azından kovardım onu karşımdan. Beni azarlamak şöyle dursun, kapıya kadar uğurladı." Bu türlü sözlerin halk arasında yayılmasını istedikleri için padişahlar kızmaz, öfkelenmez, aşağıdan alır görünürler.

Padişah, Keloğlan'ın anasına, içinden öfkeden köpürdüğü halde, dışından hiç belli etmemiş:

— Bre kadını, demiş. Tasan bu mu? Yoksulluk herkesin başında. Önemli olan insanlık. Kızımı oğlunuzdan iyisine mi vereceğim. Verdim gitti. Yalnız şu var ki, gelenektir, bir padişaha damat olacak gencin bir sanatı, bir hüneri olmalıdır. Bu olmadı mı olmaz. Sonra öbür padişahlar bana kakınç karkarlar. Kızını hiçbir hüneri olmayan bir gence verdi derler. Oğluna söyle, bir sanat, bir hüner öğrensın, gelsin. Sözüm söz, bekleyeceğim. Oğlun gelmeden kimseye evet demeyeceğim.

— Sağ olun padişahım, demiş, kadın. Tuttuğun altın olsun. Yerine yerine geldim, sevine sevine gideceğim.

Tam kapıdan çıkarken aklına gelmiş, sormuş:

— Oğlum nasıl bir sanat, nasıl bir hüner öğrensin de gel-sin?

Padişah biraz düşünür, biraz kaşınır gibi yapmış:

— Alicengiz oyununu öğrensin. Ondan kolay ne var ki? demiş babacan bir tavırla.

Kadın köyüne gelmiş, her şeyi oğluna anlatmış. Keloğlan bu, gözünü karartmış bir kere, hüner öğrenmekten, sanat bellemekten mi yılacak. Daha anası sözünü tamamlamadan:

— Olur ana, demiş, ben her bir sanatı bellerim. Yeter ki bir öğreten bulunsun.

Bir avuç gökyüzünden başka bir şey görülmeyen kendi köyünde kim ne biliyor ki Keloğlan'a öğretsin. Anası "Boş ver yavrum, Alicengiz mi, Cengizhan mı, her neyse, bu oyunun hocasını nereden bulacağız. Nerede arayacağız, kimlerden soracağız.." dediyse de anasının yakasını bırakmamış. Hemen ertesi sabah anası önde, kendisi arkada düşmüşler yola. Bakınmadan sağa sola, az gitmişler, uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. Bir altı ay bir güz gitmişler. Tabanları paralanmış yürümekten. Çayır çimenlik bir yere vardıklarında anası burasını pek beğenmiş:

— Oğlum, demiş, yorulmuş kaldım. Ne halim var ki zaten. Şu çayır çimenlikte biraz dinlenelim. Bak orada kocaman bir ağaç var. Çınar ağacı desem değil, ceviz ağacı desem değil. İlle bir ulu ağaca benziyor.

Göge dal budak salmış ulu ağacın gölgesine sığınmışlar. Kadıncağız sırtını ağacın kalın gövdesine yaslamış, derin bir "of" çekmiş. Çok geçmemiş aradan, esirgesin yaradan, ağaçtan ulu bir kapı açılmış, bir adam çıkmış içinden. Boyu biraz kısaca, sakalcığı kösece, çipil gözlü, sarı safran yüzlü. Otuz yaşında mı, altmış yaşında mı, doksan yaşında mı, yoksa yüz doksan yaşında mı, belli değil. İnce bir sesle:

— Beni niçin çağırıdınız? demiş.

Keloğlan:

— Amca bir yanlışlık olacak. Biz kimseyi çağırmadık, dediyse de Kösecik söz dinlememiş.

— Benim adım Of'tur. Of diye seslendiniz, ben de geldim.

Kadın:

— Vallahi bilerek çağırmadım seni. Oğluma Alicengiz oyununu öğretecek bir hoca aramaya çıktık yola. Verelim dedik burada mola. Yorulmuşum. Ağzımdan bir of çıkıverdi.

Köse'nin yüzü bir kat daha köseleşmiş. Dönüp gidecek gibi olmuş. Sonra dönmüş:

— İyi ya, demiş, bu yeryüzünde Alicengiz oyununu öğretecek tek hoca benim. Tam adamına düşmüşsünüz. Oğlunu bana bırak, sen git keyfine bak. İki yıl sonra gel, oğlunu al götür.

Kadın onları bırakıp köyüne dönmüş. Keloğlan, Of hocanın ardından ağaçtaki kapıdan içeriye girmiş. Bir ev, evde üç tane kız. En küçük kız, bir sırasını getirip Keloğlan'a:

— Ey insanoğlu, demiş, hangi akla uydun da babamın ardına düşüp geldin? Buraya gelenler bir daha sağ çıkamazlar. Ya uşak olarak kalırlar, ya da öbür dünyayı boylarlar. Babamın öyle kısacık kösecik olduğuna bakma. Yerine kim senin geçmesini istemez. Şimdi sana ders vermeye başlar, hem döver, hem haşlar. Hiç aldırma, öfkelenme, kaçmaya kalkışma. Zaten kaçamazsın. İki yıl sona erince seni yaman bir sınava çeker. O zaman ters cevaplar ver. Eğer her şeyi öğrendiğini anlarsa vay haline. Ölümlerden ölüm beğen. Eğer kurnaz davranır, öğrendiğini gizlemeyi başarabilirsen yakayı kurtarırsın belki.

Of hoca hiç fırsat vermeden derse başlamış. Kimi zaman

kulağına asılmış Keloğlan'ın, kimi zaman haşlamış. Dersten sonra Keloğlan'ı hiç boş durdurmamış. Çiftçi olmuş, tarlalarını ekip biçmiş. Bahçıvan olmuş, bağlarını, bahçelerini belleyip budamış. Çoban olmuş ineklerini otlatmış. Velhasıl Köse'nin her bir işini yapmış. Kel başını kaşıyacak zaman bulamamış.

Köse hoca iki yıl içinde bildiği hünerleri bir bir öğretmiş. Yalnız "püf" noktasını hep gizli tutmuş. O püf noktasını öğrenmeyince de Alicengiz oyununu tam olarak öğrenmek mümkün değilmiş.

Ama Keloğlan bu, geceleri uyumamış. Köse'yi gizlice izlemiş. Oyunun püf noktasını öğrenmeyi başarmış. Bunu ne hocaya sezdirmiş, ne de kızlarına.

İki yıl sona ermiş. Köse Keloğlan'ı karşısına almış, sınava çekmiş.

— Haydi bakalım, demiş, koyun ol da Alicengiz oyununu öğrenip öğrenmediğini anlayalım.

Keloğlan ellerini de ayak yaparak koyun gibi yürümeye, me me diye melemeye başlamış.

Köse öfkeden küplere binmiş. Keloğlan'a iki tokat atmış:

— Ben senden gerçek bir koyun olmanı istiyorum. Koyun taklidi yapmanı değil.

— Hocam, elimden ancak bu kadar geliyor.

— Öyleyse deve ol!

Keloğlan gene dört ayağı üstüne gelmiş. Sırtını kamburlaştırmış. Develer gibi lambur lambur yürümeye başlamış. Kendisini seyreden kızlar gülmekten katılmışlar. Köse öfkeden çıldırmış. Keloğlan'ın poposuna bir tekme savurmuş. Sonra:

"Mersin!.. Mersin!.." diye haykırmış. Keloğlan:

"Tersin!.. Tersin!.." diye karşılık vermiş. Köse:

"Bayram haftası" demiş, Keloğlan:

"Ambar tahtası" cevabını yapıştırmış.

Köse, köse olalı bu kadar öfkelenmemiş. Her tarafını bir titreme almış. Kızları, babalarının bu halini görünce uzağa kaçışmışlar. Bu sırada "Of!.." diye bir ses duyulmuş.

Keloğlan:

— Hah işte anam geldi, demiş.

"Anan da batsın, sen de bat" demiş Köse, Keloğlan'ı ku-lağından tuttuğu gibi ağacın kapısından fırlatıp atmış. Kapıyı kapamadan önce başını dışarı çıkarmış:

— Kadın kadın, demiş, bula bula bu mankafayı mı buldun bana getirecek. İki yıl değil, iki bin yıl ders versem adam olmaz oğlun. Al, kime istersen ona götür.

Anası önde, Keloğlan arkada düşmüşler yola. Ba-kınmadan sağa sola, yel gibi giderlerken bir yandan da ka-dıncağız alıp vermeye başlamış oğluna:

— İnsan hasırdı yatar da saray düşü görürse böyle olur işte. Nene gerek senin padişah kızı, Alicengiz oyunu. Gü-düyordun sığır ile koyunu. Ne güzel.. Şimdi ondan da oldun. Oh olsun, havada duran aklın belki kel başına gelir de yerleşir.

Kadın söylemiş de söylemiş. Keloğlan da hiç sesini çı-karmadan dinlemiş. Derken bir alay atlı görünmüş karşıdan. Oranın derebeyi adamlarıyla av avlamaya, kuş kuşlamaya gi-diyorlarmış. Keloğlan:

— Beri bak ana, demiş. Ne söylesen yerden göğе hakkın var. Anamsın söylersin. Şimdi ben bir yiğit tazı olacağım. Bey beni senden isterse, önce kendini naza çek. Bey beyliğine güvenip tazıyı zorla elinden almaya kalkar. Ona de ki: "Bu ta-zıyı padişaha götürüyorum. Getir diye haber saldı bana. Bey-

lik malını zorla zapt eden kellesinden olur." Böyle söyle. Adam sana para teklif edecektir. O zaman beni bin altından aşağı satma. Bir de boynumdaki haltayı (tasma) verme sakın. Haltam hep sende dursun.

Bunu der demez Keloğlan silkinmiş bir tazi olmuş ki böyle bir tazi yeryüzünde ne görülmüş, ne de duyulmuş. Afgan tazısı, Çapanoğlu tazısı onun yanında sürtük bir sokak köpeği gibi kalmış.

O sırada avcılar bir tavşan kaldırmışlar, on beş tane tazıyı da ardından salmışlar. Tazi kılığındaki Keloğlan da fırlamış ileri. Öbür tazılar dökülüp kalmış ovada. Tazi Keloğlan tavşanı kapmış havada. Beyin ağzının suyu akmış.

— Kadın bu tazi senin mi?

— Benim beyim. Malım mülküm bir bu tazi var.

— Bu tazıyı bana vereceksin!

— Veremem! Padişah istedi, ona götürüyorum.

Bir keresinde padişahтан kellesini zor kurtaran derbeyinin gözü korkmuş.

— Sana bin altın vereyim. Sen padişaha başka bir tazi bulup götürürsün. Ama bu pazarlık aramızda kalacak ha?

— Madem bu kadar istiyorsun, olur.

Bey bin altını saymış. Tazıyı almış. Kadın tazının saltasını vermemiş. Ayrılmışlar.

Kadın az gitmiş uz gitmiş. Akşama doğru bir de bakmış ki Keloğlan ardından kös kös geliyor.

O geceyi bir ağacın altında geçirmişler. Ala sabah düşmüşler yola. Gide gide gene bir sürü atlıya rastlamışlar. Şehrin eli sopalı subaşıları adamlarıyla Keklik Pınarı'na sahra (piknik) yapmaya gidiyorlarmış. Keloğlan kaşla göz arasında yiğit

bir koç olmuş. Azgın bir boğa bu koçla karşılaşacak olsa korkusundan kaçacak delik ararmış. Subaşı koçu görünce ağzının suyu akmış.

— Bakın, demiş, kısmet ayağımıza geldi. Pazarda aradık taradık da böylesine bir koçu bulamamıştık. Bunu alalım. Güzel bir koç çevirmesi yaparız.

Keloğlan'ın anası derebeye okuduğu mavalları subaşına da okumuş. Şöyle demiş, böyle demiş. Koçu elli altına satmış. Fakat boynundaki örmeyi vermemiş.

O gün akşama doğru Keloğlan çıkıp gelmiş, anasına yetişmiş.

Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Padişahın oturduğu kente yetmişler. Keloğlan bu kere de küheylan bir at olmuş. Ne Arap atı boy ölçüşebilirmiş onunla, ne İngiliz atı. Anası çıkarmış pazara. Alıcılar üşüşüvermiş başlarına. Yüz altın, iki yüz altın, beş yüz altın derken boyu kısaca, sakalı kösece bir adam çıkmış ortaya. "Benden bin altın" deyip pazarlığı bağlamış. Kadın vermem dediyse de Köse dinlememiş, dizgini de çekip almış elinden. Atlayıp bineceği sıra, at ak bir güvercin olmuş, uçmuş sarayın bahçesine konmuş. Köse hiç durur mu? O da atmaca olmuş. Süzölmüş güvercini kapmaya. Güvercin de elini çabuk tutmuş, hemen pembe bir gül olmuş. Has bahçede gezinen padişah kızının ayağı dibine düşüvermiş. Kız eğilmiş, gülü almış. Koklayıp yakasına takmış. Atmaca da Köse haline dönmüş. Kızdan gülü istemiş:

— Yoldan geçiyordum. Gülüm elimden fırladı. Bahçenize düştü. Gülümü ver.

Kız yanaşmamış:

— Koklayıp yakama taktım bir kere, demiş, geri istemeniz ayıp olmuyor mu?

Verirsin, vermezsin diye ekişip dururlarken şamatayı padişah duymuş. ağırmış onları yanlarına. Meseleyi anlayınca kızına:

"Sen bir padişah kızıdır" demiş. "Bir gl bile olsa başkalarının malına el srmemelisin" deyince kız gl çıkarıp Köse'ye vermek zorunda kalmış.

Gl daha Köse'nin eline değmeden bir avuç darı olmuş, halı üstüne saçılmış. Köse de gurd tavuk olmuş, civcivleriyle darıları gagalamaya, temizleyip yemeye koyulmuş. Yemiş hepsini. Yalnız kızın ayağı altında bir tane darı kalmış. Kız ileri yürüyünce tavuk o darıya da atılmış ama darı ondan önce davranmış. Bir tilki oluvermiş. Gurd tavuğu da, civcivlerini de boğup öldürmüş.

Padişah:

"Aferin sana tilki" diyecekken tilki silkinmiş, Keloğlan olmuş.

— Padişahım, demiş, bana adıyla sanıyla Keloğlan derler. Yaptığım bu oyuna da Alicengiz oyunu. Anama söz vermiştin. Kızınızla evlenmek istiyorum.

Padişah bakmış ki işler fena. Sözünü tutmazsa ne işler gelecek başına. Bir daha Alicengiz oyunuyla kimseye fenalık etmemesi, doğru yol dururken eğri yola gitmemesi şartıyla kızını Keloğlan'a vermeye razı olmuş.

Düğün kırk gün kırk gece sürmüş. Keloğlan almış karısını şehirde yaptırdığı evine götürmüş. Orada kendisi, karısı, anası mutluluk içinde yaşamışlar. Keloğlan'ın öyle çocukları olmuş ki dal boyu sırma saçlı. Bu ocukların kimisi okumuş molla olmuş, kimisi askerliğe gönül vermiş paşa olmuş.

Onlar ermişler muratlarına. Darısı sizin başınıza. Gökten  elma düştü. Daha tüyü bitmemiş yetimlerin başına.

MAVİ KAHKAHA ÇİÇEĞİ

*Çiçeğim çiçeğim
Seni kimler dikti?
Pampal eller dikti.
Kimler suladı?
Kamış parmaklar suladı.
Hah hah hah hah haaaa!..*

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynarken eski hamam içinde, var varadan, sür süreden. Manisa'dan Tire'den, Mehmet Efem dedim düştüm yola. Mehmet Efe çıkmış dağa, silah atar sağa sola. Mehmet Efe'nin atları kıyır kıyır kışıyor, arpa buğday istiyor. Sus Mehmet Efe sus, masal başlıyor.

Adı sanı bilinmedik bir zamanda bir padişah varmış. Genç yaşında geçmiş başa, hükmünü yürütmüş dağ ile taşla. Ne var ki işlediği hayır, yaptığı kötülüklerin yanında deveye kulak kalırmış. "Bu insanlar benim yurttaşım, onlara kötülük edersem ağrır başım" demez, gözünü kapatır, kalbini karartır gelişigüzel buyruklar verirmiş. Yanındaki veziri, vüzerası ya söz geçiremediklerinden ya da iş bilmediklerinden padişahın memleketin hayrına olmayan buyruklarını önleyemezlermiş.

Allah böyle bir padişahı memleketi korusun. Böyle bir insan başta iken insanlarda ne huzur kalır, ne mutluluk. İn-

sanoğlu bir ağaca benzer. Emek verirsen büyür, ulu bir varlık olur. Yoksa suyu seli kesilen bir ağaç gibi günden güne sararır, solar, kurur.

İnsanlar yaşlandıkça deneyimleriyle birlikte akılları da artar. Kolay kolay hatalı yola sapmazlar. Ama padişah yaşlandıkça huysuzluğu artmış, huysuzlandıkça halkı canından bezdirir olmuş.

Sabahleyin daha kargalar gak demeden uyanır, vezirini yanına çağırır, ipe sapa gelmez buyruklarını sıralamaya başlamış.

"İki kişinin bir araya gelmesi yasak!.. Buyruğum tezden halka duyurula!.."

O ülkede develerden çok tellal varmış. Omuzlarında birer davul, güm güm de güm güm, sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar çığırıp dururlarmış:

"Ey ahali, duyduk duymadık demeyin! Bundan böyle şehirde köyde, tarlada tapanda, bahçede harmanda, handa hamamda iki kişinin bir araya gelmesi yasaktır!"

Yiğitsen iki kişi bir araya gelip bir çift söz konuş. Kolcular yakanıza yapıştığı gibi haydi zindana... Artık oradan nasıl, ne zaman çıkılır, Allah bilir. O ülkede dışarda gezenden çok içerde yatan varmış. Zindanlar tıklım tıklım insan doluymuş.

Gene bir gün padişah yatağından ters tarafından kalkmış. Ortada hiçbir neden yokken öfkeden çatlayacak, biri dokunsa pat diye patlayacak halde imiş. Sarayın kadınlar bölümünden kahkahalar işitmiş. Bu da öfkesini büsbütün artırmış. Daha kahvaltısını yapmadan vezirini çağırılmış. Ona:

— Bundan sonra hiç kimse sesli ya da sessiz gümeyecek! Gülenin, kahkaha atanın, hatta gülümseyenin boynu vurulacak.

Vezir ne yapsın, çarnaçar, gitmiş, sokaklara tellallar salmış.

Aslında kimse gülecek durumda değilmiş. Akli başında olan kimseler, gülmek şöyle dursun, düşünüp dururlarmış kara kara. Tellallar çıktıkça sokaklara, onları bir düşünce almış. İnsan gülebilen hayvandır demişler, dememişler şeker yemişler. Gülmenin kime ne zararı var. Bir kahkaha bir derdi savar. Nice hekimler kahkahanın ilaç yerine geçtiğini savunmuşlardır. Gençlikte kocalıkta, içerde, dışarda, hatta iş tutarken ya da avare avare yatarken insan güleç yüzlü olmalı. Gel de bu gerçeği padişaha anlat...

Neyse... Bir mahallede on beş yaşında, akli başında yoksul bir kızcağız varmış. Aydan arı, sudan duru.. Doğan aya ya sen doğ, ya ben doğayım diyor. İnsan seyretmeye doyar mı ki acaba? İnsanın talihi güzel olmayınca neye yarar.. Kız anadan öksüzmüş. Babası yıllardır zindanda yatıyormuş. Kolcular, bir yasağa uymadı diye adamcağızı götürüp atmışlar. Gidiş o gidiş... Kızcağız yıllardır babasından ne bir haber almış. Ne de birisi gelip ona haber vermiş.

Kara yazılı kız durmaz ağlar, al yerine karalar bağlar, durmadan inci gibi gözyaşları akıtmış. Bir gün bir saksının toprağını kabartırken toprağa iki damla gözyaşı düşmüş. Çok geçmemiş aradan, neler var etmez ki yaradan, gözyaşlarının düştüğü saksıda küçük bir filiz boy vermiş. Birkaç gün içinde de dallanıp budaklanmış, tellenip duvaklanmış. Koyu yeşil yapraklarının arasından öyle mavi çiçekler açmış ki, o güne kadar ne görülmüş, ne de duyulmuş. Mavi, masmavi çiçekler. Gözyüzünden de mavi, engin denizlerden de. Bu çiçeklere bakanların içi, sevinç, neşe, huzur, dinginlik dolarmış.

Kızcağız her sabah saksıyı önüne alır, toprağı kabartır sular, çiçeğı de koklayıp öpermiş. Karşılıklı konuşmaya başlamış sonra da. Kızın sorularına bir bir karşılık verirmiş o maviler mavisi, güzeller güzeli çiçek:

— Çiçeğim, çiçeğim, seni kimler dikti?

— Pampal eller dikti.

— Kimler suladı?

— Kamış parmaklar suladı..

— Kimler öptü?

— Kiraz dudaklar öptü.

Sonra çiçek uzun uzun:

— Hah hah hah hah haaa!

Diye bir kahkaha salarmış. Kız da duramaz "Hah hah haaa" diye ona karşılık verirmiş. Bu kahkahaları bahçedeki güller duyar katmer katmer olurlarmış. Kuşlar duyar çığlık çığlık, kanat kanada gelirlermiş. Kelebekler duyar havada büsbütün yel yepelek olurlarmış.

Ah vah, gözyaşı, acı, keder dolu günleri değişivermiş o kara yazılı kızın. Gülmeyen yüzü gülmüş, çatık kaşları gevşemiş. Karamsar düşünceler, kendisini mutsuz eden kuruntular silinivermiş içinden. Kıpır kıpır, sevgi dolu, yaşama isteği dolu bir genç kızmış artık. O aydan arı, sudan duru güzelliğine gelince bin kat daha artmış. Doğan ay bu güzellik karşısında elleriyle yüzünü kapatmak zorunda kalırmış her akşam. Güneş de her sabah doğarken kızı kıskanır, bulutların arkasına saklanırmış.

Mavi çiçek, kızın geçim sıkıntısı çektiğini biliyor olmalı ki, bir gün:

"Yeni çiçekler büyüt
İncecik dallarımdan
Sat onları pazarda
Ben kahrolmam arımdan."

Diye bir şarkı fısıldayıvermiş kızın kulağına. Kız küçük dalcıklar koparmış. Bunları çimlendirdikten sonra yeni saksılara dikmiş. Pazara götürüp satmaya başlamış büyüyünce. Bu mavi mavi, ince ince çiçekleri bir alan bir daha almış. Kısa

zamanda öyle aranır bir çiçek olmuş ki, değeri de birkaç misli artmış. İş bu kadarla kalmamış. Çok sürüm yaptığını görenler de yetiştirip satmaya başlamışlar. Kısa zamanda ülkenin köyü kenti mavi kahkaha çiçeği ile dolup taşmış. Bu ne demekmiş, biliyor musunuz? O gülmenin gülümsemenin yasak edildiği ülke, baştan başa kahkahaya, neşeye, sevince boğulup kalmış.

Padişahın adamları durmadan, suçlu olup olmadığını sormadan adam toplayıp içeri tıkıyorlarmış ama, köyde, kasabada kentte hep "hah hah hah haaa" kahkahalarıymış işitilen. Halk yasak edildiği halde durmadan kahkaha atıp dururken padişah öfke ile küp gibi dolar, saçını başını yolarlarmış.

Ha bire emirler yağdırırmış adamlarına:

"Yakalayın! Tutun! Kaçırmayın! Kimse izinsiz kahkaha atamaz!"

Padişahın çılgınlığı belli, deliliği herkesçe malummuş ama neyleyip netsinler. Nereye başvurup kime gitsinler?

Yalnız Allah'ın işine bakın ki, tutmakla, zindana atmakla görevli olanlar da kısa zamanda mavi kahkaha çiçeğine teslim olmuşlar. Evlerinde kızları kadınları çiçeği yetiştirdiği için onlar da kahkahalarını tutamaz, kahkaha atmadan yatamaz olmuşlar.

Bir şeye karşı düşkünlük, bu isterse bir çiçek olsun, memleket çapında artmışsa hiç kimse önleyemez. Sonunda saraylı kadınlardan birisi gizlice bir mavi kahkaha çiçeği saksısı satın almış, getirmiş padişahın yatak odasına koymuş. Padişah ertesi sabah uyandığında bakmış, başucunda bir çiçek, gülse gülecek.. Mavi gözlerini kırıştırarak kendisine bakıp duruyor. Çağırdığı oda hizmetçisine sormuş:

— Bu da ne?..

— Çiçektir padişahım.

— Nasıl bir çiçek böyle? Sanki insan gibi bana bakıyor.

— Bakar efendim! Dilerseniz sizinle konuşur da.

— Konuşur mu? Bu çiçek mi? Peki ne konuşacağım?

— Ne isterseniz konuşunuz padişahım.

Padişahın küpündeki öfkeler depresmiş, cinleri başına üşüşmüş:

"Konuşmak ha?.. Şimdi ben ona gösteririm." Yerinden doğrulmuş, saksıyı kaptığı gibi yere çarpmış. Üzerinde tepinip iyice çiğnemiş.

Bunu yaptıktan sonra hizmetçisine:

— Kim yetiştirdi bu çiçeği? diye sormuş.

Hizmetçi daha karşılık vermeden, çiğnenmiş, buruş buruş olmuş çiçek dirilivermiş yeniden. Dile gelmiş, bülbül gibi şakımış:

— Pampal eller yetiştirdi?

— Kim koydu onu buraya?

— Kamış parmaklar koydu.

Her zaman olduğu gibi çiçek gene uzun uzun hah hah hah haaa!.. diye bir kahkaha atmış. Padişah kendisini tutmak istemiş, tutamamış. Ağzını kapatmak istemiş, kapatamamış. Dana gibi bağırma ile böğürme arası bir kahkaha salmış ki sarayın her tarafında duyulmuş. Sarayın bacalarına tünemiş olan kargalar korkudan göğe fırlamışlar.

Padişah kahkaha attıkça atmış, uzanıp yerlere yatmış. Onu gülmekten alıkoyamamışlar bir türlü. Saray hekimini çağırmışlar da o içirdiği zehirden acı bir ilaçla susturabilmiş ancak. Şu Allah'ın hikmetine bak! Saatlerce çılgın gibi kah-

kaha atması öfke küpünün boşalmasını, cinlerinin savulmasını sağlamış olmalı ki ayıktığında artık akli başında bir adammış. Eski azgın bakışlı insan o değilmiş sanki. Gülümseyen, gülümsedikçe de iyilikler düşünen bir yüz belirmiş yüzünde. Gayri bir fenalık görmemeye başlamış hem gecesinde, hem gündüzünde. Bir çırpıda kaldırıvermiş saçma yasakları. Sevimli, tonton bir padişah olmuş eskileri unutan halkın gözünde.

Kahkaha çiçeğine gelince o ülkenin en has çiçeği olup çıkmış. Uğruna bayramlar, festivaller düzenlenmiş. Onun çile çekmiş yoksul bir kızın gözyaşlarından doğduğu unutulmuş gitmiş ama kahkaha atmak bir daha unutulmamış.

Köprülerin altından sular aktıkça, balık kavağa çıktıkça kökü kurumuş kahkaha çiçeğinin. Unutulup gitmiş. Öyledir, insanoğlu bir gün şu kuşa gönlünü kaptırır, bir gün öbür kuşa. Bir gün kartalı başına kondurur, öbür gün serçeyi. Yalnız ben duydum ninemden, o da duymuş ninesinin ninesinden, ayak basılmadık bir ormanda mavi kahkaha çiçekleri hâlâ açarmış. Kendi kendilerine kahkaha atıp dururlarmış orada.

Onlar ermiş muratlarına, darısı bu masalı okuyanın, dinleyen ve de anlatanların başına. Gökten üç elma düştü, gülen gülümseyen, kahkaha atan çocukların başına.

TOMBUL ÇANAK

Neler gördüm, neler gördüm, bir sinek bir mandayı kaldırıp vurdu yere. Yer titredi gök gürledi, yağmur yağdı, seller aktı, arap kızı camdan baktı.

Neler gördüm, neler gördüm, esneyen bir kedicik fiskeyle aya vurdu, ay sıçradı yerinden, kayboldu göklerinden. Ey ay dede, ay dede, saçlarını yay dede, kedi şaştı, eve kaçtı.

Neler gördüm, neler gördüm, bir ceviz kabuğuna sığıdı bin beş yüz kişi, fış fış kürek çektiler, Akdeniz'i geçtiler. Ey Akdeniz Akdeniz, suları berrak deniz, deniz şaştı, karaya taştı.

Neler gördüm, neler gördüm, ben görmedim, gören gördü, kaçan kaçtı, duran durdu, alan aldı, satan sattı, bilemedim bu masalı, kimden duydum, kim anlattı?

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Eğri oturanların doğru oturanlardan çok olduğu bir zamanda, ya şu yanda ya bu yanda bir köy varmış. Derelerine yağmur yağarken, tepelerine yağın karmış.. Bu köyün aşağı mahallesinde dul bir kadın yaşarmış, ne altın asılıymış fesinde, ne de gerdanından inci sarkarmış. Onun bunun yufka

ekmeğini pişirir, tandırını toplar devşirmiş. Elinin hamurlu olmasına bakmayın yüzü nurlu mu nurluymuş.

Evli kaldığı sürece hiç çocuğu olmamış kadının. Kocası ölünce Allah'tan büsbütün umudunu kesmiş. Amma ve lakin konu komşunun topaç gibi oğlan çocuklarını görür, yüreğinin yağı erim erim erirmiş. Kadıncağız çanak çömlek de yaparmış topraktan. Yaptığı ham çanakları tandıra gömer, nar gibi pişirmiş.

Bir gün bir çanak yapmış kendisine, tombul mu tombul. Un korum, bulgur korum içine, daha olmazsa su doldururum diye düşünmüş. Ekmek yaptığı komşunun tandırında nar gibi kızartmış, fakat ne olduysa çanağı ıssız tandırda unutmuş. Akşam olunca tandıra periler dolmuş. ıssız tandırlar tekin değildir. Periler sabaha kadar el çırpı çırpı oynamışlar, kurtlarını dökmüşler. Bir ara çanağı da ortalarına alıp oynatmışlar. Onun tombak tombak sekişi, kırılıp dökülüğü perileri gülmekten kırmış geçirmiş. Ak sakallı, en yaşlı peri:

— Tombul Çanak, demiş, sen konuşmasına konuş, yürümesine yürü, düşünmesine düşün ama hep böyle kal, sakın insan olma. İnsanlara benzeme!

Sabah olmuş, perilerin kimisi bu yana gitmiş, kimisi öbür yana. Onlardan tandırda bir iz kalmamış. Periler gince, çanak yorulduğunu hissedince boş un ambarına girip uykuya dalmış.

O gün bir işe gitmeyen kadın, yaptığı çanağı tandırda unuttuğunu hatırlamış. Almak için tandıra gelmiş. Sağa bakmış çanak yok, sola bakmış çanak yok.

"Ne de tombul yapmıştım. Acaba benim güzel çanağımı kimler aldı?" diye söylenince un ambarından bir ses gelmiş:

— Buradayım, anneciğim buradayım. Beni kimseler almadı.

Kadın ambarın kapısını açmış, çanağı dışarı çıkartmış. Bakmış, insana benzer bir yanı yok. Kendi yaptığı tombul çanak.

— Sen konuşmasını ne zaman öğrendin? diye sormuş.

— Bu gece öğrendim anneciğim, periler öğretti.

Kadın:

"Yüce Mevlam, sana kurbanlar olam, sonunda dileklerimi kabul ettin ha, bir oğlum olsun da varsın çanaktan olsun" demiş. Almış çanak oğlunu evine götürmüştü.

Kısa zamanda Tombul Çanak oğlanı köyde tanımayan kalmamış. Onu her gören gülermiş. Yuvarlana yuvarlana yürümesi, tef sesine benzeyen ince yankılı sesi herkesin gülücüne gidermiş.

Tombul Çanak bir iş tutmaz, annesinin pişirdiği yemekleri yer, kendi kendine oynar dururmuş. Bir yandan da anasına:

"Ana ana" dermiş, "kimse oğlum Tombul Çanak'ı adam yerine koymuyor ama bir gün gelecek, bütün el alem kıymetimi bilecek. Kim olduğumu göstereceğim herkese. Ben ortaya çıkınca ne haksızlık kalacak, ne de haksızlar. Ne hırsızlık kalacak, ne de hırsızlar..."

Başkaları gibi anası da gülermiş bu sözlere.

"Sen ne zaman adam olup el içine çıkacaksın yavrum. Hiç aklım kesmiyor ama inşallah dediğin gibi olur. Haksızın, hırsızın uğursuzun hakkından gelirsin" dermiş.

"Elbette gelirim ana" diye karşılık verirmiş Tombul Çanak. Yuvarlana yuvarlana oyuna gider, yuvarlana yuvarlana oyundan dönermiş.

Neyleyip nitmiş, günler birbiri ardına geçip gitmiş. Tombul Çanak da yerinde saymamış. Büyümüş, gelişmiş. Boyu kısa, eni fazla, ağır mı ağır tombalak bir çanak olup çıkmış.



Bir gün evde anasının dizi dibinde otururken birden ayağa fırlamış.

Eğilmiş anasının elini öpmüş:

— Ana ben gidiyorum, demiş. Artık büyüdüm. Gideyim dolaşayım dünyayı. Üstüme ne gibi görevler düşüyorsa yerine getireyim.

Anası:

"Aman yavrum gitmesen iyi olur. Bir taş, bir kayaya çarparsın da tuzla buz olursun sonra" dediyse de Tombul Çanak'a söz geçirememiş.

Evinden ayrılan Tombul Çanak düşmüş yola, bakınmadan sağa sola az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Dağlar aşmış, dereler geçmiş. Bir gün yolda bir sürü atlı ile karşılaşmış. Eyerleri gümüşten, kamçıları altından, yamçıları ipekten dokunmuş bu atlılar, astığı astık, kestiği kestik derebeyi ile adamlarıymış meğer. Derebeyi Tombul Çanak'ı görünce:

"İyi ki şu çanağa rastladık. Baksanıza ne şiş karınlı. Yaptığınız kavurmaları içine basarsınız. Alın onu, katıra yükletin. Birlikte götürelim" demiş.

Bakmamışlar hatıra, Tombul'u alıp yüklemişler katıra. Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Yolları uğramış bir köye. Yoksul bir köymüş burası. Ne unları varmış, ne uğrası.

Duvarlardan atlayan, çalılardan otlayan birkaç keçileri varmış yalnız. Derebeyi adamlarına buyurmuş. Köylünün ağlayıp sızlanmasına aldırmandan ne kadar keçi varsa boğazlatmış. Etlerini kavurma yaptırıp Tombul Çanak'ın içine bastırmış.

Köylüler çıkaramamış seslerini, boyunları bükük, seyre dalmışlar olup bitenleri. Derebeyle adamları gitmek üzere at-

larına binmişler, çanağı da bir katıra yüklemeye kalkışmışlar. Ama ne mümkün. Çanak bir gayrete gelmiş, kapatmış ağzını, yere de iyicene yapışmış. Beyin adamları üşüşmüşler üstüne ama, ne ağzını açabilmişler, ne de yerden kaldıracılmışlar. Baltalarla, balyozlarla parçalamaya kalkışmışlar ama nafile. Baltalar, balyozlar tuzla buz olmuş, çanak sağlam kalmış.

Çaresiz kalınca kös kös gitmişler yollarına. Onlar çekip girdince Tömbul Çanak ağzını açmış. İçindeki kavurmaları köylülere paylaştırmış. Sonra yerinden doğrulmuş, düşmüş yola. Etrafını çevirmiş olan köylülere:

— Haydi Allah'a ısmarladık, demiş. Ben gidiyorum. Siz siz olun, haksızlara, uğursuzlara boyun eğmeyin sakın.

Köylüler yalvar yakar olmuşlar. "İlle burada bizimle kal. Seni güzel bir kızla evlendirelim" dedilerse de durmamış. Yuvarlana yuvarlana almış gitmiş başını. Ayıklayarak yollarının taşını, az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Varmış düz bir ovaya. Ova ki ova derim sana. Ortasından bir ırmak çağlıyor. İçinde kazlar, ördekler, turnalar, sülünler dolaşiyor.

Ama gelgelelim ki, bir Ağaoğlu tebelleş olmuş ovada akan ırmağa. Suyu hep kendi tarlalarına akıtıyor, yoksul köylüleri de boynu bükük baktırıyormuş. Ağaoğlu'nun tarlaları yeşerip giderken, köylülerin sulanamayan tarlaları kuruyup gitmekteymiş. Yalvarıp yakarıyorlar ama dinleyen kim. Ağaoğlu'nun eli sopalı adamları onları su başından kovuyor, biraz direnen olursa onu da dövüyorlarmış.

Tömbul Çanak bir süre ovanın ortasında durmuş. Ona sormuş, buna sormuş. Olup bitenlere akıl erdirmiş. Sonra yıldıırım hızıyla yuvarlana yuvarlana koşmuş, ırmağın üzerine cup diye oturmuş. İrmağın bütün suyunu içine doldurmuş, ağzını sımsıkı kapatmış. Ağaoğlu ile adamları koşup yetişmişler. Tömbul Çanak'a sopalarla girişmişler. Ne ağzını açabilmişler, ne de parçalayabilmişler. Koşmuşlar, baltalar, balyozlar getirmişler ama onlar da bir işe yaramamış. Bal-

talar, balyozlar kırılıp darmadağın olduğu halde çanak sağlam kalmış.

Kavga yatışınca Tombul Çanak, Ağaoğlu'nun şaşkın bakışları altında ırmaktan çıkmış. Kurumakta olan ekin tarlalarını bir bir sulamış. Ayrılmamış oradan, yaz boyunca gayretini sürdürmüştü. Kurumaya yüz tutan ekinleri sulamış, bağlara bahçelere su taşımış. O yıl bir bolluk yaşanmış ki, bolluk derim sana. Ekinler dağ gibi yığılmış harmana. Dövenler dönmüş. Dügünler yapılmış.

Güz gelirken Tombul Çanak ayrılmaya karar vermiş orarlardan. Köylüler vardan yoktan birer armağan vermek istemişler ama çanak:

— Ben neyleyim armağanı, demiş, armağanlar bana ayak bağı olur.

"Öyleyse seni güzel bir kızla evlendirelim" demişler. Çanak ona da yanaşmamış. Vedalaştıktan sonra düşmüş yola, dağlar dereler aşmış. Gecelerden gündüzlerden sonra bu kere bir şehir çıkmış karşısına. Bir şehir ki uzayıp gidiyor bir yandan bir yana. Tombul Çanak gitmesi gerekirken bir hana, doğruca bir hamamın kapısına varıp dayanmış. Orada oturup beklemeye koyulmuş. Derken Haramizade derler bir beyin kadınları kızları, koltuklarının altında bohçaları, boyunlarında altınları incileri salına salına hamama gelmişler. Bu Haramizade dedikleri adamın babası gerçekten de harami imiş. Kırk yoldaşıyla soymadık insan, sovana çevirmedikleri han hamam kalmamış. O ölüp gitmiş ama oğlu şimdi bu şehrin en zengini, zengini de değil şehrin sahibiymiş sanki. Şehirde ne kadar han hamam varsa onunmuş. Dükkânlar onunmuş. Çiftlikler onunmuş.

Her neyse, zenginin malı züğürdün çenesini yorar derler. Haramioğlu'nu bir yana bırakalım da biz kadınlarına, kızlarına geçelim. Bunlar hamama yaklaşınca kapıda duran Tombul Çanak'ı pek beğenmişler. Büyük hanım demiş ki:

— Kızlar, ne de güzel bir çanak. Onu-içeri kaldırın da altınlarımızı incilerimizi içine koyalım.

Öyle yapmışlar. Yıkanmışlar, natırlar, keseleyip her bir hizmetlerine koşmuşlar. Kurulandıktan sonra çanağın başına toplanmışlar. Altınlarını, incilerini, kıymetli takılarını içinden çıkarıp takınmak istemişler. Ama ne mümkün, çanağın ağız sımsıkı kapalı değil mi? Uğraşmışlar, zorlanmışlar ama çanakla başa çıkamamışlar. Büyük hanım kocası Haramizade'ye haber göndermiş: "Böyle iken böyle oldu. Eli kü-lünlü adamlar gönder de çanağı parçalasınlar!"

Tombul Çanak daha adamlar yetişmeden "He heeeeyt!" diye bir nara atmış. Yıldırım hızıyla yuvarlanarak hamamdan dışarı çıkmış. Çarşuyu geçmiş. Şehrin dışına ulaşmış. Bir yığın atlı at koşturduysa da ardından yetişememişler. Çanağımız yuvarlana yuvarlana dağlar beller aşmış. Uğradığı her köyde yoksullara içinde taşıdığı hazineden birer parça dağıtmış. Kendi köyüne gelmiş sonra, kalan bir iki parçayı da anasına armağan etmiş.

Tombul Çanak bir süre köyünde dinlenmiş. Anası yalvar yakar olduğu halde düşmüş gene yollara. Başından sayılmayacak kadar çok serüven geçmiş. Nerde haksız varsa onun yakasına yapışmış. Nerde uğursuz varsa yaptıklarını yanına bırakmamış.

Onlar ermiş muratlarına. Gökten üç elma düştü, biri bu masalı anlatanın, biri dinleyenin, biri de tüyü bitmemiş yetimin başına.

UYUDUM NİTTİM BEN BANA ETTİM GÜL İLE NERGİS YÂRİMİ NİTTİN?

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken doğuda mı desem, batıda mı, kuzeyde mi desem, güneyde mi? Bir ülke varmış. Şimdi unutulmuş yeri.

Bu ülkenin bir padişahı varmış. Gecesini gündüzüne katmış ömrü boyunca. Yoksullara yemek yedirmiş doyunca. Ulu ulu camiler yaptırmış inananlar için. Yüce yüce köprüler kurmuş yolsuzlar için. Sebiller akıtmış susuzlar için. Halkı çok memnunmuş kendisinden. Amma ve lakin padişah içten içe çok mutsuzmuş. Bir türlü çocuğu olmamış çünkü.

Güzel mi güzel, hanım mı hanımcık karısıyla birlikte beş vakit namazda, elleri havada, dilleri duada Tanrı'dan bir çocuk bağışlamasını dilemişler ama duaları, gök kapılarının kapalı olduğu saatlere rastlamış olmalı ki, bir türlü muratlarına erememişler.

Yaşlandıkça padişah,öyle derin üzüntülere kaptırmış ki kendisini, yemeden içmeden kesilmiş. Her bir işi bırakmış. Aklını yalnız muratsızlığına takmış.

Bir gün odasına kapanmış. Üç gün üç gece hiç dışarı çıkmamış. Hayırlar işledim çocuğum olmadı. Dualar ettim muradım yerine gelmedi. Ben Tanrı'nın ne talihsiz bir kuluymuşum diye bir aşağı bir yukarı gezinmiş durmuş.

Üçüncü günün sonunda karısını yanına çağırılmış.

— Hanım, demiş, öyle ettik olmadı, böyle ettik olmadı. Dileklerimiz yerini bulmadı. Ben derim ki bir geziye çıkalım birlikte. El elden üstündür. Ya duası geçgil birisiyle karşılaşınız. Ya da derdimize derman bir hekim buluruz. Biraz daha yaşlanırsak fırsat elden uçar gider.

Hanım sultan memnun olmuş:

— İyi düşünmüşsün kocacığım, demiş. Her memleketin yolu başka, dili başka, hali başkadır. Kim bilir oralarda görüp bilemediğimiz, sorup öğrenemediğimiz neler neler vardır.

Kıyafet değiştirmişler. Karı koca yanlarına ne vezir almışlar, ne kizir. Ne hizmetli almışlar ne uşak. Atlamışlar iki ata, çıkmışlar seyahate. Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Bir altı ay bir güz gitmişler. Ne Hint kalmış gezmedikleri, ne Çinimaçin. Yoruldukça köylülerle birlikte yıkık dökük hanlarda gecelemişler. Kirlendikçe mahalle hamamlarında yıkanıp arınmışlar.

Hamam deyip de geçmemeli. Buraya toplanan kadınlar, hanım sultana, onun hanım sultan olduğunu bilmeden bin türlü em, it etinden baldıran otuna kadar bin türlü merhem tarif etmişler.

Hanım sultan hepsini yaptırıp denemiş ama zararından başka hiçbir kârını görmemiş. Bir gün bir dağa sarmış yolları. Dağın yamacında ancak bir kişinin sığabileceği bir taş kulübe görmüşler. Allah'ın taşından, uçan kuşundan bile medet uman padişahla karısı "Bir de şu kulübede yalnız yaşayan kişiyi görelim" demişler.

Varmışlar kulübenin yanına. Duvara sırtını yaslamış sırtında kıl bir aba, ayağında ham deriden çarık olan bir dervişle karşılaşmışlar. İlk işleri ona biraz para, biraz yiyecek vermeye kalkışmak olmuş. Derviş istifini hiç bozmadan:

"Dağ başında parayı ben neyleyim? Bir çarıkla bir hırka bana yeter. Yağlı ballı azığı ben neyleyim? Kırlar yaban el-

ması dolu. İki elma bir gün için bana yetiyor" deyince hatalı bir iş yaptıklarını anlamışlar. Özür üstüne özür dilemişler.

"Özür dilemenize de gerek yok" demiş derviş. "Bu dünyada her şeye olağan gözüyle bakılmalı. Kimi öyle yapar, kimi böyle. Kimi böyle davranır, kimi şöyle. Her şeyi hoş görürsen mesele kalmaz."

Her ne ise... Dervişe niçin diyar diyar dolaştıklarını, yüce yüce dağlar aştıklarını biraz çılatmışlar. Derviş hiçbir şey sormamış, sözlerini hayra da şerre de yormamış. Cebinden çıkarıp iki elma vermiş onlara:

"İki rekat namaz kıldıktan sonra biriniz birini, biriniz öbürünü yesin. Ondan sonrasına Allah kerim" demiş, başka bir şey dememiş.

Ellerine sarılacak olmuş, el vermemiş. Adını soracak olmuşlar, dil vermemiş, susmuş.

Murat elmaları ceplerinde oyalanmamışlar fazla. At sürmüşler karlı dağlara hızla. Dere tepe geçerek, soğuk sular içerek saraylarına ulaşmışlar. Daha o akşam duru su ile aptes alıp iki rekat namaz kılmışlar. Elmaları yiyip yataklarına yatmışlar.

Allah'ın işine akıl sır ermez. Dokuz ay on gün geçmiş aradan, bağışlasın yaradan, sırma saçlı bir kız çocuğu doğurmuş Hanım Sultan. Öyle bir kız çocuğu ki, doğan aya ya sen doğ diyor ya ben. Adını Serencam Hanım koymuşlar.

Bu yaşta, bunca bekleyişten sonra çocuk sahibi olmak kolay mı? Ne yere sığdırmışlar Serencam Hanım'ı, ne göğe. Varsa da o, yoksa da o. El bebek gül bebek büyötmeye başlamışlar.

Büyötmeye başlamışlar ama nasıl? Kristal camlardan bir camekân yaptırmışlar. Onun içine koymuşlar bebeği. Başına da halayıklar, cariyeler, dadılar dikmişler.

Serencam Hanım büyümüş, sürüp on dördüne gelmiş. Ayın on dördü gibi ışıklı, yarlı yakışıklı genç bir kız olmuş. Olmuş ama neye yarar? Dünyadan habersiz büyümüş. Ne insanları tanımış, ne hayvanları. Ne ağaçları görmüş, ne çiçekleri. Ne bir kuşa bakmış, ne de akan bir suya. Ne ayın doğuşunu seyretmiş, ne de güneşin.

Bir gün camekânın içine nerden ve nasıl düştüyse sicim gibi ince bir gün ışığı düşmüş. Kız bunun ne olduğunu bilememiş. İp sanmış. Yakalayıp tutmak istemiş. Dadısı gülümüş:

— Yavrucuğum, demiş, o güneştir tutulmaz.

— Güneş mi? Güneş nasıl bir şey? Bana anlatır mısın dadıcığım?

Anlatmış dilinin döndüğü kadar. Serencam Hanım da ilk defa dış aleme karşı büyük bir merak uyanmış. Sordukça sormuş. Öğrendikçe meraklanmış. Yerinde duramaz olmuş.

Dadısı merhamete gelmiş:

— Eğer babana söylemezsen bu gece seni dışarıya çıkarayım, demiş.

Padişahla hanım sultan yatınca, dadısı tutmuş elinden, Serencam Hanım'ı has bahçeye çıkarmış. Ayın on dördü... Ortılığı aydınlatıyor, güzelliklere güzellik katıyor. Kız ilk defa gökyüzünü görmüş. Parıl parıl parlayan ay, ıpıl ıpıl ıpılayan yıldızlar aklını başından almış. Hele ağaçlar, güller, çiçekler... İçi içine sığmamış.

Vakit epey geçince dadısı onu güçlkle odasına götürüp camekânına sokmuş. Ertesi gün kız gene yalvarmış. Kadın o gece de kızı avluya çıkarmış.

Üçüncü gün dadı, baban henüz yatmadı diye Serencam'ı çıkartmak istememiş. Ama kadının uyuklamasından faydalanarak kendisini dışarıya atmış. Bahçede dolaşırken ne-

rede ötüyorlarsa bülbüller feryada başlamazlar mı? Öyle güzel, öyle içli ötüyorlarmış ki Serencam Hanım kendisinden geçmiş.

"Sesleri bu kadar güzel olan bu yaratıkların kendileri kimbilir ne kadar güzeldir? Nerede bulunuyorlarsa onları bulup görmeliyim" demiş. Has bahçeden dışarı çıkmış. Yürümüş yürümüş. Dere tepe epeyce gitmiş. Ay da batıvermiş o sırada. Karanlıkta nereye, hangi yöne gittiğinin farkında olmamış. İyice şaşırmış yoiu. Kendisini deli dolu bir bu yana atmış, bir öbür yana. Sonunda ulaşmış bir ormana.

Karanlıkta el yordamıyla yürürken karşısına içi ışıklı incili bir çadır çıkmış. Çadır yakınına bir kır at bağlanmış. Kız çadıra girmiş. Bir yiğidin yer yatağında yattığını görmüş. Gidip oturmuş yatağın başucuna. Sessiz sessiz ağlamış. Gözlerinden iki inci tanesi uyuyan yiğidin yüzüne düşmüş. Benilleyip uyanmış-delikanlı. Biraz şaşırp bocaladıktan sonra:

— İn misin, cin misin? diye sormuş kıza.

Kız da:

— Ne cinim, ne de periyim. Seni beni yaratan Allah'ın kulluyum, demiş.

Böyle başlayan konuşma sabaha kadar sürmüştü. İlk defa yabancı bir erkekle karşı karşıya gelen kız için için yanmaya, kendisini sevda seline kaptırmaya başlamış. Delikanlı da kalmamış ondan geri. Onun da başında eser olmuş kavak yelleri. Al gülüm ver gülüm sarmaş dolaş olmuşlar. Rüzgâr olup esmişler cenneti alâya. Kuş olup kanat kanada uçmuşlar güneşle aya. Yemin edip ant içmişler bir daha birbirlerinden ayrılmamaya.

Şafak sökerken, yeryüzü karanlığı kapısından kovarken bütün gece uykusuz kalan Serencam Hanım uyuyuvermiş. Sırma saçlı başı oğlanın omuzuna düşmüş. Delikanlı incitmeden kızı yatağına yatırmış. Üstünü özenle örtmüştü. Bir

aşağı, bir yukarı dolaşmaya başlamış incili çadırın içinde. Bir melekler gibi uyuyan kıza bakıyor, bir de parmağındaki hatem yüzüğe. Birkaç saat böyle gezinip durmuş. Sonra çadırdan dışarı çıkmış. Bir demet gül ve nergisle dönüp gelmiş. Bunları Serencam'ın kalbi üstüne koyarak dışarı çıkmış. Atına binerek sürüp gitmiş.

Kız, oğlan gittikten sonra uyanmış. Bakmış çadırda kimse yok. Dışarıya çıkmış. Orada da bulamayınca aradığını, elinden bırakmadığı çiçek demetine gözyaşı dökerek şöyle demiş:

Uyudum nittim
Ben bana ettim
Gül ile nergis
Yârimi nittin?

Bu sözleri dalda tasakuşu duymuş, sakakuşuna söylemiş. Sakakuşu tasesından duramamış, çılgık çılgık ötmeye başlamış. Sakakuşu feryadı koparınca ağaçlara tünemiş ne kadar kuş varsa civil civil ötüşmüşler, ateş alıp tutuşmuşlar.

Ama neye yarar? Giden gittikten, kalan kaldıktan sonra.

Serencam Hanım, adını bile bilmediği karasevdalısı belki döner gelir diye üç gün daha beklemiş incili çadırın içinde. Üç gün içinde mum gibi erimiş, dalı kırılan fidan gibi kurumuş.

Üç günün sonunda başını alıp buralardan gitmeye karar vermiş. "Bir daha saraya dönemem. Ne yüzle bakayım anamın babamın yüzüne. Hem oraya gidersem o camekânın içine korlar beni. Bundan sonra o kör sevgi, o sıkı bakım boğar beni. Neyleyip nittim, ben bana ettim ama, alın yazıma razı olmalıyım. Başımı alıp gitmeliyim buralardan."

Serencam Hanım içinden böyle alıp verirken tıngır mıngır çan sesleri duyulmuş dışarıda. Bakmış, büyük bir kervan geçiyor. Hemen koşup kesmiş önünü. Kısa süren bir pazarlıktan sonra kervancıbaşıyla anlaşmış. Kendisini deve sırtında bir tahtirevana bindirmişler. Çadırını da sarmışlar bir

katıra. Kervanla birlikte yedi gün yedi gece yol gitmiş Serencam Hanım. Cennet gibi bir vadiye erişince yolları "Beni burada indirin" demiş. İndirmişler.

Onlar geçip gitmişler, kız orada kalmış. Bir kaynağın başına kurmuş çadırını. Kristal camekândan çıkınca şaşırıp kalmış, yolu bir çıkmaza sarmış mı? Hayır. Ne kır bayır, ne de çadırını kurduğu çayır, korkutmamış gözünü. Kuşlarla dost olmuş kuşları tanımış orada. Kurtlarla ahbap olmuş kurtları tanımış. Yılanlarla komşuluk etmiş, yılanları tanımış. Çıyanları kış kış kışlamış, çıyanları tanımış.

Daha neler neler tanımamış ki? Böğürtlenleri tanımış, böğürtlen yemesini öğrenmiş. Yaban çileklerini tanımış, çilek hoşafı yapmasını öğrenmiş. Otları, ağaçları, çiçekleri bir bir tanımış vesselam.

Hiç yolcu geçmezmiş oradan. Yalnız bir ay sonra mı, iki ay sonra mı bir derviş geçmiş. Durmamış orda, demir çarık, demir asa, kuruya basa, yaşa basa yolculuğunu sürdürmüştü.

Serencam Hanım hayatı yeni baştan, ağaçtan, kurttan kuştan, dağdan taştan öğrenedursun, dokuz ay on gün geçince aradan, bağışlasın yaradan, bir oğlan çocuğu doğurmuş, nur gibi. Kendi kesmiş göbeğini. Büyütmeye başlamış bebeğini. Bebek doğunca elik (yaban keçisi) gelip sütünü vermiş. Geyik gelmiş, kaymağını vermiş. Bu sırada çadırın yanından ak sakallı, sırtı iliksiz düğmesiz hırkalı bir derviş daha geçmiş. Durup bakmış ya, o da iki laf etmeden geçip gitmiş.

Serencam Hanım, bebeğini büyütmeye olsun, biz haberi öbür yüzdən verelim:

Delikanlı (Adı Sercan Bey'miş) Serencam Hanım'ı, kaçarcasına bırakıp gidince nereye gitmiş? Orada neler etmiş? Meğer bir padişah oğluymuş Sercan Bey. Üç gün sonra düğünü olacakmış. Kendisine hiç sormadan, iyi mi yapıyorum

kötü mü yapıyorum diye kafa yormadan babası, büyük vezirinin kızıyla nişanlamış oğlu Sercan Bey'i. Babasına karşı gelmemiş ama bu evliliği istemediğini iyice belli etmiş. Üstelik anasına açılmış, bacısına saçılmış. Onlar da durum böyleyken böyle diye padişaha ulaştırmışlar ama padişah dinlememiş:

"Bu evlilik olacak" demiş. "Çünkü devletin selameti bu evliliktedir. Vezirim memlekette çok sevilen birisi. Onun kızıyla evlenen halka sevdidir kendisini."

Düğünden önce Sercan Bey, incili çadırını alıp uzaklara gitmiş. Geri dönmemeyi düşünmüş ama yapamamış. Doluya koymuş almamış, boşa koymuş dolmamış. Tek oğluymuş babasının. Onu bırakıp giderse, babası da hayata veda ederse tahta kim geçecek? Yolda belde düşününce düşününce, gelmiş aklı başına. Şu işe bakın ki, tam yurduna döneceği gün Sercan Hanım'la karşılaşmış.

Kansızlık mı etmiş yoksa akıllılık mı kaçıp gittiğine? Burasını bırakalım da biz babası yanına vardığında neler olmuş onları öğrenelim:

Babası oğlunun geldiğini öğrenince, davullar çaldırmış, düğünün başladığını dört yana bildirmiş.

Düğün olup bitmiş. Bitmiş ya, Sercan Bey'le gelin hanım murat alıp verememişler. Damat bir odada, gelin başka bir odada yatıp kalkmaya başlamışlar.

Sercan Bey düğünden sonra avcılığa vurmuş, kendisini kıra bayıra atmış. Sabahleyin çıkar, birkaç gün sonra dönermiş eve. Bakarlarmış, ne keklik getirmiş, ne de sülün vurmuş.

Bir gün Sercan Bey, ava çıktığında, kırdaki eli demir asalı, ayağı demir çarıklı bir dervişle karşılaşmış.

— Ne var, ne yok derviş baba, demiş, gezdiğin yerlerde neler gördün, neler geçirdin?

— Neler göreyim oğul, diye karşılık vermiş derviş, dereler dağlar gördüm, bahçeler bağlar gördüm. İncili çadır içinde bir ay parçasını, neyleyip nittim, ben bana ettim, gül ile nergiz, yârimi nittin? diye ağlar gördüm.

Sercan Bey, bunları duyunca düşüp bayılmış. Neyse hele, dervişin nefesiyle çok geçmeden ayılmış. Ama bir süre dilsiz bir kuşa dönmüş. İki sözcük olsun, âdet yerini bulsun diye konuşmamış dervişle. Derviş dediğin de zaten yolda gerek. Durmamış o da, geçip gitmiş.

Uzun bir süre daha geçmiş aradan. Bir gün Sercan Bey ak sakallı, sırtı iliksiz düğmesiz hırkalı başka bir dervişle karşılaşmış. Onun da dikilmiş karşısına:

— Ne var ne yok derviş baba, demiş, neler gördün gezdiğin illerde?

— Ne göreyim oğul. Şehirler köyler gördüm, acımasız beyler gördüm. İssız bir ormanda, incili bir çadır içinde bir ay parçasını, bebeğini sallar, neyleyip nittim, ben bana ettim, diye ağlar gördüm.

Derviş konuşmasını tamamlamadan daha Sercan Bey düşüp bayılmış. Bayılmış ya çok sürmemiş baygınlığı. Dervişin kutlu nefesiyle hemen ayılmış. Ak sakallı dervişe, ne inci çadırlı ormanı sormuş, ne de derdinin dermanını. Şaha kaldırmış atını. Bir solukta aşmış yüce dağların sırtını. Görenler "Bir atlı geçiyor, sanki kanatlı geçiyor" demişler.

Bu koyak senin, bu koyak benim derken günün birinde bir seher vaktinde, bülbüller öterken, tasakuşu yas tutarken karşısına çıkıvermiş incili çadır. Çadırın içinde bir ceylan yatır...

Varmış çadırın kapısına dayanmış. Bülbül çılgınlığını, yaralı bir ceylan iniltisini andıran bir sesle:

— Neyleyip nittim, terk edip gittim, sen etmedin kendine, ben sana ettim, deyivermiş.

Bundan sonrasını anlatmaya diller yeter mi ki?.. Sarmaş dolaş olmuşlar, sanki sarhoş olmuşlar. Hele nur yüzlü, altın telli bebeği bağrına basan Sercan Bey, göğse yükselmiş, arşı alâya başı değıp gelmiş.

Yiyelim içelim masalın sonuna geçelim:

Serencam Hanım'la Sercan Bey, bağırılarında bebekleri, düşmüşler yola. Bakınmadan sağa sola, doğruca Serencam Hanım'ın babasının yanına varmışlar. Varmışlar ki, ne gör-sünler? Padişahla hanım sultan kızlarının derdinden yataklara düşmemişler mi? İkisi de ölümcül yatıyorlar. Başuçlarında hekimler bekliyor. Neyse.. sözü uzatmayalım, bir kız evlat ararlarken, bir de oğlan evlat sahibi olmalarının sevinci, onları tezden kaldırmış ayağa. Ne hakîme ihtiyaçları kalmış, ne de hekime. Tez zamanda Serencam Hanım'la Sercan Bey'e bir saray yaptırmışlar, yüceden yüce. Bir düğün yapmışlar kırk gün kırk gece. Sercan Bey, padişah olamamış kendi ülkesine ama büyüyüp anlı şanlı bir delikanlı olan oğlu, hükümdar olmuş dedesinin yerine.

Yiyip içip muratlarına ermişler. Gökten üç elma düştü, güler yüzlülerin başına.

SAFOĞLAN

Var varadan sür süreden, Manisa'dan Tire'den, belki ordan değil başka yerden düş-tüm yola, dedim kör talihim haydi uğurlar ola, kalaycı oldum kalayladım kapları, hep kırıldı tavaların sapları, tabip oldum zor yutturdum hapları, haplarımı yutanlar gerçekten yuttu hapları... Kovaladılar beni taş ile sopa ile, ben de derviş oldum sırtımda hırka ile, bir gün erken erken, çarşı pazar gezerken, dediler derviş, nereden gelişt? Dediler abdal, bugün burda kal, everelim seni alalım bir ahu ile maral, saçları tel tel, kaşları hilal... Everdiler beni, üç otuz yaşında bir gelin aldılar. Vıy vıy diye oturur, vay vay diye kalkar. Böyle gelinler çok canlar yakar.

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynarken eski hamam içinde Anadolu'nun ya kıyısında, ya ortasında küçük bir köy varmış. Tarlaları kır bayır, geçim yolu pek darmış. Bir Safoğlan yaşarmış bu köyde, anasıyla birlikte. Safoğlan uğraşıp didindiği halde bakmış iş yok rençberlikte, kaldırdığı ürünle karnını bile doyuramıyor. Anasının eline varmış:

— Ana ana, canım kurban olsun sana! Ben gurbete gitmeye karar verdim. Geze geze, bağırıçığımı eze eze, belki İstanbul'a kadar uzanırım. İşten yana kısmetim açılır da bakarsın, üç beş para kazanırım.

Oğlu böyle konuşunca anası bülbül gibi şakımış:

— Ne yalan söyleyeyim oğul, demiş, çoktan beri senden böyle bir karar bekliyordum. Bu köyde işimiz iş, aşımız aş değil. Karnımızı bile doyuramıyoruz. Sen git, yolunu bulmaya çalış. Beni tasa etme hiç. Ben başımın çaresine bakarım. Ama kesen biraz para görünce beni unutma. Diyarı gurbeti mesken tutma!

— Hiç unutmuyum, demiş Safoğlan, sen beni bilmez misin? Safoğlan, safdil oğlum demez misin? Karun gibi zengin olsam gene kalmam oralarda.

Safoğlan anasının iznini aldıktan sonra düşmüş yola. Bakınmadan sağa sola. Bir büyük şehire varmış. Birkaç gün çalışsa da çoğu zaman boş kalmış. Kazancıyla karnını zor doyurmuş.

Oradan ayrılmış başka bir şehre geçmiş. Oradan da bir başkasına. Dolana dolana sonunda İstanbul şehrini bulmuş. Daha ilk gün bir kahveciye çırak olmuş. Yıllarca kahveci çıraklığı etmiş İstanbul'da. Üç beş kuruş para kazanmış. Anasını unutmuş mu? Unutmamış unutmasına ama, biraz daha para kazanayım, üç beş kuruş daha atayım bir yana derken dönüş gününü uzattıkça uzatmış.

Kahvenin bir köşesinde yatar, bir köşesinden kalkarmış. Son günlerde de hırsızlık almış yürümemiş mi İstanbul'da. Kahvede her gün hırsızlık hikâyeleri anlatılır olmuş. Gözü korkmaya başlamış Safoğlan'ın. Ya belinde bir kemer içinde sakladığı paracıklarını da çalarlarsa?

O mahallede bakkallık yapan bir Hacı Baba varmış. Çoğu gurbetçi paralarını ona emanet eder, memleketine dönerlerken de isteyip alırlarmış. Safoğlan çok düşünmüş. Doluya koymuş almamış, boşa koymuş dolmamış. Sonunda gitmiş Hacı Baba'nın dükkânına. Hacı Baba elinde tespih, dilinde dua müşteri bekliyormuş. Safoğlan sarılmış, elini öpmüş. Sonra utana sıkıla:

— Hacı Baba, demiş, şurda dört yüz liram var. Alnımın te-riyle kazandım. Bir yıl sonra sılama dönmeyi umuyorum. Zavallı garip anam, yolumu gözlüyor. İlle ve lakin, hırsız uğursuz takımı çoğaldı İstanbul'da. Çaldırırım diye korkuyorum. Ne olur, izin verin, param sizde dursun. Giderken gelir alırım.

Gözlerinin bebeği ısılamış Hacı Baba'nın. Başından kalkmış oturduğu masanın. Harar gibi cebini açmış:

— At evladım, at içine. Saymaya bile gerek yok. Ne zaman gerekirse gelir alırsın. Evel Allah sen Hacı Baba'nı bilirsin...

Bir yıl geçmiş aradan, esirgesin yaradan, Safoğlan bakmış, sağlığı yerinde. Anasıyla köyceğizi tütüyor gözünde. Ustasıyla anlaşmış, işi bırakmış. Karar vermiş köyüne dönme-ye.

Hemen o gün dayanmış Hacı Baba'nın dükkânına. Bakmış kimler kimsecikler yok yanında. Sarılıp öpmüş elini, şekerlendirmiş dilini:

— İzzetli itibarlı babacığım, demiş, hani geçen yıl sana dört yüz lira bırakmıştım. Onu istemeğe geldim. Köyüme dönüyorum çünkü.

Hacı Baba yüzünü azdırmış:

— Sen de kimsin? Ne parası istiyorsun? Ben seni ilk defa görüyorum! Def ol buradan! Yoksa zaptiye çağırırım karakoldan!

Şaşırmış kalmış Safoğlan. Dili dişi tutulmuş. İki söz söylemeye gücü yetmemiş. Süklüm püklüm çıkmış dükkândan.

Gidip oturuyor bir duvarın dibine. Başını alıyor ellerinin arasına. Düşünmeye başlıyor kara kara. Öğle olmuş. İkinci olmuş. Bir türlü yerinden kalkamamış Safoğlan. Karşı evden helal süt emmiş bir hatun fark ediyor durumu. Hizmetçisini salıp Safoğlan'ı yanına çağırıyor. Öğrenince olup biteni, hacıya hazırlıyor bir düzeni.

Hanım, Hacı Baba'nın dükkânına varıyor.

— Hacı Baba, diyor, üç bin altınım var. Kocam Hicaz'a gitti. Gelmesi gecikti. İstanbul'un hali malum. Çaldırırım diye korkuyorum. Parayı sana getirdim. Sen güvenilir bir insansın. Kocam gelinceye kadar sakla onları, ne olursun?

Lafın tam burasında Safoğlan girer içeriye. Sanki daha önce dükkândan kovulmamış gibi:

— Hacı Baba, der, dört yüz lira bırakmıştım sana, paramı almaya geldim.

Hacı biraz kızarmış bozarmış ama bozuntuya vermemiş hiç. Çıkarılmış dört yüz lirayı kasadan:

— Al evladım, demiş, işte paran! Koyduğun gibi duruyor.

Safoğlan parayı alıp çıkınca bu kere dükkâna hanımın hizmetçisi girmiş:

— Müjde hanımım müjde! Beyefendi Hicaz'dan döndü!

Hanım, alaylı alaylı hacının yüzüne bakmış:

— Eh artık gerek kalmadı, demiş, altınlarımı sana bırakmaya. Ben eve döneyim hemen.

Hacı danalar gibi dükkânında dolana dursun, yumruklarını bağrına vursun... Biz gelelim Safoğlan'a.

Safoğlan, hacıdan parasını kurtarınca hızlı hızlı oradan uzaklaşıyor. Epey gidince bir köşe başında oturup parasını sayıyor.

Meğer o sokağın başında Ayyar Saliha derler bir kadının evi varmış. Ayyar Saliha safdilleri ayartır, paralarının üstüne darı eker, arpa biçermiş. Evinin penceresinden Safoğlan'a bir süre bakmış. Saydığı paralar yüreğini yakmış. Dizin dibinde oturan oğluna bir şeyler söylemiş fısıf fısıf, çocuk da kalkmış yerinden usul usul, Safoğlan'ın yanına varmış. Safoğlan ha bire parasını sayıp duruyor. Bir daha bir daha sayıyor. Bir ke-

resinde üç eksik, öbür sayışta beş fazla çıkarıyor. Kafası karışmış ki hem de nasıl.. Arı kovanına dönmüş.

Tam bu sırada çocuk karşısına dikilip ansızın sesleniyor:

— Amca bana beş kuruş versene!

Siz olsanız kızmaz, bağırıp çağırmaz mısınız? Safoğlan da öyle yapıyor. Şimdiye kadar hiç yapmadığı bir şey daha yapıyor. "Git başımdan velet" diyerek çocuğa hafif bir tokat vuruyor.

Çocuk yaygara koparıp ağlarken Ayyar Saliha koşup geliyor.

Ellerini kalçalarının üstüne koyup:

— Herif! Herif! Kör olası herif! diyor. Utanmıyor musun kendi çocuğunu döğmeye!

Safoğlan şaşırıyor, ezilip büzülüyor.

— Kendi çocuğum mu? Ben evli değilim ki çocuğum olsun!

— Şimdi de nikâhlı olduğumuzu inkârdan mı geliyorsun? İlahi gözün çıksın adam!

Safoğlan şaşkınlıktan elindeki kemeri yere düşürünce Ayyar Saliha kapıp alıyor. İçinden beş kuruş çıkarıp Safoğlan'a veriyor.

— Şu saçından sakalından utan. Kir pasak içindesin. Önce hamama, sonra berbere git. Yikan, tıraş ol, akşam eve gel!

Safoğlan'ın aklı büsbütün karışmış. Ama kadının dediklerini yapmış. Akşam olunca Ayyar Saliha'nın kapısını çalmış. Çalmış çalmasına ya hava almış. Kapı açılmadığı gibi Saliha "Amanın komşular yetişin! Bu adam evimi basıyor!" yaygarasını koparınca, komşu namusuna pek düşkün olan komşular çevresini sarıvermiş. Zavallı Safoğlan, parasından olduğu yetmemiş, bir araba da dayak yemiştir.

Safoğlan ne yapsın? Nereye, kime gitsin? Gene oturmuş bir köşeye, ağlanıp sızlanmış. Her sorana dert yanmış. Akşama doğru sokaktan başı kocaman sarıklı, burma bıyıklı, apul apul yürüyen gölgesini ardından sürüyen bir adam geçmiş. Adamın arkasında da eli sopalı, başı külahlı bir yığın yardımcısı... Meğer asesbaşımı bu adam. Yanındakiler de kolcuları. Bir köşede oturan, yumruklarıyla döğünüp duran Safoğlan'ı görünce asesbaşı, çatılmış kaşı, adamlarına:

— Sorun şu garibe, demiş, neden böyle ağlayıp sızlanıyor, küllenmiş ateş gibi için için yanıyor?

Kolcular sormuşlar Safoğlan'a, o da başından geçenleri, her gelip geçene anlattığı gibi, anlatmış kolculara. Asesbaşı, büsbütün çatılmış kaşı:

— Bu, demiş, ne cin işidir, ne şeytan işi... Olsa olsa gene Ayyar Saliha'nın işidir. Geçen yıl yakalayıp ağzının payını vermiş, bir daha doğru yoldan sapmayacağına, kimseye kötülük yapmayacağına tövbeler ettirmiştik. Demek ki verdiğimiz ders ona az geldi. Çağırın gelsin o hatun kişi, açıklasın bize bu işi.

Kolcular Ayyar Saliha'yı yakalayıp getirmişler. Asesbaşının karşısına dikmişler: Saliha asesbaşını ve onun çatılmış kaşını görünce ne kem küm etmiş, ne inkâr yoluna gitmiş. Bülbül gibi ötmüş:

— Aslında ona şaka yapmıştım, demiş. İşte parası koyumda duruyor. Bir kuruşuna dokunmuş değilim.

Safoğlan kemerine kavuşunca hemen dolamış beline, asesbaşının elini öptükten sonra hiç oyalanmadan düşmüş sıra yoluna. Ayyar Saliha kırk deli katırın kuyruğuna mı bağlanmış, yoksa zindana mı yollanmış... Beklememiş işin sonunu. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Düz bir yolda yorgun argın adım atarken dalgınlıkla önünde giden bir yolcuya toslayıvermiş. Adamda bir öfke, bir şiddet ki, demeyin gitsin. Bar bar bağırmış, ter ter tepinmiş.

— Kör müsün be adam! Benim gibi bir köre toslamayı marifet mi sanıyorsun?

Safoğlan çarptığı adamın kör olduğunu öğrenince gerçekten üzülmüş. Gönlünü almış olmak için:

— Özür dilerim ağam, demiş, ben de körüm. Kör olmasaydım hiç sana toslar mıydım?

Böyle başlayan tanışma,kısa sürede bir yakınlaşma sağlamış aralarında. Kırk adım gidince kırk yıllık ahbap gibi senli benli olmuşlar. Bir ara kör, Safoğlan'a:

"Ben körüm ama para saymasını bilirim" diyecek olmuş. Vay sen misin bunu söyleyen?.. Safoğlan hemen belinden kemerini çıkarıp körün eline vermiş:

— Şurda biraz param var. Her sayışta değişik çıkarıyorum sonucu. Bir kere de sen say!

Kör kemeri eline geçirince bir karafatma böceği gibi bidil bidil koşmuş. Bir çukur içine uzanıp yatmış. Safoğlan'da ilk defa şafak atmış. Bağırıp çağırmamış ama eline geçirdiği taşları "Ya rabbi, körün taşını köre sen rast getir" diyerek körün sırtına atmış da atmış. Kör de oradan kalkmış, birkaç adım öteye uzanmış. Ama orada da taşlardan kurtulamayınca getirip kemerini Safoğlan'a vermek zorunda kalmış. Safoğlan da onu kendi halinde bırakıp düşmüş yola, bakınmadan sağa sola, köyüne ulaşmış. Annesiyle mutlu bir hayat yaşamış. Bir daha saflık da, saf oğlanlık da etmemiş. Ne Ayyar Salihaların oyuncağı olmuş, ne de Sarraf Raziyelerin... Ne kör Mıstık parasını alıp gitmiş, ne de Topal Memiş... toylar düğünler derken geçip gitmiş günler.

Onlar yaşayıp ermiş muratlarına. Gökten üç elma düştü, her gece güzel düşler gören çocukların başına.

SÜPÜRGEÇİ BABA

*Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde,
develer tellal, horozlar berber iken, ha-
mamcının tası yok. Baltacının baltası yok.
Hanım hamama gitmiş, peştemalî örtüsü yok.
Anam iç eşikte, babam dış eşikte, ben on be-
şinde ninemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken
kar diz boyu idi. Karıncaya bindim, deveyi ku-
cağıma aldım. Karşıma bir fil dikildi. Çekil
derim çekilmez, savul derim savuşmaz. Atınca
kafamın tası fili yakaladım kuyruğundan, kal-
dırıp çaldım yere.*

*Peki peki... Deve de yalan, fil de yalan.
Ama şimdi anlatacağım masal da mı yalan?*

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler
dağdan taştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde bir memlekette Süpürgeci Baba der-
ler bir adam varmış. Kocaman süpürgesi ile şehrin so-
kaklarında süpürgecilik eder, mahalle halkının verdiği üç beş
kuruşla geçinip gidermiş.

Süpürgeci Baba'nın yeryüzünde dikili bir ağacı yokmuş
ama ak saçlı bir karısı ile yetişmiş nur tanesi gibi üç güzel
kızı varmış.

Bir gün Süpürgeci Baba, sokakları süpürürken nasıl ol-
duysa sokaktan geçen bir gencin üstüne toz sıçratmış. Genç
de gençmiş hani. Sırtında samur kürk, ayaklarında gümüş
ökçeli uzun çizmeler. Yeri göğü ben yarattım der gibi gururlu
mu gururlu...

— K r müsün be adam, diye azarlamış s p rgeciyi. Biraz
sağına soluna baksana!

Hiç de öfkeli bir adam olmayan süpürgecinin o gün  f-
keleneceğı tutmuş.

— Beyim, demiş, sen de kasıla kasıla y r yeceğıne biraz
dikkatli adım atsan olmaz mı?

Sonu kötüye varan işlerin altında gereksiz ağız dalaşı
yatar. Sözler sert söylenince çivi gibi insana batar. Sonu ya
dövüşe gider ya dalaşa. Hatta yol bile açabilir savaşa.

Ama kürklü genç adamla yaşlı Süpürgeci Baba'nın da-
laşması uzun sürmemiş. Meğ r padişah oğluymuş kürklü
genç. Burnundan solumuş, bağırip  ağırip ulumuş. En so-
nunda da kestirip atmış:

—    şey soracağım sana!    gün içinde cevabını ge-
tireceksin bana. Has altın, pak gümüş, kızıl bakır nedir? Bun-
ları bildin bildin... Yoksa seni bu meydanda astıracağım.

Püsküllü belaya  atmak diye buna denir işte. Süpürgeci
Baba, düşüne düşüne, dönmüş evine. Büyük kızının serdiğı
köşe minderine geçip oturmuş. Oturmuş ya işte  yle. Omuz-
ları çökük, boynu bükük, yüzünde kederin acı çizgileri. Bir
ileri sallanıyor, bir geri.

Kızı hemen fark etmiş babasının durumunu:

— Aman babacığım, demiş, nedir bu halin? Dünya yıkıldı
da altında mı kaldın? Her akşam eve dönünce yüzün güler,
dilin şakrak, neşeli sözler söylerdi.



Yaşlı adam, başına gelen belayı hiç saklamadan olduğu gibi anlatmış. Büyük kızı kahkahalar atmış:

— Aman babacığım, düşündüğün şeye bak!.. Padişah oğlu bu, bugün yaptığını yarın unuttur gider. Ben de bana bir koca buldun da nikâh gününü düşünüyorsun sandımdı.

Babası can derdinde, kızı koca derdinde. Süpürgeci Baba azarlamış kızını, yıkıl git diye kovmuş karşısından. Gece sabaha kadar düşünmüş, bir bu yana dönmüş, bir öbür yana. Bir türlü bir karşılık bulamamış o saçma sorulara. Sabah olunca, süpürgesi elinde, duası dilinde gene sokakları temizlemeye koyulmuş. Bir yandan da "Belki kızımın söylediği doğrudur. Unuttur gider olup bitenleri. Bir hiç yüzünden benim gibi yaşlı bir adamı astıracak değil ya..." diye söylenip durmuş. Ama çok geçmemiş aradan, esirgesin yaradan. Padişah oğlu, başında bürkü, sırtında kürkü çıkıp gelmiş, karşısına dikilmiş.

— Bana bak ihtiyar, demiş, sorularıma bir cevap hazırlayabildin mi?

Süpürgeci Baba dili dolaşa dolaşa:

— Yok beyim, demiş, Allah büyüktür. Daha iki günüm var. İzin ver de cevabımı yarın ya da öbür gün vereyim.

— Evet iki günün var. Eğer sorduğum bilmeceler cevapsız kalırsa hiç acımam, asarım seni bu meydanda!

O gün de evine kederli dönen Süpürgeci Baba'yı ortanca kızı karşılar.

— Bu halin nedir babacığım? On yıl daha yaşlanmış gibi görünüyorsun?

— Sorma kızım sorma! Başımın üstünde bir bela dönüyor.

— Tü tü! Babacığım! Allah belayı düşmanımıza versin!

Yaşlı adam, olup bitenleri ortanca kızına da anlatır. Onun da kanatları havada, akli kurmak istediği yuvadadır.

— Aman babacığım, ben de bir yavuklu buldun da çeyizimi nasıl düzeceğini düşünüyorsun sanmıştım.

Yaşlı adam ortanca kızını da azarlamış azarlamasına ya, yürek yangınını söndürememiş. Sahaba kadar gözüne uyku girmemiş. Doluya koymuş almamış, boşa koymuş dolmamış. Kaçıp bir yerlere saklansam diye düşünmüş. Ama padişah oğlu bu, her bucakta kolcusu, her sokakta yolcusu var. Hangi deliğe girersen gir, bulup çıkarırlar seni oradan.

İkinci gün de boynu bükük, omuzları çökük gitmiş işine. Aynı saatte padişah oğlu da dikilmiş karşısına. Aldırmadan çarşısına, çarşılısına horoz gibi kabarmış. "Sorduklarıma cevap isterim" demiş de başka bir şey dememiş.

— Bugün de bir karşılık bulamadım beyim.

— Yarın verdiğim süre bitiyor.Yarın bu saatte asılmaya hazır ol!

O akşamüstü evine dönen süpürgeciyi, ocakta yemek pişiren en küçük kızı karşılamış.

— Babacığım pek perişan görünüyorsun. Hayrola? Üzüldüğün bir şey mi oldu?

— Bırak kızım bırak! Ablalarına anlattım. Ağzımın payını aldım. Ben can derdindeyim, onlar koca derdinde...

— Babacığım madem ablalarıma anlattın. Bir de bana anlat.

— Yeter üzüldüğüm, bir de sen beni üzme!

Şimdiye kadar babasının böyle konuştuğunu hiç görmeyen kız, büsbütün meraklanmış. Yalvarmış yakarmış, sarılıp yanaklarını öpmüş. En sonunda olup bitenleri anlattırmış babasına.

— İlahi babacığım, üç gündür bunun için mi ecel terleri döktün. Bu soruların cevapları çok kolay. Has altın pa-

dişahımız, pak gümüş şehzademiz, kızıl bakır da bizleriz. Yarın padişah oğlu gelirse bunları söyle.

Süpürgeci, kızının sözlerini sabaha kadar ezbelemiş. Ama içinde bir şüphe kurdu da kımıldayıp durmuş. "Ya bu karşılıklar doğru değilse?.. Ya padişah oğlu sorularıyla başka bir şey murat ettiyse..."

Ertesi gün yaşlı adam şehir alanına gittiğinde bir de ne görsün?.. Ortalıkta kocaman bir darağacı dikili değil mi? Daha şimdiden çevresine büyük bir kalabalık toplanmış. Herkes bir telden haber veriyor. Yok saygısız bir süpürgeci padişah oğlunu süpürgesiyle öldürmeye kalkışmış... Yok, yaşlı bir adam, yaşına başına bakmadan padişah oğluna ana avrat sövmüş... Daha neler neler... Maydanozlar naneler... Elin ağzı torba değil ki büzesin.

Süpürgeci, darağacının kendisi için dikildiğini anlamış. "Ne yapayım" demiş, "yüce Tanrı ömrümü bu üç ayaklı seh-pada tamamlamamı kararlaştırdıysa hükmüne kimse karşı gelemmez. Bu canı veren Allah, alan da... Padişah oğlu arada bir maşadır."

Başını kaldırmış, omuzlarını dik tutmuş, sokulmuş darağacının altına. Orada beklemeye başlamış. Çok geçmemiş aradan, padişah oğlu da afur tafuruyla, kolcusu çulcusuyla sökün edip gelmiş. Süpürgeciyi orada bekliyor görünce:

— Gene sorularıma bir karşılık bulamadın değil mi? Ama ben sözünde duran bir insanım. Seni bu alanda asacağım dedim, bak darağacını hazırlattım.

Süpürgeci Baba:

"Eğer niyetiniz beni öldürmek değilse, iyi kötü bir cevap hazırladım sorularınıza" demiş. Demiş ama padişah oğlu alacağı karşılığın saçmanın saçması, atların diş artığı arpası olacağından o kadar eminmiş ki yüzünü buruşturmuş, alnını kırıştırmış:

— Eh öyleyse, demiş, şu incilerini söyle de bir duyalım.

"Has altın, pak gümüş, kızıl bakır nedir? diye soruştunuz. Has altın: padişahımızdır. Pak gümüş: şeh-zademizdir. Kızıl bakır da: bizleriz."

Padişah oğlu oyunu bozulan bir kurt gibi duralamış. Başına toplanan halkı kışkırtıp aralamış. Bu sırada kalabalık içinde bulunan on dört on beş yaşında bir kahveci çırağı:

"Padişah oğlu! Padişah oğlu! Oyunbozanlık etme! Doğru yoldan çıkıp gitme! Süpürgeci Baba'nın akli erdi, sor-duklarının karşılığı tam olarak verdi!" diye bağırınca halkta da hak duygusu kıpırdamış. Bir alkış kopmuş ki ortalıkta şiddetinden darağacı ayakta duramamış devrilmiş. Padişah oğlunun da akli başına gelmiş, daha ileriye gidemeyeceğini anlamış:

— İhtiyar, demiş, gerçekten cevapların doğrudur, sor-duklarımın karşılığı budur. Amma ve lakin sen bilmeceleri kendi aklınla bilmiş değilsin. Bunları kim öğretti sana, gel bana doğruyu söyle?

— Ben şimdiye kadar hiç yalan söylemedim. Aka kara, kara ak demedim. En küçük kızım halletti meseleyi. O her şeyi bilir. Her şeye akli erer.

Her neyse... Süpürge tozundan koparak ucu darağacına varan çingar burada sona ermiş. Halk dağılmış, köylü köyüne, evli evine gitmiş.

Padişah oğlu oraya kazık kakacak değil ya... O da sarayın yolunu tutmuş. Varmış odasına kapanmış. Üç gün ne yemiş, ne içmiş. Ne de dışarı çıkmış. Üçüncü günün sonunda lalasını yanına çağırılmış. Adam daha eşikten içeriye adımını atmadan, padişah oğlu:

— Lalam, lalam, diye inlemiş, beni süpürgecinin ahı tuttu. Üç gündür yüzünü bile görmediğim süpürgecinin küçük kızı gözlerimin önünden gitmiyor. Onu mutlaka görmeliyim. Babasının anlattığı kadar akıllı mı, hem de güzel mi bilmeliyim.

— Ondan kolay ne var, demiş lala, kalkar gideriz. Kapısını çalar, kızı karşımıza diker, sorular sorar, anlarız her bir şeyi.

— Olmaz, demiş padişah oğlu, daha dün astırmaya kalkıştığım bir çöpçünün ayağına gidemem. Kızı saraya çağırsak, bu da olmaz. Babasından alamadı, öcünü kızından almaya kalkıştı diye dedikodu çıkarırlar. En iyisi sen git lalacığım. Kızı gör. Sorular sor. Güzel mi? Akıllı mı? Dönüşte anlat bana. Zahmet olacak ya sana...

Lala düşmüş yola, bakınmadan sağa sola, ondan sormuş, bundan sormuş. Bulmuş en sonunda Süpürgeci Baba'nın evini. Çat pat vurmuş kapıya. Bir genç kız açmış kapıyı ki nerdeyse yaşlı lala bile düşüp bayılacak gibi olmuş. Ama çabuk toplamış kendisini.

— Kızım, demiş, senin annen yok mu? Biraz dışarı çıksın. Kendisiyle konuşacaklarım var.

— Annem evde değil amca. Biri iki etmeye gitti.

— Annen madem evde yok. Öyleyse büyük ablanı gönder. Onunla konuşayım.

— Büyük ablam da evde yok. Çağırdılar da çirkini güzelleştirmeye gitti.

— O zaman küçük ablanı gönder bari.

— O da evde değil amca. Nar üstünde nimet devşirmeye gitti.

— İyi vallahi, demiş lala, ev halkının her biri bir işe gitmiş. Nasıl oldu da sen evde kalabildin?

— Ben evde kaldım ama boş durduğum mu var? Kısacık boylu, kadife donludan yemek yapıyorum.

Başka bir şey sormaya gerek görmemiş lala. Doğru saraya gelmiş. Pencerede dört gözle yolunu gözleyen padişah oğluna:

— Şehzadem, demiş, gittim, gördüm, döndüm. Ne yalan söyleyim, kız kız değil, bir huri, bir melek. Boy bos dersen onda, kaş göz dersen onda. Entarisi eskice, pabuçları partalca ama endamına diyecek yok. Hele tatlı tatlı bir dil dö-küşü var ki bülbüller öyle şakiyamaz. Tutiler öyle söyleyemez. Ama aklına gelince aynı şeyleri söyleyemeyeceğim. Ya çok akıllının biri, ya da zır deli. Sorduğum sorulara öyle karşılık verdi ki bunlardan hiçbir şey anlayamadım.

— Sen ne sordun? O ne karşılık verdi?

— Önce annen evde yok mu dedim.

— O ne karşılık verdi?

— Evde yok. Biri iki etmeye gitti dedi.

— Yani ebelik yapmaya, doğum yaptırmaya gitmiş.

— Büyük ablan yok mu? Annenin yerine bari onunla konuşayım dedim.

— O ne söyledi?

— Ablam çirkini güzelleştirmeye gitti dedi.

— Yani gelin başı yapmaya gitmiş.

— Öyleyse küçük ablanı çağır dedim. O da ablam nar üstünde nimet devşirmeye gitti dedi.

— Yani fırında ekmek yapmaya gitmiş.

— Sen ne yapıyorsun evde dedim.

— Bu soruna ne karşılık verdi?

— Kısacık boylu, kadife donludan yemek pişiriyorum dedi.

— Hımmm... Patlıcan yemeği yapıyormuş demek...

Padişah oğlu:

— Oldu lalam, bu iş oldu, kısmet yerini buldu. Bu kız tam benim aradığım kız. Hemen babama var, yalvar yakar. Bu kızla evlenmeme izin iste.

Lala da öyle yapmış. Her ne kadar padişah hop oturup

hop kalktıysa da, sarayı birbirine kattıysa da fazla karşı ko-
yamamış. Vaktiyle kendisi de çiçeği burnunda bir şehzade
iken kundura tamircisinin kızına nasıl abayı yaktığını; ba-
basının karşı koymasına rağmen onunla evlenerek nasıl mut-
luluğa erdiğini çabuk hatırlamış.

Süpürgeci saraya çağırılmış. "Allah'ın emri, peygamberin
kavli ile" kızına dünür olunmuş. Ertesi gün sarayın ka-
pıcıbaşı, saraydan gönderilen otuz denk çeyizlik çamaşırın
yirmi dokuz dengini getirip Süpürgeci Baba'nın küçük kızına
teslim etmiş. Kız bir bir saymış denkleri, yirmi dokuz tane.
Kapıcıbaşıya:

"Alemin ayı otuz çekerken padişah oğlununki neden yirmi
dokuz çekiyor? Bunu kendisine söyle" demiş.

Kapıcıbaşı saraya vardığında ve el pençe divan dur-
duğunda padişah oğlu sormuş:

— Çeyizlikleri nişanlıma teslim ettin mi?

— Ettim efendim.

— Bir şey söylemedi mi?

— Söyledi efendim. Elin ayı otuz çekerken padişah oğlu-
nunki neden yirmi dokuz çekiyor dedi.

— Demek dengin birisini çaldın hırsız herif! Derhal götür,
yerine teslim et!

Onlar evlenip ermiş muratlarına. Öbür iki kıza da saray
adamlarından iki kısmet çıkmış. Üç yoksul kız saraylı olup
çıkışlar vesselam. Süpürgeci Baba'ya gelince sarayda ya-
şamaya hiç yanaşmamış. Hem yaşlandığı, hem de padişah
oğlunun kayınbabası çöpçülük ediyor dedirtmemek için işini
bırakmış ama yoksul kulübesinden hiç ayrılmamış. Ölünceye
kadar karısıyla eski evinde, eski mahallesinde, bildiği tanıdığı
insanların arasında yaşamış.

Onlar yaşayıp geçmişler öte tarafa. Gökten üç elma düştü,
her akşam mendillerini yıkayıp ütüleyen çocukların başına.

UZUN KAVAK, UZAK KAVAK

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler gökteki yıldızlardan daha çokmuş.

Evvel zamanda, kalbur samanda, cinler hamamda yatıp kalkarken, devler ormanda cirit atarken ben diyeyim bir küçük kentte, sen diyesin bir büyük kentte anadan babadan öksüz üç güzel kız yaşarmış. Doğru dürüst bir gelirleri yokmuş zavallıların. Ördükleri çorapları satarak geçinirlermiş. Yün alırlarmış pazardan, eğirir bükür, boyarlarmış. Sonra da oturup renk renk, allı güllü, dallı yapraklı çoraplar örerlermiş ki çorap derim sana. Görenin ağzının suyu akar, parmağı ağzında kalırmış. Bir çift alan, bir daha, bir daha alırmış.

Bir gün oturmuşlar da evlerinde çorap örüyorlarmış.

"İğci geldi! İğci Baba geldi! Birbirinden güzel iğler var!"

Kulak kabartmışlar. İnce bir ses, aynı şeyleri tekrar edip duruyor. Kızlar işlerini bırakıp dışarı fırlamışlar. Elleri, kolları, koltuklarının altı yeni iğlerle dolu bir adam geçiyormuş sokaktan. Boyu bosu kıcasa, sakalcığı kösece bir adam. Bellki kırk yaşında, belki yüz kırk yaşında. Yere bir tilki kadar kurnaz basıyor, sarı saman altından su yürüten bir düzenbaz gibi çevresine sinsi sinsi bakıyormuş. Ama çorapçı kızlar tam coşkulu çağlarındaymış. İğci Baba'nın ne adım atışına dikkat etmişler, ne de sinsi sinsi iğ satışına. Koşarak başına üşüşmüşler. Çığlık çığlığa gülüşmüşler. Taşıp kabarmaları biraz durulunca iğleri bir bir gözden geçirmişler. Hiçbirisini be-

ğenmemişler ama... Beğenilecek gibi değilmiş ki... Nasıl iğ-
lerse bunlar, kimisinin sapı eğri, kimisinin başı yamukmuş. O
kadar iğın içinde iğ denecek bir tane bile yokmuş.

Kızların en büyüğü:

— Seyrek sakalını sevdiğim amca, demiş. Sen mi ya-
pıyorsun bu çarpuk çarpuk şeyleri? İğe çok ihtiyacımız var
ama bunları alamayız. Alsak da işimize yaramaz.

Küçük gözlü ve kurnaz bakışlı İğci Baba, ince sesini tat-
landırmış, sözlerini kanatlandırmış:

— Kızcağızlarım, demiş, çok güzel iğlerim vardı ama on-
ları satıp bitirdim. İyi mal elde kalmıyor ki.. Evimde çok güzel
iğlerim var. Ne var ki bacaklarımda adım atacak hal kalmadı.
Ah bu yaşlılık! Şimdi eve kadar gidip geri dönmeyi göze ala-
mam. Eğer içinizden birisi benimle gelirse iğleri ona veririm.
Hem de çok ucuza.

— Amca, demiş büyük kız, evin yakında mı?

— Yakında da söz mü? Nah şuracıkta. Bak yaprakları
hışır hışır sallanan şu uzun kavak var ya, işte onun dibinde.

Genç insan atak olur. Bu yüzden de giriştiği kimi işler
batak olur. Büyük kız olur amca diyerek düşmüş adamın ar-
dına. Kös kös koyulmuşlar yola, bakınmadan sağa sola, da-
racık sokaklardan geçerek, taşların çukurların üstünden kar-
galar gibi sekerek kentin kıyısına kadar gitmişler. Bu nasıl
işse uzun kavak ötede, uzaklardaymış hep. Yürümüşler yü-
rümüşler, kavağa bir türlü ulaşamamışlar. Kız hık mık di-
yecek olmuş ya, düzenbaz adam:

"Korkma kızım geldik sayılır. Biraz sonra uzun kavağa eri-
şiriz. Evim uzun kavağın altında. İki adım daha attık mı ta-
mamdır" diyerek kaynak suyu gibi temiz kalbinde hiçbir kö-
tülük barındırmayan saf kıza nice dereler tepeler aşırılmış.
Onlar gitmiş kavak uzaklaşmış, onlar yaklaşmış kavak öte-
lere gitmiş.

Az gide uz gide, yavaş gide tez gide sonunda ıssız bir ormana yol düşürmüşler. Ulaşmışlar uzun kavağa. Boyu bosu kesilesi uzun kavak da meğer birkaç kulaç boyunda eğri büğrü bodur bir ağaçmış. Öyle bir yermiş ki burası, kurttan kuştan başka bir Allah'ın kulu, bir keçinin bile atlayıp geçebileceği doğru dürüst yolu yokmuş.

Durumun kötüye vardığını anlayan güzel kız, gözlerini iki yummuş, bir akıtmış ama ne çare.. Olan olduktan, biten bittikten sonra elden ne gelir. Köse sakallı İğci Baba, kavağın dibindeki beyaz bir kayayı omzuyla itmiş. Kaya şakır şukur öteye gitmiş. Bir demir kapı çıkmış ortaya. Onu da açmış omzuyla. Kızı kolundan tutup içeri çekmiş. Harman genişliğinde bir salonmuş burası. Kıyısı sekiz köşeli, tabanı mermer döşeliymiş. Sekiz köşesinden kırk kapı açılıyormuş salona. Bir ona bakarken bir buna, başı dönmüş zavallı kızın. Her kapının üstünde kocaman bir kilit. Ne cesaret bırakmış kızda, ne de ümit.

İğci, kızı büyük ve uzun bir masanın başına oturtmuş. Kendisi kırk kapıdan birisini açarak içeri girip kaybolmuş. Az mı geçmiş aradan çok mu geçmiş? Kıza bir yıl kadar uzun gelmiş İğci'nin girdiği kapıdan dışarı çıkması. Kapıyı şık diye kilitlemiş gene. Anahtarı cebine atmış. Getirdiği iki küçük yemek tabağının birisini kendi önüne koymuş, öbürünü de kızın önüne. Kendi önündeki tabakta ne olduğu bilinmeyen bir yemek varmış. Kızınkinde ise kesilmiş bir insan parmağı.

İğci, gayet sakin:

— Haydi, demiş, yemeğimizi yiyelim!

Kız ağzına atar gibi yaptığı kesik parmağı masanın altına fırlatıvermiş.

İğci tabağındaki yemeği bitirdikten sonra:

— Parmağım! Parmağım! Şimdi neredesin? diye sormuş. Parmak dile gelmiş:

— Burdayım, demiş, masanın altındayım!

Adam eğilmiş parmağı yerden almış, sol elinden kestiği yere takmış. Sonra cebinden küçük bir altın şişe çıkartmış. Şişeden aldığı bir çimdik tozu kızın üzerine serpivermiş. Kız kendinden geçivermiş hemen. İğci kızı kucaklayıp odalardan birisine sokmuş. Kapıyı kilitlemiş.

Uzun kavak dibinde bu işler oladursun hele, biz gelelim çorapçı kızların evine. Ablaları dönmeyince meraktan çatlayacak hale gelmişler. Sabahı zor etmişler. Tan yeri ağarıp da ortalık iyi kötü aydınlanınca ortanca kız:

— Kardeşim, demiş, ablamız gelmedi. O kör olası iğci kösenin bir kötülük yapmış olmasından korkuyorum. Evim uzun kavağın dibinde demişti. İşte kavak ağacı orada salınıp duruyor. Ben gidip bakayım. Sen evde otur.

Ortanca kız, beş on dakika sonra ulaşabileceğini sandığı uzun kavak dibine ancak akşama doğru ulaşabilmiş. Meğer iğci, kavak dibinde onu beklermiş. Kız:

— Ablam nerede? Onu ne yaptın? diye sorunca, iğci:

— İçerde, demiş, hayatından memnun.

Ortanca kız, iğci'nin ardında sekiz köşeli salona girmiş. Ablasının başına gelenler onun da başına gelmiş. Parmağı yemediği için iğci onu da ölü toprağı ile uyutup odalardan birisine taşımış.

Yürük atın ayağı çevik, masalcının dili çabuk olur. İki kız kardeşin başına gelenleri anlatıp geçiyoruz ya siz üçüncüsünü yani en küçük kızı düşünün bir. Büyük ablası gitmiş gelmemiş. Küçük ablası gitmiş gelmemiş. Siz olsanız yerinizde durabilir, odalara sığabilir misiniz? Ortanca ablası da gidip gelmeyince küçük kız o geceyi nasıl geçirdiğini bilememiş. Sabahın köründe daha kargalar gak, kurbağalar vak demeden kör olası uzun kavağa doğru düşmüş yola. Ba-

kınmadan sağı sola yürümüş babam yürümüş. Kucağında da bir kediciik... Evet bir kediciik... Şaşırdınız mı? Çünkü küçük kızın sevgili bir kedisi varmış ki onu bir dakika bile yalnız bırakmaz, o yanında olmayınca işe güce bakmazmış.

Küçük kızın da pek yakın görünen kavak ağacına erişmesi akşamı bulmuş. Oraya varınca kısacık kösecik içciyi kavak ağacının altında kendisini bekler bulmuş. Kız bir kelime konuşmadan daha, elinden yakalamış:

— Şükürler olsun Allah'a, demiş, ablaların da seni bekliyorlar. Rahatları iyi. Ha bire çorap örüyorlar.

Çekiştire dolana, onu da sokmuş sekiz köşeli mermer salona. Kız:

"Ablalarım nerede? Onları görmek istiyorum!" diye bar bar bağırdığı "Yetişin, kurtarın!" diye imdat çağırdığı halde kösecik duymamazlıktan gelmiş. Hemen o meşhur sofrayı kurmuş. Küçük kız bakmış ki işler sarpa sarıyor, bağırıp çağırmak işe yaramıyor. Aklını kullanmayı, köseyi kollamayı daha uygun bulmuş. Sesini kesmiş, nefesini kısmış.

Küçük tabak içinde önüne getirdiği parmağı ağzına koymuş gibi yaparak masanın altına atıvermiş. Orada bekleyen kedi parmağı havada kaparak midesine indirmiş.

İçci:

— Parmağım! Parmağım! Neredesin? diye sorunca:

— Sıcak bir karındayım efendim! karşılığını almış.

"Sıcak karındayım" sözlerini duyan İçci'nin gözleri parlamış, her tüyü sevinçten çiftetelli oynamaya başlamış.

— Bak güzelim, demiş ince sivri sesini tatlandırarak, sen iki ablandan daha akıllı çıktın. Senin ablalarından hem güzel, hem daha akıllı olduğunu daha ilk bakışta anlamıştım. Sen bundan sonra bu evde yaşayacaksın. Yediğin önünde, ye-

mediğın ardında olacak. Artık ne geçim derdin, ne de para sıkıntın olacak. Bir elin yağda, bir elin balda.. Öyle bir hayat süreceksin ki bir benzeri bulunmaz hiçbir masalda.

Kız konuşmamış ama her şeyi kabul eder görünmüş. İğci köse de ona çıkarıp kırk anahtar vermiş.

— Bunlar kırk odanın anahtarlarıdır. Otuz dokuz odanın kapısını açmana iznim vardır ama zinhar kırkinci odanın kapısını açma, diye sıkı sıkı tembih eylemiş.

Köse yamuk yumuk iğlerini asmış omuzuna gene, sessiz adımlarla gitmiş şehire. Kız yalnız kalınca başlamış kapıları bir bir açmaya. Birinci kapıdan otuz dokuzuncu kapıya kadar hepsini açmış. Neler yokmuşki içinde, neler... Altınlar, inciler, sim işlemeli giysiler, gümüş yemek takımları, eşi bulunmaz şamdanlar, en eski çin vazoları, altından gümüşten ibrikler, kızıl bakırdan mangallar, sayılmayacak kadar çok değerli antika eşyalar...

Kırkinci kapıya gelince kız, durmuş, düşünmüş. Açsın mı, açmasın mı? Öbür odalarda ablalarından bir iz olmadığına göre belki de kırkinci odada onlardan bir ize rastlayabilir? Bismillah demiş açmış kırkinci kapıyı. Aman Allah'ım!.. İçeride bir sürü genç kız, bir de delikanlı... Baygın yatıyorlar. Ölüm ile dirim arasında soluk alıp veriyorlar. Uğraşmış, sallamış, ırgalamış ama ne mümkün uyandırmak. Yaşayan ölüden hiçbir farkları yokmuş onların. Kız dikkatli bakınca iki ablasının da uyutulanlar arasında olduğunu görmüş. Odada yerde boylu boyunca yatan kadın ve erkek gövdelerinden başka hiçbir eşya yokmuş. Yalnız küçük bir şişe duruyormuş yatanların arasında. O şişeyi almış eline, bu da neyin nesi diye bakarken yere düşürüvermiş. Şişe bin parça.. Kınılınca şişe, bakın şu işe, yerde baygın yatanlar silkinip ayrılmışlar. Kalkmışlar ayağa. Bir sola bakmışlar bir sağa. Üç kız kardeş birbirlerine sarılıp ağlaşmışlar.

Delikanlı önyak olmuş, çıkmışlar İğci'nin evinden. Tu-

tarak birbirlerinin elinden az gitmişler, uz gitmişler şehire ulaşmışlar. Burada öbür kızları yolcu etmiş delikanlı. Memleketlerine göndermiş. Kendisi çorapçı kızların evine konuk olmuş. Meğer bir yargıcın oğluymuş bu genç. Babası lğci köseyi vaktiyle cezalandırdığı için yargıca karşı büyük bir hınç besliyormuş. Kendisine bir şey yapamamış ama oğlunun üstüne ölü toprağı serperek uyutmuş. Uzun kavağın dibindeki evine getirmiş. Üç yıldır uyuyormuş delikanlı o evde.

Memleketine gitmeden önce yargıcın oğlu kendisini kurtaran üç kardeşin en küçüğüne aşık oımuş. Onunla evlenmeye karar vermiş. Bir gün sonra yola çıkalım demişler. Oğlan çarşıya alışverişe gitmiş. O eve dönmeden kapıyı bir dilenci çalmış. Bir ipliğini çeksen bin yamalığı dökölüyor. Küçük kız karşılaşmış:

— Güzel kızım, güzel kızım, çok muhtaç durumdayım, beni bu gece evine konuk alır mısın?

Kalbinde hiçbir kötülük barındırmayan kız:

— Amca, demiş, seni konuklamak isterdim. Çünkü konukları Allah gönderir. Ama kalacak yerimiz yok. İki küçük oda hepsi. Burada dört kişi yatıp kalkıyoruz.

— Yalvarıyorum sana, bu geceyi de sokakta geçirmeyeyim. Sonra donar ölürüm. Gece hava nasıl bir ayaza çekiyor biliyor musun? Ben kapının arkasında yatarım. Sizi hiç rahatsız etmem.

Almış dilenciği içeriye. Önüne çorba koymuş Tanrı misafiridir diye. Altına da bir hasır sermiş kapı arkasında yatması için. Delikanlı geç bir vakit eve gelmiş.. Kapı ardında yatanın bir dilenci olduğunu öğrenince fazla ilgilenmemiş. O da, kızlar da yatıp uyumuşlar.

Gece yarısı olunca dilenci, kalkmış yerinden. Bir yılan gibi ses çıkarmadan, bir tilki gibi pusa pusa önce oğlanın yattığı odaya girmiş. Bir avuç ölü toprağı serpmiş üzerine. Sonra

kızların odasına dalmış. Büyük kızla ortanca kızın üzerine de aynı tozdan ekelemiş. Bundan sonra ne durmuş, ne beklemiş. Dilenci çullarının altında sakladığı kalın sopayı çıkarıp küçük kızı dövmeye başlamış. Kız sopayı yedikçe göklere ulaşan çığlıklar koparmış ya, ne oğlan işitmiş bu feryatları, ne de ablaları. Öldürmeyen Allah öldürmez. Nasıl olduysa kösenin cebinden bir şişe düşmüş yere. Kız şişeyi kapıldığı gibi duvara fırlatmış. Şişe parçalanmış. Ölü toprağının etkisiyle ölüm uykusuna dalanlar da uyanıvermiş. Kısıkvrak yakalamışlar büyücü köseyi. Sabah olunca da şehrin yargıcına teslim etmişler. Kısa bir yargılamadan sonra köse, ömür boyu hapis yatma cezasına çarptırılmış. Karanlık bir zindana atılmış.

Kızı memleketine götürmeden önce, kösenin uzun kavak altındaki evini ziyaret etmek, sakladığı hazineyi de yoksullara dağıtmak istemiş delikanlı ama uzun kavağı da, evi de koydunsa bul... Aramışlar, taramışlar, ne izine rastlamışlar uzun kavağın ne de tozuna. Kırk odalı evin kapısını ise hiç bulamamışlar.

Neyse, pek de üzülmemişler buna. Oğlanla üç kız kardeş düşmüşler yola. Bakınmadan sağa sola, gencin ülkesine varmışlar. Orada kızla oğlanın kırk gün kırk gece düğünü olmuş. Çok geçmeden büyük kızla ortanca kız da layıklarını bulmuş, yiğit birer delikanlıyla evlenmişler. Yaşayıp ermişler muratlarına.

Gökten üç elma düştü, darda kalmışlara el uzatanların başına.

GÜLHANIM İLE ZÜLHANIM

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, kırk kartal, dal tartar, kartal kalkar. Fare kaçar. Tombuş kuş, arabaya koş. İstanbul'un şekeri, arabanın tekeri, tekerek mekerek, eve geldim sekerek. Ninem lokma pişirmiş, sayısını şaşırmış. Üçe beş dedi, kuruya yaş dedi. Kara kedi, beyaz kedi, lokmaları bir bir yedi. Şaştım, koştum, eşekten düştüm, hamdım, piştım.

Evvellerin evvelinde, zamanların birinde Gülşehri derler bir şehir varmış. Bahar ayları sökün edip gelince Gülşehri'nin her yanı gül kokarmış. Evleri gül kokar, bahçeleri gül kokar, insanları gül kokarmış. Güldükçe insanların yüzünde güller açılır, toz toprak yerine havadan gül kokuları saçılmış.

Gülşehri'nin Gülsinan Bey adında bir hükümdarı varmış. Yemez içmez, yatmaz uyumaz Gülşehri'ne hizmet edermiş. İki yanında gül ağaçları dizili yeni yollar açtırır, yeni yeni gül bahçeleri kurdururmuş. Her mahalleye gül kokulu sular akan çeşmeler kondururmuş.

Biri oğlan biri kız, biri ay biri yıldız, iki çocuğu varmış Gülsinan Bey'in. Kızın adı Gülhanım, oğlanınki Gülhasan'mış. Babaları onların üstüne gece gündüz kol kanat gerer, bir

günden bir güne azarlayıp kızmaz, gözünün önünden ayırmamış.

Anneleri Pembegül Hanım yıllar önce ölmüş. Gülsinan Bey çocuklarını analık kahrı çekmesinler diye tekrar evlenmeye yanaşmamış. Yanaşmamış ama bir beyin yalnız yaşamayı kolay mı? Kızı Gülhanım yetişip gelmiş on beş yaşına, oğlu Gülhasan da on dördüne ayak basmış. Yakınları sıkıştırmaya başlamışlar ille evlendirelim seni diye. Sonunda evet dedirtmişler Gülsinan Bey'e. Helal süt emmiş, yol erkân bilir bir gelin adayı aramaya başlamışlar.

Bir hükümdarın evlenmesi söz konusu olunca, kendisine görev düşsün düşmesin, bütün yakınları kolları sıvamaya, kendi aklının ölçüsünde gelin aramaya kalkışır. Yolda belde, handa, hamamda, düğünde, dernekte gördükleri güzel kızların adlarını yetiştirirler saraya. Öve öve sığdıramazlar dünyaya. Gülşehri'nde de öyle olmuş. Kimi Karakız'dan söz etmiş, kimi Sarıkız'dan. Kimi Gülşehri'nden olsun demiş, kimi Kırşehri'den. Kimi köylü olsun demiş, kimi soylu olsun demiş. Vere vere talkını, karıştırmışlar Gülsinan Bey'in aklını.

Sonunda Karaşehir derler bir beldeden kendisini bey kızı diye tanıtan Zülhanım'la evlendirmişler hükümdarı. Zülhanım'ın güzelliğine diyecek yokmuş ama ne huyunu bilen varmış, ne husunu. Ne soyunu bilen varmış, ne sopunu. Gelin olmuş gelmiş saraya. Siz geri durun demiş güneşle aya. Kalın perdeler çektiirmiş sarayın her penceresine. Ne gün ışığını sokmuş içeriye, ne ay ışığını. Pırıl pırıl ışıklı, gül kokulu gündüzleri çevirmiş aysız günlerin gecesine. Ne kocasını dinlemiş, ne de kulak vermiş başkalarının sesine. Kalın perdelerin arkasında ne yapar, ne eder? Hayır mı işler, şer mi işler? Kimse bilmezmiş.

Zülhanım, elinde hiç eksik etmediği bir gümüş sopa, sarayda işleri iyice sardırması sarpa. Gülhanım'la Gülhasan'ın önüne doğru dürüst yemek çıkmaz, üstlerine başlarına kimse bakmaz olmuş.

Küheylan bir atı varmış kapkara. Bir de Arabüzengi adında seyisi. Bu kara atla kara zenciye babası evinden getirmiş. Her gün ata biner, kendi atı önde, Arabüzengi'nin atı arkada, kır bayır dolaşır dururmuş. İş bu kadarla kalsa iyi. Atla gezip dolaşmanın kime ne zararı var? Meğer yaman bir büyücü cadıymış Zülhanım. Elindeki gümüş sopayı dokundurarak insanı, istediği yaratığa çevirebilirmiş.

Zülhanım, böyle gündüz gözüne, ardında sırık gibi bir Arap'la gezip dolaşmasının göze battığını anlamış olmalı ki, gündüz dolaşmalarını bırakmış. Geceleri dışarıya çıkmaya başlamış. Kocasının kendisine engel olmaması için de ona sopasını dokundurur:

— Köpek ol! Git sokaklarda dolaş! Güneş doğmadan önce saraya gel! dermiş.

Kocaman bir köpek olan Gülsinan Bey, sabaha kadar sokaklarda havlayıp dolaşır, sabah olurken saray kapısına gelerek kuyruğunu kıvırıp yatarmış. Arabüzengi ile gece gezmesinden dönen Zülhanım, köpeğe sopasıyla dokunur, onu gene insan haline sokarmış. Eski haline dönen Gülsinan Bey hiçbir şeyi hatırlayamazmış.

Gülhanım'la Gülhasan, analıklarının doğru yolda gitmediğini, Gülşehri'nin gül kokan havasının bozulmasından, akli başındaki kişilerin üzülmelerinden anlamışlar. Anlamışlar ya, Zülhanım, çocukların ortalığı karıştıracağını sezince oğlanı bir yaban atına, kızı da kocaman yeşil bir yılanı çevirmiş. Salmış ormana.

Gülsinan Bey, gündüz işleri başından aştığı, geceleri de köpek kılığında sokaklarda dolaştığı için çocuklarının başlarına gelenleri bir türlü öğrenememiş.

Zülhanım'la Arabüzengi, şeytanın bu iki dengi, kötülüklerini sürdürdursunlar bakalım. Çok geçmemiş aradan, esirgemiş yaradan, genç bir şehzade arkadaşlarıyla ava çık-

miş ormanlara. Az gide uz gide, dere tepe düz gide varmışlar çayır çimenlik bir yere. Öyle bir yer ki cennetten bir köşe sanki. Dereler çağlıyor. Bülbüller ağlıyor. Ceylanlar koşuyor. Boynu uzun telli turnalar dolaşıyor.

Bu cennet bahçesine kurmuşlar çadırlarını, örklemişler atlarını. Yorgun oldukları için erkenden yatıp uyumuşlar. Gecenin bir vaktinde sıçrayıp uyanmış şehzade. Oysa ne bir tıptırtı duymuş, ne bir fısıltı. Sağa sola bakarken bir ışık parlar gibi olmuş gözüne. Uzanıp başucundaki altın şamdanı yakmış. Bakmış ki, ne baksın. Yerde yemyeşil kocaman bir yılan. Başını kaldırmış kendisine bakıyor. Bakmıyor da sanki yalvarıyor.

Yüreğinde cevher olan bir yiğit yılandan korkmaz. Eğer bir yılan dikilmişse insanın annacına, bunun bir hikmeti vardır. Yılan durup dururken saldırmaz insana.

Şehzade bakıp dururken yılana, yilandır başlamaz mı insan gibi konuşmaya:

— Şehzadem! Şehzadem! Gülşehri'ne varasın! Zülhanım Gülsinan'a neyledi? Gülhanım'la Gülhasan'dan bir haber sorasın!

Bunu demiş yılan, tıslayıp ısıklık çalarak, kıvrılıp bükülerek akıp gitmiş. Akıp gitmemiş, yürek yakıp gitmiş.

Şehzade sabaha kadar gözünü kırpmamış. Ne ağlayıp inleyen bülbülleri dinlemiş. Ne de yıldızlara doğru çığlıklar salan ishak kuşlarına kulak vermiş. Gül yüzlü şafak sökünce, arkadaşları birer birer yerlerinden kalkınca; şehzade onları toplamış başına:

— Dostlarım, demiş, benim güller ülkesine gitmem gerekiyor. Belki bir hafta sonra dönerim. Belki bir yıl sonra bile dönemem. Benim ricam, memleketimize dönmeniz. Orada ortalığı telaşa vermeden, yokluğumu hissettirmeden beni bekleyiniz. Sözlerimden ne bir kelime çıkarınız, ne de bir kelime ekleyiniz. Ne söylediysem babama aynen anlatınız.

Bunu demiş atlamış beyaz atına. Beyaz at, kanat kanat çıkmış göğün yedinci katına. Daha akşam olmadan, insanlar evlere dolmadan güller ülkesinde Gülşehri'ne varıp ulaşmış. Atını bir hana bağlamış.

Handaki seyislerden birini aylığa bağlayarak atının başına koymuş:

— Bak arkadaş, demiş ona, bu at teslim sana. Yemine, suyuna, tımarına iyi bak. Dışarıya adımını atmayacak. Kova ile su getirip içerde sularsın. Bir dışarı çıktı mı kimseler zapt edemez onu. Ara sıra gelir yoklarım seni.

Atını seyise teslim ettikten sonra kıyafetini de değiştirmiş. Seyis kılığına girmiş. Akşamüzeri tutmuş sarayın yolunu. Varmış oraya. Gezinmeye başlamış saray önünde. Çok geçmemiş aradan, iki atlı gelmiş dışarıdan. Biri kadın, öbürü de zenci erkek. Atlarından inince, şehzade koşup dizginleri kavramış. Terleri soğuyuncaya kadar gezdirip dolaştırmış atları.

Zenci bakmış bakmış:

— Sen hiç seyislik yaptın mı? diye sormuş şehzadeye.

— Evet beyim. Benim işim seyisliktir. Ama şimdi boştayım. Bir iş arıyorum.

— Eh aramana gerek kalmadı. Şu andan itibaren işe alındın. Götür atları has ahıra. Güzel bir tımar et.

Şehzade tam üç ay kalmış saray seyisliğinde. Neler dönüyor? Neler döndürülüyor? Hepsini, her şeyi, Zülhanım'ın çevirdiği dolapları, oynattığı ipleri bir bir öğrenmiş. Fırsat kollamaya başlamış.

Bir akşamüstü Zülhanım, Gülsinan Bey'i köpeğe çevirmiş Arabüzengi'yle binmişler atlarına. Dizginleri hangi eliyle tutacağını şaşırmış. Gümüş sopasını yere düşürmüştü.

Aylardır bu anı beklemekte olan şehzade kapıp almış so-

payı. Dar etmiş onlara dünyayı.

— Saltanatın sona erdi Zülhanım! diye haykırmış. Aşagılık bir cadı iken saraylara kuruldu. Kıymetini bilmedin! Yedin her bir naneyi.

Sopayı Zülhanım'a dokundurmuş:

— Kütük ol ey kötülükler anası, kütük ol! demiş!

Kütük olmuş kadın. Hem de dallı budaklı kocaman bir kütük. Sonra kendisine saldırmak üzere olan Arabüzengi'ye dokunmuş:

— Kara bir karga ol ey kara yüzlü adam! demiş ona da. Şu kütüğün üstünde dünyanın sonuna kadar gak gak diye ötüp dur!

Kara bir karga olmuş zenci de, kütüğün üstünde gaklamaya başlamış.

Şehzade gitmiş, seyislerin barındığı kulübeye, yatağına yatıp sabahı beklemiş. Sabah olurken saray kapısına gelen köpeği sopayı dokundurarak insana çevirmiş. Silkinip insan olan Gülsinan Bey, yanibaşında duran şehzadeyi görünce:

— Sen de kimsin? Neyin nesisin? Burada ne arıyorsun? diye sormuş.

Şehzade anlatmış kendisine her bir şeyi. Bir ateş sarmış Gülsinan Bey'i.

— Ben neyleyip nettim, diye dövünmeye başlamış. Kendimi işe güce verdim. Gül yüzlü çocuklarımı arayıp sormaz oldum. Ne idüğü bilinmez bir kadını altın tahta oturttum da haysiyetimi beş paralık ettim. Kimse etmedi bana, ben bana ettim!

Şehzade:

— Beyim, demiş, sizin ne kusurunuz var? Her ülkede böyle cadılar çıkar. Ne var ki siz en azgınına çatmışsınız.

Allah böyle cadıların hayrından da, şerrinden de insanları korusun.

Daha böyle nice vakit halleriyle halleştikten, dertleriyle dertleştikten sonra şehzade ile Gülsinan Bey binip atlarına düşmüşler yola, hiç bakınmadan sağa sola az gitmişler uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. İçinde boynu uzun telli turnalar dolaşan, kara gözlü ceylanlar koşuşan çayırılığa varıp ulaşmışlar. Çevreyi ne gezmişler, ne de dolaşmışlar. Kurmuşlar çadırlarını çayıra, mevlam kayıra deyip beklemeye koyulmuşlar. Kayırmaz olur mu mevla? Çok geçmeden daha, çıkmış ortalığa bir yeşil yılan, yanaşmış çadıra dolan dolan.

Şehzade bismillah deyip dokundurmuş yılanı sopayı. Sanki karşısında bulmuş güneşle ayı. Yılan kaybolmuş. Gülhanım çıkmış ortaya. Boyu bosu andız gibi, yere inmiş yıldız gibi. Görenin yüreği ağzında kalıyor. Yaradan neler yaratmış diye düşüp düşüp bayılıyor. Şehzade nice bir ayılıp bayıldıktan, bayılıp ayıldıktan sonra kendine gelebilmiş. Baba ile kızın ağlaşarak sarım görüm olmalarını gözyaşlarıyla izlemiş.

Gülsinan Bey, olup bitenlere şaşa, eli ayağı dolaşa dolaşa ne yapması gerektiğini bilemez olmuş:

— Haydin çocuklar, demiş, burada bir işimiz kalmadı. Evimize dönelim.

Gülhanım, feryat ederek, inci gibi gözyaşları dökerek:

— Ah canım babacığım, oğlunu, gül yüzlü Gülhasan'ı ne çabuk unuttun? Onu bir yaban atı yapmıştı cadı. O buralarda durmadı. Daha uzaklara gitti.

Gülsinan Bey, başına vurmuş, başını bırakıp dizlerini dövmüş.

— Vah benim Gülhasan'ım, tenimde başka canım!.. Demek şimdi bir yaban atısın ormanda.. Böyle bir iş gö-

rlmş m cihanda, diye yeniden ağlamaya, ciğerini dağlamaya başlamış.

Biraz yatışınca babası, Gülhanım başlamış söze:

— Sevgili babacığım, demiş, işittiğime göre, Gülhasan çok azgın bir yaban atı olmuş. Onun yanına çok dikkatli gitmek gerek. Yoksa bizi de, atlarımızı da parçalayıp öldürür.

Oralar Gller lkesi olduğu için Gller lkesi hükümdarı Gülsinan Bey, evre köylerden atlılar toplamış. Yaban atı paralamasın diye atlarını keçelerle sarıp sarmalamışlar. Başlamışlar ormanları koyak koyak aramaya.  gün üç gece dolaşmışlar. Ne kıyı koymuşlar ne koyak. Ne ev bırakmışlar ne ocak. Her yeri, her damı didik didik aramışlar. Artık umutlarını kesmek üzere imişler ki, şafak zamanı bir at kişnemesi duymuşlar. Öyle bir kişneme ki, yer sarsılmış yerinden. Bu sesle irkilmeyen kalmamış kadınından erinden. Bizimkiler durur mu? At koşturmuşlar sese doğru. Bir tepe, bir tepe, bir tepe daha aşmışlar. imenleri diz boyu bir ayırılığa ulaşmışlar. Ortada ejderha gibi bir at, kimi zaman şaha kalıyor, kimi zaman da uçuyor kanat kanat.

Gülsinan Bey:

— Oğlum, Gülhasan'ım! Bak bizler geldik! Uslu ol! Yanımıza gel! diye seslenmiş ama yabanın atı söz dinler mi? Gelenleri görünce çılgın gibi saldırmış. Dş vuruşlarıyla birçok atı yerlere devirmiş. şehzade bakmış ki onunla başa çıkmak çok zor. Bir punduna getirmiş, gümüş sopayı cirit atar gibi fırlatmış zerine. Dokunmadan geçmiş sopa. İşler sarmış daha da sarpa. Tekmeydi ifteydi derken, ısırıp dişlemeye başlamış yaban atı. Atlara sarılan keçeler ona vız gelmiş. şehzade bakmış ki iş kötüye varıyor. Sıçrayıp inmiş atından. Fırlattığı sopasına doğru koşmuş. Bunu gören yaban atı da düşmüş şehzadenin ardına. Az kalsın ısırıp paralayacakmış onu. Ama şehzade ulaşmış sopasına, ifte atmaya hazırılanan yaban atının dokunmuş sağrısına. Dokunur do-

kunmaz ttmş bir mavi duman. Duman kaybolunca ortalığa çıkmış Gülhasan...

Babasını görmüş babasına sarılmış. Ablasını görmüş ablasına sarılmış. şehzadenin kim olduğunu bilememiş ama kendisini kurtardığı için ona da sarılmış, ellerini öpmüş.

Neyse... Azı karar, çoğu zarar.Bundan sonra olanları uzun uzun anlatmak neye yarar? Dönmüşler Gülşehri' ne,baslamışlar işlerine. Gülhanım şehzade ile evlenmiş onun ülkesine gelin gitmiş. Gülhasan da öğrenimini tamam etmiş. O da evlenmiş dal boylu, altın huylu bir kızla. Bir yıl sonra doğan çocukları Gülnaz'la mutluluk içinde yaşamışlar. Gülsinan Bey'e gelince, düşünmüş ince ince, evlenmemiş bir daha. Kendisini adamiş halka. Halkını gl gibi geindirmiş, ne kırmış, ne de incitmiş. O koca kütük dururmuş hl yerinde. Kara kargalar gak gak diye termiş üzerinde. Eskiler, kargaların gaklamaları o günden kalmıştır derler.

Onlar ermiş muratlarına, darısı Glali'lerin, Glveli'lerin, Glmehmet'lerin başına.

HER DEM TAZE

*Herdemtaze!
Herdemtaze!
Seni kim dikti?
O pamuk eller!
O pamuk eller!
Sana kim baktı!
O ela gözler!
O ela gözler!
Haydi durma çal!
Şarkılar söyle!
Şarkılar söyle!*

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan, kurttan kuştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer dans ederken eski hamam içinde, keçilerin nalı yokken, mandaların karnı tokken, dedemin dedesinin dedesi, ninemin ninesinin ninesi kamçı boylu bir çocukken, yakında mı desem, uzakta mı desem, inişte mi desem, yokuşta mı desem, bir şehir varmış. Sokakları genişmiş ama geçim yolları çok dar-mış.

Bu şehrin kıyı mahallelerinin birinde, küçük bir evde genç bir kız yaşarmış. Anadan babadan öksüz, paradan puldan yana nasipsizmiş. Güzelmiş, bir servi ağacını andırırmış

boyu. Yüzü hatırlatırmış on dördündeki ayı. Kaşları kalem, kirpikleri okmuş. İri, parlak, ela gözlerinin bir benzeri hiçbir ahuda yokmuş.

Güzeli gösteren kaş ile gözdür, demişler. Doğru demişler, güzel söylemişler ama insanlar, bu zamanda olduğu gibi, o zamanda da kaşa göze değil, cilveye naza önem verirmiş. "Ne gibi erdemleri var?" diye sormadan önce "Ne kadar malı mülkü, samur kürkü var?" diye sorarlarmış.

Zavallı dal boylu, melek huylu kızın malı nerde, mülkü nerde, samur kürkü nerde? Bu yüzden on sekiz yaşını geçtiği halde kapısını çalan, oğlu için dünür gelen kimse çıkmamış. Kızın bütün marifeti ince parmaklarındaymış. Geleceği, güvencesi o güzel elleriymiş. O eller mahallenin genç kızlarına öyle güzel, öyle zarif elbiseler dikermiş ki, bir entari diktiren iki daha, iki entari diktiren üç daha diktirmiş.

Terzi kız, gündüzleri işle güçle, gelenle gidenle oyalanır, ama karanlık gece kalın bir yorgan gibi evlerin üstüne inince, evli evine, köylü köyüne gidince bir yalnızlık acısı çökmüş ki içine, dayanılacak, katlanılacak gibi değil. Avunsa avunamaz, ağlasa ağlayamaz, sevinmek istese sevinemezmiş.

Şöyle yalnızlığın görünmez bir el gibi boğazını sıktığı, umutlarını, düşlerini yıktığı bir gece, rafta dizili eski bakır kaplara bir çeki düzen vermek istemiş. Yere indirmiş. Kapaklarını açmış, tozlarını almış. Ne işe yaradığını bilmediği küçük, süslü bir bakır kabın içinde birkaç tane tohum geçmiş eline. Tam kaldırıp pencereden atacakmış. Kendi kendisine:

— Anam saklamış olmalı bunları, demiş. Değerli tohumlar olmasa niçin saklasın? Boş bir saksı var evde. Ona dikeyim bari. Bakarsın kederli gönlümü neşelendirir çiçekleri.

Tohumları dikmiş. Otuz gün mü, kırk gün mü geçmiş aradan. Neler yaratmaz ki yaradan, saksıda yeşil yeşil gülmseyen, iri iri yapraklı, el gibi el gibi pembe çiçekli bir bitki

büyüyüp gelişmiş. Bir insan gibi hanımının gözlerine bakar durmuş. Her an canlı, her dem pırıl pırıl taze imiş. Kız ona Herdemtaze adını vermiş. "Herdemtazem! Herdemtazem!" diye onu koklar severmiş.

Bir gün karanlık bastırıp da yalnızlığına gömülünce kız, çiçeğiyle konuşmak isteğini duymuş. Dikmekte olduğu entariyi bir kenara koymuş. Geçmiş çiçeğinin karşısına:

— Herdemtaze! Herdemtaze! Seni kim dikti? diye sormuş.

Çiçek dile gelmiş. Çok tatlı bir sesle karşılık vermiş:

— O pamuk eller dikti, o pamuk eller!

— Sana kim baktı?

— O ela gözler! O ela gözler!

— Haydi durma çal Herdemtazem! Şarkılar söyle!

Çiçeğin koyu yeşil iri yaprakları öyle güzel melodiler çalmış ki, insanoğlu insan olalı, bu kadar güzel melodiye ne duymuş, ne de kendisi söyleyebilmiş. Derken iri pembe çiçekler de dile gelip yaprakların çaldığı melodiye uygun şarkılar söylemeye başlamazlar mı? Bunlar öyle güzel şarkılar, öyle güzel şarkıarmış ki, kızcağızda ne gam kalmış, ne keder. Bir sevinç, bir yaşama isteği sarmış benliğini, hiç durmadan içinde bir şey gülmüş güm eder olmuş.

Herdemtaze böyle neşeli, coşkun, kıpır kıpır şarkılar söylemeye başlayınca terzi kız da duramamış yerinde, kalkmış, oynamaya başlamış şıkır şıkır.

Terzi kızın evinde geceler, bir karabasan olmaktan çıkmış artık. Mum yakmaya bile gerek kalmamış. Herdemtaze şakımaya başlayınca şakır şakır aydınlanıverirmiş odanın içi.

Kız daha az iş almaya, çiçeğiyle daha çok baş başa kalmaya başlamış. Akşam olur olmaz kapatırmış perdeleri. Kar-

şısına almış Herdemtaze'sini, onunla konuşur, akşam fas-lını açarmış. Ondan sonra çiçek çalıp söyler, kız da oynayıp eğlenirmiş.

Gel zaman git zaman, geceleri kimseler geçmezken bu sokaktan, bir gece bir atlı geçmiş. Tek atlı tekin olmaz. Atlı atını dıgıdık dıgıdık sürüp giderken bir şarkı erişmiş ku-laklarına. Hemen dizgine asılarak dur demiş atına. Allah'ım bu ne güzel ses!.. Bu ne güzel şarkı!.. Başından gideyazmış aklı.

Dinlemiş dinlemiş atlı. Dinlediği yerde bir an bir kuş olmuş kanatlı, uçmuş göklere doğru. Bir an pembe bir gül olmuş, saçılmış yerlere doğru. Bir an bir ışık olmuş, parlamış eğe-rinin üstünde.

Böyle halden hale, telden tele gidip gelirken güç top-layabilmiş aklını başına. İnmiş, atını bağlamış orada bulunan bir binek taşına. Sağa bakmış, sola bakmış. Ne gelen var, ne geçen. Kapıyı çalıp sesi güzel hanımla tanışmaya yanmış tu-tuşmuş ama tek başına bir evin kapısını çalmayı uygun bul-mamış. Kimseyi de göremeyince şarkılı evin kapısına bir işa-ret koymuş. Binmiş atına, sürmüş. At şahlanmış uçmuş, çıkarmış sahibini göğün yedinci katına. Kaşla göz arasında tek atlı kaybolup gitmiş.

Meğer tek atlımız bir şehzade imiş. Sarayına vardktan, atından indikten sonra kapanmış odasına. Sanki bürünmüş gibi ölüm yasına, dışarı çıkmaz, kimsenin yüzüne bakmaz olmuş. O ses, o tatlı ses, o şarkılar söyleyip aklını başından alan ses... Hep o sesi, o sesin sahibini düşünür olmuş.

Babası:

— Ne oldu oğlum sana? demiş.

Annesi:

— Neyin var? Hasta mısın? Yoksa gönlünü birisine mi kaptırdın? diye sormuş.

Annesi de, babası da dört dönmüşler çevresinde. Ama ağzından tek bir söz bile alamamışlar. Çağırdıkları hakîmler, hekimler de bir işe yaramamışlar.

Hükümdarla karısı, bakmışlar ki biricik oğulları elden gidiyor. Arkadaşlarından yardım istemişler. Şehzadeyi sık sık ziyarete gelen arkadaşları onu konuşturmayı başarmışlar. Ağzındaki sözü, kalbindeki gizi söyletmişler. Babasına, annesine:

— Böyle iken böyle, demişler. Şehzademiz falan şehirde bir kızın eşi bulunmaz güzellikteki sesine vurulmuş. Kendisini görememiş ama duyduğu ses, aklını başından almaya yetmiş.

Hükümdar bu kadarını öğrendi ya, elinde doğru dürüst adres olmadığı halde buyruklar vermiş hemen. Kızın aranıp bulunmasını istemiş.

Biz olsak yolumuzu düz ovada şaşırırız. Ama bir hükümdar arabasını dağdan aşırır. Yollara dökülen adamlar, en kısa zamanda o şehri, o sokağı ve güzel sesli kızın evini şıp diye bulmuşlar. Kapısını tık tık çalmışlar.

Vakit gündüzmüş. Kız entari dikeyor, sevgili Herdemtaze'si de uykulu uykulu kendisine bakıyormuş. Gitmiş kapıyı açmış. İki adam girmiş içeriye. İkisi de ak sakallı, ışıklı yüzlü, buğday benizli imiş. Yüzlerine bakan, onlardan bir kötülük gelmeyeceğini hemen anlayabilirmiş. Adamlar kıza da güven vermişler. İçeriye buyur etmiş. Örtüsü dal dal çiçekli sedirlere oturtmuş. Eğilip ellerini öpmüş. El pençe divan, konuşmalarını beklemiş.

Ak sakallılardan daha yaşlı, daha ağırbaşlı görüneni, sözü ne dolaştırmış, ne de çorba gibi karıştırmış:

— Hanım kızım, demiş, Allah'ın emri, peygamberimizin kavli ile seni şehzademize istemeye geldik.

Kız hiç beklemediği bir anda, hiç beklemediği bir teklifle karşılaşınca şaşırmış. Konuklara pişirdiği kahveyi taşımış. Dolaşmış eli ayağı. Karıştırır olmuş sol ile sağ.

Kız şaşıradursun, ikinci kere koyduğu kahveyi de taşır adursun. Adam koynunda sakladığı bir küçük meşin kese içinden bir yüzük çıkarmış. Parmağına takmış kızın:

— Şu andan başlayarak şehzademizle nişanlanmış bulunuyorsun. Dilerim, mutluluğunuz sonsuza kadar sürsün. Her ikinizi de güzel günlere erdirsin. Artık onun bunun el-bisesini dikmek, dışarıya çıkmak yok. Kapınızda iki adamımız bulunacak. Ne isterseniz hemen alınacak. En fazla on beş gün sonra şehzademiz arabalarla sizi almaya gelir. Çok bekletmez sizi. Çünkü dinlemeye can atıyor sesinizi.

Böyle demişler ak sakallı konuklar. Kapıya iki adam bıraktıktan sonra binmişler atlarına, uça uça, dere tepe geçe geçe varmışlar yurtlarına.

At ayağı çevik, masal dili çabuk olur. Sevdği, gönül verdiği kızın bulunduğunu, onunla nişanlandığını öğrenince şehzade, yerinde duramaz, gözleri kimseyi göremez olmuş. Yüzlerce araba, yüzlerce atlı ile gitmiş, sarayına getirmiş nişanlısını. Kırk gün kırk gece süren, kırk yıl dillerden düşmeyen bir düğünle evlenmişler.

Şehzade, daha ilk günden güzel karısının âşık olduğu o güzel sesiyle şarkılar söylemesini, gönlünü eğlemesini beklemiş ya, umduğu gibi olmamış. Karısı sabah akşam, yanında getirdiği, yatak odasına yerleştirdiği çiçeğiyle oyalanıp durmuş. En küçük bir şarkı bile mırıldanmamış.

Şehzade bir gün sabretmiş. İki gün sabretmiş. Sonunda:

— Karıcığım, demiş, n'oldu sana? Neden eşsiz sesinle şarkılar söylemiyorsun? Gönlümü eğlemiyorsun?

Kız hem çekinmiş, hem korkmuş. Ama korkunun ecele ne

faydası var. Bir gün sakla, iki gün sakla. Bir gün elbette ortaya çıkar. Olmuşla olacaktan kaçılmaz. Akıllı kız aklına uymuş. Her şeyi açıklamayı doğru bulmuş:

— Efendiciğim, demiş, siz kapımda beklerken işittiğiniz ses benim sesim değildi. O güzel, o eşsiz ses çiçeğimin, Herdemtaze'min sesidir. Onun yaprakları saz çalar, çiçekleri şarkı söyler. En kararmış gönülleri bile mutlu eyler.

Kocası güzelliğine hayran olduğu genç karısına kızmamış. Bağırıp çağırmamış. "Ben sesine vurulmuştum. O ses senin olmayınca ben seni neyliyeyim?" dememiş. Çok olgunlukla karşılaşmış durumu. Çiçeğin saz çalıp şarkı söylemesini çok merak etmiş.

— Haydi, demiş karısına, Herdemtaze'ye söyle de biraz şarkılar söylesin. Gönلümüzü eylesin.

Kız çiçeğin karşısına geçmiş:

— Herdemtaze seni kim dikti?

— O pamuk eller!

— Sana kim baktı?

— O ela gözler!

— Haydi durma çal, şarkılar söyle!

Yapraklar saz çalmaya, çiçekler şarkı söylemeye başlayınca, yatak odası yatak odası olmaktan çıkmış. Işıkla dolmuş içi dışı. Eşyalar uykularından uyanmış, kıpır kıpır, hop kalkmış hop oturmuş. Yatak örtüsünün çiçekleri taban halısının renkleri ışığa kesmiş, pırıl pırıl parlamış. Tavan sallanmış, taban sarsılmış. Şehzade ile genç karısı da duramamış yerlerinde. El çırpı çırpı, göz kırpa kırpa öyle bir oyuna başlamışlar ki sabah olmuş, gün doğmuş da haberleri bile olmamış.

Derken şehzade ile eşinin bu mutlu hayatı sürüp giderken kıskançlıklar çalı dibindeki kara yılanlar gibi başlarını kaldırmaya, yavaş yavaş saldırmaya başlamış.

Kıskananlar arasında kara vezirin bir Karakız'ı varmış ki, aman Allah!.. Elinden her kötülük gelir, her naneyi yemesini bilirmiş. Öteden beri şehzadede gözü varmış. Sık sık karşısına çıkar, kırta kırta bakarmış. Çocuklukları birlikte geçtiği, çoğu zaman aynı kalaylı tasta su içtikleri için, şehzade onun niyetini kavramamış görünür, "Ne o Karakız, bu güzellik ne böyle? Sık sık karşıma çıkma öyle... Yoksa bir gün abayı yakacağım sana" diye takılır geçermiş. Kara vezirin Karakız'ı bu sözleri gerçek sanır, ayna karşısına geçer, saatlerce oyalanır da oyalanırmış.

Şehzadenin ansızın, hem de neyin nesi kimin fesi olduğu bilinmeyen bir kızla evlenmesi karşısında Karakız çılgınlara dönmüş. Buzlu şerbetler içmiş, kar suyunda soğutulmuş meyveler yemiş ama içindeki ateş ne küllenmiş, ne de sönmüş.

Günlerce oturup düşünmüş. Alnını kırıştırıp kaşınmış. Ona buna sormuş soruşturmuş. Ona demişler ki "Falan mahallede bir büyücü Şaziye karı var. Elinden her bir iş gelir. İnsanı kuşa da, taşa da çevirir. Amma ve lakin çok açgözlüdür. Kese kese altını yığmayınca önüne, başını çevirip bakmaz insanın yüzüne."

Karakız hiç geçirmemiş zaman, düşse kalka yürümüş bozuk yollardan, sora sora, yorulunca dura dura, bulmuş Şaziye cadının evini. Çalmış zilini. Şaziye çıkmış dışarıya. Saçlarının her bir teli yılan gibi kıvrım kıvrım dikilmiş. Kaşlarına parmak parmak rastık çekilmiş. Arının bal alacak çiçeği bildiği gibi o da bir bakışta anlamış Karakız'ın yüksek bir yerden cepleri dolu geldiğini. Tatlandırmış dilini:

— Ayak tozuna kurban olayım hanımım, diyerek başlamış söze. Gerisi devam etmiş inciler dize dize. İçeri buyur, altına kuştüyü minderler sereyim. Susadınsa buzlu şerbetler içireyim.

Kız girmiş Şaziye'nin evine. Şaziye duduk gerçekten pufla gibi kuştüyü minderler sermiş altına. Sürahilerle nar şerbeti, erik şerbeti, koruk şerbeti getirip koymuş önüne.

Biraz ondan bundan, olandan olmuştan söz ettikten sonra kız-çıkarmış dilinin altındaki baklayı:

— Benim sırma saçlı teyzeciğim, demiş, işittim ki siz, isteyince insanı taşa ya da kuşa çevirmişsiniz.

— Çeviririm, demiş Şaziye dudu, rastıklı kaşlarını kaldırarak.

— Şehzademiz bana meyilli iken çöplükte gördüğü bir kıza kaptırdı gönlünü. Onunla evlendi. Ne olur onu taş yap! Taş yapamazsan kuş yap!

Kaldırdığı rastıklı kaşlarını indirmiş Şaziye:

— Yapmaz olur muyum? İlle ve lakin çok pahalı işlerdir bunlar. Altından yapılmış kırk büyüğü iğne gerekir. Eğer masrafını kaldırabilirsen sen o çöplük yosmasını toz olmuş bil.

Karakız, yanında getirdiği on kese altını koyunca önüne, yeni kanatlar takılmış kocakarının kararmış gönlüne.

— Taş mı olsun? Kuş mu olsun? diye sormuş.

— Taş olursa hep sarayda kalır. Kocası onu heykel gibi karşısına diker de bir an olsun yanından ayrılmaz. Kuş olsun, uzaklara ucsun. Şehzade onun bir daha ne tyyünü görsün, ne teleğini.

Şaziye kalkmış, kararmış abanoz tahtasından yapılmış bir sandığın içinden kırk altın iğne çıkartmış. Kıza vermiş. Çok küçük, çok ince iğnelermiş bunlar. Vücuduna saplanan insan, kuş olur, kanatlanıp uçarmış.

Karakız sevine sevine, dönmüş evine. Kutlamak, armağan vermek, hatır sormak, ikinci kahvesi içmek bahaneleriyle gelin hanımın yanına gidip gelmeye, sözümlerine ona gönül alıcı sözlerle kalbini çelmeye çalışmış. Başarmış bunu da. Kalbinde hiçbir kötölük barındırmayan güzel gelin hanım, Karakız'ı çandan bir dost bilmiş.

Bir gün Karakız gelin hanımı ziyarete gelmiş. Yanlarında şehzadenin kız kardeşi de varmış.

— Şehirde yeni bir hamam açılmış, öve öve bitiremiyorlar. Adı Çinçinli hamam mı neymiş. Altın kurnalarından gümüş sular dökülüyor, mercan tavanlarında elmas bülbüller şakıyormuş.

Daha övmüş de övmüş hamamı Karakız. Ağızlarından girmiş, burunlarından çıkmış. Allem etmiş kallem etmiş. Onları hamama gitmeye razı etmiş.

Üç hanım önde, arkada bohçaları taşıyan üç halayık, varmışlar hamama. Hamam kalkmış ayağa. Hamamcı kadın çirpini durmuş onları karşılamak için. "Buyurun buyurun buyurun!.. Başköşeye buyurun! Gümüş kurnalar yaraşmaz size, altın kurnaların başına oturun!"

Çinçinli hamam gelin hanımın çok hoşuna gitmiş. Elmastan yapılma kuruldukça öten, mercan kubbeyi çin çin çinlatan bülbüllere bayılmış. Bakınıp dururken sağa sola, Karakız yanaşmış ona:

— Sultanım, demiş, sırtını ben keseleyim. Bu işi pek güzel bilirim. Natırlar, sırtınızı acıtırlar. Gül yaprağı gibi narin bir cildiniz var.

Gelin hanım olur demeden daha, girişmiş sırtını ovmaya. Keselerken ince iğneleri de bir bir batırmış derisine. Gelin hanım canımı acıtıyorsun diyememiş. Kırk büyüğü iğnenin tümü saplanınca pırrr.. Gelin hanım kınalı bir kuş olmuş. Mercan kubbe altında bir iki döndükten sonra havalandırma penceresinden uçup gitmiş. Kayıplara karışmış.

Karakız'la şehzadenin kız kardeşi yani görümce hanım ağlaya ağlaya, ciğerlerini dağlaya dağlaya koşmuşlar saraya. Olup biteni şehzadeye anlatmışlar. Sarayı birbirine katmışlar. Günlerce yememiş içmemiş şehzade. Karıcığım diye diye, ağlayıp inleye inleye kapanmış odasına. Bürünmüş ölüm ya-

sına. Başını kaldırıp ne güne bakmış, ne aya. Tam bir yıl çıkmamış dışarıya. Penceresine bir kuş konarmış her gün. Ona bakar, yalnız o kuşla oyalanırmış.

Annesi söylemiş, babası söylemiş, kız kardeşi söylemiş. En çok da Karakız söylemiş. "Karın büyücü olmasaydı kuş olup uçabilir miydi? Her yaprağı, her çiçeği ayrı bir makam döktüren büyüğü bir çiçek yetiştirebilir miydi hiç?.." Hep bunu söylemişler, bunu demişler. Bir insana kırk gün deli desen deli olduğuna inanır. Şehzade de en sonunda inanmış güzel karısının büyücü olduğuna. Anasının babasının zorlamasıyla da Karakız'la evlenmiş.

Evliliklerinin ilk gecesinde Karakız, geçmiş Herdemtaze'nin karşısına. Daha önce gönderdiği casustan öğrendiği tekerlemeyi söyleyip çiçeğe şarkılar söyletmek istemiş.

— Herdemtaze, seni kim dikti?

— O pamuk eller!

— Sana kimler baktı?

— O ela gözler!

Karakız "Haydi durma çal" diyeceği yerde "Haydi durma vur!" deyivermiş. İki güçlü kol uzanmış çiçeğin dalları arasından. Karakız'ın kara başına vurdukça vurmuş. Vurdukça vurmuş. Kaçacak delik aramış Karakız. İçeriden kilitlediği yatak odasının kapısını açamamış da pencereden bahçeye atlamak istemiş. Yüksek olduğu için pencere onu da gözü kesmemiş. Pencere açılınca her zaman pencere önüne konan kuş içeriye dalıvermiş. Gelmiş şehzadenin eline konmuş. Şehzade kuşu okşarken bir sürü iğne saplandığını görmüş kuşun vücuduna. Karakız ha bire tokat yiyedursun, "Vay anacığım!" diye bağırp çağıradursun, şehzade birer birer çıkarmış iğneleri. Son iğne çekilince, boyu servi gibi, beli andız gibi ince bir kız oluvermiş o güzel kuş. Şehzade ne görsün? Karısı karşısında değil mi?

Anlatmış kocasına her bir şeyi. Şehzade Karakız'a:

— Kırk satır mı istersin, kırk katır mı? diye sormuş..

— Kırk satırı neyleyim? Kırk katır ver de tasımı tarağımı toplayıp buralardan gideyim.

Kırk katırın kuyruğuna bağlamışlar Karakız'ı. Sağrılarına birer kamçı vurmuşlar. Kırk deli katır, şaha kalkmış patır patır... Alıp götürmüşler onu. Çok acıklı bitmiş Karakız'ın sonu.

Şehzade ile karısı, yeniden evlenmişler, kırk gün kırk gece düğün ile. Adları dillerden düşmemiş, yer etmiş her gö-nüle.

Onlar ermiş muratlarına. Gökten üç elma düşmüş, biri senin, biri seni sevenin, birisi de anadan babadan öksüz genç kızların başına.

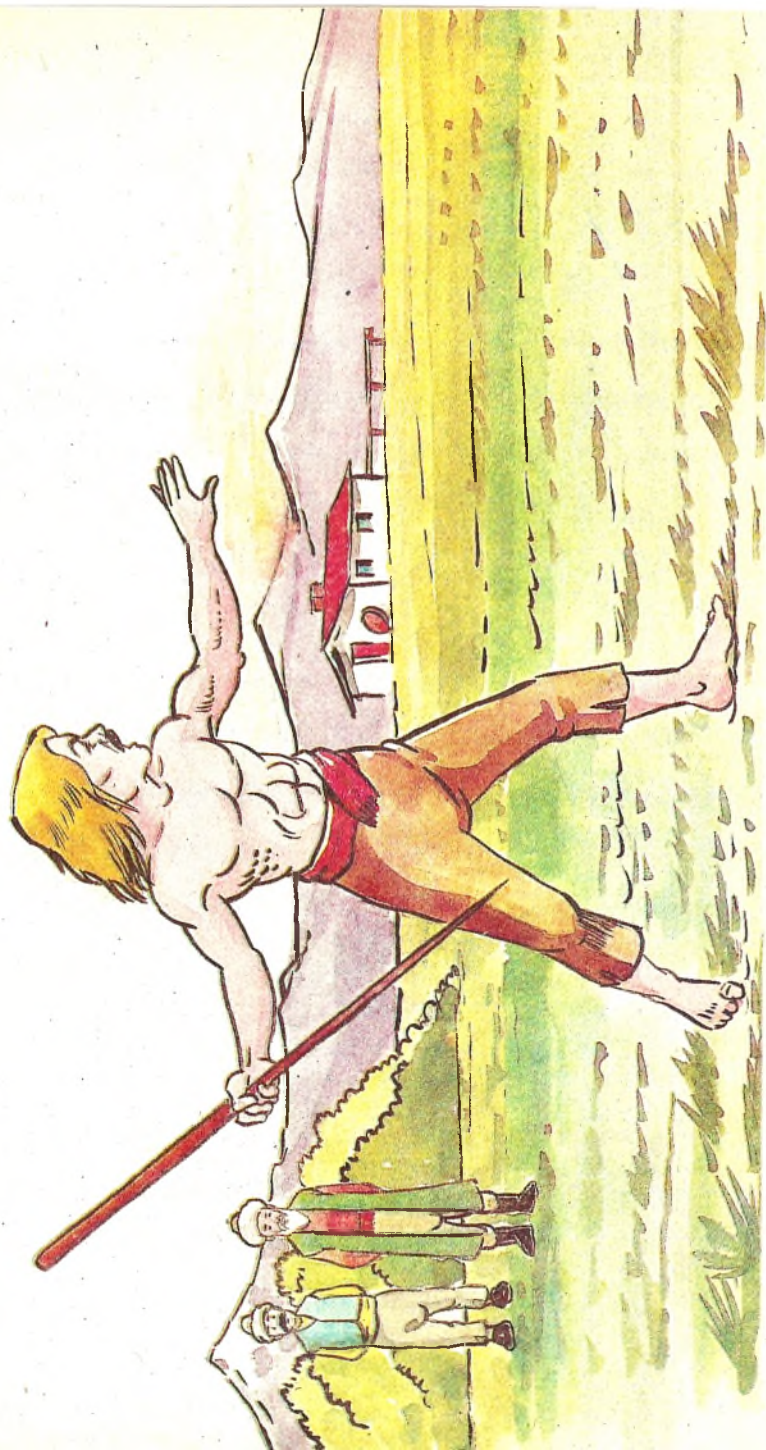
YEDİ KİŞİNİN YEDİ İŞİ

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellallık, ayılar hamallık etmezken, devler ovaları bırakıp dağlara gitmezken, orda ne var dediler, bir köy kurmuş keçiler. Kurt gelmiş muhtar olmuş. Elini vermiş, kolunu almış. Dikeni vermiş, gülünü almış. Telini vermiş, gelini almış. Damlayı vermiş, selini almış. Kovan kovan balını almış. Sürü sürü malını almış. Kurt da ne kurtmuş, ne kurtmuş. Talkını vermiş, salkımı yutmuş. Önündeki lokmalardan ilkini yutmuş. İkincisini yutarken karşısına dikilmiş çomar. Kapanmış bütün kapılar. Kapıyı bırakmış, sapı yutmuş. Suyu bırakmış, hapi yutmuş.

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan, kurttan kuştan daha çokmuş.

Ovada mı desem, düzde mi desem, bataklıkta mı desem, sazda mı desem, Erzurum'da mı desem, Sivas'ta mı desem bir köy varmış. Sokakları darmış ama insanların yürekleri genişmiş. Bu köyde gençten bir adam yaşarmış, hiçbir eksiği yokmuş boydan bostan ve akıldan yana. Yiğitoğlan derlermiş adına.

Yiğitoğlan, yiğit oğlan olalı, bir baltaya sap olamamış köyünde. Biraz çobanlık etmiş, davarlar önünde. Kaval çalmış.



Kıran girmiş sürüye, hastalık bakmamış sağlama diriye, kırıp geçirmiş. Sığırtaç olmuş, ineklere danalara ho! ho! demiş. Onların da birçoğunu topal kurt yemiş. Şu olmuş, bu olmuş, sözün kisası, Yiğitoğlan hiçbir şey olamamış köylük yerde. Kısmetini aramaya karar vermiş gurbet ellerde. Düşmüş yollara. Karışmış boz bulanık sellere. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş.

Bir inişten inerken mi, bir yokuştan çıkarken mi, her neyse, görülmedik büyüklükte kulakları olan bir adama rastlamış. Adam kepçe kulağının birisini yere dayamış da yerin nabzını dinliyormuş. Selam sabahtan sonra hemen sormuş Yiğitoğlan:

— Arkadaş, sormak ayıp olmasın ama yerin nesini dinliyorsun?

— Yeri değil, karımın sesini dinliyorum, demiş adam. Üç gün önce ona darıldım da evden ayrıldım. Arkamdan ne konuşuyor diye onu dinliyorum şimdi.

Dinler dinler ama üç günlük uzaklıktaki karısını nasıl dinler? Omuz silkmiş Yiğitoğlan, durmamış pek üzerinde. Arkadaş olmuş Kepçekulak'la. Birlikte dolaşmaya, birlikte kazanıp birlikte savaşmaya karar vermişler. Az gitmişler, uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. Yolda kara kuru, hangi yanından bakarsan bak, sipsivri bir delikanlıya rastlamışlar. Biraz yürümüşler birlikte. Ama ona yetişmenin mümkün mü var? Adım atarken, ince, çöp gibi bacakları uzuyor uzuyor, bir adımını bu tepeye, öbür adımını da öbür tepeye atıyormuş. Seyrekbasan'mış bunun adı da. Onunla da arkadaş olmuşlar. Yolculuklarını sürdürmüşler.

Az giderken uz giderken ambar kadar büyük bir kazardan yemek yiyen bir adamla karşılaşmışlar. Bir taraftan kepçe kepçe tıkınıyor, bir taraftan da "Açlıktan ölüyorum" diye bar bar bağıriyormuş.

Durup seyre koyulmuşlar onu. Çok gülünç bitmiş işin

sonu. Koca bir kazan çorbayı içtiği, karnı küp gibi şiştiği halde "Açlıktan ölüyorum" türküsünü söylemekten vazgeçmemiş.

Doymayanın adı da Yerdoymaz'mış. Yerdoymaz'ı da almışlar aralarına. Az gitmişler uz gitmişler, önlerine çıkmış bir dere. Kapanarak suya, içmek istemişler doya doya. Ama nerde var, nerde yoksa bir adam çıkmış ortaya. Abanmış dere üstüne, iç babam iç... İçe içe, sora sora, derenin çağıl çağıl akan sularını içip kurutmuş. Meğer İçerkanmaz adında bir adammış bu. Bulmaya görsün bir su, deniz bile olsa içer bitirmiş.

İçerkanmaz'ı da almışlar yanlarına, koyulmuşlar yollarına. Gide gide bir ağaç üstünde bir adam görmüşler. Farkı yokmuş ağaca tünemiş bir kartaldan. Gelenleri görünce inmiş çıktığı daldan.

Selam kelimeler derken bakmışlar ki adamın gözleri göz değil. Bir büyüyor tabak kadar oluyor, bir küçülüyor, nokta gibi kalıyor. Şaşkın şaşkın bakan bizimkilere adam, kendini tanıtmış:

— Uzakgören'dir benim adım, demiş. Uzakta, hatta dağların ardında neler var, görürüm ben.

Uzakgören'i de almışlar aralarına, koyulmuşlar yollarına. Az gitmişler, uz gitmişler, düz gitmişler ama yokuş gidememişler. Çünkü karşılarına dik bir dağ dikilmiş. Başları bulutları delip geçiyor. Kartallar doruğundan geçemiyor, eteğinde uçuyor. Bismillah deyip dağa tırmanacakları sırada bakmışlar ki önlerindeki dağ hop... burdan kalkmış, öbür dağın tepesine konmuş. Bakmışlar bir adam, elinde bir kürek, dağı kaldırıyor, öbürünün üstüne koyuyor.

Çekine çekine varmışlar o adamın yanına:

— Dağın yerini niçin değiştirdin, sorabilir miyiz? demişler.

— Hiç.. İş olsun diye. Kollarım işlemeye işlemeye biraz

hamlamış da dağları yerinden kaldırarak hamlığını gi-
dermeye çalışıyorum.

Dağdeviren'miş adı. Biraz konuştuktan sonra Dağdeviren
de katılmış onlara. Düşmüşler gene yollara. Gide gide bir
büyük şehire varmışlar. Ayak basar basmaz şehir toprağına,
davullar gümbür gümbür vurulmuş. Tellallar bangır bangır
bağırmiş:

— Ey ahali!.. Atlı bir ulak aranıyor. Üç günlük yol uzakta
bulunan padişahımıza bir haber götürecekt. Bir günde gidip
gelecek olana ağırlığınca altın verilecek.

Yiğitoğlan, Seyrekbasan, Uzakgören, Dağdeviren, Kep-
çekulak, Yerdoymaz ve İçerkanmaz birbirlerinin yüzlerine
bakmışlar.

— Acaba bu işi başarabilecek birisi var mı içimizde? diye
sormuşlar birbirlerine.

— Elbet, demiş Seyrekbasan, ben ne güne duruyorum.
Üç günlük yola ben üç saatte gider gelirim.

Hiç vakit geçirmemişler, yedisi birden dayanmışlar saray
kapısına. Burma bıyıklı, yukardan bakışlı bir kapıcıbaşı çık-
mış önlerine.

— Eğer ulaklık işi için geldiyseniz, boşuna geldiniz! Çünkü
bulundu o adam. Yola bile çıktı. Gitti gidiyor. Hem sizin atınız
itiniz nerde? Yayan yapıldak mı gideceksiniz üç günlük yola?

Yiğitoğlan geçmiş karşısına, akıllı uslu sözler söylemiş
kapıcıbaşına:

— Efendi ağa, demiş, yedimiz de yollara düşecek değiliz.
Şu gördüğünüz arkadaşımız bu işi yapacak. O öyle bir yol
yürür ki en yiğit küheylan at onun tozuna bile yetişemez.

Kapıcıbaşı, yıkılmış kaşı:

— Şu deynek bacaklı, sivri kafalı çocuk mu bu görevi ya-
pacak? Hem de koşturarak... Siz benimle alay mı edi-

yorsunuz? Kafamın tasını attırmadan haydi gidin evinize. Yoksa bir araba dayak attırırım size.

— Gideriz ağam, zorla güzellik olmaz. Yalnız Seyrekbasan arkadaşımız oraya üç saatte gidip gelebilir.

— Ne?.. Def olun buradan!.. Sizi kopuklar sizi!.. Üç saatte oraya kuş olsa ulaşamaz.

Yiğitoğlan bakmış ki, kapıcıbaşı söz dinler takımından değil. Giderayak bir iki söz daha söylemiş ona:

— Gidiyoruz ağam, yalnız ulaklık için Seyrekbasan adlı birisinin saraya başvurduğu padişahımızın kulağına giderse ve kapıdan yüz geri edildiğini öğrenirse haliniz neye varır? O zaman şu güzel burma bıyıklarınızla şu kalın enseniz yerinde kalabilir mi acaba?

Kapıcıbaşı afallamış. Keskin bir kılıcın acısını ensesinde duyar gibi olmuş. İçeriye haber yollamış. Çıkıp gelmiş aklı başında biri, dinlemiş bizimkileri. Seyrekbasan'ı bir güzel incelemiş. Gözü hiç tutmamış. Ama yürümesini görünce az kalsın küçük dilini yutacakmış. Durmamış kapıda, koşa koşa amirlerinin yanına çıkmış. Meşin bir mektup torbası getirip Seyrekbasan'ın boynuna takmış. Gideceği yeri de tarif etmiş.

— Haydi arslanım, demiş, seni bize Allah gönderdi. Yolun açık olsun. Sağlıcakla git, sağlıcakla gel.

Ne bir fazla ne bir eksik, tam üç saat sonra Seyrekbasan, sapasağlam çıkıp gelmiş. Padişahın buyruğunu saraya ulaştırmış. Kutlayarak Seyrekbasan'ı, hemen ödemişler ağır-lığınca altını. Sarayda görevli olarak kalmasını bile teklif etmişler ya, arkadaşlarından ayrılamayacağını söyleyerek kabul etmemiş.

Yedi ahabap çavuşlar, Seyrekbasan'ın kazancını aralarında paylaşmışlar. Durmamışlar o ülkede. Yollara düşmüşler gene. Irmak geçmişler, dağ aşmışlar. Aşamadıkları

dağı da Dağdeviren, "Lütfen önümüzden çekilir misin?" diyerek küreğiyle kaldırıp başka yere koymuş.

Günün birinde, başka bir ülkede, başka bir şehire varmışlar ki, uçsuz bucaksız. İnsanlarının çoğu elsiz ayaksız. Bu ülkenin padişahı iki şeye meraklıymış. Komşu ülkelerle uzun süre savaş eder, savaş sona erince de korkunç ve gülünç yarışmalar düzenlemiş. Kolsuz ayaksız dönerlermiş savaşa gidenlerin çoğu. Dönebilenlerin kimisi de savaşta kurtardıkları canlarını yarışmalarda kaybederlermiş.

Bizimkiler bunları öğrenince, düşünmüşler ince ince. Bu rayı terk ederek başka ülkelere mi gitsinler? Yoksa her hafta düzenlenen yarışmalara mı katılsınlar?

Yiğitoğlan:

— Ben korkunç olduğu söylenen yarışmaların tam bize göre olduğunu düşünüyorum arkadaşlar, demiş.

Öbürleri uymuşlar bu teklife, bir hana yerleşmişler. İki gün ya geçmiş ya geçmemiş aradan, esirgesin yaradan, tellallar halkı saray önüne çağırmış. Korkunç da olsa, kanlı da olsa halk yarışma gibi, eğlence gibi şeyleri görmeye pek meraklıdır. Bizimkiler saray önüne geldiklerinde meydanı tıklım tıklım dolu bulmuşlar. Sokaklar bile insan kalabalığından geçilmez olmuş.

Meydanın bir kıyısına kurulan altın direkli bir çadırda padişahla ileri gelenler oturuyorlar. Halk da birbirlerini ite kaka ayakta duruyor. Derken davullar vuruyor güm güm güm! Halk sus pus, sinekler bile vızıltılarını kesiyor. Bir meydancı çıkıyor ortaya:

— Ey ahali, diyor, ilk yarışmamız çok kolay. Büyük bir kazan dolusu piring pilavını yiyip bitiren yarışmayı kazanacak. Ödül olarak tam yüz altın alacak. Yarışmaya girip de kaybeden, her zaman olduğu gibi kellesini kaybedecek.

Yer gök insan dolu. Pilav kazanından geçiyor yüz altını

kazanmanın yolu. Her şey iyi de ah işin sonunda kelle vermek olmasa.. O ona bakmış, bu şuna bakmış. Kimse cesaret edememiş ortaya çıkmaya. Yalnız bir adam ileri atılmak istedikçe arkadaşları ona sarılarak önlemeye çalışmışlar. Çalışmışlar ya, engel olamamışlar. Adam ellerinden bir kurtulmuş, soluğu pilav kazanının başında almış. Şişman mı şişmanmış. Karnı nerdeyse yere değecekmiş. Şişman adam kazan başında beklerken Yerdoymaz da "Ben de katılmak istiyorum" diye haykırmış. Arkadaşları onun nasıl yemek yediğini bildikleri için hiçbir korku duymamışlar. Kazanması için dua etmişler.

Seyirciler iki yarışmacıya bakarak tartışmaya başlamışlar aralarında:

— Kazanırsa yarışmayı şu şişman kazanır. Şu zayıf olanı iki kaşıkta tıkanır kalır zavallı!

— İkisi de kazanamaz vallahi!.. O kazanda bir ton ağırlığında pilav var yahu!.. Yazık olacak ikisine de... Yüz altın için kellelerinden olacaklar...

Derken yarış başlamış. İki yarışmacı, ambar gibi büyük iki pilav kazanının başına geçmişler. Ellerinde kepçeden büyük iki kaşık.. Girişmişler yağlı pilava. Girişmişler ya, zavallı şişman adam kısa zamanda pes etmiş. Ağlaya ağlaya eli baltalı celladın yanına gitmiş.

Yerdoymaz'a gelince "Açlıktan ölüyorum" diye bağıra bağıra yanaşmış dağ gibi pilava. Yiyip temizlemiş kısa zamanda. "Açlıktan ölüyorum, pilav getirin bana!" diye diye zor ayırmışlar kazanın başından.

Yarış Yerdoymaz kazanmış, yüz altını almış ama yedi arkadaş hiç sevinememişler. Zavallı öbür yarışmacının canından olması kendilerini çok üzmüş.

"Su içmek"miş ikinci yarışmanın konusu. Kocaman bir havuzu deniz suyu ile doldurmuşlar. İçip bitirene yüz altın verilecekti.

Geleceği bildiği için başına, binlerce kişiden hiç kimse ya-
naşmamış havuz başına. Ortaya yalnız İçerkanmaz çıkmış.
Halk ona bakmış bakmış da:

— Vah vah, diye gözyaşı dökmüş. Deli mi bu adam! Yüz
altın için canından olacak! Suyu içip bitirse bile yaşayamaz.
Tuzlu su ciğerlerini parçalar.

Halk acınadursun, İçerkanmaz kapanmış havuzun üs-
tüne. Hiç soluk almadan, izin verin biraz dinleneyim, ayak-
yoluna gideyim demeden içmiş de içmiş. Ne bayılmış, ne
kendinden geçmiş. Son damlasına kadar içip bitirmiş tuzlu
suyu.

Ortalık alkıştan yıkılırken hiç ara vermeden üçüncü ya-
rışmaya geçilmiş. Sarayın tepesine küçük bir altın madalyon
asmışlar. Madalyonun üstünde ince mi ince, küçük mü küçük
harflerle yazılmış bir yazı varmış. Uzaktan bu yazıyı kim oku-
yabilirse yarışmayı o kazanacmış.

Yarışmaya üç kişi katılmak istemiş. Pertlekgöz adında bir
adamla Pörtlekgöz adında bir başkası... Bir de bizim Uzak-
gören.

Pertlekgöz'le Pörtlekgöz, gözlerini çok pertletip pört-
letmişler ama okuyamamışlar madalyonu. Zavallıların çok
acıklı şekilde bitmiş sonu. Uzakgören, şöyle bir bakmış. "Hü-
kümdarımızın kılıcı bütün kılıçlardan keskindir" yazısını oku-
yuvermiş. Bir alkış kopmuş ki halktan, alan inim inim inlemiş.
Karşı dağlar dinlemiş.

Gene verilmemiş hiç ara, devam edilmiş yarışmalara.
Dördüncü yarışma üç değişik spor dalında yapılacmış.
Önce cirit atılacak, sonra yuvarlak bir taş uzağa fırlatılacak,
en sonunda da ağır bir kazma yüksek bir kavak ağacının üs-
tünden aşırılacmış. Bu yarışmanın ödülü de hükümdarın
dünya güzeli kızımıış.

Yarışmaya on delikanlı istekli çıkmış. Bunların arasında

Yiğitoğlan da varmış. Doğrusu delikanlıların hepsi de güçlü kuvvetli, kalın pazulu, dal boylu, Köroğlu gibi yenilmez soylu imişler. Halk imrenerek bakmış onlara. Acımdan da geri kalmamışlar ama...

— Çoğu bir kız için kellesini verecek... Anaları ağlaya ağlaya gözden olacak... Babaları dövüne dövüne dizden olacak...

Cirit atma yarışı başlamış önce. Çok uzağa bir çizgi çizilmiş. Başları kesilmekten kurtulacakmış bu çizgiyi geçenler. Yarışmacılar birer birer atmışlar ciriti. Ancak üç kişi geçebilmiş çizgiyi. En sona Yiğitoğlan kalmış. Çobanlık yaparken kutların ardı sıra çok taş ve sopa attığı için kollarının gücüne güveniyormuş. Ciriti öyle uzağa atmış, öyle uzağa atmış ki, çevredeki evlerden birisinin bahçesinde güçlükle bulup getirmişler.

Taş atma yarışında Yiğitoğlan'dan başka hiç kimse çizgiyi geçememiş. Yiğitoğlan taşı öyle bir fırlatmış ki, vınlarak seyircilerin üstünden geçerek uzaklara düşmüş. Başımıza çarpmasın diye yerlere kapanmış seyirciler.

Sıra gelmiş kazmayı kavaktan aşımaya. İnsafsız adamlar o kadar ağır bir kazma getirmişler ki, kavaktan aşımak şöyle dursun, yerinden kaldırmak bile bir meseleymiş. Yiğitoğlan bismillah deyip kazmayı savurmuş. Kazma uzun kavağın dallarına değmeden aşmış ama padişahın adamlarından birisi kazmanın geçerken bir yaprağa dokunduğunu ileri sürmüştü. Padişah da kızını vermekten vazgeçmiş. Ödül bir yana, Yiğitoğlan'ın cellata teslim edilmesini buyurmuş.

Halk her şeyi açık seçik gördüğü için bağırıp çağırmaya başlamış ya neye yarar? Halkı sopa ile püskürtüp dağıtmış eli sopalı kolcular. Padişah ile adamları saraya çekilmişler.

Bu işler olurken Kepçekulak yeri dinlemeye başlamış:

— Padişahla kızı tartışıyorlar arkadaşlar. Kız "Haksızlık

ettin baba! Yiğitoğlan bileğinin hakkıyla yarışmaları kazandı. Neden sözünden döndün?" diyor. Durun, durun, babası konuşuyor şimdi. "Kazandığını ben de biliyorum. Hangi memleketten olduğunu bile bilmediğimiz bir adama kızımı veremem. Adamlarım araştırdı, o delikanlı buraya başka bir ülkeden gelmiş." Kızı konuşuyor şimdi de, "Nereden gelirse gelsin baba. Ben onu beğendim, onunla evleneceğim. Onun yanına gidiyorum."

Kepçekulak yeri dinlemeye devam ediyor:

— Padişah bağılıyor, "Kızımı da öldürün! O Yiğitoğlan mı, Ödlekoğlan mı, neyse, onu da öldürün!"

Kızın saray kapısından çıktığı görülüyor. Tam o sırada Dağdeviren sarayı havaya kaldırıyor. Ne oluyor diye pencereye koşan padişah bir de ne görsün? Saray havada, bir küreğin ucunda... Adam fırlatıp atacak olsa saray da, içindekiler de bin parça olacak.

Yiğitoğlan korkudan sapsarı kesilmiş yüzüyle bakan padişaha seslenmiş:

— Padişahım padişahım! demiş. Ya kızını bana verirsin, ya da sarayınla birlikte toprağa gömülürsün!

— Verdim gitti, demiş padişah, senden iyisine mi vereceğim!

— Sarayın yere inmesi için bir şartım daha var. Bundan sonra yarışmalarda hiç kimsenin burnu kanamayacak. Kan dökülmeyecek!..

— Ona da peki diyorum! Zaten ben yarışmaları yasaklamayı düşünüyordum.

— Hayır hayır! Yarışmalar yasaklanmayacak! Yarışlarda kazanamadı diye kimsenin başı kesilmeyecek!

— Kabul ediyorum evladım! Söyle de şu kürek tutan arkadaşına sarayı yere yavaşça indirsin!

Padişah sözünü tutmuş. Yedi arkadaşın yaptıklarından gözü yılmış çünkü. Kırk gün kırk gece süren bir düğünle Yiğitoğlan ile padişahın kızı evlenmiş. Çok geçmeden vezir ölmüş. Padişah damadını vezir yapmış. Yiğitoğlan ne bir ülkeye savaş açmış, ne de başka bir ülkenin kendilerine savaş açmasına izin vermiş. Memleketi barış ve esenlik içinde çok güzel yönetmiş.

Öbür arkadaşları da memleketlerine gidip eşlerini, çocuklarını buraya getirmişler. Yiğitoğlan'a yardımcı olmuşlar. Ama olağanüstü güçlerini hiçbir zaman kötülük için kullanmamışlar.

Onlar ermiş muratlarına, gökten üç elma düştü, okumayı seven çocukların başına.

ŞAN İLE PERİŞAN

*Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde,
kalbur ile su taşıdım, sulayamadım tarlamı.
Lahana diye yetiştirdim koca başlı şalgamı.
Buğday ekтім arpa bitti. Keçilerim sarpa gitti.
Ne talihsiz insanmışım ben. Zemherinin so-
ğuğunda cayır cayır yanmışım ben. Kale du-
varım yıkıldı, şehrimi nasıl savunayım ben.
Bari size bir masal anlatayım da avunayım
ben.*

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler
dağdan taştan, kurttan kuştan daha çokmuş.

Haliya kimse bakmaz, bütün gözler çulda iken, şeytanlar
günahsız, insanlar eğri yolda iken, bacakları çöp gibi, ka-
rınıcı küp gibi bir padişah varmış. Suçluları bağışlar, gü-
nahsızları asarmış. Kötülük yapmakmış işi gücü, onun kam-
burunun yanında dümdüz kalırmış devenin hörgücü.

Üç oğlu varmış padişahın, bakın oğulları arslan gibi güçlü
kuvvetli, sırma saçlı, dal boylu, hem de melek gibi altın huylu
imişler. Kimseye kaşının altında gözün var demezler, bir fe-
nalık etmezler, düz yollar dururken eğri büğrü yollara git-
mezlermiş.

Şehzadelerin evlenme çağları gelip çatar. "Babamız elbet
bizi baş göz eder" diye sabırla beklerler. Günü güne eklerler.

Gün dediğin nedir ki... Akıp gider su gibi. Şehzadelerin evlenme çağları çoktan gelip geçer ama babaları olacak küp karınlı oralı bile olmaz.

En sonunda iş hanım sultana düşer. Bakar ki, arslan gibi oğulları murada ermeden kocayıp gidecek. Gece dememiş, gündüz dememiş, sıkıştırmış kocasını:

— Ben senin gibi baba görmedim! Millet kamçı boylu çocuğunu bile evlendirip baş göz ediyor. Sen gül gibi yavrularımızın yüzüne bile bakmıyorsun!

Daha söylemiş de söylemiş hanım sultan. Her sözü topuz gibi inmiş padişahın başına dan dan dan!.. O da artık akılı yattığından mı, karısının sözlerinden bıktığından mı, her ne sebeptense:

— Olur, demiş, bir çaresine bakılsın. Ama biliyorsun karıcığım, benim başımı kaşımaya vaktim yok. Sana bırakıyorum bu işi. Vezirlerim de sana yardım etsinler. İstedğin kapıyı çal, oğullarına istediğin kızı al.

Hanım sultan, koparınca bu izni, yanına çağırılmış üç veziri. Vezirler anlayınca meseleyi, biraz kem küm etseler de, ortaya salamamışlar karınlarındaki tilkiyi. Çünkü üç vezir de evde kalmış kendi kızlarını padişah oğullarına yamamak isterlermiş. Başı başa vermişler ama baltayı taşla vurmamışlar. İş sarpa sardırmak için hanım sultana olmayacak bir yol göstermişler.

— Tellal çağırtalım, derler. Şehrin bütün genç kızları sarayın önünden geçsinler. Şehzadelerimiz de pencereden baksınlar onlara. Gözleri hangisini tutarsa o kızla evlensinler.

Bu teklifin altında yatan tuzağı fark edemeyen hanım sultan:

— Olur, der, şehrimizde o kadar çok güzel kız var ki... Oğullarım seçmekte güçlük çekmeyecekler.

Tellallar bangır bangır bağıır. On dört ile on sekiz yaşları arasındaki kızları saray önünden geçmeye çağırır.

Haber yayılınca şehire, sokaklar genç kız kalabalığından dönmüş nehire. Dükkânlar arı kovani gibi işler. Terzi atölyeleri müşterileri dolup taşar. Şehirde ne kadar genç kız varsa birbirleriyle süslenme yarışına girerler. Bir keçisi olan bile onu satar, kızına yeni giysiler alır.

Saray önünden geçme günü gelip çatınca sokakları binlerce genç kız doldurur. Ama vezirlerin görevlendirdiği kolcular, kızları kışkışlarlar. İçlerinden yalnız şaşıları, topalları, kamburları, cüceleri, bir de sırik boyluları ayırırlar. Onları geçirirler sarayın önünden. Öbürlerini de "Siz başka gün geleceksiniz" diye geri çevirirler.

Vezirler, çirkin kızların arasına süsleyip püsledikleri kendi kızlarını koyup sarayın önünden geçirirler. Büyük şehzade ile ortanca şehzade düşmüşler tuzağa. Birisi büyük vezirin, öbürü de ortanca vezirin kızını beğenmiş. Küçük şehzadeye gelince burun kıvrımış hepsine.

— Benim evlenebileceğim, karımdır diyebileceğim bir kız yok bunların arasında, demiş de başka bir şey dememiş.

Şan'mış küçük şehzadenin adı. Vezirler Şan'ı şanlı babasına şikayet etmişler. Babası biner küplere esip savurur. Hop oturur hop kalkar. Sanki mangalda mısır kavurgası kavurur. Biraz yatışınca oğlunu yanına çağırır. Azarlayıp haşlar.

— İyice bak, der, bir ok atacağım şimdi. Kimin evinin damına ya da önüne düşmüşse o evde bulunan bekâr bir kadınla evleneceksin. Bu kadın isterse doksan yaşında bir kocakarı olsun. Onu alacak, karım diye bağrına basacaksın! Anladın mı?

— Anladım, demiş Şan. Babasının oku atmasını beklemiş.

Babası oku atar ohlaya poflaya. Ok vınlayıp gider havada. Şehri geride bırakıp kaybolur ovada. Her zaman, attığı okları kırk elli metreden öteye gönderemeyen padişah, şaşırıp kalır bu işe. Şaşırıp kalır ya, bunda bir hikmet olacağını aklının köşesine bile getiremez. Kovar oğlunu yanından:

— Git bul oku, der, eğer bir hayvana saplandıysa o hayvanla evleneceksin. Yok, bir hayvana değil de bir ağaca ya da toprağa değdiyse ömrünün sonuna kadar bekâr kalacaksın!

Şan'ın yanına vezirlerini de katarak ovaya gönderir. Ararlar tararlar. Sonunda oku, bir bataklıkta bir kurbağaya saplanmış olarak bulurlar. Şan:

— Demek ki benim kismetime patlak gözlü bir kurbağa düştü. Babama söyleyin, buyruğu üzerine kurbağa ile evleneceğim, der, vezirleri başından savar.

Kurbağayı cebine koyar. Az gider uz gider, dere tepe düz gider. Kırdaki küçük boş bir ev görür, yerleşir onun içine. Kurbağayı da küçük bir kafes hazırlayarak ona yerleştirir. Avcılıkla geçimini sağlamaya başlar. Her akşam kulübesine döndüğünde ne görse iyi, ne sihirdir ne keramet, evin her bir yanı süpürülüp silinmiş, parıl parıl parlatılmış. Yemekler pişirilmiş, güzel bir sofraya kurulmuş, kendisini bekliyor. Şan, şaşırıp şaşırıp, şaşkınlıktan kaşığını düşüre düşüre oturup yemeğini yemiştir. Yemiştir ya, bu işin sırrına bir türlü akıl erdirememiştir. Ertesi sabah gene erkenden gitmiş ama, akşam geç vakit dönmüş eve. Ev gene pırıl pırıl, sofraya da hazır.

Delikanlı üçüncü gün, ormana gidiyor gibi evden çıkıyor ama hemen geri dönüyor. Aralık bıraktığı kapıdan süzülerek karyolanın altına girip saklanıyor. Çok geçmiyor aradan, neler yaratmaz ki yaradan, kurbağa sığırayıp çıkmış kafesten. Bir iki zıpladıktan sonra başlamış şişmeye. Şiştikçe şişmiş. Şiştikçe şişmiş. Bir insan boyuna erişince, uyku tulumu gibi, çıkarıvermiş derisini üstünden. Bir kız çıkmış ortaya ki, daha

güzelmış hem aydan hem günden. Güldükçe yüzünde güller açıyor, ağzını açınca inci mercan saçıyor. Boy bos dersin servi gibi. Sanki kendisiymiş bu evin sahibi, kolları sıvamış, girişmiş işe. Önce tozları almış, sonra yerleri silmiş. Daha sonra yemekleri pişirip sofrayı donatmış. İş bitince derisine yeniden girecekken Şan, atılıp kapmış deriyi. Kız diz çöküp başlamış yalvarmaya:

— Şan Şan!.. Kurban olsun sana Perişan!.. Derimi ver, yoksa büyük kötülük etmiş olursun bana!

Dinlemez Şan, kurbağa derisini yanan ocağa atar. Yanar alev alev deri. Yaşlanır kızın gözleri. Ama yere yaş yerine inciler saçılır. Artık ne gizlenilir, ne de kaçılır. Kurbağalığa veda etmek zorunda kalır kız.

Şan'ın bulup getirdiği bir imam nikahlarını kıyar. Düğünsüz törensiz evlenirler. Kumrular gibi şakiyarak günlerini gün ederler.

Padişaha gelince sıkıntıdan oflayıp poflar, acaba yarın kime kötülük edeyim diye uyumadan sabahlarmış. Dört bir yana casuslar, hafiyeler yollar, benim için kötülük düşünenler var mı diye bir an gözünü sektirmeden halkı kollarmış. Hafiyelerden biri Şan'ın yerini keşfetmiş. Koşup duyurmuş babasına:

— Kurbağa ile evlendiği söyleniyordu. Şimdi yanında bir kız var ki, dünya güzeli onun eline su dökemez.

Burnundan solumuş padişah:

— Oğlumu da, yanındaki kadını da sürükleyip getirin buraya!

Adamlar kapıdan çıkarken:

— Hayır hayır, diye buyruğunu değiştirmiş. Çok kibar davranın onlara. Sarayda yemeğe beklediğimi söyleyin!

Kibarca yapılıncı davet, denilmez mi evet? Şan'la Perişan da uymuşlar padişahın davetine, saraya gelmişler. Saray halkı onları güler yüzle karşılamış. Hele anneleri hanım sultan mutluluktan dolmuş taşmış.

İyi geçmiş yemek. Saatlerce sürmüş şakalaşarak gü-lüşerek. Kaldırılınca sofrı, babasında birdenbire değışmiş tıfra:

— Oğlum oğlum, demiş, seni bağışlayabilmem için üç isteğimi yerine getirmen gerekiyor.

Şan şaşırır:

— Size karşı bağışlanmayacak bir kusur işlediğimi sanmıyorum. Ama babamsın, ne emredersen yerine getirmem benim görevimdir, der.

Padişahın biraz önce gülen yüzü Azrail'e döner:

— İşledin işledin! diye haykırır. Suçun çok büyük. Ağa-beylerin verilen karara uydular.Sen burnunun doğrultusuna gittin. Kısmetine kurbağa çıktığı halde, tuttun bir insan kızı seçtin. Şimdi, istediğim şey şudur senden: Öbür padişahların saraylarında bürümcükten bir halı varmış ki, sarayın tamamını kaplar, fakat dörülüp katlanınca cebe sığarmış. Öbür padişahlardan neyim eksik benim? Senden böyle bir halı getirmeni istiyorum. Diğer isteklerimi halıyı getirdikten sonra söylerim. Halıyı getirdin getirdin, getiremediğin takdirde kelen elden gider.

Padişahın maksadı, bulunmaz bir halıya sahip olmak değil, oğlunu ortadan kaldırarak bulunmaz güzellikteki gelinine sahip olmakmış. Ziyafet sona erince Şan ile Perişan evlerine dönmüşler. Oraya varınca Perişan:

— Derimi yakmasaydın, babanın istediğı halıyı bir solukta gider getirirdim. Ama artık insan olarak babamın kapısını çalamam. Benim yerime sen git bataklığa. Bir sopa ile üç kere

suya vur. Bir kapı açılır önünde. Bir kız çıkar karşına, bu benim ablamdır. Ona selamımı söyle. Babamın küçük halısını sana versin. Al getir.

Şan, karısının dediği gibi gitmiş, halıyı getirip babasına teslim etmiş. Babası bir kibrit kutusuna sığan halıyı şöyle bir silkeleyip açmış. Kaplamış halı sarayı boydan boya. Saraylılar parmakları ağzında, seyre durmuşlar doya doya. Kadir kıymet bilmez padişah, yiğit oğluna teşekkür edeceği yerde suratını azdırmış:

— Şimdi de bana öyle bir ipek pijama getireceksin ki iğne batmadık makas kesmedik olacak! demiş.

Şan döner evine. Karısı meseleyi öğrendiğinde:

— Bataklığın yolunu biliyorsun, der. Git, babamın pijamalarından birisini sana versinler!

Şan bataklığa gitmiş, yüksük kadar bir kutuya sığan pijamayı alıp babasına teslim etmiş. Padişah hemen giymiş pijamayı. Bir iki adım atmış. Oğluna son fakat en çetin isteğini bildirmek için ağzını açmak istemiş, açamamış. Oradan kaçmak istemiş kaçamamış. Pijama kendisini öyle bir sıkmaya başlamış ki, ne bağırabilmiş, ne imdat diye çağırabilmiş. Boynu sıkılan bir yılan gibi ölüp gitmiş. Hemen toplanmış saraylılar, daha cenazeyi kaldırmadan Şan'ı padişah ilan etmişler. Ağabeyleri ses çıkarmamışlar Şan'ın hükümdar olmasına. Gelip kendisini kutlamışlar. Yalnız vezirler ortalıktan yok olmuşlar.

Şan tahta geçmiş ama büyük bir mesele çıkmış karşısına. Hazinesinin anahtarı bir türlü bulunamamış. Babası saklamış anahtarı. Nereye koydu? Nereye sakladı? Kimse bilememiş. Hazinesinin kapılarını, duvarlarını yıkmak istemişler ama mümkün olmamış. Çok kalın dökme çelikten yapıldığı için ne testereler kesebilmiş, ne külünkler dağıtabilmiş.

Kocasının çok üzüldüğünü gören Perişan Hanım:

— Her zorluğun bir kolayı bulunur, demiş, neden öbür dünyaya gidip babandan anahtarın yerini öğrenmeyi düşünmüyorsun?

— Bu olacak iş mi? Ben öbür dünyanın ne yolunu bilirim, ne dilini.

— Öyle ise bataklığa git gene. Babamın atlarından birini iste!

Bataklıkta Şan'a beyaz bir at vermişler. Ejderhalar bile onun yanında uyuz eşek gibi kalırmış. Şan hiç vakit geçirmemiş. Binmiş beyaz ata, el sallamış yeni kavuştuğu saltanata. At parlayıvermiş birden. İki yanında çift kanat. Dağları çölleri, uçsuz bucaksız denizleri geride bırakmış. Adı sanı bilinmedik bir denizin ortasında kara, kapkara, yusuvarlak bir boşluk görünmüş. Hızlanmış beyaz at, kara boşluğa dalıvermiş. Ne durmuş, ne dinlenmiş. Üç gün üç gece gitmiş. Derken yemyeşil bir çayır çıkıp önlerine. Şan burada atından iniyor. Babasını aramaya koyuluyor. Kimler yokmuş ki orada... Dünyada tanıdığı birçok insana rastlamış. Bunlardan bir deri bir kemik olanlar, sağ iken yaptıkları iyi işler nedeniyle şimdi etli butlu, yedikleri önünde, yemedikleri ardında rahatlık içinde bir ömür sürüyorlar. Çok yakın bir tanıdığına rastlamış. Sağken durmadan onu bunu saraya şikayet eder, öksüzün, yoksulun hakkını elinden kapmaya çalışmış. Burada ise bir deri bir kemik. Sırtında bez bir gömlek var, onun da her tarafı delik.. Babasını bulamamış. Demişler ki:

— Bir kere de onu cehennemde ara!

Variyor, cehennemin kapısına dayanıyor. İçerisi alev alev yanıyor. Neyse ki, cehennemin ateşi, cehennemlik olmayan Şan'a dokunmamış. Giriyor kapıdan içeriye. Bakıyor ki, bir sürü zebani, ellerinde on batman çeker demir gürzler.. Hiç durmadan, bir saniye bile ara vermeden önlerindeki insanları,

demircilerin demir dövdükleri gibi dövüp duruyorlar. Şan koş-
tura koştura arayıp dururken sonunda görmüş babasını. Bak-
mış, zavallı adam dört zebaninin ortasında oturuyor. Ze-
baniler hiç ara vermeden güzleriyle dövüp duruyor.

Şan sokulmuş yanlarına, boynunu büküp yalvarmaya
başlamış:

— Ey zabani kardeşler! Öbür dünyadan geliyorum ben.
Çok rica ediyorum, izin verin, bir cümlelik bir soru soracağım
babama.

Zebaniler güzlerini havada tutarak bir saniye izin ver-
mişler:

— Baba hazinenin anahtarı nerede?

— Şeyde... Atımın sol ön nalının içinde.

Bunu der demez adam, zebaniler, bir saniye ara ver-
dikleri dövme işine yeniden girerler.

Şan öğreneceğini öğrenir, çıkar cehennemden. Çayırda
otlayan atını bulur. Beyaz at, iki yanında çifte kanat, dağları,
denizleri aşarak Şan'ı yetiştirir ülkesine, kavuşturur ha-
zinesine.

Onlar yaşayıp ermişler muratlarına. Gökten üç elma
düştü; hak yolundan ayrılmayanların başına.

BACI İLE BOCU

Evvel zamanda, kalbur samanda, devler ormanda, develer şehirde tellal iken, pireler berber iken, köpekler bayramda, kediler hamamda, kurtlar kuşlar seyranda iken vardım gittim pazara, değmedim hiç nazara. Hop hop hoplayan bir pire satın aldım. Palan vurdum sırtına, gem taktım ağzına, çektim binek taşına, atlayıp bindim. Tepelerden yel gibi, derelerden sel gibi geçerek, kanatlanıp uçarak İstanbul'a indim. İnsanlar kol kola, kimi sağa koşturuyor, kimi sola. İnsanlar derya deniz, efendim bendeniz, kimseye sezdirmeden Aya-sofya'nın minaresini çaldım borudur diye. Önüme çıkan şaşkınlara seslendim geri dur diye. Baktım açıkta olmayacak, minareyi sarıp sarmaladım kilime, bağladım belime. Aman nazar değmesin benim tatlı dilime.

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan, kurttan kuştan daha çokmuş.

Yazılan silinmez, verilen alınmaz, top tüfek bilinmez iken ülkelerden bir ülke varmış. Bu ülkede durup dururken, biçilmiş ekinler tarlada kururken bir savaş çıkarmış. Eli silah tutan erkekler, ak sakallı koca oluncaya kadar askerlik yaparlarmış orada. Nişanlıları, bekleye bekleye saçları ağarır,

dişleri dökülür, eremezlermiş murada. Erkekler dönüp gelirlirmiş bir savaştan, daha yorgunluk çıkarmadan gene asker olurlarmış yeni baştan.

O ülkede, derede mi tepede mi, uğrak yerde mi sapada mı, her nerdeyse bir küçük köy varmış. Derelerine yağmur, tepelerine kar yağarmış. Bu köyden boyu boslu, güçlü kuvvetli birisi, asker olmuş, uzayıp gitmiş gerisi. Her gidişinden ancak yedi yıl sonra dönebilmiş köyüne. Her dönüşünde ya bir gün ya iki gün uğrayabilmiş evine.

Sonra gene askerlik... Gene uçsuz bucaksız çöllerde ömür tüketme.

Genç bir delikanlı olarak askere giden adam tam yedi kez askere çağırılmış. Yedinci kez köyüne döndüğünde ak sakallı bir yaşlıymış artık. Konu komşu başına toplanmış:

— Hoş geldin, geçmiş olsun, demişler. Tam yedi kez asker oldun. Adı sanı bilinmedik yerlere gittin geldin. İyice kocadın. Gayri seni bir daha çağırmazlar.

Kim demiş çağırmazlar diye... Konu komşu sözlerini tamamlamadan daha, kolcular dayanmışlar kapıya.

— Çinimaçın'le aramızda savaş çıktı. Eli silah tutan bütün erkekler askere gidecek!.. Toparlanın!..

Adamcağız yalvarmış yakarmış:

— Kırk dokuz yıl sürdü askerliğim.. Daha birkaç saat önce dönebildim. Hiç halim yok. Saçlarım ağardı. Belim бүкүлдү. Ağzımda diş kalmadı dökүлдү. Adım bile atamıyorum. Beni bu işte yok bilin!

Kimse dinlememiş onu.

— Buyruk buyruktur, sen de katılacaksın kıtana!

Adamcağızın dördüncü gelişte mi, beşinci gelişte mi evlendiği karısından bir kızı varmış. Yiğit, yaman bir kız. Servi

boyu mert huylu. Babasına bakmış bakmış da içi parçalanmış. Ona gizlice:

— Babacığım, demiş, sen dur, yerine ben gideyim askere. Evel Allah her bir görevi yaparım. Alnımın akıyla alır gelirim tezkere.

— Hiç olur mu kızım? Kızların askerlik yaptığı nerede görülmüş? Askerlik zor meslektir. Talimi var, savaşı var. O cep-heden o cepheye koşması var.

— Sen bunları hiç düşünme babacığım. Erkek kılığına girerim. Ne görev verirlerse karşı gelmem, eyvallah derim. Hiç bir erkekten geri kalmam.

Babasının iznini alınca soyunmuş dökünmüş. Erkek giysisi giymiş. Yanına bocusunu almış, katılmış acemi erlerin arasına. Az gitmiş uz gitmiş, günün birinde varacağı yere ulaşıp yetmiş. Kıtasına teslim olmuş.

Bölükteki askerler bakmışlar yiğit bir asker. Bastığı yer titrer. Ama yüzü neden tüysüz? Konuşması neden ince? Sakın kız mız olmasın? Gide gide bütün bölükteki askerleri sarmış bu kuşku. "Bu kız olmasına kız ama bir yolunu bulup da nasıl anlasak?"

Çavuşlar demişler ki:

— Hiç acele etmeyin. Yakında talimler başlayacak. Biz ona öyle taklalar attırırız ki kız olup olmadığı şıp diye çıkar ortaya. Eğer kız ise, dünyada takla atamaz. Takla atmak şöyle dursun, poposunu bile kaldıramaz.

Bocusu koşmuş gelmiş. "Böyle böyle... Seni talime çıkarıp takla attıracaklar. Takla atamazsan kız olduğunu anlayacaklar."

Kız ıssız yerlerde takla atmayı öğrenmiş. Tek takla, çift takla, ters takla, hepsini öğrenmiş.

Acemi bölüğünü talimlere çıkarmaya başlamışlar. Yat kalk. Sağa dön, sola dön. Uygun adım yürü. Sabahtan akşama dek. Çavuşlar kızı çağırmışlar ortaya; "Takla at!" demişler. Kız arka arkaya üç takla atmış. Dönmüş ters takla atmış. Sonra çift takla atınca çavuşların da, askerlerin de ağızları bir karış açık kalmış.

Talimlerle birlikte askerlerin de merakları devam etmiş. Onun kız olup olmadığını anlamak için türlü türlü denemelerden geçirmişler. Bir gün yatağının altına bir demet taze çiçek koymuşlar. Eğer üzerine yatar da çiçekler sabaha kadar solarsa kız olduğu anlaşılacak. Bocu fısıllı fısıllı haber vermiş oynanacak oyunu. "Dikkat et" demiş, "seni sandılar Karaman'ın koyunu." Kız yatmamış çiçeklerin üstüne. Çiçekler ter ve taze çıkmış ertesi güne.

Acemilik dönemi sona ermiş. Talimler bitmiş. Askerler düşmanla savaşmak üzere cepheye gönderilmişler. Bölüğünün içinde en büyük kahramanlığı asker kız göstermiş. Bir gece baskını için gönüllü aranmış. Tek başına gidecek. Kale duvarına tırmanacak. İçeriye girmeyi başararak kale kapısını açacak. Eğer kapı önünde nöbetçiler varsa, onları da haklayacak.

Kimse cesaret edememiş gönüllü olmaya. Kız ben varım demiş. Çıkmış ortaya. Gece karanlığında düşmüş yola. Kaleye ulaşmış. Bir iki taş atmış surların üstüne önce. Bir tepki gösterilmemiş düşman askerlerince. Bir kıpırtı, bir koşuşma yok. Kız bir asker değil, sanki yayından fırlamış bir ok. Yanında taşıdığı ucu çengelli halatı fırlatmış kalenin burcuna. Asılarak tırmanmış yukarıya. Bakındıktan sonra sağa sola, inmiş avluya. Aksiliğe bakın, iki nöbetçi var önünde. Biri uyukluyor, öbürü de hülyalara dalarak kendisinden geçmiş. Kız bir pars gibi atılmış, ikisini de zararsız hale getirmiş. Açmış kapıyı, birliğine işaret vermiş.

Kısa zamanda ele geçirilmiş kale. Kızın kahramanlığı ya-

yılmış dilden dile. Arkadaşlarının şüpheleri de kursaklarında kalmış. "Kız olsaydı bu kadar cesaret gösterebilir miydi? Bizim yapamadığımızı bir kız nasıl yapabilir?" diye söylene söylene, kilit vurmuşlar dillerine. Bir kahramanı arkasından çekiştirmek kimin haddine.

Savaş sürerken, savaşçılar birbirlerini kırarken acı bir haber yayılmış ortalığa: Şehzade esir düştü.

Birçok asker esir düşer. Ama bir şehzadenin esir edilmesi kutsal sancağın esir edilmesi gibi bir şeydir. Komutanlar şehzadeyi kurtarabilmek için çareler ararken kız atılmış ortalığa:

— Ben kurtarabilirim şehzademizi, demiş. Yalnız yanıma bizim bölükte iki er var. Onları vereceksiniz.

Hemen kabul etmişler isteklerini. İstedığı iki er, bölükte hiçbir işe yaramayan takımındanmış. Birisinin adı Suküpü imiş. Öyle çok su içermiş ki küpler dolusu suyu bir dikişte içer bitirmiş. Öbür askerin adı ise Pörsük'müş. Kuru mu kuru, çok uzun boylu bir adammış. Derisi pörsük pörsükmüş. Öyle çok yemek yer, öyle çok yemek yermiş ki, pörsük karnı ambar gibi şişer, kapılara sığmaz olurmuş. Fazla yemek yemesin diye onun karnını kuşaklarla, organlarla sıkı sıkı sarırlarmış.

Kız, Suküpü ile Pörsük'ü takmış ardına. Dolaylı yollardan sarkmış düşmanın arkasına. Ele geçirdikleri düşman askerlerinden aldıkları elbiseleri giyerek düşman askeri kılığına girmişler. Kız salmış Bocu'sunu düşmanın arasına. Kaşla göz arasında dönüp gelmiş Bocu:

— Sana, demiş, bir müjdem var bacı. Düşmanlar şehzadenin şehzade olduğunu bilememişler. Onu sıradan bir esir sanmışlar. Şimdi alay mutfağında bulaşıklık yaptırıyorlar.

— İşte bu iyi, demiş kız Bocu'nun kulağına.

Alay mutfağı bir çadırın içindeymiş. Oralarda dolaşan askerlerin arasına karışarak çadıra kadar sokulmuşlar. Sonra

da bir sırasına getirip-çadırın içine girmişler. Öğle yemeği yenilmeden önce alay, tekmil vermek için meydana toplanmış. Aşçıbaşı ile yardımcıları da katılmış onlara. Çadırın içinde yalnız esir yardımcıları kalmış. Onlar tekmil veredursun, Suküpü ile Pörsük girişmiş işe. Orada ne kadar su varsa içip bitirmiş Suküpü. Pörsük de, kazanlarda ne kadar yemek varsa silip süpürmüş.

Tekmil merasiminden sonra içeri giren aşçılar, ortalığın tamtakır kuru bakır olduğunu görünce feryat figan kıyameti koparmışlar. Ortalık öyle bir karışmış ki ana baba gününe dönmüş. Bu curcunada bizimkiler aralarına şehzadeyi de alarak oradan uzaklaşmayı başarmışlar. Askerler yemekleri sen yedin, ben yemedim, suyu sen içtin, ben içmedim diye birbirlerini suçlayadursunlar, kahramanlarımız dört tane de at ele geçirmişler. Binip sürmüşler, kısa zamanda kendi cep-helerine ulaşmışlar.

Biraz daha sürmüş savaş. Sonra tavsamış bu kanlı yarış. İmzalanmış anlı şanlı bir barış. Serbest bırakılan askerlerden evli evine, köylü köyüne dönmüş. Kız kahraman bilindiği için ona özel bir uğurlama töreni yapılmış. Bu törende bir de cirit oyunu düzenlenmiş. Kız da katılmış cirit oynayanların arasına. Atını öyle ustalıkla kullanmış ki, kırk yıllık biniciler onun tozuna bile yetişememişler. Kız bir tarafta, şehzade öbür tarafta cirit oynamış. Kız fırlatmış ciritini, kırmış şehzadenin ön dişlerinden birini. Şehzadenin attığı cirit de kızın bir dişini kırmış. Oyun bitince birbirlerinden özür dilemişler.

Şehzade kızı uzaklara kadar geçirmiş. Birbirlerinden ayrılırken kız, atını sürdükten sonra geri dönmüş:

— Şehzade! Şehzade! diye seslenmiş. Acemi geldim uz gidiyorum! Kız geldim, kız gidiyorum!

Bunu demiş, atını sürüp gitmiş.

Şehzade ilk anda bu sözün anlamı üstünde fazla durmamış, düşünüp kafa yormamış. Fakat sarayına vardığında kız da, sözleri de aklından çıkmaz olmuş. Karasevda yeli

gönlüne doldukça dolmuş. Birçok adam yollamış sağa sola. Gidenler eli boş dönmüşler. Uzun boylu, ayın on dördü kadar güzel, ön dişlerinden birisi kırık diye tarif edilen kızın ne izine rastlamışlar, ne de tozuna.

Sonunda şehzade kendisi kızı aramaya karar vermiş. Bir eşek katmış önüne. Eşeğin sırtına bir sandık sarmış. İçine incik boncuk doldurmuş. Olmuş bir çerçi... Bu köyden o köye, o köyden öbür köye dolaşıp durmuş. Köyleri gezerken başına toplanan kızlara tef çalar:

Gülüşün kızlar gülüşün,
İncik boncuk getirdim,
Bölüşün kızlar bölüşün,
Gülüşün kızlar gülüşün!

Diye maniler söyleyerek kızları güldürmeye çalışmış. O kadar köy dolaşmış, o kadar kız güldürmüş de ön dişlerinden birisi eksik bir kıza rastlayamamış.

Artık karar vermiş dönmeye, başlamış bir bayırdan inmeye. Küçük bir tepeyi aşınca, küçük bir köy daha çıkmış karşısına. Öyledir köyler, gökte yıldız kadar çokturlar. Her biri bir derede, bir kuytudur. Arayınca yoktur. Neyse, şehzade son şansımı da bu köyde deneyeyim diyerek açmış gene sergisini, kızlar başına toplanınca, tef çalarak tutturmuş malum ezgisini. "Gülüşün kızlar gülüşün" demiş. Kıkır kıkır gülmüş kızlar. Ortaya dökülmüş işveler nazlar. Bir de bakmış ki şehzade kızlardan birisinin bir dişi eksik. Kız değil-sanki kırnalı keklik. Hemen tanımış asker arkadaşını. Kendisi de gülümseyip göstermiş eksik dişini. Kız da şehzadeyi tanımış.

Oğlan salmış eşeğini çayıra, incik boncuğu da saçmış bayıra. Anlatmış kıza niçin dağlar tepeler aştığını, niçin çerçi olup köy köy dolaştığını. Üç gün konuk kalmış kızın köydeki küçük evinde. Hiç durmadan konuşmuşlar, askerlik günlerini anmışlar. Parmaklarına birer altın yüzük geçirip birbirleriyle nişanlanmışlar.

Küheylan bir at satın almış köyden şehzade. Az gide uz gide sarayına ulaşmış. Yalvarmış yakarmış babasına. Biraz diretmiş olmaz molmaz demiş ya padişah, sonunda razı olmuş oğlunun bir köylü kızıyla evlenmesine.

Şehzade kırk araba donatmış, kırk da yiğit almış yanına. Yola düşmüşler cümbür cemaat. Az gitmişler uz gitmişler, dağlar dereler aşmışlar, yavuklusunun köyüne ulaşmışlar. Ancak bir iki saat kalmışlar orada. Gelin adayını alıp düşmüşler dönüş yoluna. Sazlar çalınıp davullar vurula vurula, küheylan atlar köpük köpük yorula yorula az gitmişler uz gitmişler. Harami deresi derler, uğursuz bir derenin içine girmişler. Kızın Bocu'su, kıpırdanmış, huysuzlanmış. Birden fırlayıp gitmiş uzaklara. Hemen dönüp gelmiş sonra:

—Bacı bacı, demiş, kırk harami pusu kurmuş yolumuza!

Kız durumu nişanlısına söylemiş. Durdurmuşlar arabaları. Baş başa vermiş iki eski asker, bir plan düzenlemişler. Şehzadenin yanında bulunan kırk askerden yirmisi yolu bu taraftan kesmiş. Yirmisi de tepeleri dolaşarak haramilerin arkasına geçmiş. Bir bölüğün başında kız, öbür bölüğün başında da şehzade. Sarmışlar iki yandan haramileri. Bakmışlar ki haramiler pabuç pahalı. Teslim olmuşlar diri diri.

Ellerini kollarını bağlamışlar. Hepsini balık istifi iki arabaya yüklemişler. Gene düşmüşler yola, bakınmadan sağa sola. Saraya ulaşmışlar. İlk işleri hırsızları yargıca teslim etmek olmuş. Yargıç da onları zindana koymuş.

Kırk gün kırk gece bir düğün başlamış ki düğün derim sana. Altın gümüş paralar yağmur gibi yağmış yoksulların başına. At yarışları, pehlivan güreşleri, cambaz gösterileri derken, kurulan sofralarda bütün bir şehir halkı yemek yerken gelip geçmiş kırk gün. Sona ermiş anlı şanlı düğün.

Onlar ermiş muratlarına. Gökten üç elma düşmüş, biri senin, biri onun, birisi de hudutları bekleyen askerlerin başına.

TIN TIN EDEN KABACIĞIM

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Evveler evvel iken, develer tellal iken küçük bir köy varmış. Derelerine yağmur yağarken tepelerine yağın karmış. Bu karı yağmuru bol köyde biri oğlan, biri kız, biri ay biri yıldız iki çocuk yaşarmış. Anadan öksüz, babadan yana hayırsızmış çocuklar. İnsanın kendisi değil kaderi güzel olmalı. Kara çalı, dikenli çalı, yol üstünde tuzak kurmamalı. Kendilerine kol kanat gerekcek, su isteyince su, yemek deyince yemek verecek anneleri olmayınca bu öksüz çocukların günleri sersefil geçermiş. Babaları bir gün sabretmiş, iki gün sabretmiş. Bakmış ki bu böyle olmayacak. Su testisi durduğu yerde dolmayacak. Dere tepe aşmış, köy köy kasaba kasaba dolaşmış. Kendi halinde görünen bir kadın bulup evlenmiş. Bir gün iki gün derken, güle oynaya geçinip giderken kadın gerçek yüzünü göstermeye başlamış. Dünya kendisine darmış. Diliyle karşısındakileri haşlayıp yakarmış. Bütün hıncını da o iki öksüzün üstünde toplamış. Varsa onlar, yoksa onlar.

Çocuklar çok mu yaramazmış? Analık kadını çok mu üzerlermiş? Doğru oturup doğru konuşmalı. Zavallı öksüzlerin ağızları var, dilleri yokmuş. Hiç kimsenin dikine gitmezler, analıklarının bir dediğini iki etmezlermiş. Gene de öyleyken analık kadın, oturuyorlarsa neden kalkmadınız, kalkmışlarsa neden oturmadınız diye bahane uydurur, hiç acımadan çocuklara vurur da vururmuş.

Sonunda kocasına dayatmış.

— Bu çocukları gayri evde istemem! Burama kadar geldi. Dişimi sıkı sıkı ağzımda diş kalmadı. Ağlaya ağlaya gözlerimde yaş kalmadı. Daha şimdiden kocadım gittim. Sana varmakla ben hata ettim.

— Ama karıcığım ben ne yapayım? Atsan atılmaz, satsan satılmaz.

— Atsan atılmaz, satsan satılmazmış... Aklına başka bir düşünce gelmiyor mu? Al götür bu evden de ne yaparsan yap. Yoksa al evini başına çal, içinde çocuklarıyla sen kal derim. Babamın evine çeker giderim.

Adam içini çekmiş, boynunu bükmüş. Bu konuşmalar olurken dışarda bulunan çocuklarının elinden tutmuş.

— Haydi çocuklar, demiş, ben iş gereği birkaç köyü dolaşacağım. Siz de benimle birlikte gelin.

Çocukların canına minnet. Az gide uz gide, dere tepe düz gide varmışlar dağların ardına. Oralarda birçok köye uğramışlar. Yol düşürdükleri köylerde adam "Kızım la oğlumu evlatlık vermek istiyorum" diye kapı kapı dolaşmış ya hiç istekli çıkmamış "Hayat zor, kendi çocuklarımıza bile bakamıyoruz" demişler.

Birkaç gün dolaşıp durduktan sonra dönmeye karar vermişler. Vermişler ya, baba kestirmeden gidelim diye daha uzak bir dağa götürmüş çocukları. Oraya vardıklarında:

— Çocuklar, demiş, eve boş dönmeyelim. Ben biraz odun keseyim. Siz burada oynayın, mantar toplayın. Ben karşı yamacı geçeyim. Oranın ağaçları daha iyi görünüyor. Sakın korkmayın. Korkacak ne var ki. Baltamın sesini hep duyarsınız.

Çocuklar:

— Olur baba olur, demişler.



Siz olsanız, ne der, ne söylerdiniz? Aklınıza bir kötülük gelir miydi? Onlar da bir fenalık düşünmemişler. Güle oynaya mantar toplamaya başlamışlar.

Baba tırmanmış karşı yamaca. Yanında taşıdığı kabağını asmış ağaca. Yel estikçe kabak tın tın edip durmuş. Çocukların aklına hiçbir şüphe kuşu konmamış. "Maşallah babamız ne kadar da çok ağaç kesiyor" demişler, mantar toplamaktan usanınca böğürtlen toplayıp yemişler.

Öğle olmuş, akşam olmuş. Karşı yamaçtan hâlâ tın tın sesi gelip durmada. Karanlık gece bastırırken çocuklar:

— Babamız ağaçları devirmeye o kadar kendini verdi ki akşam olduğunun farkına varamadı. Bari biz yanına gidelim de vaktin geçtiğini hatırlatalım, demişler.

Tırmanıp dizleyerek, tavşan yollarını izleyerek karşı yamaca varmışlar. Bir de bakmışlar ki ne baba var ortada ne de balta. Dalda asılı bir kabak. Kimi zaman tın tın ediyor, kimi zaman da tak tak.

Aldatıldıklarını, ormanda bırakıldıklarını anlayıp el ele bağlamışlar. "Tın tın eden kabacığım, bizi aldatan babacığım" diye içli içli ağlamışlar.

Ormanın ağacı var, dalı var. Kurdu var, çakalı var. Ağlamak neye yarar? Kız oğlandan büyükmüş.

— Kalk kardeşim gidelim, demiş. Artık bu dünyada bir sen varsın, bir de ben. Yardım ummayalım kimseden. Yalnız Allah'tan umut kesmeyelim. Kurda kuşa yem olmak da var, kurtulmak da .

Düşmüşler yola. Ne yolu? Dağ başında yol ne arar? Düşen kalkanı dere tepe aşmışlar. Bayır inip yokuş çıkmışlar. Gecenin bir vaktinde uzakta ıpıldayıp duran bir ışık görmüşler. Gece ormanda yanan ışıklar tekin değildir. Tekin değildir ya, çocuk akıllı bunu nerden bilsin...

— Haydi, demişler, şu yanan ışığa doğru gidelim. Belki yatacak bir yer, yutacak bir iki lokma buluruz.

DüŖe kalka gelmiŖler ıŖık yanan yere. Bir dağın yamacında bir mağara ile karŖılaŖmıŖlar. Kapısı canavar ağzı gibi açık, giriŖi apraŖık dolaŖık bir yermiŖ. Kız:

— KardeŖim, demiŖ, burası uğursuz bir yere benziyor. Gel girmeyelim içeriye. Sonra çıkamayız dıŖarıya.

Oğlan dinlememiŖ ablasının sözünü, yummuŖ gözünü, dalıvermiŖ mağaraya. Kayalar üstünde mumlar, ıralar yanıyor, her taraf Ŗakır Ŗakır aydınlanıyormuŖ. Onlar yürümüŖ, mağara dağın içine doğru uzayıp gitmiŖ. Sonunda bir harman yeri kadar geniŖ bir alana ulaŖmıŖlar. Burası her yerden daha aydınlıkmıŖ. TaŖ bir koltukta oturan bir kadınla karŖılaŖmıŖlar. Boyu bir kavak kadar uzun, burnu bir kabak kadar büyükmüŖ. Kızla oğlanı görür görmez:

— Ey insan yavruları, demiŖ, buraya hangi akıla uydunuz da geldiniz? Kocam Kafdağı'nın ardında oturan akrabalarını ziyarete gitti. Her an dönebilir. O gelirse vay halinize!.. Hiç acımaz size. Körpe insan etini yemeye bayılır.

Çocuklar nasıl bir belanın ortasına düŖtüklerini pek kavrayamamıŖlar ama bel bel bakınıp orta yerde dona kalmıŖlar. Ne geri dönüp gidebilmiŖler, ne de dev anasına iki söz edebilmiŖler.

Dev anaları da ocuk doğururlar. Yani bir anadırlar. Bu kavak boylu, kabak burunlu kadın bakmıŖ bakmıŖ da çocuklara, analık duygusu kabarmıŖ.

— Susuz musunuz? diye sormuŖ.

Kız kendisini toplamıŖ:

— ağıl ağıl akan pınarlardan geçtik nineciğim, demiŖ.

— Elbet de ya, a mısınız diye sormam gerekirdi. Oğlumun öldüğü günden beri kendimde değilim. Ne söylemem, ne sormam gerektiğini bilemiyorum.

Yerinden kalkmış. Bir o yana bir bu yana sallana sallana bir kapıyı açarak içeri girmiş. Kocaman bir çörek getirip çocuklara vermiş. Onlar bunun ancak dörte birini yiyebilmişler. Karınları doyunca akılları başlarına gelmiş.

— Dev anne, demişler, teşekkür ederiz. Biz artık buradan gitsek iyi olur.

— Elbette iyi olur ama kocamın buraya yaklaşmakta olduğunu hissediyorum. Onunla karşılaşırsanız haliniz dumandır. En iyisi sizi yatakların arasına saklayayım. Geceyi burada geçirin. Kocam gelmezse ne âla.. Eğer siz burada iken gelirse bir yolunu bulur, sizi yolcu ederim.

Dev anası çocukları kocaman yatakların arasına saklamış. Çok geçmeden aradan, esirgesin yaradan, dev de gümülüye gümülüye, oflaya poflaya çıkıp gelmiş. Karısının altına serdiği döşeğe kendisini atmış:

— Yoruldum bittim hanım, demiş. Ne kadar uzak bir yermiş şu Kafdağı. Daha önce de gitmiştim ama bu kadar uzak gelmemişti. Yaşlanmaya başladım herhalde.

Çamaşır leğeni gibi büyük tabaklarda karısının getirdiği yemekleri şapırtılarla yemeye başlamış. Bir yandan yiyor, bir yandan da hoh hoh diye durmadan havayı kokluyormuş. Sonunda karısına seslenmiş:

— Burada insan eti kokusu var. Yoksa insanoğlu mu geldi evimize.

— Hayır, demiş dev anası. Burada insan ne gezer Rüzgâr dışarıdan getiriyor olmalı.

Dev karnını doyurunca devrilip uyumuş. Karısı da çocukları yüklükten çıkarmış, ellerine küçük bir torba dolusu toz, küçük bir kutu çivi, bir de iplik yumağı vermiş.

— Haydi kaçıp gidin burdan, demiş. Sabah olmak üzere. Kocam sabahleyin erken kalkar. Nerede olursanız olun, ko-

kunuzdan sizi bulur. Eğer arkanızdan gelecek olursa, sırasıyla verdiğim şeyleri yere atın.

Çocuklar koşar adım uzaklaşmışlar mağaradan. Çok geçmemiş aradan, şafak sökmüş. Yatağından kalkan dev de kollarından onların yakınlarda olduğunu anlamış. Düşmüş arkalarına. Devın adımları bir kavak boyu, kurusun soyu. Üç beş adımda çocuklara yaklaşmış. Yaklaşmış ya kız, dev anasının verdiği iplik yumağını geriye, deve doğru fırlatmış. İplikler urgan gibi kalınlaşmış. Her tarafa yayılmış, devin ayağına dolaşmış. Dev yere yuvarlanmış, kalkmış, gene yuvarlanmış. Ama sonunda çatır çutur ipleri koparıp sıyrılmış. O kadar hızlı koşmuş ki yere bastıkça yer yaylı yatak gibi oynamış. Çocuklar bu sefer de kutu içindeki bir avuç tozu serpmişler. Toz büyümüş, kararmış, yere inmiş bir kalın bulut gibi her tarafı kaplamış.

Dev karanlık içinde yolunu şaşırmış, bu tarafa geleceği yerde öbür tarafa gitmiş. Ama bir aksilik olmuş. Çok şiddetli bir rüzgâr çıkmış. Toz bulutunu alıp uzaklara götürmüş. Dev de yeniden düşmüş çocukların peşine. Çocuklar takmışlar canlarını dişine, ama adımlarının boyu ne ki?.. Dev gene yetmişmiş onlara.

Çocuklar son çare olarak kutudaki çivileri serpmişler yere. Çiviler bir büyümüş, bir çoğalmışlar ki, görmeyen anlatamaz. Her bir çivi ucu sivri birer mızrak gibi yere dikilmiş.

Dev çok uğraşmış çivi ormanından geçebilmek için. Geçmiş geçmesine ama çocuklar da arayı bir hayli açmışlar. İnsanların yaşadıkları bölgeye gelince dikilekalmış koca dev. Çünkü görünmüş uzaktan üç beş ev. Devler insanoğlunu yerler ama, onlardan da ödleri kopar. İnsanların akıllı, kurnaz, bir dalda durmaz soydan olduklarını çok iyi bilirler.

Çocuklar devin geri döndüğünü görünce derin bir soluk almışlar. Lanet okuyarak devlere, gitmişler karşıda görünen evlere. Vara vara varmışlar ki ne varsınlar. Bomboş birkaç

ev. İçinde ne insan var, ne de dev. Köyde bir damla içecek su yokmuş. Ortalıkta bir pınar varmış. Çam ağacındanmış oluğu. Ama nicedir kesilmiş sesi soluğu. Bir damla su bile akıtmıyormuş.

Bu köyden bize hayır yok diyerek düşmüşler yollara. Az gitmişler uz gitmişler. Çayır çimenlik bir yere ulaşmışlar. Susamışlar iyice. Ama ne bir göl varmış, ne de bir dere. Çayır- lar arasında hayvan izlerine dolmuş sular görmüşler. Eğilip içmek istemiş oğlan. Kız:

— Kardeşim, demiş, hayvan izlerinde toplanan sular tekin değildir. İçmeni doğru bulmuyorum. Gel içme, dediyse de oğlan dayanamamış susuzluğa, eğilip içmiş. İşte o an olan olmuş. Oğlan dal boylu dişi bir geyik oluvermiş. Sütler damlamaya başlamış memelerinden. Meğer suyunu içtiği iz, dişi bir geyiğin iziymiş.

Kız ağlaya ağlaya, yüreğini dağlaya dağlaya yürümüş orman içinde günlerce. Geyik olan kardeşi de hep arkasından gelmiş. Sonunda ulu bir ağacın altında duru bir su akıtan bir çoban çeşmesine rastlamış. Burasını mesken tutmuş kız. Gökteki yıldızlar kadar yalnız, burada yaşamaya başlamış. Geyiği sağlar, sütünü içermiş. İki yıl geçmiş aradan, esirgemiş yaradan. Kız büyümüş, dal boylu bir güzel olmuş ki, güzel derim sana. Ay kızı görünce kendi çirkinliğinden utanır da saklanırmış bulutların arkasına. Güneş de kıskançlığından ortalığı yakar yandırırılmış.

Oralardan hiç in cin geçmezken bir gün nasıl olduysa beyaz bir ata binmiş bir delikanlı çıkıp gelmiş. Geyik ormana dalmış, kız da ulu ağaca çıkıp dalları arasına saklanmış.

Delikanlı inmiş atından, önce hayvanı suya çekmiş. Sonra kendisi eğilmiş çam oluğa. Bir de ne görsün? Su içinde dünya güzeli bir kız gülümsüyor.

Başını kaldırmış bakmış ağaca. Ağaç üstünde bir kız. Yere inmiş bir yıldız gibi yalnız.

— İn misin, cin misin? diye sormuş delikanlı.

— Ne inim, ne de cinim, diye karşılık vermiş kız. Seni beni yaratan Allah'ın kuluyum.

Açtıruçtu çiçeğini bilir misiniz? Sabah açar, öğleye doğru geçer. Masallarda zaman da öyledir. Göz açıp kapayınca kadar gelip geçer. Biz de hızlı geçen zamana ayak uyduralım. Beyaz atlı genç kızla tanıştıktan sonra alıp sarayına götürmüş. Bir şehzade imiş çünkü bu delikanlı. Kırk gün düğün dernek yaparak, öksüzlerin başına avuç avuç paralar serpererek kızla evlenmiş. Geyik oğlanı da bırakmamışlar ormanda. Ona has bir yer ayırmışlar sarayın ahırında. Gel zaman git zaman, kız bir oğlan çocuğu doğurmuş nur gibi.

Büyük vezirin bir kızı varmış. Biraz kambur, biraz kekeme, adam akıllı da şaşı. Bakarken karıştırmış dağı taşı. Ta öteden beri şehzadede gözü varmış. Kendisiyle evlenmesi için büyüler yaptırır, muskalar yazdırır, araya adamlar koyarmış. Şehzade ise güler geçermiş onu görünce.

Vezir kızı, şehzade evlendiği, nur topu gibi bir oğlan babası olduğu halde vazgeçmemiş gönlündeki dipsiz sevdadan. Hâlâ medet umarmış büyülerden, muskalardan. Şehzadenin karısını görünce de kakınçlar kakmaktan, şaşı şaşı bakmaktan geri durmazmış. Her gördüğü yerde:

Ormanda bulunmuş,
Saçları yolunmuş,
Kimin kızısın?
Yaban kazısın.

Diye iğnelermiş onu. Bir ara yatıştır gibi olmuş. Dostluk gösterilerine başlamış. Bir davette bulunmuş bir gün: "Ormanda piknik yapmaya gidiyoruz. Gelin sultan da teşrif etmezler mi?"

Kız şehzadeye sormuş. O da "Şaşı maşı ama şurada bir arada yaşıyoruz, bir komşu, bir kapı yoldaşı... Git, biraz eğlenirsin. Çoktan beri dışarı çıktığın yok."

Cümbür cemaat gidilmiş ormana. Geyik oğlanı da almışlar yanlarına. Yemişler içmişler, gülmüşler eğlenmişler. Hanım sultan, kucağında bir yaşındaki çocuğu. Ormanda gezinmek istemiş. Ağaçlar arasında birkaç yüz metre kadar ilerlemiş. Arkasından kardeşi geyik oğlan gelmiş. Birden karışlarına elleri palalı, burma bıyıklı dört haydut çıkmış. Çocuğu da, anasını da kesmek isterlerken, geyik oğlan ne sihirdir ne keramet, silkinmiş tekrar insan oluvermiş. Haydutları birer yumrukta yere sermiş. Ellerini kollarını bağlamış. Pikniğin tadı kaçtığı için dönmüşler saraya. Haydutları da getirmişler kırbaçlaya kırbaçlaya. Haydutların alınan ifadelerinde her şey ortaya çıkmış. Bu kanlı düzenin başı, vezirin şaşı kızıymış meğer.

Suçlular atılmışlar zindana. Babalarının ormanda azıttığı talihsiz iki genç, her zorluğu yenerek ermişler muratlarına.

Darısı bu masalı okuyanların başına. Gökten üç elma düştü, zorluklara karşı koymasını bilen insanların başına.

KÜÇÜK MISTILICIK

Evvel zamanda, kalbur samanda, İbiş ile Memiş, topal eşeğe binememiş. İbiş gitmiş bayıra, Memiş koşmuş çayıra. Eşek postu sermiş hasıra, yatıp dururken, gelecek üstüne ham hayaller kurarken kurt yanaşmış kapıya. Eşek bar bar bağırmış, imdat diye çağırmış. İbiş ile Memiş, biri işitmiş, biri işitememiş. Şu gelen İbiş mi Memiş mi? Şimdi söyleyin bana, eşeği kurt yemiş mi yememiş mi?

Neyse, eşek kalsın çayırdaki, İbiş ile Memiş çift sürsünler bayırda, kurdu asalım dala, biz başlayalım masala.

Devlerin derelerle dağlarda başıboş dolaştığı çağlarda küçük bir köy varmış. O köyde Küçük Mistilicik adında bir çocuk yaşarmış. Ufacık mı ufacık, tefecik mi tefecikmiş. Ama yürümesine, koşmasına diyecek yokmuş. Çat orada, çat burda. Sanki yayından fırlamış bir okmuş. Köyde bedava yapılacak bir iş, bir yumuş olsa, koş Mistilicik koş! Yetiş Mistilicik yetiş! Git Mistilicik git! Gel Mistilicik gel! Herkes ona bir ödev buyurur, kimi ondan tarlaya azık götürmesini, kimi ormandan kazık getirmesini istermiş. Mistilicik ne suratını azdırır, ne de bir kimseyi gücendirip kızdırmış. İstenilen yere kuş gibi gider, herkesi hoşnut edermiş.

Bir gün köye bir dev geliyor. Dev dedikse deve sanmayın hani. Deve, bu devin yanında çocuk gibi kalırmış. Dev geliyor, köyün ortasına lök gibi oturuyor. "Köylüler yanıma gel-sin" diye buyuruyor.

Gelmeyip de ne yapsınlar? Dev çok acarmış, pazuları da çok kalınmış. Üstelik dişlerini de yeni bilemiş, keskin mi keskinmiş.

Birer birer evinden çıkmış herkes. Devlin çevresinde halka olmuşlar. Ne soluk almışlar, ne nefes.

Dev, evelemeden gevelemeden konuşmuş:

— Ben karşı ormanın deviyim. Hakkımı almaya geldim. Çevre köylerin halkı ektiklerinden biçtiklerinden ellerine ne geçiyorsa bana veriyorlar. Üç tavuğu olan ikisini, iki ineği olan birisini bana getiriyor. Bugüne bugün ben karşı ormanın deviyim. Söyleyin bakalım, bugüne kadar siz neden hakkımı getirip teslim etmediniz?

Köylüleri bir korku almış ki sormayın. Güz yaprakları gibi titremeye başlamışlar. Kimse cesaretini toplayıp da deve karşı iki söz olsun söyleyememiş. "Bu yaptığın haksızlıktır, yolsuzluktur" diyememiş.

O sırada Mıstılcık, komşusunun bir işi için gittiği karşı köyden dönüyormuş. Dev ile çevresinde toplanan köylüleri görünce oraya gelmiş. Devi köye konuk gelmiş bir şişman amca sanmış. Varıp elini öpmüş:

— Hoş geldin amca, demiş. Amma da şişmanmışsın! Belli, bu yeryüzünün bütün yağlı ballı yemeklerini sen yemişsin!

Dev Mıstılcık'ın senli benli konuşmasına öyle kızmış, öyle kızmış ki burnundan solumuş. Kayalık dağa çarpmış rüzgârlar gibi ulumuş.

— Alın şu bastıbacığı karşımdan!.. Şimdi leblebi tanesi gibi ağızıma atıp yutuvereceğim!

Köylüler Mıstılcık'ı devin yanından uzaklaştırmışlar.

— Oğlum, yavrum demişler, sen ne yaptığını biliyor musun? Hiç koca bir devle böyle konuşulur mu? Ona hep evet efendim, sepet efendim demeli. Haklısın efendim, akıllısın efendim demeli. Bak dev nasıl kızdırdın. Gülen yüzünü azdırdın. Şimdi senin yüzünden bize yapmayacağı kötülük kalmayacak. Dağları başımıza yıkacak.

Dev uzun uzun homurdanmış. Sonra öfkeli bir sesle:

— İçinizde aktan karadan anlayan biri var mı? diye sormuş.

Ne demek istediğini anlayamamış köylüler. Aval aval bakmışlar.

Dev daha öfkeli bir sesle bağırmış:

— Okur yazarınız var mı? diye soruyorum. Ne laftan anlamaz kakavan adamlarsınız!

Mıstılcık bir kıyıda dururken ortaya çıkmış:

— Dev amca, demiş, siz kendiniz okuma yazma bilmiyor musunuz yoksa?

Dev oflamış poflamış. Kızsın, bağırsın çağırsın mı? Öfkelenirse halk onun okuma yazma bilmediğini anlayıverir. Şimdi yüzüne bir şey demezler ama ardından tefe koyup çalarlar. Koskoca dev okuma yazma bilmiyormuş diye kahkahayı basarlar. Bu söz söylene söylene, gider yayılır Çinimaçin'e. En iyisi öfkelenmeden aşağıdan almak...

— Bak şu bücürün düşündüğü şeye, insan hiç okuma yazma bilmez mi? Ama sizler dururken ben mi okuyayım yani? Olur mu böyle şey! Haydi, kim biliyorsa gelsin! Şu defterleri bir bir okusun!

Bir köylü süklüm püklüm çıkmış ileriye. Dev elindeki defteri vermiş ona. Defterde köy halkının bir bir adları ya-

zılıymış. Karşısında ne kadar tarlası, malı, hayvanı varsa, onlar... Köylü okuyup bitirince:

— Görüyorsunuz ya, demiş dev, malınızı mülkünüzü sizlerden iyi biliyorum. Bana maval okumaya kalkışmayın. Hele kayboluruz diye dereye tepeye sıvışmayın. Hangi deliğe girerseniz girin, arar bulurum sizi. O zaman elinizden alırım her şeyinizi. İmdi... Her biriniz kazancınızın yarısını bana getirecek. Yüz ölçek ekin kaldıran ellisini, beş keçisi olan üçünü, üç ineği olan ikisini bana verecek. Onu bunu bilmem. Size üç gün müddet... Üç gün içinde istediklerimi getirin. Yoksa köyünüzü başınıza yıkarım.

Kalkmış ayağa. Dikilince benzemiş kocaman bir kavağa. Çevresine bakınmış:

— Şimdi de bana bir delikanlı vereceksiniz. Kapımda uşaklık yapacak. Vardır kapımda her köyden bir uşak. Sizlerle bağlantımı bunlar sağlar. Anladınız mı? Haydi seçin bir genci, benimle birlikte gelsin.

Köylüler sağa bakmışlar, sola bakmışlar. Kimi verelim, devle birlikte kimi gönderelim diye düşünmeye koyulmuşlar. Kimse gelmiyormuş akıllarına. Eğer boş bulunup da hapsirmesaymış, Mıstılcık gelmeyecekmiş kimsenin hatırına. Ama aksilik bu ya, Mıstılcık öyle bir hapsirmiş, öyle bir hapsirmiş ki tekrar oturduğu yerinden hop kalkmış hop oturmuş. O zaman yaşlı bir köylü:

— Sayın dev, demiş, işte istediğiniz gibi bir uşak! Ona iş buyur, sonra keyfine bak!

Dev biraz mırın kırın ettiyse de sonunda Mıstılcık'a razı olmuş. Onu almış, cebine koymuş. Köylülerin yüzüne bile bakmadan tutmuş ormanın yolunu. Şaşırmadan sağını solunu tez zamanda ormandaki şatosuna varmış. Bir sürü uşak karşılamış kendisini. Kimi uzun saplı süpürgelerle tozunu almış. Kimi bir buğday çuvalından daha büyük olan çizmelerini çıkarmış. Döşekler serili divanına uzanınca:

— Of!.. Pof!.. Ne kadar yorulmuşum! diye söylenmeye başlamış. Çabuk olun kahvemi pişirin! Yemeğimi de hazırlayın! İki kuzu kesin! Yok yok, yetişmez, üç kuzu kesin! Çok acıkmışım. Bir çuval undan da börek yapın! Haydi koşturun, öyle aval aval bakıp durmayın yüzüme!

Uşaklar koşuşmuşlar. Önce kocaman siyah bir kazanda kahve pişirmişler. Gene kazan kadar büyük bir fincanla da getirmişler. Dev kahvesini höpürdete höpürdete, ağzını köpürdete köpürdete içmiş. Sağ tarafından sol tarafına dönmek istemiş. İşte ne olduysa o zaman olmuş. Keskin bir haykırıyla yerinden sıçrayıvermiş.

— Amanın yetişin! Bir şey battı kaba yerime! Acısı işledi ciğerime!

Uşaklar koşuşmuşlar, çevresine üşüşmüşler. Üstünü başını aramışlar. Bula bula ne bulsalar iyi... Zavallı Mıstılcık... Dev onu cebinde unuttuğu için sağdan sola döneceğim derken az kalsın zavallıyı eziverecekmiş nerdeyse. Ama Mıstılcık başına geleceği kestirdiği için yakasından hiç eksik etmediği çuvaldızı eline almış, hazır bekliyormuş. Dev onu ezecekken devin kaba yerine çuvaldızı batırıvermiş. Devin top gibi sıçraması, danalar gibi bağırması bu yüzdenmiş. Hani boşuna dememişler iğneyi kendine, çuvaldızı ele batır diye.

Dev, Mıstılcık'ı avucuna almış. Ağzına atmak istemiş ya, Mıstılcık bu, durur mu? Sıçrayıp atlamış sedire, sedirden yere, yerden kapı önüne... Oradan avluya... Avludan da şatonun damına tırmanmış. En yüksek kulenin tepesine çıkıp oturmuş. Ardından koşturan devle adamları ona bakakalmışlar.

— Ne aval aval bakıyorsunuz? diye uşaklarına bağırarak dev. İndirin şu çıyanı kulenin tepesinden! Haydi durmayın, çabuk olun!

Koşuşan koşuşana.. Her biri bir taraftan dama tırmanmaya başlamış. Çatıya tırmanabilmişler ama kulenin tepesine çıkmayı kimse becerememiş. Dev bakmış ki kuleye kimse çıkamayacak... Aşağıdan almış. Öfkeli sesini yumuşatmış, biberli sözlerine biraz şeker katmış:

— Mıstılcık!.. Benim akıllı uslu yavrucuğum! Keçilerin bile çıkamayacağı yere tırmanan çocuğum! Orada ne işin var? Haydi in aşağı! Gel birlikte yemek yiyelim! Bak senin için ne yemekler hazırlandı!

Mıstılcık ufacık tefecikmiş ama öyle kolayca kandırılacak ahmaklardan değilmiş. O da aynı biçimde kurnazca davranmayı uygun bulmuş:

— Dev amca! Dev amca! İnmesine inerim ya karnım çok acıktı. Nerdeyse bayılacağım. Bana değirmen taşı büyüklüğünde bir çörek yaparsan onu yer, öyle inerim aşağıya. Çöreği kendin yapacaksın ha!.. Başkalarının pişireceği çöreği yemem.

Dev:

— Yavrucuğum, demiş, hazır yeni pişmiş kocaman bir tepsi börek var. Onu ye!

— Yoo! Ben börek sevmem. Börek mideme dokunuyor. İlle çörek isterim. Yoksa buradan beni kimse aşağı indiremez.

Dev istemeye istemeye teknenin başına oturmuş. Hamur yoğurmuş. Değirmen taşı büyüklüğünde bir çörek hazırlamış. Fırında pişirmiş. Parçalara ayırarak Mıstılcık'a fırlatmış. Mıstılcık kapmış hepsini, yiyip bitirmiş.

— Doymadım daha, demiş. Bunun üstüne bir kuzu kızartması isterim. Nar gibi kızarmış olmalı ha!

Dev kızarmış kuzulardan birisini getirip Mıstılcık'a fırlatmış. Mıstılcık yakaladığı kuzunun da hakkından gelmiş. Kemiklerini devin aşağıda bekleyen köpeklerine atmış.

—Şimdi de susadım dev amca! Bir maşrapa dolusu su isterim buz gibi. Çeşmeden yeni dolmuş olsun. Bayat suyu istemem.

Dev bir uşağının eline büyük bir maşrapa vermiş. Karşı yamaçtaki Gündeğmez çeşmesine suya göndermiş. Su gelmiş. Dev su dolu maşrapayı yukarıya fırlatmış ama maşrapa havada ters döndüğü için yere dökülmüş. Mıstılcık'a ulaşamamış.

— Olmadı, demiş Mıstılcık, susuzluktan yanıyorum. Susuzluğum giderilmedikçe aşağı inmem.

Dev bir adam daha yollamış Gündeğmez çeşmesine. Onu da Mıstılcık'a ulaştırmayı başaramamış.

Dev bakmış ki belalı büyücü çıktığı yerden kolay kolay inmeyecek. Adamlarına çıkışmış:

— Ne aptal şeylersiniz. Aval aval bakmaktan başka bir şey bilmiyorsunuz. Haydi bir çare bulun! Şu büyüyü aşağı indirelim!

Kimi demiş, "Kule boyunca bir merdiven yapalım." Kimi, "Urgan geçirip kuleyi çekerek yıkalım." Kimi "Anasını getirelim, onu görünce dayanamaz aşağı iner." Kimi öyle demiş, kimi böyle demiş. Kimi uzunundan gidelim demiş, kimi kısasından gidelim demiş. Velhasılı devin aklına yatacak bir çözüm yolu gösterememişler.

Onlara yukarıdan keyiflene keyiflene bakan Mıstılcık seslenmiş:

— Dev amca! Dev amca! Evde bir sürü küpün var. Koşup getirsin uşaklar. Onları üst üste korsun. Kuleye ulaşsın.

Devin akli yatmış bu akıla.

— Haydi, demiş, durmayın küpleri getirin buraya!

Ortaya çıkarılmış küpler. Devi bir küpün üstüne oturtmuşlar. Sonra o küpü kaldırarak altına başka bir küp koymuşlar. Ne gerek var uzun söze, küpleri bu şekilde dize dize,

kule boyunca yükseltmişler. Siz şimdi bakın olup biten işe... En üstte oturan dev, kulenin boyuna erişince, Mıstılcık hafif bir tekmeyle dokunuvermiş. Küpler şangur şungur devrilmiş yere. Şamatası çıkmış göklere. Yukarıdan hızla yere çarpan dev, bir daha kalkamamış yerinden. Hem canından olmuş, hem serinden.

Devin öldüğünü gören uşakları, birbirlerine demeden haydi uğurlar ola, kimi sağa sıvışmış kimi sola. Cenazeyi ortada bırakarak dağılıp gitmişler.

Mıstılcık ortalıkta kimsenin kalmadığını görünce kuleden inmiş. Sevine sevine doğru köyüne gitmiş. Başına toplanmış köylüleri. Mıstılcık da bir bir anlatmış başından geçenleri. Devın artık bir kötülük yapamaz durumda olduğuna onları güçlükle inandırmış.

Köylüler koşmuşlar kağnıları, sürmüşler yokuş yukarı. Vara vara dağa ulaşmışlar. Bakmışlar ki Mıstılcık'ın anlattıkları doğru. Devın ne kadar altını gümüşü, kabı kacağı, halısı kilimi varsa ortaya çıkarıp yığmışlar. Çevre köylerin halkını da adam gönderip çağırmışlar. Devın kendilerinden aldığı bu varlık, gene kendilerinin olmuş. Devın ölüsüne gelince, acımışlar ona. Büyük bir mezar kazıp gömmüşler oraya. Üstüne de dağ gibi toprak yığmışlar.

Dev belası ortadan kalkınca derin bir soluk almış köylüler. Bundan sonra herkesin alın teriyle kazandığı kendisinin olmuş.

Mıstılcık'a gelince devden kalan maldan en çok ona pay vermişler. El birliği edip kendisi gibi çıtı pıtı bir kızla da evermişler. Mıstılcık eşi ve yaşlı anasıyla mutluluk içinde yaşayıp gitmiş. Kavak boylu, kocaman karınlı devler ise bir daha ortada hiç görünmemişler. Nesilleri kurumuş, soyları bitmiş.

Onlar ermiş muratlarına, gökten üç elma düştü, anasız babasız kalmış yetimlerin başına.

KIRK HARAMİLER

Neler gördüm neler gördüm? Bir sinek bir mandayı kaldırıp vurdu yere. Bir karınca sırtına sardı bir yüce dağı.

Neler gördüm neler gördüm? Bir adam bir sicime bağladı bir bulutu, çekip götürdü gökten kendi tarlalarına.

Neler gördüm, neler gördüm? Sırık boylu birisi, bir fiske vurdu aya, ay şaştı, denize düştü.

Neler gördüm, neler gördüm? Bir ceviz kabuğuna sığıdı bin beş yüz kişi, fış fış kürek çekerek geçtiler Akdeniz'i.

Neler gördüm, neler gördüm? Ben görmedim gören gördü. Soran sordu, duran durdu. Alan aldı, satan sattı. Bilemedim bu masalı kim dinledi? Kim anlattı?

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Evveler evvel iken, keçiler berber iken, balıklar kanat çırpırmış gökyüzünde, kuşlar yüzermiş derinde... Adı unutulmuş zamanların birinde bir Keloğlan varmış. Yoksul mu yoksul. Altın inci arada bul. Altından inciden geçtik, Keloğlan

giyecek giysi bile bulamazmış sırtına. Çuldan bir abayı sarırır, bir oğlak postekisini de geçirirmiş kel başına. Ama bakın Keloğlan'ın zorlu bir tekesi varmış. Kıvrım kıvrım, çengel çengel boynuzlu. Bazen yaramaz, bazen uslu. Uslu anlarında tekecik, Keloğlan'ın peşinden ayrılmazmış. Ama yaramazlığı tutunca tutabilene aşkolsun. Sıçrar aşarmış avlu duvarını. Talan edermiş komşunun bahçesini bağını. Daha da olmazsa tutarmış dağın yolunu, orada dağ keçileriyle oynasır sırnasır, hatırlamazmış bir ev tekesi olduğunu.

Anası Keloğlan'a:

— Bre kel oğlum, keleş oğlum, dermiş, teke bizim ne işimize yarar? İkide bir başını alıp dağa kaçar. Şunu sat da yerine bir keçi al. Hiç olmazsa akça sütünü sağar, kuru ekmeğimize katık yaparız.

Dermiş ama sözünü dinleyen kim? Keloğlan sabahleyin erken kalkar. Ne sağına bakar, ne soluna. Düşermiş yayla yoluna. Çengel boynuzlu tekesi önünde. Otlı şulu derelerde tekesini otlatır, akşam eve dönünce de anasına kırdı yaptığı maskaralıkları anlatırmış.

Bir gün gene yaylada tekeyi salmış çayıra, kendisi de mevlam kayıra diye bir ağacın gölgesine sırt üstü yatmış. Tam kan uykunun ortasında iken.. At kişnemeleri.. Katır sesleri.. Benilleyip uyanmış. Bakmış bir sürü haydut. Kimisinin yüzü kızıl, kimisinin karadut. Bir yandan çadır kuruyorlar. Bir yandan da bir sürü atı katırı otlatıyorlar.

Keloğlan kel başını kaşımış. Bu kuş uçmaz kervan geçmez yaylada hiç böyle şeyler olmazdı, bunlar da neyin nesi, kimin fesi diye düşünüp dururken palabıyıklı, belleri hançerli iki adamın tekesini yakaladıklarını görmez mi? Kan beynine sıçramış. Koşmuş, tekesinin ince sakalından yakalamış.

— Bu teke benim amcalar, onu nereye götürüyorsunuz? demiş.



Demesine demiş ama, adamlardan bir karşılık beklerken temiz bir sopa yemiş.

Meğer bunlar Kırk Haramiler dedikleri kırk kardeşlermiş. Zavallı Keloğlan'ın gözleri önünde sevgili tekesini kesmişler. Yüzmüşler. Şişe geçirmişler. Yaptıkları ateşte nar gibi kızartmışlar. Sonra da başına çokuşup şapur şapur yemişler. Yutkunan Keloğlan'a bir lokma bile vermemişler.

Keloğlan akşamüstü kös kös dönmüş eve. Yüzünden düşen bin parça. Anası:

— Bre oğlum, deryada gemilerin mi battı. Bu ne hal? Bir tatlı dilinle bir güleç yüzün vardı. Anlattıklarını dinler, yüzüne baktıkça içim açılırdı. Şimdi ise dut yemiş bülbüle dönmüşsün. Suratin yağmur bulutu gibi kararmış, demiş.

Keloğlan evin bir kenarına pusmuş, hep susmuş. Bir ke-recik olsun konuşmamış, gülümsememiş. Geceyi yatmadan önce susarak geçirmişler. Sabah olunca Keloğlan anasına:

— Ana, sandıkta bir entari ile bir önlük var mı? demiş.

— Var, demiş anası da, dilinin çözülmesine sevinmiş. Ama entari ile önlüğü nideceksin? Yoksam benden uğrun nişanlandın mı?

Keloğlan hiçbir karşılık vermemiş anasına. Verdiği kırmızı entariyi giymiş. Mor önlüğü de önüne bağlamış. Olmuş bir Kel Kız. Düşmüş yayla yoluna, yürümüş salına salına. Sözde madımak toplaya toplaya, türküler söyleyip hoplaya hoplaya yaylaya ulaşmış. Bakmış ki Kırk Haramiler gene orada. Yiyip içiyorlar.

Haramilerin başı Kel Kız'ı görünce, adamlarına:

— Onu buraya getirin, diye buyurmuş.

Tutup getirmişler.

Şöyle bir bakmış yüzüne başharami. "Kel olmasaymışsın, bayağı güzel bir kızmışsın" demiş.

Sonra önüne bir yığın sülün koymuş:

— Al şu sülünleri anana götür. Bunları kızartсын. Yanına da bir sini dolusu yağlı pilav yapsın. Yarın gelirken al getir. Sülünlerin bir lokma eti bile kaybolmayacak. Sonra hesabını senden sorarım.

Biraz ötede bir atın nalını sökmeye uğraşan kocaman burunlu bir harami:

— Kel Kız! Kel Kız! demiş. Sülünlerin katılarını bir yere atma sakın! Katı yemeye bayılırım ben.

Kel Kız:

— Atmam atmam, demiş, zaten onları köpeklerle atsan onlar bile yemez.

Keloğlan ayakları bağlı sülünleri sarmış sırtına. Düşmüş köyün yoluna. Derelerden tepelerden geçerek, soğuk sular içerek eve gelmiş.

— Ana, demiş, al sana bir sürü sülün! Nerden aldığımı hiç sorma! Nar gibi kızart. Yiyelim. Felekten bir gün çalalım. Keyfimize bakalım.

Sülünleri temizlemiş anası. Kızartmış nar gibi. Başına geçip saldırmışlar aç kurtlar gibi. Afiyetle yiyip bitirmişler.

Ertesi sabah Keloğlan, mor bir entari giymiş. Önüne de al bir önlük bağlamış. Kel başına geçirdiği postekiye çıkarıp atmış. Yerine beyaz, kenarı dal dal oyalı bir yemeni bağlamış. Düşmüş yola. Sözde madımak toplaya toplaya, türküler söyleyerek hoplara hoplara yaylaya ulaşmış. Haydutlar başlarını kaldırıp bakmışlar. Mor entarili, ak yaşmaklı bir dünya güzeli. Hemen koşuşmuşlar, mor entarili kızın başına üşüşmüşler. Nerdeyse önce sen gördün, ben gördüm diye birbirlerine hançer çekeceklermiş ama en büyükleri bir kaş çatmasıyla onları susturmuş.

— İşte dünya güzeli bir kız! Kendi isteğiyle ayağıma geldi. En küçük kardeşimizden başka hepimiz evli olduğumuza göre bu onun kısmetidir, deyince öbürleri biraz sokranmışlar, uzun bıyıklarını çekıştırıp durmuşlar ama boyunlarını büküp razı olmuşlar.

Çadırları sökmüşler. Atlara katırlara binip düşmüşler yola. Takılmadan sağa sola az gitmişler, uz gitmişler. Keklik sülün avlayarak, kaçan ceylanlara ok atarak iki gün, iki gece yol gitmişler. Varmışlar büyük bir şehire. Girmişler büyük bir konağa. Konağın kırk kapısı, kırk odası, kırk penceresi varmış. Kırk Haramiler çapulculuktan sonra burada yaşarlarmış. Şehirde ellerinde tespih, dillerinde dua.. Günleri geçermiş namazda niyazda. Kimse onların Kırk Haramiler olduğunu bilmezmiş. Kimse onların şehirde ne bir kötülüğünü görmüş, ne de hallerinden bir kötülük sezmiş.

Neyse... Harami kardeşlerin konağa girdikten sonra ilk işleri bir imam çağırtmak olmuş. İmam, mor entarili kızla en küçük haraminin nikahlarını kıymış. Nikah töreni sona erince başharami ikisinin elinden tutmuş onları kırkinci odaya koymuş. Sonra herkes kendi odasına çekilip uyumaya başlamışlar.

Mor entarili kız, yani bizim Keloğlan, sesini inceltip tatlandırmış, sözlerini kanatlandırmış:

— Kocacığım, demiş, biz, yatmadan önce şarap içeriz.

Damat:

— Doğrusu çok güzel bir âdetiniz varmış, demiş. Çok iyi olur. Önce kafaları çekelim, murat almaya da sıra gelir sonra.

Gitmiş, evin mahzeninden bir kasa şarap getirmiş. Başlamışlar içmeye. Keloğlan punduna getirip ağzına götürdüğü kadehi yere dökerken damat hiç ara vermeden bardakları boşaltıp durmuş. İçki şişede durduğu gibi durur mu? Çok geç-

meden haytanın içtikleri vurmuş başına. Şaşı şaşı bakmaya başlamış sözde hayat arkadaşına. Derken bir pelteklenme çökmüş diline. Kısa zamanda serilip düşmüş halının üstüne.

Sözde damadın kendisinden geçtiğini anlayınca Keloğlan yerinden kalkmış. Eline bir ustura almış. Haraminin ince uzun bıyıklarını, saçını, sakalını, kaşlarını, kirpiklerini bir güzel tıraş etmiş. Cascavlak bırakmış adamı. Odanın içinde, sandıkları, raflarda bulduğu yükte hafif, pahada ağır şeyleri bir çıkına doldurmuş. Çıkıp giderken oda kapısına "Bıyiksız teke - Gez seke seke - Şimdilik yeter - Seneye kalmaz biter" diye bir dörtlük yazmış.

Sabah olmuş. Aynı anda uyanmış haramiler. Kırk odanın kapısı aynı anda açılmış. Aynı anda geniş kahvaltı sofrasının başında toplanmışlar. Başharami saymaya başlamış onları. Bir bu baştan saymış, otuz dokuz kişi. Bir öbür baştan saymış, gene otuz dokuz kişi.

— Bir eksiğimiz var! demiş, o sersem kimse gidip uyardırın!

— Ağam unuttun mu? En küçük kardeşimizi akşam evlendirdik ya, o yüzden gecikti herhalde. Biraz sonra gelir.

— Evlendi diye hanım evladı gibi yatması gerekmez ya.. Bu sabah erkenden topluca işe çıkacağımızı bilmiyor mu?

Kardeşleri pek keyfine dokunmak istememişler ama ağa-beylerinden çekindikleri için varıp kapısını tıklatmışlar. Ses soluk yok. Bir daha.. Bir daha.. Bir cevap alamayınca kapıyı omuzlayıp içeri girmişler. Bir de ne görseler iyi. Kardeşleri cascavlak, yerde baygın yatıyor. Gelinden de eser yok. Acaba öldü mü? Bakmışlar soluk alıyor. Onu orda bırakıp bir hekim aramaya çıkmışlar. Sağa bakmışlar, sola bakmışlar. Tam konağın önünden ak sakallı, başı sivri külahlı bir hekim geçmiyor mu?

— Aman seni bize Tanrı gönderdi, diye onu alıp içeri götürmüşler. Hekim baygın haramiyi bir iyice muayene etmiş.

— Bunu kan tutmuş, demiş. Belli ki çok kimsenin kanını akıtmış. Hamama kaldırmalıyız hemen. Orada hacamat yaparak kan almalıyım kendisinden.

Haramiler derhal kardeşlerini hamama götürmüşler. Hekim:

— Siz dışarda bekleyin, demiş, haramiyi göbek taşına uzatmış. Bakmış harami kıpırdanıyor. Uyandı uyanacak. Hemen hekim çantasından çıkardığı bir şişe şarabı ağzını açarak içirtmiş. Harami kendisinden geçmiş gene. Çizik çizik çizmiş usturayla sırtını, bardaklara doldurmuş kanını. Dışarı çıkmış. Orada bekleyen haydutlara:

— Kardeşiniz iyi, demiş. Hacamat yaptım. Yeterince kan aldım. Birazdan gelir kendine. Gidip başında bekleyin.

Haramiler soyunup girmişler hamama. Dizilip beklemeye başlamışlar kardeşlerinin başına.

Onlar hamam bekçiliği yapadursun, hekim kılığındaki Ke-loğlan, haramilerin giysilerini toplamış, hamamın önünde bekleyen atlardan birisine yüklemiş. Kendisi de bir başka ata binmiş. Geriye kalan otuz sekiz atı da önüne katmış. Sürmüş gitmiş. Dağ taş aşmış, köyüne ulaşmış.

Haramiler küçük kardeşleri ayılınca hamamın soyunağına çıkmışlar. Elbiselerinin yerinde yeller esiyor. Hamamın kapısından başlarını uzatıp bakmışlar. Ne görsünler? Atları da kayıplara karışmamış mı?

Atsız, giysisiz kalan haydutlar adem baba kıyafeti ile evlerine dönmek zorunda kalmışlar. Mahalle halkına rezil olmuşlar. Utançlarından o şehirden başka bir şehire göçmüşler.

Günlerce, aylarca, yıllarca ak sakallı bir hekimi aramışlar ama bulamamışlar. Her biri bir yere gidip aramış, gene hevesleri kursaklarında kalmış.

Karun kadar zengin oldukları halde gene de mutlu olamamışlar. Bir yoksul Keloğlan onları madara etmiş. Günler geçip gitmiş. Onlar erememiş muratlarına. Hak muradı nasip etsin doğru yolda yürüyen kullarına.

Gökten    elma düştü, haksıza ba  eğmeyen çocukların başına.

KARA KADI İLE KARA AHMET

Nine nine, sağmış sütü, gitmiş evine. Gelmiş tilki, içmiş sütü. Nine tutmuş kuyruğunu, kuyruk kopmuş çatdadak. Tilki dönmüş yalvarmış, kuyruğunu ver demiş. Nine süt getir demiş. Tilki gitmiş ineğe, inek çayır istemiş. Çayır su getir demiş. Dere yağmur istemiş. Tilki buluta varmış. Diz çökerek yalvarmış. Bulut vermiş yağmuru. Tilki suyu almış çayıra vermiş. Çayırı almış ineğe vermiş. Sütü almış nineye vermiş, kurtarmış kuyruğunu.

Bu masalı kim dinler? Altın çocuklar dinler. O dinler, bu dinler. Babamın oğlu dinler. Anamın kızı dinler.

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynarken eski hamam içinde ülkelerden bir ülke varmış. Şimdi unutulup gitmiş adı sanı. Ne namı kalmış ne nişanı. Bu ülkede Kara Kadı derler bir kadı varmış Kara Kadı deyince akan sular durur, uçun kuşlar yol değiştirmiş. Öylesine yaygın bir ünü, herkesin bildiği bir adı varmış. Haklıyı haksız, haksızı haklı çıkarmakta üstüne yokmuş.

Kıyı mahallelerin birisinde Kara Ahmet derler gençten,

yiğit bir adam varmış. Kimsenin tavuğuna kış, odununa yaş demezmiş. Ne azda gözü varmış ne çokta. Ama çalışır çabalar, karısını bırakmazmış yokta yoklukta. O mahallede eli maşalı, Kasımpaşalı cinsinden Zilli Hanife derler bir kadın varmış. Onun şerrinden de, hayrından da herkes korkarmış. Bir gün Kara Ahmet, yolu düşmüş, Zilli Hanife'nin evinin önünden geçmiş. Hanife ona laf atmış, sırnaşmış. Ahmet yüz vermediği gibi azarlayıp geçmiş.

Hanife "Şimdiye kadar beni kimse azarlamadı. Bu Kara Ahmet de kim oluyor Ben ona gösteririm Zilli Hanife'nin kim olduğunu" diyor ve Kara Kadı'nın yanında alıyor soluğu.

— Kadı baba, kadı baba! Bizim mahallede Kara Ahmet adında bir ırz düşmanı var. Söylemesi ayıp. Her gün sokakta önümü kesiyor. Bana yüz kızartacak tekliflerde bulunuyor. Kardeşim işine git, ben senin bildiğin kadınlardan değilim, dediysem de dinlemiyor. Dün akşam hamamdan dönüyordum. Sokak ıssızdı. Bu namussuz gene önüme çıktı. Git kardeşim, sen ne biçim erkeksin dedim. Irz ehli bir kadına sataşmak ayıp değil mi dedim. Hiç dinlemedi. Üzerime saldırdı. Ben de kaçtım. Kaçarken eteğimi yakaladı. Ben çektim, o asıldı. Cart diye yırtıp kopardı. Bakın, işte o entari üzerimde duruyor.

Kara Kadı Zilli Hanife'nin eteğine bakmış.

— Kaldır kaldır kızım, iyice göremiyorum, demiş. Kadın eteklerini yukarılara kadar toplamış, akça baldırlarını kadıya göstermiş.

Kadı zaptiyeleri çağırmış:

— Gidin çabuk! Ahmet adındaki namussuzu yakalayıp getirin! demiş.

Gidip getirmişler. Ahmet yeminler etmiş. Tanık göstermiş. Bu kadın bana iftira atıyor. Asıl bana sataşan kendisidir, dediyse de dinletememiş.

Kara Kadı:

— Bu namussuza yüz sopa vurulsun. İki zaptiyenin arasında, önde tellal çarşıda dolaştırılsın. Herkes ırz düşmanını görsün, yüzüne tükürsün, diye bir karar vermiş. Ceza çok ağır, çok acımasızmış ama Kara Kadı'ya laf anlatmak ne mümkün.

Zavallı Ahmet'e yüz sopa vurulmuş. Sonra iki zaptiye arasında sokak sokak, çarşı çarşı dolaştırılmış halka karşı. Tellal da hiç durmadan "Ey ahali, dışarı çıkınız! ırz düşmanına bakınız! Yüzüne tükürünüz!" diye çağırması da çağırması.

Genç bir adam için bundan daha büyük ceza ne olabilir. Ahmet "Artık bundan sonra yaşamak bana haramdır. Halkın yüzüne ben nasıl bakarım" diye ağlamış, utancından yerin dibine geçmiş.

Akşama kadar bütün sokakları, bütün çarşıları dolaşmışlar. Halk bu gibi işlerde nedense aslını astarını pek arayıp sormaz. Kılı kırk yarmaz. Tükürmeye de pek meraklıdır hani. Zavallı Ahmet'in üstü başı sırsıklam olmuş. Akşam eve döndüğünde koca adam karısının karşısında bir çocuk gibi ağlamış. Karısı helal süt emmiş genç bir kadıymış. Kocasına da çok bağlıymış:

"Ağla, sana ağlama demiyorum. Ama şunu bilsinler ki, o Kara Kadı'dan öcümüzü alacağım. Adaleti yüz karası durumuna düşüren bu adamdan hem de öyle bir öğ alacağım ki yüzlerce binlerce yıl dillerden düşmeyecek. Bir destan olarak kalacak" demiş ve sözlerini yerine getireceğine ant içmiş.

Sabah olmuş. Sokaklar caddeler gene insan dolmuş. Genç kadın doğruca mahkemenin yolunu tutmuş. Bakmış, içeride kimseler kimsecikler yok. Kapıda durup beklemiş. Çok geçmemiş, Kara Kadı ak bir atın üstünde çıkıp gelmiş. Mübaşirler, seyisler koşup kendisini karşılamışlar. Kadı içeri girerken bekleyen kadına gözü ilişmiş. Bakmış, bir daha bakmış. Kadın da hiç kıpırdamadan gözlerini kadıya dikmiş. Yerine oturduğunda kadı:

— Dışarıda bir kadın var. Çağır bakalım, derdi nedir? diye mübaşire emretmiş.

Kadın çekine çekine içeri girmiş. Kadı:

— Söyle bakalım kızım, demiş, sabah sabah seni böyle yargı yerine koşturan şey nedir?

Kadın çekinir, utanır gibi davranmış. Boynunu bükmüş.

— Mübaşir efendi hele sen dışarı çık bakalım, demiş kadı. Bu eksik etekli derdini anlatmaya utanıyor.

Mübaşir çıkmış. Genç kadın yüzünü örten yaşmağını açmış. Güzelliğini ortalığa saçmış.

— Kadı efendi!

— Buyur güzelim! Kadı amcan yoluna kurban olsun!

— Benim kocam yolsuz çıktı. Kötü bir kadına kendisini kaptırdı. Üç aydır eve uğradığı yok. Evde bir damla yiyecek, sırtımdaki entariden başka giyecek kalmadı. İnanmazsanız evime buyurun. Her şeyi gözünüzle görünüz efendim.

Kadı, bakmadan yaşına, başına. Dönmüş sevindirik kuşuna.

— Evin nerede yavrucuğum, demiş yelyepelek. Elbette gelirim. Biz burada bostan korkuluğu muyuz? Yalnız gündüz gözüne genç bir hanımın evine girmek yakışık alan bir davranış değildir. Sonra konu komşun dedikodu yapar. En iyisi akşam geliyim. Koyu karanlık basınca, herkes penceresine perde asınca kimseye görünmeden gelirim.

Tarif etmiş evinin yerini, hiç belli etmeden düşüncelerini çıkıp gitmiş.

Akşam olmuş, sokaktaki insanlar evlerine dolmuş. Kara Kadı da kocaman kavuğunu sallaya sallaya, sağını solunu kollaya kollaya verilen adrese gelmiş. Kapıyı hafiften tı-kırdatmış. Hiç gecikmeden açılmış kapı. Kadı da açılan ka-

pidan kendisini içeri atmış. Evde genç kadından başka kimse yokmuş. Kadiya:

— Buyurun efendim, demiş, borç harç yaparak sana bir içki sofrası hazırladım. Yiyip içip felekten bir gece çalalım.

Kadı:

— Berhüdar ol kızım, berhüdar ol! diyerek hemen sofranın başına çökmüş. Mahkemede "Bre dinsiz, bre imansız, nasıl olur da dinimizin yasakladığı içkiyi içersin" diye dillerini kestirdiği insanları hiç hatırlamadan bardak bardak yuvarlamış şarabı. Tam kafayı bulacağı sırada kapı hızlı hızlı vurulmuş.

Genç kadın:

— Eyvah, kocam geldi. O kapıyı böyle çalar. Ama ne olur şu sandığın içine gir. Yoksa çok belalı bir adamdır. Seni de keser, beni de, diyerek kadiyi sandığa sokmuş. Gidip kapıyı açmış. İçeri giren Ahmet, sandığın kapağına kocaman bir kilit vurmuş. Hiçbir şey olmamış gibi karısıyla yatıp uyumuş. Sabah olunca bir tellal, bir hamal çağırmış. Hamal sandığı sırtlanmış, tellal da önlerine düşmüş. Çarşıda dolaşmaya başlamışlar. Tellal:

— Ey ahali ırmaktan çıkarılan sandığı gelip görün. İçinde antika eşyalar var, diye ünlemiş durmuş.

Görülecek bir şey olur da halk oraya koşmaz mı? Başlarına büyük bir kalabalık toplanmış. Bu sırada hamalın sırtına ılık bir şeyler akmış. Ahmet'e:

— Ağam, bu sandığın içinde ne var? Sırtımdan aşağı sıcak sular akıyor.

— Yok bir şey, demiş hamala. Sandığı ırmaktan çıkardık ya, içi iyice kurumamış.

Şehrin zenginleri, hatırlı kişileri, antika meraklıları ve işsiz güçsüz büyük bir kalabalık alanda toplanmışlar. Ahmet ye-

terli kalabalığın toplandığını görünce tellala sandığı açtırmış. Tellal:

— Beyler, ağalar! diye seslenmiş, dikkat edin sandığı açıyorum. Bakalım içinden nasıl bir antika çıkacak?

Kilit açılmış, kapak kaldırılmış. Havasızlıktan boğulmak üzere olan Kara Kadı, hacı yatmaz gibi ayağa dikilivermiş. O zaman halktaki şaşkınlığı siz düşünün. "A... Bu bizim Kara Kadı yahu!.." diye şaşırانlar, "Sandıkta ne işi var?" diye sorانlar, "Durun, bu işin altında bir çapanoğlu var!" diyenler... Ortalık curcunaya dönmüş.

Ahmet atılmış ortaya, gür sesiyle:

— Ey ahali!.. diye bağırmış. Bu kişiyi tanır mısınız?

Orada toplanانlar hep bir ağızdan:

— Elbette tanırız, demişler.

— İşte bu adamı namuslu bir ev hanımının evinde içki masası başında bastırdık!

Halk önce şaşkınlıktan ne diyeceğini, nasıl davranacağını şaşırmış. Ortalığı bir uğultu kaplamış. Kara Kadı'nın nasıl bir kişi, gizli gizli yaptığı birçok iş olduğu halk tarafından bilindiği için şaşkınlıkları uzun sürmemiş. Sağnak gibi:

— Tüüüü!.. Sana be!.. diye tükürükler yağmaya başlamış.

Kara Kadı ayakta duramamış. Sandığın içine çökmüş. Yüzünü kapamış. Halk o kadar çok tükürmüş ki sandık tükürükle dolup taşmış. Kara Kadı'yı sandıktan çıkardıklarında adamcağızın çoktan boğulup öldüğünü görmüşler.

Onlar göçüp gitmiş. Gökten üç elma düşmüş, kimseyi incitmeyenlerin, kimseye haksızlık etmeyenlerin başına.

KÜÇÜK MEMİŞ

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde şu dağın be-
risinde mi desem, yoksa gerisinde mi desem küçük bir köy
varmış. Evleri küçük müçük, sokakları darmış. Bu köyde
yaşlı bir kadının Küçük Memiş adında bir oğlu varmış. Bir
dalda durmaz, yaramaz mı yaramazmış. Köyün kedisi kö-
peği, ağaçların sincabı kuşu illallah demişler Memiş'ten.
Köyün çocukları bile az çekmemiş bu fazla büyümemişten.
Pişirdiği çorbayı oğluna içirebilmek için annesi haydi gel de-
mekten kısılr kalırmış sesi. Memiş "Geliyorum anne, ge-
liyorum" der, ama geleceği yerde daha uzaklara gidermiş.

Bir gün köyün yeni yetme kızları ormandan süpürge otu
toplamaya gidiyorlarmış. Ne yapsın yoksulcuklar, pahalı pa-
halı süpürge alacak değiller ya.. Ormandan süpürge otu top-
layıp süpürge yapacaklarmış.

Memiş'in annesi kızlara yalvarıp yakarmış. "Ne olur oğ-
lumu da götürün ormana, biraz süpürge otu toplasın bana.
Hiç süpürgem kalmadı. Kıyıyı bucağı örümcek kapladı." Kız-
lar biraz yüzlerini buruşturup mırın kırın etmişler ya ak saçlı
ninenin ricasını kıramamışlar. "Haydi gelsin, katılsın ara-
mıza" demişler. Anası sağa bakınmış Memiş yok, sola ba-
kınmış yok.

— Memiş!.. Memiş!.. Fazla büyümemiş!.. diye seslenince
oğlunun sesi orman yolunun geçtiği tepenin üstünden gelmiş.

— Burdayım ana, burdayım! Ormana gitmeye ben dünden hazırım! Kızlara söyle de çabuk gelsinler.

Ormana gitmek Memiş'in en çok sevdiği işmiş. Neyse, kızlar şakalaşa şakalaşa, şarkılar söyleye söyleye süpürgelik deresine varmışlar. Hemen kolları sıvamışlar. Başlamışlar ot toplamaya. Memiş ise ot toplayacağı yerde başlamış çalıdan çaliya atlamaya, ağaçtan ağaca hoplamaya. Tavşanları ürkütmüş. Kaplumbağaların sırtlarına binmiş. Ağaçlara çıkmış, ağaçlardan inmiş. Gün bitmiş ama Memiş'in eğlencesi bitmemiş.

Kızlar yolduğu otları sırtlarına denk yapmışlar. Bir küçük denk de Memiş için hazırlamışlar ama Memiş, oyunu bırakıp bir türlü kızların yanına gelememiş. Güneş eğilmiş eğilmiş, nasıl olduysa biraz vaktinden önce dağların arkasında kaybolup gitmiş. Yeni yetme kızlar, vaktin iyice daraldığını fark edememişler. Memiş'i ağaçlardan indirip yüklerini sırtlarına sardıklarında kopkoyu karanlık olmuş ortalık. Orman bu, ağaçlık, dikenlik, çalılık... Yol nerde, iz nerde? El yordamıyla başlamışlar yürümeye. Acaba doğru mu gidiyoruz diye diye büsbütün şaşırılmışlar yönlerini. Köy bu tarafta iken onlar öbür tarafa gitmişler. Yolu şaşırdıklarını, karanlık gecede orman içinde kaldıklarını anlayınca başlamışlar inceli kalınlı bir ağıda.

Memiş ne ağlamış, ne sızlanmış. Kızlarla alay etmiş:

— Kız milleti değil misiniz? Gölgenizden korkarsınız. Yanınızda benim gibi bir erkek varken hiçbir şeyden korkmanız gerekmez. Kesin şu ağıdı. Ağlamakla bir yere varılmaz. Siz bekleyin burda. İleride çok yüksek bir ağaç var. Ben onun tepesine çıkayım. Sağa sola bakayım. Bakalım bir ışık yanan yer var mı?

Kızlar, Memiş'in sözüne uymuşlar. Sokulmuşlar birbirlerine, Memiş'i beklemeye koyulmuşlar. Memiş ayrılmış yanlarından, karanlıkta fark ettiği ağacın tepesine tırmanmış.

Ağaç da ağaçmış hani, bir minareden daha uzunmuş. Memiş, ağacın en tepesinden her tarafa bakınmış. Uzakta, çok uzakta ipil ipil yanan bir ışık görmüş.

Gece uzaklarda tek başına yanan ışıklar tekin değildir. Memiş bunu nereden bilsin. İnmiş ağaçtan, kızların yanına gelmiş:

— Haydi gidiyoruz, demiş. Kurtulduk sayılır. Şurda, biraz ilerde bir ışık yanıyor.

Memiş önde, kızlar arkada, az gitmişler uz gitmişler, dere tepe yokuş gitmişler, dik bayır, iniş gitmişler. Düşe kalka, emekleye tırmana sonunda ışık yanan yere ulaşmayı başarmışlar.

Kocaman bir evmiş burası, ne kapısı varmış ne de bacası. Her tarafı kale duvarı gibi kapalıymış. Aramışlar, taramışlar, bir giriş kapısı bulamamışlar. El kadar bir pencere varmış, ışık da oradan sızıyormuş.

Memiş, tırmana tırmana pencereye kadar çıkmış. Başını uzatmış, ne var ne yok diye, bakmış içeriye. Bir de bakmış ki ne baksın.. Aman aman, esirgesin yaradan. Dağ gibi bir dev anası. Yanında da iki tane danası. Danaları evin içinde takla atıp oynarken anaları kayak büyüklüğünde bir tekne içinde hamur yoğuruyor.

Memiş, dev anası ile çocukları bize bir kötülük yaparlar mı, parçalayıp lokma lokma yutarlar mı diye düşünmeden tık tık camı tıklatmış. Dev anasıyla çocuklarının yüreklerini hoplatmış. Dev anası pencere önüne gelip de Memiş'le aşağıda korkudan titreşen kız çocuklarını görünce geniş bir soluk almış. Kale duvarına benzeyen duvarların birisinden gizli bir kapıyı gacırcı guçur açmış. Çocukları içeriye buyur etmiş.

Başta Memiş olmak üzere çocukları teker teker sorguya çekmiş dev anası. Burada ne işiniz var? Evi nasıl buldunuz? Yolu size kim gösterdi? Dışarda sizden başka kimseler var

mı? Çocukların yolu şaşırdıkları için buralara geldiklerini, arkalarında başka kimsenin bulunmadığını anlayınca dev anası geniş bir soluk almış.

— Vah vah! demiş, demek karanlıkta yolu şaşırdınız. Sizin karnınız da açtır. Oturun şuraya, ekmek pişiriyorum. Ekmekler pişince karnınızı doyurursunuz. Altınıza sereceğim yataklarda da yatıp uyursunuz.

Ekmekler pişince çocuklar birer parça ekmekle karınlarını doymuşlar. Geriye kalan bir tekne dolusu ekmeği de dev anasıyla iki çocuğu silip süpürmüşler. Memiş'le kızlar, serilen yataklara uzanmışlar.

Dev anası ile çocukları da kendi odalarına çekilmişler. Çekilmişler ya, çocuklar:

— Ana, demişler, bu insanoğullarını ne zaman yiyeceğiz?

— Artık bu evde insan eti yenmeyecek, demiş anaları. En son yediği insan yüzünden babanız canından oldu. Ben dul kaldım, siz de babasız.

— Ama biz insan eti yemediğimizden tam bir dev olamayız ki!..

— Olursunuz olursunuz... Ben hayatta oldukça size insan eti yedirmem. Siz insanları bilmezsiniz. Onların bastıbacak olduklarına bakmayın, biz devleri yedi kere suya götürüp susuz getirirler.

Dev anası yatmış. Çocukları da yatıp uyumuşlar. Biraz zaman geçince aradan, esirgesin yaradan, dev anasının toramanları yerlerinden kalkmışlar. Ayak uçlarına basa basa çocukların uyuduğu odaya gelmişler. Bakmışlar ki hepsi mişıl mişıl uyuyor.

Devler insanları ancak uykudayken yiyebilirler. Uyanık bir insana kolay kolay fenalık yapamazlar. Bütün masallarda bu böyledir.

Dev çocukları kızlardan ikisini tam dışarı çıkarmaya hazırlanırken bir de bakmışlar ki ne baksınlar? Memiş, başını kaldırmış, kendilerine cin cin bakmıyor mu? Ohlamışlar, pohlamışlar. Sanki kızların üstleri açılmış da onu düzeltiyor gibi yapmışlar. Memiş'e de:

— Sen neden uyumadın? demişler. Yoksa karnın mı aç?

— Evet, demiş Memiş, ben her akşam yatmadan önce anam tavada dört yumurta pişirir getirirdi. Bugün yumurta yemeyince uykum tutmadı.

— İstedğin tavada yumurta olsun arkadaşım, demiş dev yavruları. Hemen pişirir getiririz.

Gerçekten de kocaman bir tava içinde yumurtaları getirmişler. Doğrulmuş yerinden Memiş, hepsini yemiş. Sonra da yorganı üstüne çekmiş.

Toramancıklar biraz sonra gene gelmişler. Memiş onlar içeri girer girmez doğrulmuş, cin cin gülümsemiş.

— Gene mi uykun tutmadı bastıbacak arkadaş, demişler.

— Tutmadı ya, demiş Memiş. Her akşam annem cebime altın liracıklar doldururdu. Ben de onları saya saya uyurdum.

— İstedğin altın olsun bastıbacak arkadaş, demişler gidip avuç avuç altın para getirip Memiş'in ceplerini doldurmuşlar. Onların niyetlerinin bozuk olduğunu anladığı için Memiş, uyur gibi yapmış ama uyumamış. Üçüncü defa geldiklerinde Memiş gene onları cin bakışlarla karşılamış.

— Allah Allah! Hâlâ uyuyamadın mı?

— Uyuyamadım tontoncuklar, demiş Memiş. Çünkü anam her akşam bana Gündeğmez çeşmesinden su getirir içirirdi. Susadım. Bir türlü uyuyamadım.

Dev çocukları ellerine birer testi alıp epeyce uzakta bulunan Gündeğmez çeşmesine suya gitmişler. Onlar dışarı çıkınca Memiş kızları uyandırmış.

— Haydin! demiş, kaçıyoruz. Yoksa halimiz haraptır.

Kızlar süpürge otlarını da sırtlamaya kalkışınca Memiş, onları önlemiş.

— Madem, demiş, sırtta yük taşımaya bu kadar meraklısınız. Birer kuzu sarın sırtınıza. İçerisi kuzu dolu.

Kızlar birer kuzu yüklenmiş, kendisi de bal dolu bir çanağı almış kucağına. Dev anasının evinden uzaklaşmışlar. Horul horul uyuyan yorgun dev anasının haberi bile olmamış. Ortalık artık ışımaya başladığı için çocuklar ormanda daha kolay yol almışlar. Almışlar ama Gündeğmez çeşmesine suya giden iki bıdık döndüklerinde Memiş'i de, kızları da bulamayınca arkalarına düşmüşler. "Eğer onlara yetişip haklarından gelemesek erkek devler arasında utançlı düşeriz sonra. Hiçbir dev kızı bizimle evlenmek istemez" diyerek canlarını dişlerine takmışlar. Sağa bakmışlar, sola bakmışlar. Sonunda çocukların izlerini bulmuşlar. İnsan adımından üç kat daha uzun adım attıkları için çok geçmeden onlara yetişmişler.

Memiş'le kızların geçeceği yol üstünde kocaman bir ayı ile azgın bir kurt kavga ediyorlarmış. Memiş hemen atılmış ortaya. Bal çanağını ayının önüne, bir kuzuyu da kurdun önüne bırakmış. İki canavar kavga etmekten vazgeçmişler. Tam bu sırada dev çocukları sökün edip yetişmişler. Bakmışlar, kurdun ağzındaki kuzu kendi kuzuları, ayının önündeki çanak da kendi bal çanakları. Çocukları unutup onlara saldırmak istemişler ama önünden yiyeceği alınmak istenen bir kurtla bir ayının nasıl yırtıcı bir yaratık olacaklarını bilmediklerinden perişan olmuşlar. Kurt baldırlarını bacaklarını parçalamış. Ayı bir pehlivan gibi onları yerden yere vurmuş. Tozlarını gökyüzüne savurmuş.

Memiş'le arkadaşları onları bu durumda bırakıp hızlı adımlarla yollarına devam etmişler. Ancak ertesi akşam köylerine ulaşabilmişler.

Çocuklarından umutlarını kesen analar babalar bayram etmişler. Bir daha süpürge otu toplamaya çocukların yerine kendileri gitmişler. Kızların getirdiği kuzuları da Memiş'e vermişler. Yaramaz Memiş olmuş mu kuzu çobanı. Elinde kavalı, kıra gidermiş, bayıra gidermiş de ormandan yana ayak atmazmış. Ara sıra iki toraman rüyasına girermiş de çığlığı basınca koşup gelen anasına cin cin bakar fakat hiçbir şey anlatmazmış.

Onlar ermiş muratlarına, gökten üç elma düştü, biri Memiş'in, biri o köyün kızlarının, biri de bu masalı okuyup anlatanın başına.

BÜYÜLÜ ÇİÇEKLER

Evvel zamanda, kalbur samanda, üç yiğit kişi idik. Birimiz topal, birimiz sağır, birimiz de şaşı idik.

Sağır dedi ki üç gün uzaklıkta kaz sürüleri geçiyor, seslerini açık seçik duyuyorum.

Şaşı dedi ki ben de kanat kanada uçuşlarını buradan görüyorum.

Topal da dedi ki, öyleyse .ne duruyoruz, koşup arkasından yetişelim.

Üç silah aldık ele, birinin namlusu yok, birinin kundağı yok, birisi de çürük mürük.

Koştuk kaz sürülerinin ardından, hepimizden önce topal yetişti. Doğrulttuk silahları güm güm güm... Üç kaz düştü havadan, birinin başı yok, birinin gövdesi yok, birisi de tırık mırık.

Aldık kazları, dayandık karşı köye, karşı köyde üç ev var, birinin duvarları yok, birinin çatısı yok, birisi de yıkık mıkık.

Yıkık mıkık evde üç kocakarı oturur, birinin kemikleri var eti yok, birinin ağzı var, dişi yok, öbürünün de eli ayağı kırık mırık.

Bizi gördüler, konukseverlik gösterdiler. Buyurun oturun, gübre diz boyu de iler. Oturduk, üç kazan getirdiler, birinin dibi yok, birinin kapağı yok, birisi de delik melik.

Bu üç tencerede pişirdik üç kazı, bizden önce yemeye saldırdı üç cazı. Ağzımızı sildik, kalkıp gidelim dedik. Şaşı önümüze düştü, gösterdi doğru yolu. Sağır da haydut maydut var mı diye dinledi sağı solu. Topalın ardından at gibi seğirttik, köyümüze geldik yettik.

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Vaktiyle doğuda mı desem, batıda mı desem, güneyde mi desem, kuzeyde mi desem, her nerdeyse bir memleket varmış. Bu memlekette şişman mı şişman, çatık kaşlı mı çatık kaşlı, öfkesi burnunda, alası alnında bir adam hükümdarmış. Sanki koskoca memleket kendisine darmış. Eser savurur, nice suçsuz canları kebab eder kavururmuş.

Gide gide aklını karısına takmış. Nur topu gibi bir kadınmış karısı da oysa.. Şimdiye kadar hükümdara on iki tane erkek çocuk doğurmuş ki erkek çocuk derim sana. Her biri bir dünya güzeli. Hepsinin de hiçbir kusuru yok, sağlam ayağı, eli. Ama hükümdar durup durup:

— Ben nideyim on iki oğlanı? Bir tanesi bile yeter de artar yerime geçmeye. Ben kız çocukları isterim tatlı dilli, samur saçlı. Baba baba diye çevremde dönsünler. Ayağa kalkınca ayağıma terliklerimi versinler. Canım kahve isteyince cezveyi ocağa sürsünler, dermiş, demekle kalmaz zavallı karısının başının etini yermiş.

Bir gün hanım sultanın gene hamile kaldığı anlaşılmış. Sanki oğlan doğurmak ananın elindeymiş gibi hükümdar, çağırılmış karısını yanına:

— Hatun hatun!.. demiş. Gene erkek çocuk doğurursan çocuklarını da, seni de öldürürüm.

Hemen sarayın marangozunu çağırtmış. On iki tane küçük, bir tane de büyük tabut yapmalarını emretmiş. Hamile sultan için için ağlar, karalar bağlamış ama neye yarar. Dedğim dedik, çaldığım düdük diyen hükümdarı kim caydırabilir ki..

Çocukları her gün annelerinin için için ağladıklarını görürler:

— Anneciğim, niçin ağlıyorsun? Bir derdin varsa bize de söyle, diye sıkıştırırlarmış ama anneleri onlara hiçbir şey söylemez, başlarında dolanan kötülüğü hissettirmezmiş.

Bir gün büyük oğlu annesini iyice zorlamış:

— Anne, niçin ağlıyorsun? Bize de söyle.

Annesi oğullarını alarak sarayın bodrumuna indirmiş. Orada duran on üç tabutu göstermiş. Niçin ağlayıp sızlandığının sebebini de açıklamış:

— Bu defa da erkek çocuk doğurursam, babanız sizi de öldürecek, beni de. Niçin gözyaşı döküyorsun diye sorup duruyorsunuz. Ben ağlamayım da kimler ağlasın? Ben kara bağlamayım da kimler bağlasın?

Çocuklar duymuşlar, kulaklarına inanamamışlar, tabutları görmüşler, gözlerine inanamamışlar. Akılları dank edip de ayakları yere erince konuşmuşlar baş başa, başlarını vursunlar hangi taş? Konuşup kararlaştırmışlar. Doğum günü saraydan ayrılıp orman içinde saklanacaklar. Doğum olunca sarayın tepesine bir bayrak asarmış sancaktar. Oğlan olursa beyaz kız olursa kırmızı. Eğer beyaz bayrak asılırsa, başlarını alıp gidecekler, adı sanı bilinmedik ülkeleri kendilerine yurt edinecekler... Yok, kırmızı bayrak dalgalandırılırsa ne ala... O zaman gezmekten dönüyorlarmış gibi salına salına saraya gelecekler.

Annelerinin doğum sancısı gece yarısı başlamış. Gece yarısı saraydan ayrılmak biraz güç. Güç ama her üzümün kuruğu, her yumurtanın da çürüğü vardır. O gün kapıda nöbet bekleyen kapıcılar da yumurtanın çürüğünden imişler. Ellerine birkaç çil para sıkıştırılınca gözlerini kapayıp, kapıları açmışlar.

On iki kardeşler az gide uz gide pek de uzakta olmayan ormana varmışlar. Ulu bir ağacın üstüne kuşlar misali tünemişler. Oradan sarayın damı gözüküyormuş. Çekilecek bayrağı beklemeye koyulmuşlar.

Hanım sultan güneş doğduktan sonra güneş yüzlü bir kız çocuğu doğurmuş. Sevinçten saray hop kalkmış hop oturmuş. Hükümdar da memnuniyetinden şiş karnını tapıklamış, uzun bıyıklarını sıvazlamış:

— Getirin kızımı yanıma, diye buyurmuş, ağırlığınca altınlar saçayım. Yol üstüne kervansaraylar kurup imaretler açayım. Sebiller akıtayım hayrım için. Kanlı ırmakların üstüne köprüler kurayım.

Saray sevinçten dalgalanırken çatıya bayrak asılsın buyruğu da unutulmamış. Unutulmamış ama bayrağı asacak sancaktar hem kütük gibi sağlamış, hem de on iki yıldır beyaz bayrak asmaya alıştığı için daha akşamdan beyaz bayrağı çıkarıp hazırlamış. Asılsın buyruğunu bekleyip dururmuş. Aşağıdan "Kırmızı bayrak as" diye bağırılmışlar ama o beyaz anlamış. Beyaz bayrağı dalgalandırmış. Sarayda herkes sevindirik kuşu olduğu için kimse başını kaldırıp da yukarıya bakmamış.

Ulu ağacın üstünde gece yarısından beri kırmızı bayrak bekleyen on iki kardeşler, gene beyaz bayrak asıldığını görünce boyunlarını bükmüşler. Önlerine açılan yeni yolda yürüyüp gitmişler. Dağlar aşmışlar, çöller geçmişler. Adı sanı bilinmedik bir ülkede bir ormana sığınmışlar.

Sarayda on iki şehzadenin kaybolması büyük bir üzüntü ve heyecan yaratmış. Hükümdar her tarafa binlerce atlı salıp oğullarını kıyı bucak aratmış ama, nafile. Ne izlerine astlamışlar, ne de tozlarına. Gidiş o gidiş. Zaman geçtikçe on iki kardeş de unutulup gitmiş.

Herkes unutulabilir ama hiç analar unutmaz mı ki? Zavallı hanım sultan gizli gizli gözyaşları saçar, uğuna uğuna kendisinden geçermiş.

Kız çocuğuna gelince sürüp gelmiş on dördüne. Ne anası, ne babası, ne de bir başka saraylı, bir günden bir güne, ona on iki kardeşinin kaybolduğunu söylememiş, anlatmamış.

Bir gün kız, eline geçirdiği bir deste anahtarla boş odaları açıp açıp kaparken bir odada on üç tabutla karşılaşmış. Aklına bir kötülük getirmediği için, ne üzölmüş, ne de şaşmış. Ama merak etmiş, gidip dadısına sormuş. Dadısı biraz kem küm ettikten sonra ağlayarak olup biteni, on iki şehzadenin nasıl kaybolduğunu bir bir anlatmış. Kız odasına kapanmış, günlerce dışarıya çıkmamış. Sonra dadısını çağırmış yanına:

— Dadıcığım, demiş. Düşündüm taşındım, sarayı terk etmeye karar verdim. Benim yüzümden yurt ve yuvalarından olan erkek kardeşlerimi arayacağım. Bulursam ne ala... Hep birlikte döneriz buraya. Bulamazsam benden umudu kesiniz. Ben saraydan ayrılınca durumu anama babama açıkla, olur mu?

Erkek kılığına girerek beyaz bir küheylana binmiş. Düşmüş yollara, az gitmiş, uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Bir altı ay bir güz gitmiş. Önüne gelene on iki kardeşi sormuş. Ne bilen çıkmış, ne gören. Yalnız bir dağın yamacında kulübesinin önünde oturan bir kocakarı:

— On İki Kardeş dağı derler bir dağdan söz edildiğini duymuştum, demiş.

Kız ellerine kapanmış kocakarının:

— Aman nineciğim, elini ayağını öpeyim. O dağ hangi ülkededir? Hangi yoldan gidilir? Söyle bana, dünyaları bağışlayayım sana.

Kocakarı:

— Dünyaları bağışlayacakmış bana... Ben dünyayı neyleyeyim. Bu dünya bile bana çok geliyor, diye söylenmiş durmuş.

Kız, kocakarından özür dilemiş. Elini ayağını öpmek istemiş ama acuze ona da yanaşmamış.

— Hiç olmazsa o dağa nasıl gidilir, onu bari söyle.

— On İki Kardeş dağının yolunu da, nerede olduğunu da bilmiyorum. Yalnız güz turnalarını bekle. Turnalar katar katar sökün edip gelince arkalarına takıl. Güz turnaları On İki Kardeş dağının üstünden geçerler. Başka yolları yoktur.

Güz turnalarının geçmesine üç ay varmış daha. Erkek kılığındaki kız, bir hana çekilmiş, kardeşlerini bulmak için dua etmiş Allah'a. Derken eylül ayı geçip gitmiş, ekim ayı girer girmez sisler çökmeye başlamış dağ başlarına. Telli turnalar da katar katar takılmışlar birbirlerinin peşlerine. Kanat çırpıp durmadan yorulmadan karlı dağları, sisli belleri aşmışlar. Kız da küheylan atını koşturmuş turna sürülerinin ardı sıra. Koşturmuş ya, ancak kısa bir süre izleyebilmiş turnaları küheylan at. Turnalar kaybolmuşlar kanat kanat.

Kız, turna katarlarını kaybettiği için üzülmemiş, yolundan dönmemiş. Sora araştıra, atını sürüp gitmiş turnaların geçtiği dağlara. Sonunda bir dağa ulaşmış ki, başından ne bulutlar aşabiliyor, ne de turnalar geçebiliyor. Dağın yamacında sürüsünü otlatan bir çobana sormuş:

— Bu dağın adı nedir arkadaş?

- On İki Kardeş dağı derler hemşerim!
- Neden On İki Kardeş dağı demişler buraya acaba?
- Bilmem, her halde on iki yüce tepesi bulunduğu için.

Artık ne bir kimseye sormuş, ne de bir kılavuz tutmuş kendisine. On İki Kardeş dağına fellik fellik aramış. Günlerce aramış, gecelerce taramış. Bir gece yüksek bir tepeden baktığında uzakta yanan bir ışık görmüş. Ormanda gece yanan ışıklar tekin değildir. Kız, kardeşlerinin özlemiyle o kadar do-luymuş ki, gece ışık yanan yerde in mi çıkar karşıma, cin mi çıkar. Hiç düşünmemiş bunu, ışığa kadar uzatmış yolunu. Vara vara varmış ki, orman ağaçlarından yapılmış şirin bir ev. Kız atını bir ağaca bağlamış. Evi kuşatan geniş bahçeden geçmiş. Işık yanan pencereden bakmış içeriye. Dönecekmiş nerdeyse deliye. Evde büyüklü küçüklü on iki delikanlı var-mış. Birbirlerine benziyorlarmış hepsi de.

Kapıyı tak tak vurmuş. Çok geçmeden açılmış kapı. Açıl-mış açılmasına ama her birinin elinde bir kılıç. Havaya kalk-mış, bekliyor. Kız kılıçların arasında girmiş içeriye. Girer gir-mez de uzun saçlarını örten uzun külahı çıkarıp atmış. On iki ağızdan on iki hayret sözü çıkmış:

— A!.. Bir kızmış bu!..

— Evet, demiş kız, bir kızım! Ayışığı ülkesi hükümdarının kızıyım!..

On iki genç adam, gelenin kız kardeşleri olduğunu an-layınca önce şaşkınlıktan dilleri tutulmuş. Sonra sarım görüm olmuşlar. Bir hafta çıkmamışlar evden. Olup bitenleri din-lemişler kardeşlerinden. Acaba babalarının yanına dönsünler mi, dönmesinler mi? Babalarının yeni bir acımasızlığı ile kar-şılaşırlar mı, karşılaşmazlar mı? Hep bunu konuşmuşlar ara-larında. Birlikte ülkelerine dönmeye karar vermişler en so-nunda.

Dönmek için hazırlanırken bir başka talihsizlik yapışmış yakalarına. On iki erkek kardeşin ava çıktıkları bir gün, kız kardeşleri de evin çevresini tanımak için şöyle bir dolaşmak istemiş. Bir mağaranın önünden geçerken şimdiye kadar hiç görmediği, iri iri, kırmızı kırmızı çiçekler görmüş. Getirmiş, evde yemek masasının üstünde duran ağaç vazoya yerleştirmiş. Akşamüstü kardeşleri avdan dönmüşler. Vazodaki çiçekleri görünce güzelliği karşısında adeta büyülenmişler. Eğilip koklamışlar hepsi de. Beş dakika ya geçmiş ya geçmemiş aradan, esirgememiş yaradan, on iki delikanlının on ikisi de birer kara karga oluvermiş. Gak gak diye ötmeye başlamışlar. Meğer bu çiçekler bir cadının yetiştirdiği büyülu çiçeklermiş. Kız o kadar üzülmüş ki günlerce hasta yatmış.

Hastalıktan kalkınca ormanda yürümeye başlamış. Karga olan kardeşleri de başının üstünde gak gak diye uçuşup dururlarmış. Karşıdan bir kocakarının geldiğini görmüş. Çirkin mi çirkin, gudubet mi gudubet bir kocakarıcık. Alt dudağı sarkmış, kazma gibi dişleri görünüyor. Karşı karşıya geldiklerinde kız:

— Nineciğim, demiş, kardeşlerim kırmızı çiçekleri koklayınca birer kara karga oldular. Onları tekrar insan haline getirmenin bir yolu yok mu?

Kocakarı çatal sopasını uçuşan kargalara doğru sallamış:

— Yedi yıl, tam yedi yıl hiç konuşmayacaksın. Ağzını açmayacaksın.

Bunu demiş, deyneğine dayana dayana ormanın derinliklerinde kaybolmuş.

Kız yoluna devam etmiş. "Hiç konuşmamalıyım" demiş kendi kendine. "Ağzımı bile açmamalıyım. Kardeşlerim benim eve taşıdığım çiçekler yüzünden karga oldular. Onlar insan haline gelinceye kadar susmalıyım."

Gide gide bir çeşmenin başına gelmiş. Orada su içip dinlenirken uzaktan bir atlının kendisine doğru geldiğini görmüş.

Çeşme başında uzun bir ağaç varmış dallı budaklı. Ona çıkıp saklanmış. Kargalar da gaklaya gaklaya uçuşmuş üstünde.

Sürüp gelmiş atlı. Atından inmiş. Çeşmeden su içerken su içinde güzel bir kızın aksini görmüş. Başını kaldırıp ağaca bakmış. Dünya güzeli bir kız..

— Kız, demiş, sen in misin cin misin?

Kızda hiç ses yok. Ağaçtan inmiş ama hiç konuşmamış. Delikanlının bütün sorularını karşılıksız bırakmış.

Bir şehzade imiş delikanlı. Kızı bırakmamış. Atının ter-kisine bindirmiş. Memleketine götürmüş. Aşık olmuş ona, babasının karşı koymasına aldırmamış. Evlenmiş kızla.

Gel zaman git zaman kızın üç tane kız çocuğu olmuş. Dil-siz olmasına rağmen kocası kendisini çok seviyormuş ama hükümdar babası hiç memnun değilmiş durumdan. Gelininin arka arkaya kız çocuğu doğurmasından hiç hoşlanmamış. Bir de sarayın damları üstünde ötüp duran karga sürüsü. Kız her gün üç defa kargalara yem ve su verirmiş. Hükümdarın dalkavukları,gelini ne yapsa kendisine yetiştirir, kargalar yüzünden çekiştirir dururlarmış. Uğursuz bir büyücü olarak ta-nıtmışlar onu hükümdara.

Bir gün sarayın üstüne yumruk iriliğinde dolu taneleri düş-müş. Kız yatak odasının pencerelerini açmış, kargaları içeri almış. Dolu tanelerinden birisi, pencereden başını uzatan hükümdarın başına çarpmış. Başını yarmış. Dalkavuklar bunun gelinin bir büyüsü olduğunu söyleyip hükümdarı iyice dol-durmuşlar. O gün oğlu dışarıya gitmiş.

— Şu gelinim olacak cadıyı yakalayın! Azgın bir katırın kuyruğuna bağlayın. Nereye isterse alıp götürsün! diye adamlarına emretmiş.

Kızı tutup katırın kuyruğuna bağlamışlar. Arkasına bir sopa vurmuşlar. Katır şaha kalkmış tam ileriye doğru fır-

layacakken gökyüzünden ellerinde yalın kılıç on iki genç adam inmiş. Kız kardeşlerini kurtarmışlar. Hükümdarın adamları korkudan kaçacak delik aramışlar. Meğer o gün on iki kardeşin karga olduklarının yedinci yılıymış. Artık kız bül-bül gibi konuşmuş. Olup biten her şeyi anlatmış. Ertesi gün kocası gelince babasının üzerine yürümüş. On iki kayınbiraderinin de yardımıyla yaşlanmış kötü kalpli babasını tahtından indirmiş. Yerine kendisi hükümdar olmuş.

Adaletli bir hükümdar olan enişterileri ile kız kardeşlerini bırakarak kendi ülkelerine dönmüş on iki kardeş. Daha yarı yolda babalarının ölüm haberini almışlar. Hızla at sürüp onun cenaze törenine yetişmişler. En büyük kardeş hükümdar olmuş. Öbürleri de ona canla başla yardım etmişler.

Onlar ermiş muratlarına, biz çikalım kerevetine. Gökten üç elma düştü, yedi yıl susmasını bilen kız gibi sabretmesini bilen altın çocukların başına.

ALTIN OĞLAN İLE ALTIN KIZ

Zaman zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde, nerede var nerede yok, bir sinek geldi vızıladı havaya, yağını süzdük üç yüz altmış altı tavaya, derisini sattık milyarlarca liraya, kemiklerinden bir köprü kurduk Çukurova'ya. Vay ne köprü, ne köprü!.. Kıldan ince, kılıçtan keskin! Ne dün, ne demin, bugüne bugün iki adam geçti, biri zayıf, biri şişman. Biri dost, biri düşman. Geçen de pişman, geçmeyen de pişman. Sırat köprüsü mü desem, ecel köprüsü mü desem? Ne desem, yalan mı desem? O yalan bu yalan, fili yuttu bir yılan, bu da mı yalan?

O yalan, bu yalan. Minareyi çalıp da kılıfını hazırlayan... Bu da mı yalan?

O yalan, bu yalan. Var biraz da sen oyalan. Seni gidi yalancı keçi, duvara bağlı keçi, hopur hopur yağlı keçi, yalan dolu ağzının içi...

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler, dağdan taşdan daha çokmuş.

Evveller evvel iken, develer tellal iken memleketin birisinde gencecik bir padişah varmış. Sarayının bahçesi dilelere destanmış. İrem bağı onun yanında bozulmuş bağ gibi

kalırmış. Altın havuzlarda gümüş sular şarıldar, zümrüt ağaçlarda altın bülbüller şakırdarmış. Güller, çiçekler renk renk, biçim biçim. Biri solarken biri açılır, ortalığa insanı mest eden kokular saçılmış. Dillerle tarif etmek mümkün mü acaba? Görenlerin aklı şaşar, üzerinden uçan kuşların başı dönermiş.

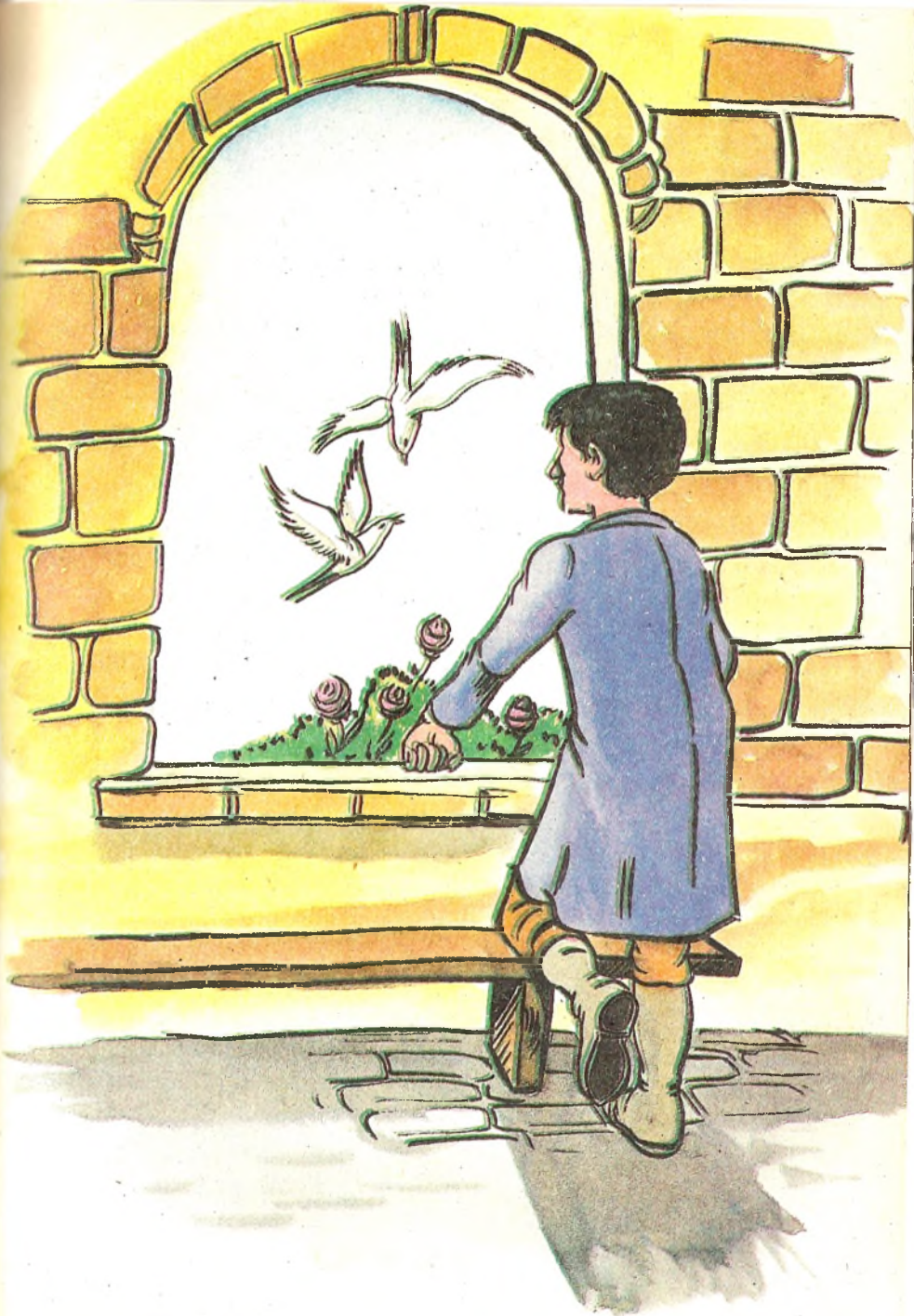
Sarayın bahçesine bir gün üç kuş dadanmış. Padişahın odasının önünde bir gül ağacı varmış. Her sabah bu kuşlar gül ağacına konar, şakır şakır öterlermiş. Öyle bir şakıma ki, duyulmuş, işitilmiş gibi değil. Acaba ne söylerler? Ne anlatırlar? Kim ne bilecek? Sabah olunca padişah gözlerini açar, dinleye dinleye kendisinden geçermiş. Seslerini işite işite bu kuşlara gönlünü kaptırmış. Başka bir işin adını anmaz olmuş. Bakmışlar olacak gibi değil. Padişah elden gitmek üzere. Öldürmeli mi bu kuşları, doğanlara mı kaptırmalı? Ne yapmalı? Ama buna kim cesaret etsin? Ortada koskoca padişah var. "Nerde benim altın sesli kuşlarım?" dediği zaman, cevabını kim verecek?

Vezirler, düşünmüşler, taşınmışlar. Neden demişler ki akıl akıldan üstündür diye. Vezirlerin arasında bir akıllı kul varmış.

— Yahu, demiş, Hint'te mi, Çin'de mi, Mısır'da mı, iyice bilmiyorum, kuş dilinden anlayan bir bilge yaşadığını işiti miştim. O memleketlere birer elçi gönderelim. Arasınlar, bulup getirsinler o bilgeyi. Çözsün bu bilmeceyi. Yoksa padişahımız bu kuşların ne söylediklerini merak ede ede elden gidecek.

Çin'e, Hint'e, Mısır'a birer elçi göndermişler. Aradan çok mu geçmiş, az mı? Bilinmez. Günün birinde Hint'e gönderilen elçi ak sakallı, kuru mu kuru, ince mi ince, bir ihtiyarla dönüp gelmiş. Hemen işe koşmuşlar adamcağızı. Padişahın odasına gizlemişler. Sabah olurken kuşlar gül dalında şakır şakır şakımaya başlamışlar gene. Bilge dinlemiş, dinlemiş:

— Padişahım, demiş. Bu kuşlar sana gönül vermiş. Kuş



değil bunlar. Aslında peri padişahının kızları. Kuşlardan birisi şöyle diyor: "Eğer padişah benimle evlense, ben de ona bir halı dokurum, bir halı dokurum ki, padişahın bütün ordusu üzerine çıksa, yine de oturacak yer kalır."

— Ya öbür kuşlar neler söylüyor? diye acele ile sormuş padişah.

— İkincisi de şöyle diyor: "Padişah benden iyi kraliçe mi bulacak? Ben öyle bir çadır dokurum, öyle bir çadır dokurum ki memleketin bütün halkı içine girse yine de insan alacak yer kalır."

Padişah:

— Ya üçüncüsü? deyince:

Ak saçlı bilge biraz duralamış. Birdenbire söyleyememiş:

— Ah, üçüncüsünü hiç sormayın! Olmayacak şeylerden bahsediyor. Diyor ki: "Padişah benimle evlense! Ben ona bir altın oğlanla bir altın kız doğururum ki, bunların güzellikleri yanında güneş utanır, ay kızarır."

— Bunda olmayacak bir şey göremiyorum, demiş genç padişah. Dünyada her şey olabilir.

Bilge ses çıkartmamış:

— Sen bunları insan şeklinde görmek istiyorsan, ayın on dördü olunca bu ağacın altına gel. Bahçede hiçbir canlı kalmamış. O zaman kuşlar insan şekline girerek etrafında dans edeceklerdir. Bir daha yanından hiç ayrılmazlar. Peri olmaktan çıkarlar.

Bilge bunları demiş, yol hazırlığı yaparak memleketine yollanmış.

Padişah ise şaşırılmış dünü bugünü. İple çeker olmuş ayın on dördünü. Çok sürmemiş, ne bir gün önce, ne bir gün sonra, tam on dördüncü gün, ay bir tepsi gibi pırıl pırıl kar-

değil bunlar. Aslında peri padişahının kızları. Kuşlardan birisi şöyle diyor: "Eğer padişah benimle evlense, ben de ona bir halı dokurum, bir halı dokurum ki, padişahın bütün ordusu üzerine çıksa, yine de oturacak yer kalır."

— Ya öbür kuşlar neler söylüyor? diye acele ile sormuş padişah.

— İkincisi de şöyle diyor: "Padişah benden iyi kraliçe mi bulacak? Ben öyle bir çadır dokurum, öyle bir çadır dokurum ki memleketin bütün halkı içine girse yine de insan alacak yer kalır."

Padişah:

— Ya üçüncüsü? deyince:

Ak saçlı bilge biraz duralamış. Birdenbire söyleyememiş:

— Ah, üçüncüsünü hiç sormayın! Olmayacak şeylerden bahsediyor. Diyor ki: "Padişah benimle evlense! Ben ona bir altın oğlanla bir altın kız doğururum ki, bunların güzellikleri yanında güneş utanır, ay kızarır."

— Bunda olmayacak bir şey göremiyorum, demiş genç padişah. Dünyada her şey olabilir.

Bilge ses çıkartmamış:

— Sen bunları insan şeklinde görmek istiyorsan, ayın on dördü olunca bu ağacın altına gel. Bahçede hiçbir canlı kalmasın. O zaman kuşlar insan şekline girerek etrafında dans edeceklerdir. Bir daha yanından hiç ayrılmazlar. Peri olmaktan çıkarlar.

Bilge bunları demiş, yol hazırlığı yaparak memleketine yollanmış.

Padişah ise şaşırılmış dünü bugünü. İple çeker olmuş ayın on dördünü. Çok sürmemiş, ne bir gün önce, ne bir gün sonra, tam on dördüncü gün, ay bir tepsi gibi pırıl pırıl kar-

ğurmuş. Hem de gerçekten bir altın oğlanla bir altın kız. Yüzleri, her yanları pırıl pırılmış. O kadar güzelmışler ki, böylesi yeryüzüne ne gelmiş, ne de gelebilirmiş. İki kadın, hem de iki kız kardeş, sevinecekleri yerde kıskançlığa kapılmışlar. "Padişah bu çocukları görürse, bizim yaptıklarımızı çabuk unuttur. O zaman hiç itibarımız kalmaz. İyisi mi çocukları ortadan kaldıralım. Yerlerine iki maymun yavrusu koyalım. Padişaha karın seni aldattı. Altın oğlanla altın kız doğuracağım diye maymun yavruları doğurdu diyelim" demişler.

Ah bu kıskançlık! İnsanlara ne kötülük yaptırmaz ki! Hemen dediklerini yapmışlar. Altın çocukları bir sandığa koymuşlar. Sarayın yanından geçen nehre atmışlar.

Anne gözlerini açınca:

— Pek böbürleniyordun hasbam, demişler. Doğura doğura iki maymun yavrusu doğurdun!

Kadıncağız ah etmiş ama elden ne gelir.. Artık perilikten çıktığı için büyülü bütün güçlerini kaybetmiş.

Padişah altın oğlanla altın kız beklerken iki maymun yavrusu ile karşılaşınca tepesi atmış. Kucağına konan maymuncukları yere fırlatmış. Hemen hasta karısını deli bir katırın sırtına bindirmiş. Saraydan kovmuş.

Zavallı kadıncağız katır sırtında gide gide bir ormana ulaşmış. Küçük bir kulübeye sığınmış. Oraya yerleşerek sefalet içinde yaşamaya başlamış. Perilikten çıkıp çıkacağına bin pişman olmuş.

O yaşayadursun ormanda. Biz gelelim altın oğlanla altın kıza. Sandık içinde nehre atılınca boğulup ölmemişler. Sandık sağlamış. Su alıp götürmüş. Gece gündüz sürüklenip gitmişler. Ağaçların altından, timsahların arasından geçmişler. Çağlayanlardan düşmüşler. Neden demişler ki Allah öldürmeyince ölünmez diye. Kaç gün geçmiş aradan? Esirgesin yaradan. İrmak kıyısında gezinen bir derviş, sandığı

görüvermiş. Yakalayıp çıkartmış kıyıya. Kapağı açmış. Bir de ne görsün? Bir altın oğlanla bir altın kız. Mışıl mışıl uyuyorlar. Derviş almış sandığı, yoksul evine götürmüş. Ak saçlı karısının şimdiye kadar çocuğu olmamış. Çocukları Allah'ın bir lütfu olarak kabul etmişler. Bin bir nazla büyümüşler. Üzerlerine titremişler. Gel zaman git zaman altın kızla altın oğlan, servi gibi salınmışlar. Biri andız gibi büyümüş bir delikanlı olmuş. Öbürü gelişmiş fidan gibi bir genç kız olmuş. Onları görenler maşallah üstüne maşallah çekerlermiş.

Günün birinde dervişle karısı ölmüşler. Derviş ölmeden önce, altın oğlanla altın kızın sırrını açıklamış:

— Sizi, demiş, ırmakta bulmuştum. Kim olduğunuzu, ırmağa niçin atıldığınızı ben de bilmiyorum. Artık büyüdünüz. Aslınızı neslinizi araştırabilirsiniz.

İki kardeş, dervişle karısının ölümüne pek üzölmüşler. Bir ana baba bellemişlermiş onları. Ama bir taraftan da içlerine giren kurdun çabasına düşmüşler. "Biz kimiz? Anamız babamız yok mu? Bizi neden nehre attılar?" diye düşünüp durmuşlar.

Altın oğlan kız kardeşine:

— Sen burda, evimizde kal! Ben gidip diyar diyar gezeyim. Belki bir yolunu bulur da aslımızı neslimizi öğrenirim, diyor.

Altın kız:

— Güle güle git! Güle güle gel altın kardeşim, demiş. Seni beni yaratan Allah, bir gün elimizden tutar da bizi ana-mıza babamıza kavuşturur.

Altın oğlan düşmüş yola. Az gitmiş uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Altı ayın sözü mü olur, bir yıldan fazla gitmiş. Köy köy, kent kent dolaşmış. Ova geçmiş, dağ aşmış. Gözünü kulağını dört açmış. Ama hiçbir şey öğrenememiş. Bir ipucu bile ele geçirememiş. Sonunda ümitsizliğe kapılmış. Yüz geri

kız kardeşinin yanına dönüyormuş. Yolu bir ormandan geçerken ulu bir ağaç görmüş. Şu ağacın dibinde biraz soluklanayım, demiş. Atından inmiş. Ağacın altına oturmuş. Uzun bir of çekmiş. Of demesiyle ağaçta küçük bir kapı açılmış. İçinden küçük bir cüce çıkmış.

— Beni mi emrettiniz efendim, demiş. Of diye seslendiniz. Benim adım Of'tur. Şaşırmış kalmış altın oğlan. Şaşırmış ya, bir yandan da pişkinliğe vurmuş.

— Seni çağırmıştım ya, bana nasıl hizmet edebilirsin? demiş.

— Ne emredersen efendim?

— Öyleyse küçük dostum, senden anamın babamın kim olduğunu öğrenmeni istiyorum.

Cüce ortalıktan kaybolmuş. Akşam olmadan tekrar meydana çıkmış.

— Efendim, demiş, siz bir padişah oğlusunuz. Babanız hayatta. Sarayında zevk ve sefaya dalmış. Anneniz ise pek yakınınızda bir kulübede oturuyor. Artık benim yapabileceğim bir şey kalmadı. İzninizi diliyorum.

Bunları söylemiş. Küçük kapısını aralayarak gözden kaybolmuş.

Altın oğlan, anasının kaldığı kulübeyi kolaylıkla bulmuş. Tanışmaları uzun sürmemiş. Anası daha bir bakışta altın gibi parlayan bu delikanlının kendi oğlu olduğunu anlamış. Sarılmışlar birbirlerine, gözyaşı dökmüşler. Anlatmışlar birbirlerine başlarından geçenleri. İyice pekişmiş sevgileri. Almış anasını delikanlı, kız kardeşinin yanına götürmüş. Kadının kızıyla tanışması da çok dokunaklı olmuş. Orada bulunanların gözleri yaşla dolmuş.

Anasıyla kız kardeşini buluşturduktan kısa bir süre sonra altın oğlan, binmiş atına, düşmüş başkent yoluna. Babasının o meşhur bahçesi olduğu gibi duruyormuş. Sorup so-

ruşturmuş. Soru sorduğu kişiler:

— Ah, padişahımızı hiç sorma, demişler, şimdi kendini öyle bir eğlenceye kaptırdı, öyle bir eğlenceye kaptırdı ki kimseyi gözü gördüğü yok. Bahçesinde bir çengi ağacı yetiştirdi. Her akşam o çengi ağacının altında çilingir sofraları kurulmakta, bütün saray halkı sabaha kadar çal oynasın, vur patlasın oynamaktadır.

Altın oğlan doğru bahçenin yanına gitmiş. Bir kolayını bu-larak kimseler görmeden duvardan içeri atlamış. Saklanmış ağaçların arasına. Derken akşam olmuş. Padişah, karıları, saray erkânı has bahçeye akin etmeye başlamışlar. Çengi ağacının çevresine masalar kurulmuş. Türlü türlü içkiler, me-zeler taşınmış. Kafalar dumanlanınca padişah, çengi ağacına "Haydi çal!" emrini vermiş.

Bu emir üzerine ağacın her dalı, her yaprağı ayrı makamdan kıvrak havalar döktürmeye başlamış. Bunlar öyle ha-valarmış ki, en soğukkanlı insan bile, yerinde duramaz oluyor, kalkıp şıkır şıkır oynamaya başlıyormuş. Bahçenin hali görülmeye değermiş doğrusu. Başta padişah olmak üzere bahçede kim varsa hepsi kıvrır kıvrır göbek atmaya başlamışlar.

Alem tam kızıışınca, altın oğlan bahçe duvarına çıkmış:

— Padişahım! Padişahım! diye haykırıvermiş. Çengi ağacının altında bir çengiden farkın kalmamış. Eğer sende biraz şeref olsaydı, altın gibi karını ormanda süründürmez, altın oğlunla altın kızını anasız babasız büyütmezdin!

Bu haykırış her sesi bastırmış. Önce çengi ağacı susmuş. Sonra şıkır şıkır oynamakta olan padişah durmuş. Daha sonra da bütün saraylılar durmuşlar. Taş kesilmişler sanki.

Neden sonra padişah:

— Kimdi bana hakaret eden küstah? diyebilmiş. Muhafızlar! Öyle salak salak ne bakıyorsunuz? Yakalayın şu haddini bilmezi!

Muhafızlar bahçeyi aramışlar ama altın oğlan çoktan kayıplara karışmış gitmiş.

Padişah olay üzerinde fazla durmamış. Bugünlük yeter diyerek eğlenceye son vermiş. Sarayına çekilmiş. İkinci akşam, sanki hiçbir şey olmamış gibi aynı alem yeniden kurulmuş. Çengi ağacı çalmaya, saraylılar da dönmeye başlamışlar. Aynı ses, daha kuvvetli olarak dünkü sözleri tekrarlayınca yine önce çengi ağacı, sonra padişah, sonra da saraylılar zınk diye duruvermişler. Padişah yine:

— Yakalayın haini! Başını kılıçtan geçirin! diye buyruklar yağdırmış ama yakalamak kolay mı? Altın oğlan sırrolmuş, kayıplara karışmış. Padişah o gün de erkenden eğlenceye paydos demiş.

Fakat üçüncü gün de aynı sözlerle karşılaşınca padişah, bir şeyler hatırlar gibi olmuş. "Altın oğlanla altın kız ha?.. Altın oğlanla altın kız... Bunda bir iş var?" Yavaş yavaş eski günler gözünün önünde canlanmaya başlamış.

— Bu adam kimse bulunacak! demiş. Kim yakalayıp getirirse ağırlığınca altın vereceğim.

Muhafızlar koşuşmuşlar, sağa sola seğırtmişler ama kimseyi yakalayamamışlar. Padişah:

— Şehrin bütün kapıları tutulsun! Bütün hanlar, misafirhaneler aransın!

Bütün sokaklar, bütün kapılar tutulmuş. Hanlar misafirhaneler aranmış. Yok, kimseyi bulamamışlar. Hancıları sorguya çekmişler. Hancıardan birisi:

— Benim hanımda üç gündür garip bir yolcu misafirdi, demiş. Yüzü altına benziyordu. Aptes alırken gördüm, elleri ayakları da altın gibi parlıyordu. Bu gece atına bindi çekip gitti. Ne tarafa gideceğini söylemedi. Paramı fazlasıyla ödedi.

Hancının anlattığını padişaha yetiştirmişler. Padişah:

— O yolcu bulunacak! demiş. Hem ben bulacağım. Hızırlayın atımı! Kırk tane de muhafız hazırlansın!

Padişah kırk muhafızı ile düşmüş yollara. Az gitmiş uz gitmiş, sora sora altın oğlanın izinden günlerce yol gitmiş. Bir ırmağın kıyısında küçük bir kasabaya rastlamışlar. Muhafızlar burada da sormuşlar.

— Eli yüzü altına benzeyen bir atlı buralardan geçti mi?

— Niye geçsin ki, demiş soru sorulan kişi. Altın oğlan buralıdır. Burada oturur.

Padişah ve adamları altın oğlanla altın kızın evini kuşatmışlar. Evde ele geçen yaşlıca kadının maymun yavrusu doğurdu diye saraydan kovdurduğu karısı olduğunu tanımakta gecikmemiş.

— Affet beni, karıcığım, demiş, beni aldatmışlar. Sana bilerek kötülük yapmadım.

Muhafızlar dışarıda beklerken padişahla karısı, altın oğlanla altın kız oturup konuşmuşlar. Birbirlerine anlatmışlar başlarından geçenleri.

Padişah tekrar tekrar özür dilemiş karısından, çocuklarından. Kadıncağız:

— Gerçek meydana çıktı. Ben çocuklarıma kavuştum ya. Bu bana yeter. Çektiğim acıları unuttum gitti, demiş.

Padişahı affetmiş. Padişah da onları alarak sarayına götürmüş. Çocuk doğurmayan öbür hanımlarını kırk katırın kuyruğuna bağlayıp uzaklara göndermiş.

Altın oğluyla altın kızına bakan padişah:

— Ne yapayım altın halıyı? Ne yapayım ipek çadırı? Bana altın evlatlar lazım. Halıyla çadırı bir kıyıya attırmış. Çengi ağacını kestirmiş. İçkiyi ağzına sürmemiş bir daha.

Onlar ermişler muratlarına. Gökten üç elma düştü altın akıllı çocukların başına.

ÜÇ KIZ KARDEŞ

*Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde,
develer top oynarken eski hamam içinde, ha-
mamacının tası yok, suyu var kurnası yok.
"Altın tas mavi atlas, iğne batmaz, makas kes-
mez" dediler bu nedir? Ne ceviz, ne de kes-
tanedir. Çözemedim bilmeceyi, kazanamadım
eceyi. Bilen bilsin, çözen çözsün. Ona bu
masal armağan olsun.*

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler
dağdan taştan daha çokmuş.

Çok söylemenin günah, az söylemenin sevap sayıldığı
çağların birisinde, yüce yüce dağların gerisinde büyük bir
şehir varmış. Çarşıları işlekmiş ama sokakları darmış. Bu
şehrin kıyısında köşesinde üç kızlar derler, güzel mi güzel,
marifetli mi marifetli üç bacı yaşarmış. Anadan da, babadan
da öksüz kalmışlar. Çorap örер satarlarmış insanların ayak-
larına. Pek çıkıp bakmazlarmış şehrin sokaklarına. Nerede?
buna vakitleri mi var? Biri yünü çarşıdan alıp getirir, yıkar, ku-
rutur, tararmış. Biri eğirir bükermiş. Üçüncüsü de durmadan
çorap örermiş. Örmeyip de ne yapsınlar. Başka kazanç ka-
pıları mı var? Kim kime bir dilim ekmek veriyor?

Elle çorap örmek, el işi, göz nuru. Ama değerini veren var

mı? Zavallı kızlar gecelerini gündüzlerine katarlar, uyuyamazlar, kuş uykusuna yatarlar. Gene de öyleyken karınlarını zor doyururlarmış. Hani ördükleri çoraplar da şöyle böyle çoraplar olsa bari. Allı dallı, renk renk nakışlı. Türkmen gelinlerinin başları gibi çiçek çiçek bakışlı. Dere suyu gibi akışlı. Kolay iş mi böylesine çoraplar örmek. Ama satın almak isteyenler, yarım yamalak şöyle bir bakar, sivri burunlarını bükerek, bin dereden su getirerek ucuza kapmak için ellerinden geleni geri koymazlarmış.

Hani işin zorluğu var, elden çıkarmanın güçlüğü var diye üç baci bundan ona buna yakınır karalar mı takınırmış. Ne gezer... Hayatlarından çok memnunlarmış. Evet yoksullarmış, cici bici giysiler giyemezler, her gün yağlı ballı yemekler yiyemezlermiş ama gülen yüzleri bir gün olsun kararmazmış. Şarkılarla, türkülerle, şakalaşmalarla günlerinin nasıl geçtiğini bilmezlermiş.

Bir memleketin yöneticileri halkın ne ile geçindiğini, kıl gibi köprüleri nasıl geçtiğini bilmezlerse, o memlekette yaşayanların hali hal, yolu yol değildir. O ülkenin ne yaptığını, hayır yoluna mı, şer yoluna mı saptığını bilmeyen bir padişahı varmış. Aklına estiği şeyleri yapar, doğrusu dururken eğri büğrü yollara saparmış. Bir gün sarayında otururken aklına gene budalaca bir fikir gelmiş. Vezirini çağırmış:

— Bundan böyle halk geceleri ışık yakmayacak! Akşam ezanı okunur okunmaz yatağına yatacak!

Vezir başüstüne diyerek çıkmış. Davullar güm güm öterek, tellallar bas bas bağırarak buyruğu herkese duyurmuşlar. Çorapçı kızlar da duymuşlar duyuruyu. Kesilmiş değirmenlerinin suyu. Kara kara düşünmeye başlamışlar. "Biz gece çorap örmezsek aç kaldığımız gündür. Bize kim bir dilim ekmek verir. Vay halimize!" diye ağlayıp sızlanırlarken, küçük kız, en kaygısız, en delişmen olanları:

— Ama siz de hemen pes dediniz, diye ablalarını ya-

tıstırmaya çalışmış. Padişah ev ev dolaşacak değil ya, perdemizi sıkı sıkı kapar, ışığımızı yakar, işimizi yaparız. Zaten topu topu bir küçük penceremiz var. Onu kapatmak zor iş mi?

Başka bir çarçereri de olmadığından öyle yapmışlar. Akşam olunca perdeyi sıkı sıkı kapatmışlar. Başlamışlar gene yün eğirmeye, çorap örmeye.

Padişah ise sarayında akşama kadar otura otura canı sıkılmış. "Bakalım halk buyruğuma uyuyor mu?" diye veziriyle sokakları dolaşmaya çıkmış. Şehirde tek bir ışık sızıntısı, tek bir insan sesi görememişler, duyamamışlar. Vezirine: "Verilen bir buyruk yerine getirilmeli. Halk bunu böyle yapmalı, böyle bilmeli. Yoksa memleket kalkınamaz efendim! Herkes bildiğini işlerse, burnunun doğrusuna giderse memleketin hali nereye varır?" diye hikmetler dize dize, kıyı bucak geze geze yürürlerken küçücük bir evceğizden sızan küçük bir ışık parçası görmüşler. Hemen oraya koşmuşlar. Evet, pencereden ışık sızıyor. İçerden de insan sesleri geliyor.

Padişahla vezir, kapı dinlemenin ayıp olduğuna al-dırmadan kulaklarını kapıya dayamışlar. İçerde konuşulanları dinlemeye koyulmuşlar:

— Ah ne olur, beni büyük vezirin oğlu alsa da çorap örmekten kurtulsam!..

— Keşki beni de küçük vezirin oğlu istese... Altın sa-raylara kurulurdum. Hiç yün tarağını, kirmanı, çıkırgı elime alır mıydım...

— Aman ablalarım, düşündüğünüz şeylere bakın. Beni padişahın oğlu istese bile evet demem. Ama babası olacak o merhametsiz şişko gelip de önüme diz çökerse, yalvarıp yakarırsa, belki o zaman gönlüm olur. Çünkü bilirsiniz, yufka yürekliyimdir. Yalvarıp yakarmalara gelemem.

— Nerede o bolluk kızım! Haspaya bak, koskoca padişahı önünde diz çöktürecek...

Bu konuşmaları kahkahalar, şakalaşmalar izlemiş. Padişah nerdeyse öfkeden kuduracak hale gelmiş.

— Vezirim, demiş, tebeşirle işaret koy şu sefil kulübenin kapısına. Bu memlekette hem buyruğuma uymayanlar, hem de bana dil uzatacak kadar yoldan çıkmış sorumsuz insanlar yaşıyor. Bu böyle olmaz. Bunları bir dakika bile yaşatmak caiz değildir.

Sabah olmuş. Bir sürü zaptiye kulübenin kapısına dayanmış. Bir tekmeyle kapıyı kırıp girmişler içeriye. Üç bacıyı sürükleye sürükleye, çığırıştırıra çığırıştırıra alıp gitmişler. Herhalde öyle istenmiş olmalı ki, zaptiyeler üç bacıyı doğrudan padişahın karşısına dikmişler. Padişahta surat bir karış, sanki ediyormuş gibi Azrail'le yarış, kızlara ölümü hatırlatan bir bakışla bakmış. Büyük kızla ortanca kız, rüzgâr eserken tarlalardaki ekinler nasıl dalgalanırsa öyle dalgalanmışlar. Ama küçük kız tınmamış bile. Dimdik durmuş. Padişah bakmış bakmış, ne bir şey söylemiş, ne de bir soru sormuş. Eliyle götürün bunları der gibi bir işaret yapmış.

Küçük kız götürülürken geri dönmüş:

— Padişahım! Padişahım diye haykırmış. Senden büyük Allah var! O kadar zalim olma! Fakir fukaranın ahını alma! Biz üç öksüz kıız. Çorap örerek geçimimizi sağlarız. Gece gündüz çalışır da öyle karnımızı doyururuz. Çalışmazsak aç kaldığımız gündür. Yaktığımız ışığın kime ne zararı var da bize bu zulmü layık görüyorsunuz?

Küçük kız daha neler neler diyecek, içindeki hıncı tas-tamam ortaya dökecekmiş ama zaptiyeler sıkılmışlar boğazını, kapatmışlar ağzını. Padişah da:

— Susturun şunu, demiş. Karşımda cırlı cırlı konuşabiliyor!.. Atın bunları zindana! Cellata da haber verin! Başlarını uçurmak için hazır olsun!

Atılmışlar zindana apar topar. Bu ışsız, karanlık zin-

danda geçmiř haftalar aylar. Padiřah unuttuėu için mi, yoksa bařka bir řey dūřundūėu için mi, her nedense, bir tūrlū bař-ları vurulsun buyruėunu vermemiř. Her gūn bir dilim kuru ekmek, bir mařrapa su verilmiř kendilerine. Bir deri bir kemik mi kaldılar dersiniz. Ne gezer... Bir řey yitirmemiřler ne-řelerinden. řarkı tūrkū eksik olmamıř dillerinden. Birbirlerine olmadık řakalar yapar, kakhahalarıyla zindanı birbirine ka-tarlarmıř.

Bir gūn padiřah oėlu ile būyūk ve kūūk vezirin oėulları ūū bir olup ava gitmek için atlanmıřlar. Atlarını dōrtnala kal-dırıp kanatlanmıřlar. Tam řehrin dıřındaki zindan ōnūnden geçerlerken tatlı kakhahalar ulařmıř kulaklarına. Gemlerine asılarak dur demiřler atlarına. Zindanda kadınların da yat-tıklarını bilmiyorlarmıř. Zindancıbařını yanlarına aėırmıřlar. Sormuřlar:

— İçerde kadın olarak ū bacı var, demiř zindancı. Bař-larının vurulmasını bekliyorlar. Sularının ne olduėunu bil-miyorum. Elbette bir halt karıřtırmıřlardır. Ama doėrusunu sōylemek gerekirse ōmrūmde bunlar kadar gūzelini, bunlar kadar neřelisini gōrmedim.

Zindancının açıklaması beyzadelerin ilgisini çekmiş. Bir-birlerine bakışmışlar. Hiç konuşmadıkları halde atlarından in-mişler. Avluyu geçerek zindandan içeri girmişler.

Zindancı izbenin kapısını aralayıp gōstermiř kızları de-likanlılara. Pek açık seçik gōrememiřler alacakaranlıkta. Ama bu kadarı bile akıllarını başlarından almaya yetmiş.

Padişah oğlu:

— Kızlar, demiş, suunuz ne? Niçin atıldınız zindana?

Būyūk kız:

— Bilmiyoruz, demiş.

Ortanca kız:

— Bilmiyoruz, demiş.

Küçük kız:

— Bize niçin soruyorsun? Padişaha sor, demiş.

Padişah oğlu ile vezir oğulları doğruca padişaha gitmişler.
Padişah oğlu:

— Babacığım, demiş, zindanda üç genç kız var. Bunların suçu nedir? Öğrenebilir miyim?

Padişah düşünmüş, ensesini kaşımış. Hiçbir şey hatırlayamamış:

— Hangi kızlar, diye sormuş.

— Zindandaki kızlar babacığım.

— Belli ki bir suç işlemişler. Ben de zindana attırmışım.

Padişah oğlu babasına yalvarmış: "Babacığım acı onlara" demiş. "Hiçbir suç işlememişler" demiş. "Benim, biricik oğlunun hatırı için affet" demiş. Padişah duymamış, dinlememiş. Oğlan tam üç gün yalvarmış babasına. Babası da acıdığı için değil, yakasını oğlunun elinden kurtarmak için "Affettim, zindandan çıkarsınlar" demiş.

Kızlar böylece kurtulmuşlar zindandan. Özgürlüğe kavuşmanın uçarı sevinci içinde evlerine koşmuşlar. Koşmuşlar ya bir de ne görsünler? Kendi kulübelerinin yerinde kocaman bir konak. Bir süre acaba yanlış yere mi geldik diye sağa sola bakınmışlar. Yok hayır, bu mahalle kendi mahalleleri, bu konağın yeri de kendi kulübelerinin yeri.

İstemeye istemeye konağın kapısını çalmışlar. Bir zenci çıkmış ilkin. "Afandım afandım" demekten başka bir şey dememiş. O gitmiş, başka bir uşak gelmiş. O da "Hayde bre... Hayde bre..." demekten başka bir şey söylememiş. Kızlar dayatınca şansar kürklü, tilki suratlı bir adam çıkmış karşılarına:

— Ne istiyorsunuz hatuncuklar? demiş.

Küçük kız:

— Bir şey istediğimiz yok efendi baba, diye karşılık ver-

miş. Bu konağın yerinde babamızdan kalma evceğizimiz vardı. O nereye gitti? Niçin yıkıldı? Nedenini öğrenmek istiyoruz.

Sansar kürklü, tilki suratlı adamın suratı asılmış:

— Sen neden bahsediyorsun kızım. Burası benim dedemden kalma mülkümdür. Kadın halinize bakmadan malımı elimden almak mı istiyorsunuz? Haydi def olun bakalım!.. Yoksa başınıza öyle bir çorap örerim ki dillere destan olur.

Küçük kız bir pars gibi atılıp adamın sansar kürkünü, tilki suratını parçalamak istemiş ama ablaları bırakmamış. Onu zorla oradan uzaklaştırmışlar.

— Başımıza bir iş daha açmayalım, demişler. Bir ülkenin başındaki kişiler haksızlık yaparlarsa, halk da azıtır. Gücü gücü yetene, eli silah tutana kanunu işler. Şimdi küçük evceğizimizin yerine bir tas soğuk su içelim. Kendimize yeni bir yol seçelim.

Oradan uzaklaşınca baş başa verip konuşmuşlar. Nereye gitsinler? Nereye sığınsınlar? Ne iş tutsunlar? Erkek olsalar iyi kötü kendilerine bir iş bulabilirler. Şu yeryüzünde iyilerin yanında kötüler de var. Güzel adlarını kötüye çıkarmadan ne yapabilirler? Düşünüp taşınırlarken akıllarına parlak bir fikir gelmiş.

— Erkek kılığına girelim. Kimimiz uşak oluruz. Kimimiz çoban. Yoksa yandığımızın resmidir. Açlıktan ölür gideriz.

Uygun bulmuşlar bu teklifi. Başlarına bir keçi postekisi, sırtlarına bir aba geçirmişler. Olmuşlar bir keloğlan. Sokak sokak dolaşarak iş aramaya başlamışlar. İşlek bir sokaktan geçiyorlarmış. Yanlarına bir adam sokulmuş.

— Keloğlanlar, demiş, boş musunuz? Kaz çobanlığı yapmak ister misiniz?

Nasıl istemezler? Canlarına minnet. Düşmüşler adamın

peşine. Gitmişler düşünce düşünce. Adam gide gide saraya varmamış mı?

— Bakın keloğlanlar, demiş. Beylik kazları güdeceksiniz. Tek bir kaz bile eksilir ya da tilkiye yem olursa yandığınız gündür. Padişahımız malına hiyanetlik edilmesini asla affetmez.

Küçük Keloğlan:

— Sen onu bize anlatma, diye karşılık vermiş. Biz çok iyi biliriz padişahımızı. Bu yüzden de kazlarını gözümüz gibi koruruz.

Böylece bizim üç kız kardeşler kaz çobanı olup çıkmışlar. Akşama kadar kazları çayırarda otlatır, akşam olunca kazların doluştuğu kulübede gecelerler. Onlar kaz çobanlığı ededursunlar, biz gelelim padişah oğlu ile vezir oğullarına. Kızların zindandan çıktıkları gün, aralarında konuşup anlaşmışlar: "Hele birkaç gün geçsin. Dinlenip kendilerine gelsinler. Üzerlerinden zindan havasını atsınlar. Biz de gidip Allah'ın emriyle kendilerine istekli olalım." Hangi kızı hangisi alacak? Onu da kararlaştırmışlar. Büyük kızı büyük vezirin oğlu, ortanca kızı küçük vezirin oğlu, küçük kızı da padişah oğlu alacak...

Aradan birkaç gün geçmiş.

— Haydi, demişler, şimdi gidip kızlarla konuşalım.

En yeni giysilerini giyinmişler. Atlarına binmişler. Sürmüşler kıyı mahallesine. Gele gele gelmişler ki ne gelsinler. Tarif edilen küçük evin yerinde kocaman bir konak. Dur da seyrine bak.

Konak sahibini sorguya çekmişler. Hin oğlu hin, el pençe divan durarak tatlı diller dökmüş:

— Beylerim, efendilerim! Sizi yanıltmışlar. Burası benim dedemden kalma mülkümdür. Sözüünü ettiğiniz kızları hiç görmedim. Tanımak şerefine erişemedim. Başka yerlerde arar-

sanız izlerini bulursunuz belki. Bendeniz kulunuz da yardımcı olurum size. Nerede oldukları kulağıma çalınırsa derhal haberdar ederim sizi.

Üç delikanlı koca şehri aramışlar taramışlar. Sokak sokak, kapı kapı, sormadık insan bırakmamışlar. Adamları da yardımcı olmuş kendilerine. Ama rastlamamışlar ne bir bile, ne bir görene. Elleri boş, gönülleri bir hoş, saraylarına dönmüşler.

Aradan az mı geçmiş, yoksa aylar yıllar mı geçmiş? Burasını bilen yok. Bir gün hava çok sıcakmış. Güneş buram buram ortalığı kasıp kavuruyormuş. Derenin ılık suyunda keyif sürerken kazlar, onlara bakıp imrenmiş kızlar. Bakmışlar ortalıkta ne gelen var ne giden. Keloğlan giysilerini fırlatıp atmışlar. Derenin derin yerine kendilerini bırakmışlar. İşte ne olmuşsa bu sırada olmuş. Üç delikanlı avdan dönmüyormuş. Kulaklarına kahkahalar ulaşmış. Kendilerine hiç de yabancı gelmemiş bu gülüşler. Üçü de ağaçların arasına sine sine dere kıyısına yanaşmış. Bir de bakmışlar ki ne gör-sünler? Günlerdir yana yana aradıkları, hiçbir yerde bulamadıkları, işte burada... Derede yıkanıyorlar... Bir an gözlerine inanamamışlar. Acaba bunlar aradıkları kızlar mı, yoksa peri kızları mı?

Saklanıp beklemişler orada. Kızlar sudan çıkmışlar. Keloğlan giysilerini geçirmişler sırtlarına. Delikanlılar da dikilivermiş karşılarna. Hiçbir şey söylemeden başlarındaki keçi postekilerini çekip almışlar. Lüle lüle saçlar dökülmüş omuzlarına. Keloğlanlar bağırıp çağırırken onlar aldurmamışlar. Bileklerinden yakaladıkları gibi terkilerine bindirip dörtlale sarayın yolunu tutmuşlar.

Babaları "Olmaz!" demiş, "İzin vermem!" demiş ama oğulları kulak asmamış onlara. Kırk gün kırk gece düğün yapıp evlenmişler çorapçı kızlarla.

Onlar ermiş muratlarına. Gökten üç elma düştü, öksüz kızların başına.

KIRK DEV, KÜTÜK EV.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynarken eski hamam içinde, keçiler mandaları nallar iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken, atlayıp gidecektim eşikten, anam başını kaldırdı beşikten "Oğlum, servi boylum" dedi bana. "Bir ricam olacak sana. Al şu takatukaları takatukacıya takatukalattırmaya götür. Takatukacı takatukaları takatukalamam derse al o takatukaları takatukacıdan takatukalattırmadan getir."

Aldım takatukaları takatukacıya takatukalattırmaya götürdüm. Takatuka diyerekten, kuru nane yiyerekten eve döndüm. Kuru nane yaş nane, bu sözleri tane tane söyleyenin yedikleri yarasin, can olsun. Bu masal ona armağan olsun.

Bir varmış bir yokmuş. İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan, kurttan kuştan daha çokmuş.

Evveler evvel iken, dikenler gün iken ya şu dağın gerisinde, ya öbür dağın berisinde bir şehir, bu şehirde de hali vakti yerinde bir adam varmış. Ne uzun, ne kısaymış boyu. Biraz tuhafçaymış huyu. Her gün türlü türlü rüyalar görür, bunlara pek fazla değer verirmiş.

Yaşlanmış, saç sakalı ağarmış. Yetişmiş üç güzel kızı ile üç oğlu varmış. Bir gün oğullarını yanına çağırılmış. Ne kızmış, ne de bağırılmış.

— Evlatlarım, demiş. Öleceğim gün yaklaştı. Çünkü gördüğüm ölümlü rüyaların haddi hesabı şaştı. Ben hasta yatağında yatarken bir yağız atlı gelecek. Büyük kız kardeşinizi isteyecek. Ben can çekişirken bir doru atlı gelecek. Ortanca kız kardeşinizi isteyecek. Ben musalla taşında iken beyaz bir atlı gelecek. O da küçük kız kardeşinizi isteyecek. Ne adlarını sorun, ne de sanlarını. Ne yerlerini öğrenin, ne de yurtlarını. Hiçbir şey sormadan, hiçbir şey söylemeden verin kardeşlerinizi onlara. Vasiyetimdir bu benim. Sakın ters bir iş yapmayın. Sızlamasın kemiklerim.

Babaları hastalanmış, yatağa düşmüş. Yağız atlı çıkıp gelmiş. Atından bile inmeden, hiçbir söz söylemeden kapıda beklemiş. Büyük kardeşle ortanca kardeş yan çizmeye kalkışmışlar. Neyin nesi kimin fesi olduğunu bilmedikleri bir adama kız vermenin doğru olmadığını bağıra çağıra söylemişler. Hatta yağız atlıya bir iki kere taş bile atmışlar. Ama küçük kardeşleri Nuh demiş, peygamber dememiş. "Babam daha sağken onun sözünü çiğneyemeyiz" demiş de başka bir şey dememiş. Götürüp büyük kız kardeşini eliyle yağız atlıya teslim etmiş.

Derken babaları ağırlaşmış. Çılgınlıkları gökleri aşmış. Tam bu sırada doru atlı çıkıp gelmiş. Büyük kardeşle ortanca kardeş ona da karşı çıkmışlar. Hatta kılıç bile çekmişler ama küçük kardeşlerinden korktukları için ileriye gidememişler. Doru atlı ortanca kız kardeşi alıp gitmiş.

- Çok sürmemiş. Adamcağız bir sabah kavuşmuş Tanrı'nın rahmetine. Toplanmışlar konu komşu başına. Namazını kılmak için çıkartmışlar musalla taşına. Tam bu sırada beyaz atlı, kuş gibi kanatlı, çıkıp gelmiş. Ağabeyleri bu sefer kızı vermemek için büyük bir kavga çıkarmışlar. Bağırıp ça-

ğırnımlar. Ama küçük kardeşin çok öfkелendiğini, kılıcına sarıldığını görünce biri bir tarafa, biri başka tarafa sıvışıp gitmiş. Babalarının cenaze namazında bile bulunmamışlar. Küçük kardeş, küçük kız kardeşini beyaz atının tergisine bindirip yolcu etmiş.

Bir yıl geçmiş aradan. Ne kız kardeşleri bir haber salmış. Ne de onlar arayıp sormuşlar. Anaları ağlayıp sızlar "Ah kızcağızlarım! Vah kızcağızlarım!" diye karalar bağlarmış. Üç kardeşler kız kardeşlerini görmeye, annelerine sağlık haberlerini getirmeye karar vermişler.

Önce büyük kardeş çıkmış yola. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Dumanlı bir dağa sarmış yolu. Sordukları kişiler: "Bu dağda kırk devler yaşar" demişler. Kırılmış sanki kanadı kolu. Cesaret edememiş daha ileri gitmeye. Atının başını çevirmiş geriye. Dönüp gelmiş. Kardeşlerine:

— Dolaşmadığım ne köy kaldı, ne şehir. Ne kır kaldı ne bayır. İzlerine bile rastlayamadım, demiş.

Annelerinin zorlaması üzerine ortanca kardeş çıkmış yola. Bakınmadan sağa sola, az gitmiş uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. O da ulaşmış dumanlı dağa. Bakınıp dururken tüten bir duman görmüş. Sürmüş atını oraya varmış. Bir kapı önünde bir kadın oturuyor. Şişman mı şişman. İri mi iri. Yere kadar uzanıyor memeleri.

Ortanca kardeş dikilmiş kadının karşısına:

— Anacığım, demiş bir yağız atlı, bir doru atlı, bir beyaz atlı bir yıl önce buralardan geçti mi? Kendilerini tanıyor musun? Ya da onlardan söz edildiğini hiç işittin mi?

— Tanımıyorum, demiş kadın. Ama sen hangi cesaretle buraya kadar sokulabildin insanoğlu? Benim kırk tane dev oğlum var. Birazdan dönüp gelecek onlar. O zaman yer yarılmalı da yerin dibine girmelisin. Ya da bir kuş olup kanatlanıp uçmalısın.

Böyle konuşunca dev anası, ortanca kardeşin birbirlerine vurmuş çenesi. Hemen geri dönmüş izinin üstünde. Ulaşmış memleketine yedi günde.

İkinci kardeş de çay sıra gidip kum sıra geri dönünce, en küçük kardeş atlanmış. Atlanmamış sanki kanatlanmış. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Varmış dumanlı dağa. Niyet etmiş ateş yakmağa. Çakmağını çakmış da çakmış. Çakmak taşından avuç avuç çinkı çıkmış ama kav tutuşmamış. Sağa sola bakarken bir ışık görmüş uzakta. Varmış oraya. Meydanlıkta çok büyük bir kazan kaynarmış. Biraz ötede de çok iriyarı bir kadın, sırtını duvara yaslamış, horul horul uyuyor.

Sokulmuş kadının yanına. Yerde sürünmesin diye kaldırıp sağ memesini sol omuzuna, sol memesini de sağ omuzuna koymuş. Uyanıvermiş kadın.

— Ey insanoğlu, demiş ne işin var burada?

— Nineciğim, diye karşılık vermiş delikanlı. Bir parça ateş isteyecektim. Çakmağım var ama çıramı yandıramadım.

— Ateşi alabilmen için o ambar gibi kazanı yerinden kaldırmalısın. Onu da yapabileceğini hiç sanmıyorum. Benim kırk tane dev oğlum var. Kırkı bir olurlar da zar zor kaldırırlar kazanı ateşin üzerinden.

Delikanlı yanaşmış kazana. Serçe parmaklarının ucuyla tutarak ateşten indirivermiş. Çırasını yandırdıktan sonra gene yerine bırakmış.

Delikanlı ayrılmış oradan. Biraz uzağa gidip ateşini yakmış. Ekmeğini ısıtıp yemiş. Sonra binmiş atına, sürmüş dumanlı dağın doruğuna. Bir gün bir gece sonra, dumanları yara yara, kır atını yora yora dağı aşmış. Öbür yüze ulaşmış.

Bazen hızlanıp bazen durarak, gördüğü her insandan enişmelerini sorarak az gitmiş uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş.

Cennet gibi bir düzlükte billur bir saraya rastlamış. Bir padişahın yazlık sarayı imiş burası. Küçük kardeş atını durdurup bakınmış çevreye. Bir de ne görsün. Savaş var. Askerlerle bir sürü dev kapışmışlar. Hem de ne kapışma. Kan gövdeyi götürüyor. Durmuş bir kıyıda. Savaşı seyre koyulmuş. Kırk devmiş saldıranlar. Kırk gündür savaştıkları halde sarayı ele geçirmeyi başaramamışlar.

Akşam olmuş. O günlük savaş son bulmuş. Askerler saraya, devler de ormana çekilmişler. Küçük kardeş de biraz uzakta atını bağlamış. Yanına yatıp uyumuş. Gece yarısına doğru yerinden kalkmış. Sarayın çevresine yaklaşmış. Gündüz seyrederken bir kapı dikkatini çekmiş. Sarayın arkasında hiç kullanılmayan ağaç bir kapıymış bu. Sarayın bu kısmında hiç nöbetçi yokmuş. Bir omuz vuruşuyla kapıyı açmış. Bir çıra tutuşturarak açık kapıya asmış. Kendisi elde kılıç, kapı arkasında beklemeye başlamış. Geceyi ormanda geçiren devler, şöyle bir başlarını kaldırıp baksalar, ışığı görebilirlermiş. Çok geçmeden görmüşler de. "Git şu ışığa bir bak. Kaç gündür böyle bir ışığın yandığı yoktu" diye en küçük devi göndermişler.

Küçük dev sürüne sürüne yanaşmış saraya. Bakmış ışığa. Ne baksın, açık bir kapı. Ne kilidi var, ne sürgüsü. Koşup haber vermiş ağabeylerine.

Devler, bu açık kapıdan girerek sarayı ele geçirmeye karar vermişler. Arka arkaya dizilerek kapı önüne gelmişler. Girmeye başlamışlar içeriye teker teker. Kapı arkasında bekleyen delikanlı, kılıcıyla uçurmuş içeri giren devin başını. Sabah olmadan bu kanlı tuzak son bulmuş. Kırk devin kırkı da canından olmuş.

Küçük kardeş, devlerden birisinin bir kulağını kesiyor. Koyuyor cebine. Sonra ayaklarının ucuna basarak başlıyor sarayda dolaşmaya. Bir kapıyı açmış. Altın bir karyolada dünya güzeli bir kız yatıyor. Başucunda billur bir kadehte nar şer-

beti. Ayakucunda sırça bir kadehte turunç şerbeti. Şerbetleri içiyor. Billur kadehi ayakucuna koyuyor. Sırça kadehi de başucuna.

Başka bir odanın kapısını açıyor. Bu odada da dünya güzeli bir kız uyuyormuş. Başucunda bir altın kutu, ayakucunda bir gümüş ayna. Altın kutuyu ayakucuna, gümüş aynayı da başucuna koyuyor.

Bir üçüncü odanın kapısını açmış ki, ne açsın. Burada da bir kız uyuyor ama kızların en güzeli. Ne bu dünyada. eşi bulunabilir, ne öbür dünyada. Soludukça nefesi gül kokuyor. Yüzünden ışık balkıyor. Başucunda yanan altın şamdanla ayakucunda yanan gümüş şamdanın yerlerini değiştirmiş.

Sarayda gördüğünü gördükten, yaptığını yaptıktan sonra girdiği kapıdan dışarı çıkmış. Çıkarken kılıcını var gücüyle ağaç kapıya saplamış. Binmiş atına, çekip gitmiş uzaklara.

Sabah oluyor. Askerler savaş düzenine giriyorlar. Devleri bekliyorlar ama ne gelen var, ne giden. Derken hizmetçi kadınlardan birisi:

— Amanın yetişsin! Olan olmuş! Devler bodruma dolmuş! diye çığlığı basıyor. Koşup bakıyorlar ki ne baksınlar.. Devler içeriye girmişler ama gövdelerinin üstünde başları yok.

Sevinç çığlıkları.. Alkışlar.. Hurrallar.. Göklere yükseliyor. Herkes birbirinin boynuna sarılıyor. Bu onu kutluyor. O bunu kutluyor. Kutluyor ama bu iyiliği yapan kahraman kim ya da kimler? Komutanlar devlerin girdiği kapıyı inceledikten sonra şu kanıya varıyorlar: "Devleri öldüren yalnız bir kişidir. Kapıya yalnız bir kılıç saplanmış. İki ya da daha fazla kişi olsalardı, onların da kılıçlarını saplamaları gerekmez miydi?"

Padişah üç gün beklemiş. "Bu işi ben yaptım" diyen birisi çıkmamış. Tellallar bağırtmış memleketin her yerinde:

— Kırk devi kim öldürdüyse ortaya çıksın! Ona üç kızımdan beğendiğini vereceğim!

Yalancı kahramandan çok ne var? Bir sürü adam koşmuş saraya. Göğüslerini şişire şişire, gözlerini devire devire "Ardığınız kahraman benim" demişler. Övüne övüne mangalda kül bırakmamışlar. Sıra kapıya saplanmış kılıcı yerinden sökmeye gelince, asılmışlar bütün güçlerince ama yalancı pehlivanların hiçbirisi başaramamış bu işi. Önlerine düşmüş başı.

Tam bu sırada genç bir adam çıkıp geliyor:

— Padişahım, demiş, izin verirseniz kılıcımı almaya geldim!

— Ne kılıcı? diye öfke ile sormuş padişah.

— Kapıya sapladığım kılıcı efendim.

Padişah tepeden tırnağa kadar süzmüş bu genç adamı. "Bu da bir başka sahtekâr" demiş içinden. "Bu çelimsiz haliyle kırk devî öldürebilir mi hiç?"

— Kılıç seninse çekip çıkart da görelim, demiş sertçe.

Küçük kardeşmiş bu delikanlı. Bir asılmış kılıcına, çıkarıp koymuş yanında taşıdığı kınına.

— Kılıcı kolaylıkla söktün, demiş padişah. Bunu büyü gücü ile yapmadığını nereden bilelim? Devleri kılıçtan geçir-diğine, onlara ölüm şerbeti içirdiğine başka bir delilin var mı?

— Var efendim!

Kesip sakladığı dev kulağını cebinden çıkarmış. Padişaha vermiş.

Padişah yüzünü buruşturmuş gene. İnanmadığını belli etmiş.

— Padişahım! Padişahım! Ben yalancı değilim! Devleri bir ödül kazanmak için öldürmedim. Buraya kılıcımı almaya geldim. Aldım gidiyorum.

Atlamış atına. Tam parlayıp gideceği sırada padişaha dönmüş:

— Bir de kızlarınıza sorun, demiş. Yalancı olmadığımı onlar biliyorlar. Nar şerbetiyle turunc şerbetini kim içmiş. Altın kutu ile gümüş aynanın, altın şamdanla gümüş şamdanın yerlerini kim değiştirmiş?

Padişah "Bu adamı bırakmayın" demiş ve kızlarının yanına koşmuş. Uşaklar sarılmışlar delikanlının atına. Bırakmamışlar. Biraz sonra saray penceresinden padişahın sesi duyulmuş:

— O yiğitler yiğidini bırakmayın sakın! Aradığımız kahraman odur!

Küçük kardeş atının üzengisine dokunup kendisine yapışanların her birini bir yana döke saça parlayıp gidecekmiş ama tam bu sırada bir pencerede ışık balkıyan bir yüz görmüş. İnmiş atından. Padişahın davetine uyarak saraya çıkmış. Bütün kapılar kendisine açılmış. Saray halkı yerlere eğilerek karşılamış kendisini. Padişah odasına buyur etmiş:

— Bak yiğidim, diye başlamış söze. Evladım diyebilir miyim size?

— Elbette efendim!

— Benim erkek çocuğum yok. Senin gibi bir damada sahip olmak beni mutlu kılar. Madem üç kızımı görmüştün. Hangisini beğendiysen onunla evlenmeni istiyorum.

Küçük kızı seçmiş küçük kardeş. Evleniyor küçük kızla. Düğün şenlikleri sürüyor kırk gün kırk geceden fazla.

Aylar geçiyor aradan. Genç damadın kız kardeşleri hiç çıkmıyor aklından. Bir gün genç karısıyla baş başa yemek yerken her şeyi anlatıyor:

— Anneme sözüm var. Sözümü yerine getiremedim. Verdiğim sözü yerine getiremezsem ölünceye kadar onun yüzüne bakamam.

Dünya güzeli karısı anlayışla karşılamış kocasını:

— Selamette git. Selamette gel. Yalnız bir dileğim var senden. Hiçbir yerde, hiçbir zaman beni aklından çıkartma.

Genç damat, padişaha da gidiyor. Durumu açıklıyor. Elini öpüp iznini alıyor. Padişah:

— Sevgili damadım, diyor, güle güle git. Güle güle gel. Yalnız sen sen ol, Kütükdağı derler bir dağ vardır, o dağa yol düşürme. Eğer şaşırıp da oradan geçecek olursan, sakın ola ki, bir çöpünü bile alma o dağın.

Herkesle vedalaştıktan sonra düşmüş yola. Bakınmadan sağa sola az gitmiş uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Tam kırk gün kırk gece yol gitmiş. Sormuş soruşturmuş. Aramış araştırmış. Yağız atlı, doru atlı, beyaz atlı enişterini ne bir bilen çıkmış. Ne bir gören. Eli boş. Kız kardeşlerini bulamamaktan dolayı gönlü bir hoş. Geri dönmeye karar vermiş. Sürmüş atını. Sürmüş ya, üzüntüden atının nerelerden geçtiğini, hangi yolları seçtiğini fark etmemiş bile. Vara vara varmış bir yüce dağa. Bakınıp dururken sağa sola. Çok güzel bir kütük görmüş. Biçimi bir ev gibi. Gel beni sev der gibi. "Bunu karıma götürmeliyim. O böyle şeyleri çok sever" diye düşünmüş. Koymuş kütüğü heybesine. Heybeyi de koymuş atının tergisine. Az gitmiş uz gitmiş. Günün birinde ülkesine yetmiş. Kavuşmuş dünya güzeli eşine.

Dünya güzeli, kocasının getirdiği kütüğü çok sevmiş. Yatak odasına, hem de başucuna yerleştirmiş.

Üç gün geçmiş aradan esirgesin yaradan. Küçük kardeş karısıyla yatağa yattıktan biraz sonra bir ses işitmiş:

— Ey insanoğlu! Ey insanoğlu! Dünya güzeli senin mi olacak? Benim mi?

Karısına sormuş. "Ben bir şey duymadım" demiş karısı.

Üç gece aynı sesi, aynı sözleri duymuş delikanlı.

Üçüncü gecenin sabahında uyandığında bir de bakmış ki, ne baksın. Güzeller güzeli karısı yanında değil. Kütüğün yerinde yeller esiyor.

Delikanlı üç gün üç gece ne yatmış, ne de uyumuş. Hep düşünmüş. Kızının kayıplara karıştığını padişaha da haber vermemiş. Dördüncü gün şafak sökerken binmiş atına. Kamçılamış atını, çıkmış göğün yedinci katına. Az gitmiş uz gitmiş. Tam kırk gün, kırk gece yol gitmiş. Cennet gibi bir vadi içinde saray gibi bir ev çıkmış karşısına. Atından inip dayanmış kapısına. Kapıyı tıklatınca genç bir kadın çıkmış dışarıya. Bir de bakmış ki ne baksın. Büyük ablası karşısında değil mi?

Bir yıldır köy şehir, kır bayır, dağ taş arayıp da bulamadığı ablasıyla sarılmışlar birbirlerine. Boğulmuşlar gözyaşı sellerine. Kapı bakmış, bir hoş olmuş içi. Kapı tokmağı bakmış, gözlerini yere indirmiş. Sert mermer eşik bile yumuşamış, basınca tuz buz olacak hale gelmiş.

İçeri girmişler. Saray gibi ev bile şaşmış kalmış, dök-tükleri gözyaşına, arkasından duydukları çılgın sevince. Ne var ki, alının ortasında bir nokta hep korumuş gerginliğini delikanlının. Ablasının da dikkatini çekmiş o nokta. Durmuş duramamış. Sormuş kardeşine çekine çekine:

— Senin bir derdin var kardeşim! Bana anlatmak istemez misin?

— Hem de nasıl bir dert içindeyim ablacığım, bilmezsin. Ben bir dünya güzeliyle evlendim. Karımı Kütük Ev alıp kaçırdı. Karlı dağlar aşındı. Bakalım bulabilecek miyim izini? Bursam oyacağım gözünü.

Ablası çok üzölmüş:

— Enişten kırk kaplanıyla kırk gün önce ava gitti. Neredyse bugün yarın gelir. O da yardımcı olur sana. Onun olup biten her şeyden haberi olur.

Bu konuşmalar olurken dışarıdan kaplan kükremeleri işitilmiş.

— Enişten geldi, demiş ablası. Ne olur ne olmaz. Sen iç odalardan birisine geç. Öbür iki kadeşimize karşı hiç de iyi duygular beslemediğini biliyorum. Önce onu ben karşılayayım.

Enişte bey girmiş içeriye:

— Karıcığım, demiş, ben yeryüzünde senin üstüne güzel yoktur sanırdım. Ama Kütük Ev'in içinde giden bir güzel gördüm. Ne yalan söyleyeyim, aklım başımdan gitti. Kırk gündür Kütük Ev'le savaşıyorum. Yenemedim Kütük Ev'i. Alamadım o güzeli. Kaplanlarımın çoğunu yaraladı. Haydi onlara merhem yapıp yaralarını iyileştirelim.

— Olur kocacığım. Ama önce sana verecek bir haberim var. Kardeşlerimden birisi çıkıp gelse neylerdin?

— Neyleyeceğim, hiç acımaz, büyükle ortanca kardeşini kaplanlara yem ederdim. Ama küçük kayınbiraderime söz yok. O bir dünya yiğiti, mertler merdidir. Başımın gözümün üstünde yeri var onun.

Kız iç odadan getirmiş kardeşini. Eniştesi kucaklayıp öpmüş onu. Konuşmuşlar uzun uzun. Bütün serüvenlerini anlatmışlar birbirlerine. Söz iki de bir dönmüş dolaşmış gelmiş Kütük Ev üzerine. İki yiğit şu kaniya varmışlar: Kütük Ev'i kılıç zoruyla, kaplanların saldırmasıyla yenmenin imkânı yok. Yaralasan seli akamaz, çünkü kanı yok. Pusu kurup beklesen, devamlı oturduğu belli bir mekânı yok.

Küçük kardeş ancak bir gün kalabilmiş ablasıyla eniştesinin yanında. Kırk günlük yol uzaklıkta oturduğunu öğrendiği ortanca ablasının evine gitmiş. Ortanca ablasıyla da aynı şekilde karşılaşmış. Kucaklaşıp özlem giderdikten, hal hatır sorduktan sonra:

— Kardeşim, demiş ablası, enişten kırk gün önce kırk

arslanıyla ava gitti. Bugün yarın döner gelir. O her şeyi bilir. Karını kurtarmak için yardımcı olur sana.

Daha sözünü bitirmeden ortanca abla, arslan kükremeleri yayılmış ortalığa.

— İşte enişten avdan döndü. İki büyük kardeşimizi hiç sevmez. Sen bitişikteki odada bekle. Onu önce ben karşılayayım.

Karşılamaş kocasını, eve getirmiş. Kocası:

— Karıcığım, demiş, ben yeryüzünde senin üstüne güzel yoktur sanırdım. Ama Kütük Ev'in içinde bir güzel gördüm. Ne yalan söyleyeyim, aklım başımdan gitti. Kırk gündür Kütük Ev'le savaşıyordum. Yenemedim Kütük Ev'i. Kurtaramadım o güzeli. Arslanlarımın çoğu yaralandı. Haydi onlara merhem yapıp yaralarını iyileştirelim.

— O kolay. Bir soru soracağım sana. Kardeşlerimden birisi çıkıp gelse, ne yapardın?

— Ne yapacağım. İki büyük kardeşin gelirse, arslanlara yem yaparım. Ama küçük gelirse başımın üstünde yeri var. O bir dünya yiğidi, mertler merdidir.

Küçük kardeş bir gece de ortanca kız kardeşin evinde konuk kalmış. Arslanlarla da Kütük Ev'i yenmenin mümkün olmadığını anladığı için yardım teklifini kabul etmemiş. Kırk günlük yol uzakta oturduğunu öğrendiği en küçük ablasının evine gitmiş.

Onunla da aynı şekilde karşılaşmış. Ablası:

— Enişten kırk gün önce kırk canavarla birlikte ava gittik. Neredeyse bugün yarın döner, demiş. Ama daha sözünü tamamlamadan avluyu kurt ulumaları doldurmuş. Genç kadın koşmuş avdan dönen kocasının yanına. Kocası:

— Karıcığım, demiş, ben yeryüzünde senin üstüne güzel yoktur sanırdım. Ama Kütük Ev'in içinde giden bir güzel gör-

düm. Ne yalan söyleyeyim, aklım başımdan gitti. Kırk gündür Kütük Ev'le savaşıyordum. Yenemedim Kütük Ev'i. Kurtaramadım ağlayan o güzeli. Kurtlarımın çoğunu yaraladı. Haydi onlara merhem yapıp yaralarını iyileştirelim.

Neyse, sözü kısa keselim. Eniştesi küçük kayınbiraderinin geldiğini öğrenince kurtlarını bir yana bırakıyor. Onun yanına koşuyor. Sarmaş dolaştan, hoş beşten sonra oturup uzun uzun konuşuyorlar. Doluya koyuyorlar olmuyor. Boşa koyuyorlar dolmuyor. Enişte bey:

— Sevgili kayınbiraderim, diyor. Kütük Ev'in daha önce de adını duymuştum ama neyin nesi olduğunu bilmiyordum. Onunla kırk gün savaşınca nasıl bir yaratık olduğunu öğrendim. Kırk tane yarasası var Kütük Ev'in. Onların sütünü emerek besleniyor. Ayrıca beyaz bir kısırağı ile beyaz bir tayı var. Kısrakla tay Kütük Ev'in can kardeşleri. Eğer kısrakla tay, Kütük Ev'den uzaklaştırılsa, gide gide canı zayıflar. Onlara yetişemezse ölür gider. Ama Kütük Ev o denli güçlüdür ki, kısrakla tay, yeryüzünün neresine götürülürse götürülsün onlara yetişir. Onu zayıflatmak için önce yarasaları ortadan kaldırmak gerekir.

O taraflarda, dağların en yalçın kayalarında kartalların şahı yaşarmış. Kartallar şahının çevresinde o kadar çok kartal varmış ki, havalandıkları zaman gökyüzü kararır, güneş tutuldu sanılırmış.

Küçük kardeşle eniştesi yarasaları ortadan kaldırmada kartallar şahından yardım istemeye karar vermişler. Tonlarca et yükletmişler atlara katırlara. Dağlar dereler aşmışlar. Kartalların barındığı yalçın kayalara ulaşmışlar:

— Ey kuşların en gururlusu, kanatlıların en yiğidi!.. diye seslenmiş küçük kardeş kartallar şahına. Senden yardım istemeye geldik. Kırk kartal vermeni rica ediyoruz senden.

Kartalların şahı, ateş saçan gözleriyle küçük kardeşle eniştesine bakmış:

— Önce ne iş yapacağınızı söyleyin bana, demiş. Eğer bir fesatlık peşinde koşuyorsanız, gözleriniz oyulmadan hemen geldiğiniz yere dönün!

— Kütük Ev denilen bir yaratıkla savaşıyoruz efendim. Onu yenmede kartalların yardımına ihtiyacımız var.

— Tanırım, demiş kartalların şahı. O aşağılık Kütük Ev'i. Bin bir kılığa giren o utanmaz devi.

Kartallarına seslenmiş hemen. "Yardım edin bu iki yiğide" demiş.

Kartallar şahına teşekkür eden iki kahraman, hemen uzaklaşmışlar oradan. İki gün iki gece yolculuktan sonra Kütük Ev'in dağına çıkmışlar. Kartallar da başları üstünde uçarak oraya varmışlar. Beklemişler bir süre. Derken güneş kalkıp gitmiş dağların ardı sıra. Karanlık çökmüş ortalığa. Kütük Ev de salmış yarasalarını dışarıya. Yarasalar geceleri avlanırlar. Bizimkiler kırk yarasının ardına kırk kartalı salmışlar. Salmışlar ya, yarasaları yakalamak kolay mı? Gözsüz kör yarasalar, karanlıkta cin gibi uçup şeytan gibi şaklabanlık yaparlar. Kartallar geceleri pek iyi görmezler. Kırk kartal, uçar saldırır, kovalar izler ama yarasaların bir tekini bile ele geçiremezler.

Neyse ki çok geçmemiş. Yardım etmiş Hak. Karşıdan bir ay doğmuş. Gümüş tepsiden daha parlak. Ortalık parıl parıl aydınlanınca, kartalların ateş saçan gözleri yarasaları daha iyi seçmiş. "Güçlüler zayıfları ezer" demiş ya bir yasa... Çok sürmemiş, kendisini kartalların karnında bulmuş kırk yasa.

Kartallar dönüp gitmiş. O gece, geçmiş öylece. Sabah olmuş. Yeni bir gün dünyaya merhaba deyince, Kütük Ev, yarasaları emmek üzere yasa damına girmiş. Bulamayınca yarasaları, öyle bir çığlık atmış, öyle bir nara salmış ki dağlar taşlar sarsılmış yerinden. Sonra çıkmış evinden dışarıya. Bir budala gibi saldırmış oraya buraya. Kütük Ev koşturup du-

ururken deli develer gibi, küçük kardeş de devin dışarıda olmasını fırsat bilip atlayıp girmiş evden içeri. Beyaz kısırağın sırtına vurmuş gümüş eyeri. Karısını da almış terkisine. Aldırmamışlar Kütük Ev'in dağları titreten sesine. Beyaz atla beyaz tay bir yekınmış yerinden, iki yanlarında çift kanat, uçmaya başlamışlar dağlar üzerinden.

Kütük Ev deli danalar gibi dönerken bir bakmış ki ne bak-sın, dünya güzeli ile kocası beyaz kısırakla kaçıyorlar. Küçülmüş küçülmüş... Kuş kadar kalmış. Fırlayıp takılmış gi-denlerin ardına.

Beyaz tay:

— Anacığım! Anacığım! diye inlemeye başlamış. Ne olur biraz yavaş uç! Çatlayacağım nerdeyse...

— Ben de çatlamak üzereyim yavrucuğum, demiş beyaz kısırak da.

Yavaşlamışlar biraz. Arkalarına dönüp bakmışlar ki, yavaşlamakla kurtulmak olmaz. Çünkü Kütük Ev hışımla geliyor. Nerdeyse yetişti yetişecek. Hızlanmışlar gene. Bu sırada Kütük Ev'e bir şeyler olmuş. Yarasa sütü içip sabah kahvaltısını yapmadığından olacak. Baş gövde ayak kol bacak, derken bütün gövdesi şiştikçe şişmiş. Büyüdükçe büyümüş. Gene dağ gibi bir Kütük Ev olunca, duramamış gökyüzünde. Tenger menger düşmüş yere.

Önce bin parça olmuş. Sonra her bir parçası da bine bölünmüş. Onları da yel üfürmüştü. Su götürmüştü. Yalnız adi kalmış Kütük Ev'in. O binbir kılığa giren korkunç devin.

Çifte kanatlı beyaz kısırak, çift kanatlarını çırparak kırk günlük yolu bir günde almış. Küçük kardeşle dünya güzelini saraylarına ulaştırmış.

Kızının kaybolduğunu, kocası tarafından kurtarıldığını sonradan öğrenen padişah, yeniden kırk gün kırk gece düğün yaptırmış. Düğününe küçük kardeşin üç ablası, üç

eniştesi ve iki ağabeyi de gelmişler. Enişteleriyle ağabeylerini barıştırmış. İki güzel baldızını da iki ağabeyi ile evlendirmiş. Dillere destan düğün sona erince evli evine, köylü köyüne dönmüş.

Onlar ermiş muratlarına. Zaman erişince, binerek kanatlı atlarına, öbür dünyanın yolunu tutmuşlar.

Neler gelmedi, neler geçmedi ki geçmesin onların demi devranı. Düzeni böyle yaratmış kainatın sultanı. Gökten  elma düştü. Birisi güzel şeyler düşünen, birisi güzel işler yapan, öbürü de yaşlılara saygısızlık etmeyen altın huylu çocukların başına.

KÜÇÜK SÖZLÜK

Burada anlamları açıklanan sözler, masalların derlenmiş ilk metinlerinde geçen fakat Türkçeyi zenginleştirmekte katkılarını ve güzelliklerini görerek atmaya kıyamadığımız, masalların yeni baştan yazılışlarında da kullandığımız 'yerel' kelimeler ve deyimlerdir. Bunların açıklamasını herhangi bir sözlükte bulmak mümkün olmadığından küçük bir sözlük eklemeyi uygun bulduk.

ala ağız: Gereksiz yere konuşan, konuştuğunun patavatsızlığını fark etmeyen.

alası alında: Yaptığı kusur ve kötülükleri gizleyemeyen, yüzünde okunan.

annaç: Yamaç, karşı.

azap: Ücretli olarak yıllıkına ya da mevsimliğine tutulmuş tarım işçisi.

benillemek: Sıçrayarak uykudan uyanmak.

çay sıra gidip kum sıra dönmek: Giriştiği bir işten sonuç alamamak, gittiği yerden eli boş dönmek.

çınkı: Kivılcım, taşı taşa, demiri taşa vurunca çıkan kıvılcımlar.

çokuşmak: Başına üşüşmek, derilmek, toplaşmak.

erkeç: Erkek keçi, teke. Sürünün önderi olan erkek keçi.

eve eve (evmek'ten): Acele ede ede.

- gelep:** Yumak yapılmamış yün, pamuk ya da ipek ipliği çilesi.
- katı:** Kümes hayvanlarının, kuşların üçüncü sindirim yeri.
- kav:** İnce tülbent, ince kuru yosun ve ağaç mantarlarından yapılma, çakmağın çakmak taşına vurulmasıyla çıkan çinkılardan tutuşup yanan yanıcı madde.
- örklemek:** Atı, eşeği, uzunca bir ip ya da halatla çayırdan, otlakta bağlı tutmak.
- örme:** Elde örülerek yapılmış bağ, halat.
- pampal:** Yumuşak, etli, tombul.
- peren peren olmak:** Darma dağın olmak, her biri bir yere gitmek.
- sahra:** Kır gezintisi, piknik.
- sarım görüm olmak:** kucaklayıp özlem gidermek, konuşmak.
- sokranmak:** Kendi kendine söylenerek memnuniyetsizlik bildirmek.
- soyunak:** Hamamların girişinde elbiselerin çıkarıldığı bölüm.
- tırık:** Çok zayıf, etsiz.
- uğra:** Hamur yoğrulurken, yufka açılırken ellere yapışmaması için serpilen un ya da kepek.
- uğuna uğuna (uğunmak'tan):** Duyduğu maddi veya manevi acı yüzünden kendinden geçerek çırpınma.
- yamçı:** At binicisinin soğuk kış günlerinde üstüne örtündüğü keçeden yapılmış, harmaniye biçiminde geniş, uzun, kolsuz örtü.
- yanaz:** Aksi, huysuz, herkesin yaptığıının aksini yapan.
- yelyepelek:** Uçarı, hafif, uçarcasına.
- yumuş:** Ödev, yapılması istenilen iş.

Hasan Lâtif SARIYÜCE



1929 yılında Sungurlu'nun Evcî köyünde doğdu. Hasanoglan Köy Enstitüsü'nden mezun oldu. Bir yıl köy öğretmenliği yaptıktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nde okudu. Sırayla Hacıbektaş, Sorgun, Kırklareli, Ankara'da Yunus Emre Ortaokulu'nda, Balgat Lisesi'nde, Bahçelievler Kız Meslek Lisesi'nde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı.

1964-65 öğretim yılında Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nde Kamu Yönetimi Uzmanlığı öğrenimi gördü. 1965 yılında Çorum'dan milletvekili seçilen Saryüce, ilkokul yıllarında okuduğu Kerem ile Aslı, Aşık Garip gibi eserlerin etkisiyle çok erken yaşlarda yazmaya başladı. Şiir, öykü ve mesleki yazıları birçok dergide yayınlandı.

Evlî ve üç çocuk babası olan Hasan Lâtif Saryüce, 1979 yılında emekliye ayrıldı. 1972 yılında Arkin Çocuk Edebiyatı Ödülleri yarışmasında "Tarlakuşlarının Öyküsü" adlı eseri birincilik ödülü aldı.

1975 yılında Kültür Bakanlığı'nın açtığı şiir ve öykü yarışmasında "Beyaz Pelerinli Kız" adlı öykü kitabı ile "Çocuk ve Şiir" adlı kitabı da ödüle değer bulundu. Ayrıca 1992 yılında Çocuk Vakfı tarafından "çocuk edebiyatına yaptığı hizmetler" nedeniyle "Onur Ödülü" ile ödüllendirildi. Sayısı on beşi bulan ders, yardımcı ders, kaynak ve mesleki kitaplarının yanı sıra yazarın çok sayıda şiir, hikâye ve masal kitapları bulunmaktadır.

Bunlardan bazıları şunlardır:

- Hürriyet Şiirleri Antolojisi • Manzum Ezop Hikâyeleri
- Manzum Nasrettin Hoca Hikâyeleri • Çocuk ve ve Şiir
- Anadolu'ya Açılan Pencere • Keloğlan Masalları (16 Kitap)
- Karagöz ve Hacivat (12 Kitap) • Efsaneleriyle Güzel Anadolumuz • Beyaz Kanatlı Kuş • Üç Ayaklı Oğlak • Mavi Kalkkaha Çiçeği • Çıtır Pıtır Hanım • Gökten Üç Elma Düştü.

ISBN 975-458-047-2
975-458-048-0

OTM: 10805201